

Naturvårdsprogram för Skövde kommun

**- sammanställning av områden med
naturvärden**

**Leif Andersson, Pro Natura / Skövde
kommun**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden 1998

FÖRORD

Skövde kommun har en ovanligt rik och omväxlande natur och hyser mycket höga naturvärden inom sina gränser. En stor del av dessa naturvärden hittar vi på Billingen, som är det största av de västgötska platåbergen. På Billingen och dess sluttningar hittar vi de orörda högmossarna, rasbranterna, ädellövskogarna, rikkärren, det småskaliga odlingslandskapet och kamelandskapets böljande marker. Andra pärlor i kommunen är t ex sjön Östen som är av internationellt intresse och de otillgängliga skogarna och våtmarkerna i Klyftamon.

I ”Naturvårdsprogram för Skövde kommun” har vi gjort ett försök att sammanställa alla tillgängliga uppgifter om olika typer av naturvärden i kommunen samt värdera dem i ett riksperspektiv. Ett stort och ambitiöst arbete ligger bakom rapporten. I underlagsmaterialet ingår bl a tematiska inventeringar (ängs- och hagmarker, våtmarker, nyckelbiotoper mm) från länsstyrelse och skogsvårdsstyrelse, uppgifter från ideella föreningar om svampar, mossor, kärlväxter, fåglar, hotade arter mm.

Projektet har genomförts av ProNatura, Leif Andersson på uppdrag av Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Bedömning av och förslag till åtgärder för de beskrivna lokalerna svarar författaren för. Kurt-Anders Johansson, Göran Åkesson och Anders Amandusson har bidragit med en mängd uppgifter om olika arter.

Vår ambition är att rapporten ska användas som ett planeringsunderlag för säkerställandearbetet inom kommunen. Det är också angeläget att den integreras i kommunens översiktliga planering så att känsliga områden undantas från exploatering. För den naturintresserade är rapporten också en alldeles utmärkt uppslagsbok om naturvärdena i Skövde kommun.

Trots ett ambitiöst arbete fattas troligen en del uppgifter i rapporten. Ny kunskap tillkommer dessutom hela tiden. Har Du synpunkter på rapporten eller kompletterande uppgifter från Du gärna kontakta kommunekologen i Skövde kommun.

Rapportens omslagsbild visar Våmb's ängar i höstskrud. Foto Peter Nilsson.

John Engström
Miljö- och hälsoskyddschef

Jörel Holmberg
Kommunekolog

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. METODIK	5
Objekt - redovisning och läsanvisningar	6
Storområden	8
Punktobjekt	8
Lokal lista över rödlistade och hotade växter i Skövde kommun	9
2. OBJEKTSBESKRIVNINGAR	10
2.1 Lista över objekten	10
2.2. Beskrivningar	22
3. STOROMRÅDEN	317
3.1. Lövskogsområde på Billingens östsluttning N om Skövde	317
3.2. Kulturlandskap på Bergs platå	317
3.3. Östen med omgivande odlingslandskap.....	317
3.4. Valle-området.....	319
3.5. Ösans dalgång med biflöden S om Skövde.....	319
3.6. Billingens östbrant vid Skövde	319
3.7. Billingens platå.....	319
3.8. Småskaligt jordbrukslandskap i övergången från den öppna Vadsbo- slätten till skogs- och myrlandskapet i kommunens nordöstra del.....	320
3.9. Kalkstensplatån mellan Sydbillingen och Borgundaberget.....	320
4. PUNKTOBJEKT.....	321
5. SKÖVDE KOMMUN FRÅN NATURVÅRDSSYNPUNKT.....	339
Lövskogar.....	339
Åar.....	339
Östen	340
Geovetenskapliga värden	340
Naturliga gräsmarker.....	341
Myrmarker.....	341
Odlingslandskap.....	342
Barrskogar	342
6. BRISTER I NUVARANDE UNDERLAG - BEHOV INFÖR DET FORTSATTNA NATURVÅRDSARBETET	343
7. FÖRSLAG PÅ LOKAL LISTA ÖVER RÖDLISTADE OCH HOTADE VÄXTER I SKÖVDE KOMMUN	345
8. LITTERATUR & KÄLLOR	352
9. OBJEKT I ALFABETISK ORDNING	363

1. METODIK

Arbetet med framtagandet av förslaget till naturvårdsplan har helt bestått av sammanställning av befintligt underlag. Inget fältarbete har således skett. Målsättningen har främst varit att sammanställa en lista med avgränsade, beskrivna och värdeklassade objekt. Tyngdpunkten i denna rapport utgörs helt av objektredovisningar.

Befintligt underlag fram t o m 1996-04-30 har beaktats. I några fall har senare framtaget underlag använts.

Av störst betydelse har ett antal tematiska inventeringar varit. Av dessa har resultatet från våtmarksinventeringen (VMI), ängs- och hagmarksinventeringen, lövskogsinventeringen, grusinventeringen och nyckelbiotopsinventeringen (NBI) ritats in på arbetskarta som underlag för objektsavgränsning. Uppgifter om hotade och rödlistade arter från länsstyrelsens eget register och från Projekt Västergötlands Flora har också lagts in på arbetskartorna som hjälp vid avgränsningen och framtagning av punktobjekt.

Vid arbetet med objektsavgränsning har också den äldre ekonomiska kartan med flygfotounderlag använts.

De inventeringar och sammanställningar som i första hand använts för framtagning av objekt och uppgifter om dessa är:

- Översiktlig naturvårdsinventering, 1971 (Johansson & Rytterås)
- Riksintressen för naturvård och friluftsliv, 1986 (SNV-länsstyrelsen)
- Våtmarksinventering, 1983-1991 (Länsstyrelsen/Andersson)
- Ängs- och hagmarksinventering, 1988 (Holmberg & Åsander)
- Program för bevarande av odlingslandskapet, 1991 (Bertilsson)
- Lövskogsinventering, 1991 (Andersson & Lundgren)
- Inventering av Skövde kommuns sjöar (Skövde kommun)
- Lista över hotade arter, 1983-1991 (Länsstyrelsen)
- Inventeringen av Västergötlands flora <197> uppdaterad till 1994 (Västergötlands Botaniska förening)
- Uppgifter från artdatabanken (SLU)
- Grusinventering i Skaraborgs län, 1982 (Länsstyrelsen/Ahlin)
- Uppdaterad grusinventering, 1994 (Länsstyrelsen)
- Naturvårdsprogram för Skaraborgs län, 1984 (Länsstyrelsen)
- Berginventering, 1994 (SGU)
- ÖSI-material och andra skogsbruksplaner
- Nyckelbiotopsinventeringen, 1992-1997 (Skogsvårdsstyrelsen)

- Sumpskogsinventeringen, 1992-1995 (Skogsvårdsstyrelsen)
- Skötselplaner och beslut för olika skyddade områden (Länsstyrelsen, Skogsvårdsstyrelsen, Skövde kommun)
- Ett antal mindre rapporter av kommunen, länsstyrelsen, ideella föreningar och enskilda
- Egen kännedom om värdefulla objekt
- Uppgifter från Kurt-Anders Johansson, Skövde
- Uppgifter från Göran Åkesson, Skövde, avseende främst geologiska uppgifter
- Uppgifter från Anders Amandusson, avseende fjärilar

När det gäller övriga källor har uppgifter framför allt hämtats från Skaraborgs Läns Naturskyddsförenings Årsskrift Skaraborgsnatur och Skaraborgs Läns Ornitologiska Förenings skrift Grus. För varje objekt finns alla kända källor redovisade i en lista med litteraturreferenser.

I detta underlagsmaterial finns naturligtvis svagheter av olika slag. Brister i materialet redovisas i ett särskilt avsnitt.

Objekt - redovisning och läsanvisningar

De beskrivna objekten, som omfattar ett antal av totalt 377, redovisas i textform med ett antal fasta underrubriker. Dessa är objektets namn, yta, läge, ekonomisk karta, topografisk karta, berörda fastigheter, värden, nyckelord, beskrivning, naturvärde, bevarande, skydd, behov av dokumentation, litteraturreferenser.

I många fall omfattar objektet en yta som sammanfaller med en tidigare redovisad och mätt yta i någon inventering. Då anges denna yta. I andra fall, då t ex flera objekt i en inventering slagits ihop anges en ungefärlig yta.

Objektets läge anges i de flesta fall i förhållande till någon närbelägen kyrka. Utredning av berörda fastigheter har gjorts med hjälp av uppdaterade ekonomiska kartor (ca 1995-01-01). Små tomtfastigheter redovisas normalt inte men förekomsten av sådana anges. I några fall har fastighetsutredning ej gjorts beroende på stort antal (t ex i tätortsnära läge) eller då osäkerhet om fastighetsförhållandena är stora.

Värdeaspekterna anges med en förkortning för om objektet har kvaliteter av botanisk, geologisk, hydrologisk, kulturhistorisk (odlingslandskap), landskapsbildsmässig, limnologisk, pedagogisk, social (friluftsliv) eller zoologisk art.

För varje objekt ges några nyckelord som pekar på de viktigaste karaktärerna av detta. De nyckelord som är redovisade med fet stil är viktigare eller mera övergripande än de övriga som står med normal stil.

Naturvärdet är en bedömning av naturvärdet. Det ska observeras att naturvärdena är gjorda med hänsynstagande till olika typer av naturvärden. Så kan t ex ett område med högklassiga geologiska värden vara ganska trivialt från biologisk synpunkt. Objekt med naturvärden av flera olika slag förekommer självklart också. Naturvärden angivna i våtmarksinventeringen, grusinventeringarna, ängs- och hagmarksinventeringen och lövskogsinventeringen anges också under denna rubrik.

Naturvärdena klassas i I-IV där I är högsta värdeklass och IV är lägsta naturvärdesklass. Klass I har som regel naturvärden av nationellt värde. Sådana objekt måste betraktas som omistliga. Klass II tilldelas normalt objekt med mycket höga naturvärden och som har regionalt värde. Objekt som har höga naturvärden men som är av lokalt intresse ges naturvärdet III. Klass IV tilldelas objekt som kan ha vissa naturvärden därför att de t ex är en större yta av en viss naturtyp som uppmärksammas i inventeringssammanhang. I de olika tematiska inventeringarna finns ytterligare ett stort antal objekt som kan tilldelas värdeklass IV, d v s de har vissa naturvärden. I naturvårdsprogrammet finns totalt 50 st klass I objekt, 126 klass II objekt, 147 klass III objekt och 53 st klass IV objekt.

Under bevaranderubriken diskuteras främst de företeelser som utgör hot mot objektets naturvärden.

Vissa områden skyddas av förordnande enligt NVL. Detta anges i förekommande fall under rubriken skydd. Vissa objekt är belägna i områden som är klassade som riksintressen. Detta anges också under denna rubrik. För att betraktas som klassat som riksintresse bör namnet på området vara nämnt med namn eller en god beskrivning av området finnas med. Att kartan över riksintresset täcker objektet är således ej tillräckligt såvida det inte är alldeles uppenbart att riksintresset avser området ifråga, t ex Nordbillings kulturlandskap.

För att bevara och utveckla naturvärdena i objekten krävs olika typer av skydd och skötsel. Synpunkter i detta ämne ges under rubriken "bedömning av skydd och skötsel". I de fall objektets naturvärden kan bedömas vara bristfälligt kända i något väsentligt avseende diskuteras detta under rubriken "behov av dokumentation".

Som underlag för avgränsningen har gränserna för objekt i tidigare inventeringar ritats in på en arbetskarta i skala 1:10 000. De inventeringar som använts på detta sätt är våtmarksinventeringen (117 objekt), ängs- och hagmarksinventeringen (119 objekt i klass 1-3), lövskogsinventeringen (325 objekt), nyckelbiotopsinventeringen (Ca 170 objekt) samt grusinventeringen (112 delobjekt). På arbetskartorna har även lokaluppgifter för rödlistade och hotade arter markerats in.

Samtliga objekt redovisas i skala 1:10 000. Vid avgränsningen av olika objekt har ekologiskt sammanhängande objekt eftersträvat. I många fall har det dock varit svårt att vara konsekvent och andra kriterier för objektsavgränsningar har tillämpats. Numreringen av objekten har skett genom att de två sista siffrorna i det ekonomiska kartbladet lagts till ett löpande nummer för varje kartblad. För objekt som berör flera kartblad har numreringen utgått från det ekoblad med lägst kartbladsnummer.

Storområden

Storområden är områden som avgränsats därför att där finns en gemensam problematik och särskilda värden som i vissa sammanhang behöver en övergripande hantering. Storområdena inbegriper mestadels ett antal mindre objekt och punktobjekt. Dessa områden ges en ganska översiktlig textbeskrivning och redovisas på karta i skala 1:50 000. Indelningen är ej en totalomfattande indelning av kommunen i olika naturgeografiska delar utan omfattar de delar som bedöms ha särskilda värden.

Punktobjekt

De flesta punktobjekten är skapade med hjälp av uppgifter från Projekt Västergötlands Flora. Några uppgifter har hämtats från Artdatabanken, Uppsala. Alla arter som är upptagna på länsstyrelsens lista över regionalt hotade arter har använts. I denna lista finns således alla nationellt rödlistade arter (Aronsson m fl 1995) samt ett antal arter sällsynta i Skaraborgs län. Punktobjektets placering är hämtat från koordinatdata i florainventeringen. Eftersom det inventerade området har en viss areell utsträckning och angivelsenoggrannheten är 100 m är punktobjektets läge i motsvarande grad osäker.

Punktobjekten ges genom sin titel ungefär samma beskrivning som i florainventeringen och därpå följer en listning av de arter som noterats i objektet.

Vissa arter är i kommunen så vanliga att särskilda punktobjekt ej skapats då enbart dessa arter noterats. Sminkrot förekommer ej sällsynt på slättbygdernas åkrar och är ett sådant exempel. Från platåbergsslutningarna har skogsstarr behandlats på liknande sätt.

Samtliga objekt redovisas med en liten ring på ekonomisk karta i skala 1:10 000.

Numreringen av punktobjekten följer numreringen av ytobjekten, alltså med de två sista siffrorna i det ekonomiska kartbladet följt av löpande nummer.

Totalt redovisas 139 st punktobjekt.

Lokal lista över rödlistade och hotade växter i Skövde kommun

I ett särskilt kapitel ges ett förslag på arter som avses tjäna som lista över arter som bör ges särskild uppmärksamhet i bevarandearbetet och naturhänsynen.

Listan är framtagen från de nationella rödlistorna (Aronsson m fl 1995) och kompletterad med arter som är sällsynta regionalt. Här finns t ex vissa signalarter som lunglav (*Lobaria pulmonaria*) och garnlav (*Alectoria sarmentosa*) med. Urvalet av arter baseras dels på förekomstuppgifter i Aronsson m fl 1995 men också på egen erfarenhet av arterna i kommunen samt på uppgifter från Kurt-Anders Johansson och Rolf-Göran Carlsson, Skövde.

2. OBJEKTSBESKRIVNINGAR

2.1 Lista över objekten

I denna lista ordnas objekten i nummerordning. Numret har skapats av de två sista sidorna i det ekonomiska kartbladet och av en löpnummerserie för varje ekobladd. För numrering av objektet som täcker mer än ett ekobladd valts som har det längsta numret. Efter varje objekt anges föreslagen naturvärdeklass.

Objektsnummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
2701	Ösan mellan Edhem och Ljunghem	III	70	BZ
2702	Lövskogar mellan Edåsa och Edhem	III	5	BZ
2703	Ösan mellan Edåsa och Hallum	II	120	BHVZ
2704	Stora Glastorp	III	3	BZ
2801	Betesmark öster om Edåsa	III	2	B
3401	Kärr och sumpskogar mellan Tovaberget och Brunnhemsberget	I	6,5	BHZ
3402	Iglesjön med omgivande våtmarker	II	5	BVZ
3403	Rasbrant i Brunnhemsbergets nordsluttning	II	1,5	BGZ
3501	Betesmarker vid Tångabacken	II	7,5	BZ
3502	Betesmarker vid Brännebacken	III	1	BZ
3503	Betesmark vid Skaffaregården	III	2,5	BKZ
3504	Hagmarker vid Lilla Boslycke	III	4	BLZ
3505	Torrbackar vid Höberg	I	1,5	BZ
3506	Betesmark vid Lillängen	III	2	BZ
3507	Betesmark vid Tollestorp	III	2,5	BZ
3508	Lövmarker sydväst om Stora Boslycke	II	13,5	BLZ
3509	Enbuskmark vid Stora Boslycke	II	1,5	BZ
3510	Betesmark vid Nolkällan	III	2	BZ
3511	Betesmarker vid Skomakarehemmet	III	1	BZ
3512	Lövmarker vid Källeberg	III	25	BGLZ
3513	Lövskog vid Grisaberget	III	9	BLZ
3514	Lövmarker väster om Ranstad	III	25	BZ
3515	Dammar med omgivande våtmarker och orrbackar vid Ranstad	III	20	BVZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
3516	Tranebärsmossen	IV	23	G
3517	Lövsumpskog nordost om Botten	III	1,5	BHZ
3518	Betesmark sydväst om Frugården, Hökaberg	III	2,5	BZ
3519	Betesmark sydväst om Kyrkobacken, Rådene	II	3,5	BZ
3520	Torrbackar väster om Ranstadsverket	III	4,5	BZ
3521	Höbergs backe	III	5	BZ
3522	Torrbackar och betesmarker väster om Prästebolet	II	1	BZ
3523	Rikkärr norr om Häggums kyrka	II	0,5	B
3524	Tranebärssjön	III	53	BVZ
3525	Rasbrant norr om Kvarnslätten	II	1	BGZ
3526	Rasbrant på Myggebergets östsida	III	1	BGZ
3527	Rasbrant vid Gåran	III	1	BGZ
3601	Borgundaberget	I	37	BGLSZ
3602	Betesmarker sydväst om Grevagården	IV	6	BZ
3603	Betesmarker sydost om Grevagården	III	4	BZ
3604	Loringaskogen	I	60	BHZ
3605	Nohlmarken	I	6	BHSZ
3606	Betesmarker norr om Bissgården	III	7	BZ
3607	Betesmarker nordväst om Stommen	III	7	BZ
3608	Lövskog norr om Bäckagården	IV	20	BLZ
3609	Lövskog vid Åsakvarn	III	13	BHVZ
3610	Marker nedom Borgundaberget vid Värmagården	III	8	BZ
3611	Betesmarker vid Mossagården, Hökaberg	III	8	BZ
3612	Betesmarker vid Kvarnegården, Rådene	III	2,5	BZ
3613	Kallsågmossen	I	12	BHZ
3614	Betesmarker och lövsumpskog väster om Rådene	III	13	BZ
3615	Herrhagen	I	14	BZ
3616	Högekullen	III	1	BLZ
3617	Våtmarker och sumpskog utmed Knektadammsbäcken	III	16	BHZ
3618	Sumpskog och våtmark utmed Simsjöbäcken	IV	12	BHZ
3619	Sumpskog och våtmark utmed Svartesjöbäcken	II	13	BHZ
3620	Kärr och bäckdrag öster om Brohagen	IV	8	BHZ
3621	Hage öster om Mellomgården	III	4	BZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
3622	Torrbackar nordväst om Nolgården	III	0,5	BLZ
3623	Alvarmark nordost om Skultorps idrottsplats	III	1	BGZ
3624	Lövskog norr om Bissgården	II	4	BZ
3625	Betesmark vid Sjötorp, Arvidsgården	III	2	BLZ
3626	Betesmark vid Piparegården	III	4	BLZ
3627	Kulturlandskap vid Hökaberg	II	20	BKLZ
3701	Rosåns dalgång mellan Klagstorp och Hagelberg	I	15	BVZ
3702	Hage och park vid Klagstorp	I	21	BLZ
3703	Hjortemossen	IV	50	BZ
3704	Lövmarker söder om Klagstorp	III	24	BZ
3705	Ömsån mellan Finnstorp och Hagelberg	II	60	BGVZ
3706	Hulsiken-Karlstorps-området	III	80	BZ
3801	Betesmarker vid Torestorp	II	3	BLZ
3802	Betesmarker vid Backgården	III	4,5	BZ
3803	Betesmark vid Boagärdet	IV	1	BGZ
3804	Lövskog söder om Varola	IV	15	BLZ
3805	Lövskog runt Svarvaretorp	IV	18	BZ
3806	Ösan vid Varola	III	42	BGVZ
3901	Betesmark norr om Djursätra	III	3	BZ
4001	Tidans dalgång mellan Bruntorp och Timaden	I	71	BLVZ
4501	Sydbillingens plåtå	I	154	BGHSUZ
4502	Sökullsmossen	IV	32	BZ
4503	Lövskog och betesmarker runt Backen	III	13	BZ
4504	Lövbeklädd och betesmarker mellan emmingstorp och Lilla Gåran	II	40	BHKLZ
4505	Gammelskog utmed Hallarudsbäcken	II	10	BZ
4506	Sumpskog utmed Sökullsbäcken	III	2,5	BHZ
4507	Gammelskog norr om Gåran	III	2	BZ
4601	Lövskog mellan Hästhagen och Gökstorp	II	12	BZ
4602	Stora Gökstorpsskärret	II	1	BHZ
4603	Lilla Gökstorpsskärret	II	0,25	BHZ
4604	Sumpiga marker mellan Skärebacken och Gökstorp	II	20	BZ
4605	Lövskog på Billingens sydsluttning norr om Arvidsgården	II	40	BGLSZ
4606	Betesmark vid Arvidsgården	IV	1,5	BZ
4607	Betesmarker sydväst om Kullabolet	II	5	BLSZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
4608	Billingsluttningen SSV om Skultorps nabbe	II	8	BGLSZ
4609	Skogar på båda sidor av Risängsbäcken i Hene	I	30	BGSZ
4610	Lövskog utmed Risängsbäcken i Skul- torp	I	7	BHZ
4611	Lövskogar norr om Skultorp	III	25	BZ
4612	Billingsluttningen mellan Skultorp och Risängen	I	50	BGHLSZ
4613	Betesmarker sydväst om Klasborg	I	12	BLSZ
4614	Getaryggen	I	9	BGLSZ
4615	Betesmarker och lövdungar mellan Våmb och Klasborg	I	60	BGHLSZ
4616	Nåpabäcken öster om Klasborg	III	2,5	BHSZ
4617	Billingbranten mellan Risängen och Våmb	I	40	BGLSZ
4618	Södra brottet	II	11	BGSZ
4619	Gråalskog ovanför Våmbsbäcken	II	9	BZ
4620	Simsjön	II	53	BGSVZ
4621	Sjötorpasjön med omgivningar	III	30	BSVZ
4622	Fornminnesområde norr om Nåpabäcken	IV	5	LS
4701	Ömsån mellan Hagelberg och Stora Backgården, Öm	II	65	BVZ
4702	Paradissjön och Tovatorpsbäckens nedre del	II	8	BHSVZ
4703	Sumpskog utefter Källedalsbäcken	II	25	BHZ
4704	Svesån nedom Paradisbacken	III	15	BHZ
4705	Lövskog sydväst om Basteberg	IV	35	BZ
4706	Mossar sydost om Brattesjön	IV	6	GS
4707	Lillesjön, Kroksjön och Lövsjön med omgivningar	II	25	BGVZ
4708	Sumpskogar utmed Tovatorpsbäcken nedom Kyrketorps gamla k:a	I	35	BHZ
4709	Våtmarker vid Svesåns, Ömboåns och Ösans sammanflöde	II	90	BGVZ
4801	Betesmark vid Axtorp	II	1,5	BZ
4802	Ösan mellan Svenstorp och Bjärby	II	45	BGVZ
4803	Lövskog sydost om Torbjörntorp	IV	9,5	BZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
4804	Lövskog mellan Dammstorp och Gammalstorp	IV	8	BGZ
4805	Åsrygg norr om Varola	III	20	G
4901	Betesmarker vid Nybo	I	13,5	BZ
4902	Kärr nordväst om Lövåsen	II	2	BZ
5501	Skarsjömossen och Skarsjön	II	20	BVZ
5502	Våtemossen och Fjäramossen	II	166	BGHSZ
5503	Rasbrant norr om Skarsjön	III	1	BGZ
5601	Hållsdammsbäcken	I	15	BGHSZ
5602	Hjälpadalen	II	8	BGHSZ
5603	Bollsdalen	III	10	BGZ
5604	Kambräkendalen	II	5	BGZ
5605	Sprickdal norr om Hagmanstorpet	IV	2,5	BGZ
5606	Sprickdal nordost om Elinsberg	III	3,5	BGHZ
5607	Sprickdal nordväst om Elinsberg	IV	1	BGZ
5608	Betesmark vid Hagmanstorpet	IV	1	BZ
5609	Lövskog söder om Våmsklevan	III	12	BHZ
5610	Blängsmossen	I	310	BHSUZ
5611	Billingsluttningen söder om Billinge- hus	II	40	BGLSZ
5612	Billingsluttningen mellan Billinge- hus och Lerdalavägen	II	30	BGLSZ
5613	Lövmarker runt Lilla Åsbotorp	III	15	BZ
5614	Lövskog på Billingsluttningen vid Ek- ängen och Hasselbacken	II	40	BZ
5615	Ulveksbackarna	II	22	BGLSZ
5616	Billingsluttningen norr om Lerdala- vägen	I	10	BGLZ
5617	Grusås mellan Blängsmossen och Fjäramossen	II	20	G
5618	Ryds ängar och Åsenområdet	I	50	BGKLSZ
5619	Alvarmarker vid Cementa	III	5	BGZ
5701	Havstenasjön med omgivning	II	8	BSVZ
5702	Boulognerskogen	III	14	BSZ
5703	Ryds kullar	III	6	BLZ
5704	Karstorpasjön med angränsande våtmarker och småsjöar	II	50	BGLSVZ
5705	Aspöravinen och annan lövmark öster om Karstorpasjön	II	15	BHZ
5706	Kulligt landskap sydost om Billinge- hov	III	12	BLSZ
5707	Lövskog öster om Linoljedammen	IV	5	BZ
5708	Lövskog utmed Mellomkvarnsbäcken	III	13	BHZ
5709	Stallsiken-Troentorpområdet	III	6	BHZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
5710	Lövskog vid Grönalund	III	2,5	BZ
5711	Lövskog väster om Knistad	II	4	BZ
5712	Alkärr norr om Ingelstorp	IV	0,5	BZ
5713	Strandbrink vid Ösan norr om Gud- mundstorp	III	0,2	BGZ
5714	Strandbrink med gråal söder om Horsås	II	1	BGZ
5715	Randmoräner öster om Skövde	II	60	GL
5716	Moränrygg och flygsanddyner norr om Gudmundstorp	II	12	G
5801	Lillåns dalgång	III	30	BHLZ
5802	Lövskogar söder om Igelstorp	III	11	BZ
5803	Randmorän vid Sventorp	I	45	GL
5804	Lövskog väster om Suntetorp	II	23	BHVZ
5805	Knistad	III	30	BLZ
5806	Suntetorp	III	4	BLZ
5807	Säterkullen	IV	15	BGLZ
5808	Lövskog väster om Frökullen	II	5,5	BZ
5809	Kullar vid Frökullen, Runneberg och Kusåsen	III	15	BGZ
5810	Lövskog sydväst om Kusåsen	IV	11,5	BZ
5811	Lövskog nordost om Kusåsen	III	12	BZ
5812	Randmoräner mellan Kungsryd och Kulla	II	80	GL
5813	Moränryggar vid Kroken och Igelstorp	II	40	GL
5814	Sumpskog öster om Kristinetorp	II	3	BZ
5901	Betesmark vid Oxelbacka	III	1,5	BGLZ
5902	Betesmarker norr om Frostemyren	III	3	BZ
5903	Moränryggar vid Kroppedammen	III	30	GL
5904	Lövskog vid Rävshult	IV	7,5	BZ
5905	Sumpskog i Brumstorpskogen	II	1	BHZ
5906	Lövskog öster om Stockerhult	III	3,5	BZ
5907	Kärr sydost om Sventorp	III	6	BHZ
5908	Moränryggar och hagmarker vid Stora Björstorp och Oxelbacka	II	40	BGLZ
5909	Betesmarker vid Rävshult	III	3,5	BZ
6001	Källemossen	II	145	BHZ
6501	Billingslutningen ovanför Stora Höjen	I	50	BGHLZ
6502	Ängs- och betesmarker vid Toresäter	III	7	BZ
6503	Betesmarker vid Tranemyren	II	6	BGZ
6504	Betesmark vid Ålebäcken	IV	2,5	BZ
6505	Sjömossen	I	9	BHZ
6506	Sänkor sydväst om Stora Kulhult	II	8	BGHVZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
6507	Gullakrokssjöarna	I	20	BGHUVZ
6508	Lycke Lilla Höjen	I	173	BGKLSZ
6509	Odlingslandskap runt Björkebacken	I	50	BGKLZ
6510	Igelsjöarna med omgivande våtmarker	II	10	BVZ
6511	Slänt med grus vid Långesäter	II	60	BGLZ
6512	Nolberget:	I	50	BGHLUZ
6513	Gammelekar vid Lilla Kulhult	II	1	BZ
6601	Lövskog vid Fädernet	III	16,5	BZ
6602	Lövskog nordost om Arvidstorp	II	5	BZ
6603	Lövskog norr om Hallen	III	7	BZ
6604	Lövskogsområde väster om Ljungslätt	II	20	BZ
6605	Betesmark vid Arvidstorp	III	2	BZ
6606	Betesmark vid Stubberud	III	1,5	BZ
6607	Betesmark sydost om Ljungslätt	II	2	BZ
6608	Moränrygg och betesmarker vid Törsatorp och Stubberud	II	10	BGZ
6609	Betesmarker vid Jutaberget	II	4,5	BZ
6610	Ryds grottor och Ymsingsborg	III	25	BGLSZ
6611	Strängelidskärret och lövmarker vid Kornfallet	I	30	BHZ
6612	Rikkärr i Kulaboda	II	1	BHZ
6613	Lövskogar mellan Långesäter, Skogsbo- let och Äskeliden	II	65	BKZ
6614	Moränrygg norr om Blängsmossen	II	20	G
6615	Liden och Mölltorps hage	I	130	BGHLSZ
6616	Lidens ängar och lövmarker söder om Björstorp:	II	45	BHLSZ
6617	Lövskog väster om Sätters kyrka	II	26	BZ
6618	Lövmarker mellan Smedsgården och Ryds ängar	I	40	BGHLSZ
6619	Garpängbäcken nedom Kulabodakärret	III	1,1	BZ
6620	Garpängbäcken ovanför Kulaboda- kärret	III	0,6	BZ
6621	Alsumpskog norr om Törsatorp	IV	0,7	BZ
6622	Bäck väster Törsatorp	IV	0,4	BZ
6623	Gammelskog öster om Törsatorps gamla tomt	III	2,4	BZ
6624	Sumpskogar N om Blängsmossen	III	4,6	BZ
6625	Algenväxningsmarker och sluttnings- skogar nedanför Jutaberget k	I	15	BZL
6626	Bergbrant N om Isgateberget	II	3,5	BZ
6701	Ösan norr om Åkleby	III	1,5	BVZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
6702	Sumpskog söder om Källehagen	II	1,7	BZ
6703	Ravin i Vrångebäcken	II	3	BHZ
6704	Snikabäcken	II	2	BHZ
6705	Luttrans dalgång uppströms Stöpen	II	67	BHVZ
6706	Grusås mellan Stöpen och Snuggebo	II	12	GL
6707	Lövskog sydväst om Stöpen	II	60	BHLSZ
6708	Skåningstorpskärret med omgivning	I	12	BHZ
6709	Lövmarker mellan Smedsgården och Mölltorp	II	40	BHZ
6710	Lövskog norr om Mölltorp	II	40	BLZ
6711	Betesmark söder om Stångesäter	III	4	BKZ
6712	Lövskog väster om Rosenlund	II	12	BZ
6713	Ung ädellövskog nedom Sätters k:a	III	6	BZ
6714	Ädellövskog nordost om Sätters k:a	II	32	BZ
6715	Betesmarker vid Brona	II	13	BZ
6716	Ljunghedsmark och sandiga åkrar sydost om Lunnahult	III	4	BZ
6801	Ösan vid Fjället	II	20	BSVZ
6802	Betesmark öster om Daltorp	III	2,5	BZ
6803	Moränryggar mellan Fjället och Daltorp	II	70	G
6804	Lövskog norr om Säterkullen	III	7,5	BZ
6805	Alsumpskog utmed Rallebäcken	III	20	BHZ
6806	Lövskog utmed Alebäcksbäcken	III	19	BHZ
6807	Björkkärr sydost om Klåvasten	III	0,7	BHZ
6901	Dottermossen:	III	140	BGHZ
6902	Höge mosse	II	57	BHZ
6903	Orrebomossen	III	31	BHZ
6904	Östra Säckamossen	IV	36	BHZ
6905	Västra Säckamossen	IV	22	BHZ
6906	Liten mosse öster om Lilla Dagstorp	IV	11	BZ
7001	Degermossen	I	518	BGHZ
7401	Klyftamon norr om Stora Gåsemossen	I	332	BGSZ
7402	Stora Gåsemossen och Nolmossen	I	134	BGHSZ
7403	Klyftamon söder om Stora Gåsemossen	II	179	BGSZ
7404	Lövmarker norr om Kärret	IV	8	BZ
7405	Gammelskog norr om Attebo	III	8	BZ
7406	Moränryggar vid Lövåsen	II	60	G
7501	Betesmark vid Älebäcken	III	3	BGZ
7502	Betesmark norr om Stora Gullakroks-sjön	III	2	BGZ
7503	Lövskog väster om Hemriket	III	9	BZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
7504	Lövskog norr om Rosenlund	III	7	BZ
7505	Sparresäter med omgivning	I	45	BLSZ
7506	Moränrygg mellan Bjursjöarna	I	15	G
7507	Lilla Bjursjön	III	18,5	BVZ
7508	Stora Bjursjön	III	26	BVZ
7509	Borgehall	II	15	BGLSZ
7510	Gransumpskog väster om Sparresäter	III	0,5	BZ
7511	Bergbrant öster om Lilla Bjursjön	IV	1	BZ
7512	Lilla Bodarna	III	1,3	BZ
7513	Skuggad brant vid Bjursjökullen	III	0,1	BZ
7514	Grova ekar sydväst om Larstorp	IV	0,6	BZ
7515	Hassellund söder om Lövåsen	IV	1,6	BZ
7516	Förkastningsbranten väster om Lången	II	60	BGLZ
7517	Lången	II	320	BLSVZ
7518	Strandskogar söder och sydost om Lången	III	25	BHZ
7519	Strandskog utmed Långens nordöstra strand	II	40	BHLZ
7520	Stålkvarneäckens dalgång från Lerdala till Karlsfors	II	25	BHZ
7521	Lerdala gård	II	6	BLZ
7522	Betesmarker norr om Barnabergssjön	III	1,5	BGLZ
7523	Landskap med dödisgropar öster om Lerdala	II	12	BGLZ
7524	Bergsplatåns sluttning från Lerdala till Karlsfors	II	35	BGKLZ
7525	Sumpskog vid Stålkvarnesjön	II	2	BHZ
7526	Silverfallet och Karlsfors	I	44	BGHLSZ
7527	Betesmark söder om Åsmon	II	2	BZ
7528	Backar vid Lerdala samhälle	III	2	BZ
7529	Kalkgranskogar vid Skalmesäter	II	4,6	BZ
7530	Stålkvarneäcken söder om Lerdala	III	4,8	BZHV
7531	Liten kalkgranskog vid Lerbäck	III	0,6	BZ
7532	Kalkgranskog söder om Björnasäter	III	5,1	BZ
7601	Melldalaskogen	I	10	BHLUZ
7602	Melldalakärret	I	4	BHZ
7603	Högsböla ängar	I	35	BKSUZ
7604	Odlingslandskap vid Yttersöra	II	90	BKLZ
7605	Betesmark vid Håkansgården	II	3	BHLZ
7606	Sumpiga igenväxningsmarker sydost om Högsböla äng	II	12	BHZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
7607	Kalkbarrskog norr om Kohagagärdet	II	10	BHZ
7608	Odlingslandskap söder om Sotarliden	II	100	BKLZ
7609	Lövmarker ovanför Silverfallet	II	31	BHLZ
7610	Lövsumpskog väster om Orresäter karta	III	13	BZ
7611	Lövskog nordväst om Skogsbolet	III	32	BZ
7612	Lövskog mellan Kila, Skogsbolet, Fagerliden och Olofstorp	III	31	BZ
7613	Vallersjön med omgivningar	III	30	BVZ
7614	Bäckagården och Ängen	I	30	BHZ
7615	Lövskogar vid Ingasäter, Böglabo och Marbacken	III	30	BGKZ
7616	Garparör med omgivningar	I	100	BGKLSZ
7617	Alkärr ovanför Bäckén	III	4	BHZ
7618	Bergs ängar	II	30	BKLZ
7619	Lövsumpskogar och kärr mellan Kyrketorp och Tatermyren	III	30	BHZ
7620	Odlingslandskap vid Högsböla och Bergs Prästebol	I	175	BKLZ
7621	Odlingslandskap vid Esbjörntorp och Övertorp	I	175	BKLZ
7622	Svänebergskärret	II	2	BHZ
7623	Lövmarker nordost om Esbjörntorp	II	23	BGZ
7624	Lövmarker nordost om Bäckén	III	35	BGZ
7625	Betesmark söder om Rosenhaga	III	2	BZ
7701	Lövmarker sydväst om Säterkroken	II	30	BHZ
7702	Betesmarker vid Säterkroken	II	11	BLZ
7703	Lövskog vid Stenbäckén	II	7	BZ
7704	Alkärr sydost om Lagmansboda	III	0,5	BZ
7705	Gråalskog vid Braxtorp	II	7	BLZ
7706	Luttran mellan Stöpen och Ösan	III	16	BGVZ
7707	Kullar och ryggar vid Horn	II	35	GL
7708	Lövklädda kullar öster om Axtorp	III	30	BGLZ
7709	Lövmarker vid Ljungstorp	IV	11	BGZ
7710	Äldre tallbestånd vid Sörbylund	III	2,3	BZ
7801	Betesmark vid Törsatorp	IV	1	BZ
7802	Betesmark sydväst om Fredsskogen	III	1	BZ
7803	Gravfält väster om Lilla Väring	II	1	BLZ
7804	Lövmarker öster om Lilla Väring	IV	9	BZ
7805	Lövmarker sydost om Väring	IV	16	BLSZ
7806	Lövdungar vid Bussagården	IV	8	BLZ
7807	Lövskog sydost om Olofstorp	IV	10	BZ
7808	Lövmarker vid Segolsgården	IV	6,5	BGZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
7809	Lövmarker vid Blombacka	III	9	BZ
7810	Lövskog utmed Klämmabäcken	III	12	BHZ
7811	Lövdungar sydost om Locketorp	IV	11	BZ
7812	Lövskog utmed Annedalsbäcken	IV	9	BHZ
7813	Grusåsar vid Bankälla	III	25	BGKLZ
7901	Slättermark vid Skogen, Källsäter	III	0,25	BZ
7902	Betesmark vid Stenatorp	III	1,5	BZ
7903	Lövmarker norr om Stenatorp	III	20	BZ
7904	Stockerhultsmossen	III	50	BHZ
7905	Betade lövrika marker vid Gäddeberg	III	40	BLZ
7906	Lövdungar vid Arvidstorp, Götlunda	IV	6	BZ
7907	Lövskog norr om Stockerhultsmossen	IV	12,5	BZ
8501	Äldre barrskog mellan Björnabacken och Lången	II	6	BGZ
8502	Sprickdal i Djupedalshulan	II	3	BGZ
8503	Lövmarker vid Mossbacka	III	4	BZ
8504	Lövmarker runt Märtamossen	IV	4	BZ
8505	Lövmarker vid Lövbomossen	IV	5	BZ
8506	Lövmarker vid Hallsjön	IV	4,5	BZ
8507	Björkhage vid Stensnäs	IV	3	BZ
8508	Marker runt Århult	III	12	BKZ
8509	Vristulven	II	266	BSVZ
8510	Timmersdalavallen	I	175	BGKLSUZ
8601	Betesmark vid Höjen	II	2,5	BGZ
8602	Sotarliden	II	5	BGHLZ
8603	Stolan	II	80	BGLSUZ
8701	Kulle vid Nils-Matsgården	III	2,5	BGSZ
8702	Betesmarker vid Jon-Andersgården, Bankälla	III	1	BGZ
8703	Östen med omgivning	I	542	BGKLSUVZ
8704	Kullar nordost om Binneberg	III	2	BLZ
8801	Lövdungar norr om Hagestad	II	8	BGLZ
8802	Låg rygg norr om Snärva	III	15	G
8803	Betesmark vid Rättaregården, Greby	IV	2	BZ
8804	Liten betesmark söder om Flistad	IV	1	BZ
8805	Björkhage söder om Odenslunda	IV	1	BZ
8806	Betesmarker söder om Bjärstabacken, Hagestad	II	9,5	BLZ
8901	Betesmark nordost om Greby	III	3	BLZ
8902	Betesmark öster om Boagärdet	III	2,5	BZ
8903	Betesmark vid Blackkärr	III	1,5	BZ
8904	Björkhagar vid Rosenhaga	III	8	BZ

Objekts- nummer	Namn	Klassning	Yta (ha)	Värden
8905	Lövmarker vid Lammåsen	III	19	BZ
8906	Lövdungar vid Häntelyckan	IV	3	BZ
8907	Lövriska marker vid Boagärdet, Götlunda	III	12	BZ
8908	Litet område med gammelpasp öster om Solbacka	III	0,1	BZ
9901	Aspdungar söder om Sträte	II	0,5	BGZ

2.2. Beskrivningar

Använda förkortningar

Förkortningar under värderubriken

L	=	värde för landskapsbilden
K	=	värdefullt kulturlandskap
B	=	botaniska värden
Z	=	zoologiska värden
V	=	limnologiska värden
G	=	geologiska värden
H	=	hydrologiska värden
S	=	värde för friluftslivet
U	=	värde för högre undervisning

Allmänna förkortningar

NVL	=	Naturvårdslagen
HK	=	högsta kustlinjen
k:a	=	kyrka

2701. Ösan mellan Edhem och Ljunghem

Yta: Ca 70 ha
Ekonomisk karta: 08D 2h
Fastigheter: Vreten 1:30, Ljunghem 10:25, Kyrkojorden 1:1, Krogstorp 1:3, Styrshult 1:9.
Värden: BZ
Å, igenväxningsmark, lövsumpskog, åmader

Beskrivning

Mellan Ljunghem och Edhem utbreder sig stora mader utmed Ösan. De södra delarna är övergivna fodermarker som fortfarande är ganska öppna. I norr har igenväxningen gått längre och stora arealer lövsumpskog täcker markerna. Ösan är utefter hela sin längd kanaliserad och rätad. En del spår i form av våta sänkor finns efter Ösans äldre lopp.

Naturvärde: III (V 08D2H04:III)

Området har visst potentiellt värde antingen som större triviallövområde eller anlagd och hävdad våtmark.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: För att öka naturvärdena kan de norra områdena lämnas att bli orörd lövsumpskog. De södra delarna skulle kunna dränkas och eventuellt betas om högre naturvärden önskas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D2H04)

Von Post 1923 torv

2702. Lövskogar mellan Edåsa och Edhem

Yta: Ca 5 ha
Ekonomisk karta: 08D 2h, 08D 2i
Fastigheter: Vreten 1:30.
Värden: BZ
Ädellövskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Väster om Ösan mellan de båda kyrkorna Edåsa och Edhem finns ett litet område med ädellövrik skog. Delvis är det igenväxningsmark. Trädslagen domineras av ek med inslag av grova almar och askar. Även björk och lönn finns.

Naturvärde: III (L 323:II)

Förekomst av grova ädla lövträd i denna del av kommunen är värdefullt.

Bevarande: Skogsbruk är största hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De gamla och grova ädellövträden bör sparas vid alla skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 323)

2703. Ösan mellan Edåsa och Hallum

Yta: Ca 120 ha
Edåsa

Läge: Ösan 1 km SV till 4 km N om
k:a

Ekonomisk karta: 08D 2h, 08D 2i, 08D 3i **Topografisk karta:** 08D SÖ

Fastigheter: Vreten 1:30, fs:2, Edåsa 1:29, 1:13, 1:12, 1:7, 1:25, 1:2, 1:15, Göks-
torp 1:1, Torestorp 1:3, 1:6, 1:7, 1:10, 1:11, 1:12, 1:13, 1:14, 4:1, Lanna 1:22,
1:26, 3:1, 2:15, 2:10, Varola-Boagärdet 1:11, Hallum 1:19, 1:3, 2:7, 2:6, 1:21.

Värden: BHVZ

Å, åmader, dvärgvassar, högörtäng, igenväxningsmark, lövsumpskog, sjöfåglar

Beskrivning

Mellan Edåsa och Varola rinner Ösan i en ganska bred sumpig dalbotten. Denna ligger några meter under det omgivande slättlandet som består av omväxlande odlingsmark och barrskogar. Markerna väster om Ösan används som militärt övningsområde. Naturtyperna i objektet utgörs av strandmader och sumpskogar av skilda slag. Strandmaderna består både av högvassar med bladvass och kaveldun och lågvassar med vasstarr, blåsstarr och flaskstarr. Närmare fastmarken finns stora arealer högörtfuktängar med älggräs. Strandmaderna har inte betats på något decennium. Åfåran rinner i de norra delarna i ett naturligt lopp. I söder har Ösan kanaliserats. Väster om åfåran finns i de norra delarna ställvis fin klibalstrandskog. Utöver klibal finns också gott om björk och en del asp. På några ställen har skogen hög ålder med gott om ved och hålträd (nyckelbiotoper).

Längst i söder finns en sumpskog dominerad av gråal och med inslag av hägg, sälj och korgvide. Här finns en samling grova knäckepilar med fin epifytflora. Ån är här stenig med rester efter kvarnanläggningar.

Området har stort värde för fågelfaunan. Bland häckande fåglar märks trana, vattenrall och gräshoppsångare. Under högvatten vår och höst rastar gäss, svanar och änder på maderna.

Naturvärde: II (V 08D3I01:I, L 310:III, 312:II, 324:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga aktiviteter som avverkning, vedhuggning och gallring. Den upphörda hävden innebär på sikt att större arealer kommer att växa igen till busksnår och sumpskogar. Detta hotar fågellivet och en del gräsmarksarter i fuktängarna.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De viktigaste skogsmiljöerna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Det är önskvärt att betet kunde återupptas i de södra delarna. Detta är dock inte ett av kommunens angelägnaste objekt att restaurera.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3I01)
- Hvass 1974 fåglar Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning (nr 60)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 310, 312, 324)
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:216)
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3801, 3802, 2802)
- Von Post 1923 torv
- Wramner & Bengtsson 1976 fåglar, naturbeskrivning

2704. Stora Glastorp

Yta: 3 ha

Ekonomisk karta: 08D 2h

Fastigheter: Finnstorp 2:3.

Värden: BZ

Naturbetesmark

Läge: 2,5 km VNV om Edhems k:a

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Objektet är en äldre naturbetesmark på sandigt underlag beläget på Skövde skjutfält. I delar av området har gropar och gångsystem grävts. Fortfarande finns många hävdgynnade arter kvar som slåttergubbe, svinrot, backsippa, brudbröd, ängshavre, jungfrulin och borsttåg. Den störningsgynnade monken finns också.

Naturvärde: III

En av få naturliga betesmarker i denna del av kommunen.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av militära aktiviteter och fortsatt ohävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: För att bevara områdets naturvärden måste stängsling ske och betet återupptas. Området skulle också kunna skötas som slåttermark vilket fordrar större skötselinsatser.

Behov av dokumentation: -

2801. Betesmark öster om Edåsa

Yta: 2 ha

Ekonomisk karta: 08D 2i

Fastigheter: Edåsa 1:25, 3:1.

Värden: B

Öppen hagmark

Läge: 400 m Ö om Edåsa k:a

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Området är, fränsett en kulle med några tallar, en välhävdad i huvudsak öppen betesmark. I markfloran finns enstaka betesgynnade arter samt flera vaxskivlingsarter.

Naturvärde: III

Av visst värde genom markfloran och marksvampfloran.

Bevarande: -**Skydd:** Inget.**Bedömning av skydd och skötsel:** -**Behov av dokumentation:** -**3401. Kärr och sumpskogar mellan Tovaberget och Brunnhemsberget**

Yta: 6,5 ha

Läge: 3 km Ö om Broddetorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 3e

Topografisk karta: 08D SV

Fastigheter: Häggum 3:9, 2:1. Samt några fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: BHZ

Bäck, extremrikkärr, lövsumpskog, källor, barrsumpskog, högörtäng

Beskrivning

Objektet är en våtmark belägen mellan de två platåbergen Brunnhemsberget och Tovaberget. De delar som ligger inom Skövde kommun utgörs av bäckdråg, rikkärr, högörtfuktängar och sumpskog utmed Tjuvdalsbäcken. I den del som ligger i Falköpings kommun finns fyra små extremrikkärr.

Högörtfuktängen domineras av älggräs och är en igenväxt, ohävdad äng med gamla diken. Pors finns på några ställen. Rikkärret längst upp innehåller inga ovanliga arter men slätterblomma finns. Bäckens som är dikad där den rinner genom högörtfuktängen har ett naturligt lopp i andra delar. En del källflöden rinner ut i bäcken. Klibbal och gran dominerar trädskiktet i sumpskogspartierna. I vissa partier dominerar lövträden, i andra gran. Ställvis finns gott om död stående och liggande ved. I sumpskogen finns ögonpyrola, spindelblomster och korallrot samt en rik marksvampflora, framför allt i den del som ligger i Falköpings kommun. I sumpskogspartierna utmed bäcken finns gott om tuvor med blåmossa (*Leucobryum glaucum*). På granlågor har granticka (*Phellinus chrysoloma*) noterats.

Extremrikkärren i de nedre delarna är både av axag-typ och av *Campylium-Drepanocladus*-typ. Kärrknipprot, näbbstarr, knagglestarr och slätterblomma är noterade från kärren.

Avloppsledningen från Ranstad är nedgrävd utanför våtmarken och korsar denna i de nedre delarna.

Naturvärde: I (V 08D3E01:I)

Flera olika våtmarkstyper, däribland flera rikkärr motiverar högsta värde. De värdefullaste delarna ligger i Falköpings kommun.

Bevarande: Rikkärren riskerar att växa igen. Skogliga åtgärder kan också skada naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De viktigaste kärrytorna bör komma ifråga för skydd med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3E01)

Larsson 1977 naturvärde

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3418, 3419)

3402. Iglesjön med omgivande våtmarker

Yta: 5 ha

Läge: 4,5 km NÖ om Broddetorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 3e, 08D 3f

Topografisk karta: 08D SV, 08D SÖ

Fastigheter: Sköttorp 1:1.

Värden: BVZ

Dystrof sjö, fattigkärr, gungfly, högörtäng

Beskrivning

Iglesjön är en liten göl som omges av gungflyn. Dessa är mestadels av fattigkärrskaraktär men vissa drag av mesotrofi finns. Öster om sjön finns en starrad med bladvass, trådstarr och flaskstarr. Runt de öppna våtmarkerna närmast gölen finns ett bälte av pors. Allra längst i öster finns en högörtfuktäng som förr varit fodermark och där det finns gamla diken. Ett intressant fynd vid Iglesjön är dytåg som här har en av länets drygt halvdussin lokaler.

Naturvärde: II (V 08D3E06:II)

De våtaste delarna är i stort sett orörda vilket motiverar ganska hög klassning.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas utan åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3E06)

3403. Rasbrant i Brunnhemsbergets nordsluttning

Yta: 1,5 ha

Läge: 3,3 km Ö om Broddetorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 3e

Topografisk karta: 08D SV

Fastigheter: Häggum 3:9.

Värden: BGZ

Rasbrant, block, brantskog av barrskog, död ved, rik mossflora

Beskrivning

Objektet utgörs av en rasbrant i Brunnhemsbergets nordsluttning täckt av gammal granskog. Diabasen bildar bergväggar som vetter mot norr. Grova diabasblock med rik mossflora finns i sluttningen. På blocken finns arter som mörk husmossa (*Hylacomium umbratum*) och västlig hakmossa (*Rhytidiadelphus loreus*). I området finns grova granlågor i olika nedbrytningsstadier. På lågorna finns t ex vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*), långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*) och ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*). Bland noterade kärlväxter märks trolldruva och kransrams.

Naturvärde: II

Orört skogsområde med rik kryptogamflora motiverar mycket högt naturvärde.

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag utgör hot mot områdets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (objekt 3423)

3501. Betesmarker vid Tångabacken

Yta: 7,5 ha

Läge: 1 km Ö om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 25:13, 16:1.

Värden: BZ

Öppen hagmark, högörtäng, friskäng

Beskrivning

Detta är en stor betesmark i ett flackt landskap omgivet av åker. Det har lång kontinuitet som betesmark då området på den gamla ekonomiska kartan från 1880-talet är markerat som betesmark. Marken är ogödslad och stenig och är bevuxen med en del enbuskar och någon björkdunge. Vissa delar är välbetade, andra har dålig eller ingen hävd. Detta gäller framför allt i de norra delarna. I vissa delar har högörtängen med älggräs tagit över. Andra ytor hyser en fin grässvål med stagghed, rödvenhed och rished av blåbär-lingon-typ. Ett stort antal hävdgynnade arter växer i området. Slåttergubbe, ljun, liten blåklocka, gökärt, stagg, ängsskallra, krypvide, svinrot och backtimjan är vanliga. Kattfot, hirsstarr, jordtistel, borsttåg, knägräs och ormröt är ovanligare.

Naturvärde: II (Ä 10:II)

Ett stort gräsmarksobjekt med rik flora och lång kontinuitet medför hög klassning.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av svag eller utebliven hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betet bör intensifieras. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Det är viktigt att röjningar sker så att igenväxningen stoppas. Slåtter av älggräs i den södra delen skulle gynna en artrikare fuktängsflora.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 10)

3502. Betesmarker vid Brännebacken

Yta: 1 ha

Läge: 1 km NÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Brännebacken 3:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, bäck, friskäng

Beskrivning

Objektet bildas av ett par små betesmarker nära gården. Dessa ligger vid en bäck utmed vilken det står rader av klibbal. I området finns en mycket rik gräsmarksflora med ljung, liten blåklocka, jordtistel, knägräs, ögontröst, gökärt, prästkrage, stagg, backtimjan, slåttergubbe, hirsstarr, sumpmåra och bockrot. Vegetationstyperna har klassats som rödvenäng, örtrik friskäng och rödvenhed. I den norra delen har en damm grävts upp varvid massorna lagts upp bredvid. Denna del är nu delvis förstörd.

Naturvärde: III (Å 11:II)

Grävningar och körskador har negativt påverkat objektet som trots liten yta har stora botaniska värden.

Bevarande: För att bevara områdets naturvärden krävs fortsatt hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 11)

3503. Betesmark vid Skaffaregården

Yta: 2,5 ha

Läge: 800 m V om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9.

Värden: BKZ

Naturbetesmark, torräng, äldre odlingslandskap

Beskrivning

Det avgränsade området är i de norra delarna en liten tidigare ohävdad enbuskmark med fornåkersystem. Flera ohävdarter som gulmåra, johannesört och rölleka har trängts in men här finns fortfarande kvar arter som stor och liten blåklocka, brudbröd, prästkrage och bockrot.

Även darrgräs, slätterfibbla och gullviva förekommer. Numera betas området av får. I de södra delarna finns äldre åkermark med åkerholmar. På de senare finns torrängsväxter som backsippa, backsmultron, flentimotej, backglim, fältmalört och backruta.

De södra delarna är mycket blockrika. Blocken utgörs uteslutande av diablasblock.

Naturvärde: III (Ä 8:III)

Bevarande: En bibehållen hävd är en förutsättning för bevarandet av naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betet bör fortgå.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 8)

3504. Hagmarker vid Lilla Boslycke

Yta: 4 ha

Läge: 2 km VNV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Lilla Boslycke 4:1.

Värden: BLZ Ekhage, öppen hagmark, torräng

Beskrivning

I sydsluttningen vid Lilla Boslycke ned mot vägen till Bolum ligger en ekhage och två öppna betesmarker. Ekhagen hävdas inte längre men den har ändå en tydlig prägel av äldre tiders markanvändning. Ganska grov ek dominerar trädskiktet. En del björk och lind finns. Buskskiktet består av hassel och en men framför allt mycket eksly. Trots ohävd finns i fältskiktet arter som liten och stor blåklocka, brudbröd, gökärt, prästkrage, bockrot, slättergubbe, gullviva, svinrot och backtimjan. Nordost om ekhagen finns en liten öppen betesmark med torrmarksarter som spåttistel, smalbladig lungört, backsmörblomma och sötvedel. Delar av betesmarken har använts som MC-bana. Ännu längre österut finns en liknande öppen betesmark där betet fortgått tills för något år sedan.

Naturvärde: III (Ä 5:III, L 277:III)

Ett ganska fint exempel på ekhage med rik markflora.

Bevarande: Fortsatt ohävd är ett hot mot markfloran.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betet bör återupptas. Røjning av buskar och sly bör ske, vilket särskilt gäller den öppna marken nordost om ekhagen. Vid gallringar och avverkningar överhuvudtaget bör de äldsta träden sparas så att karaktären av ekhage förstärks och gammelträd kan utvecklas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 5)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 277)

3505. Torrbackar vid Höberg

Yta: 1,5 ha

Läge: 1,7 km SV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9.

Värden: BZ

Kalktorräng, naturbetesmark, rik kärlväxtflora, rik mossflora, torräng

Beskrivning

Omedelbart söder om Ranstadverket ligger ett par torrbackar. De täcks av spridda tallar, granar och enbuskar. Framför allt nordsidorna har tidigare varit mera igenväxta. Mellan torrbackarna finns äldre magra åkermarker som börjar få en fin torrängsflora.

I backsluttningarna finns en enastående fin torrängsflora. Här finns en lång rad av den örtrika ängshavre-torrängens växter. Bl a växer här ängshavre, spåtistel, jordtistel, brudbröd, backsmultron, trollsmultron, vildlin, flentimotej, blodnäva, backskafting, backsippa, smalbladig lungört, krissla, backklöver, backsmörblomma och kungsmynnta. Av andra hävdgynnade växter märks sommarfibbla, svinrot, klasefibbla, jungfrulin, prästkrage, bockrot, gullviva och backtimjan. Den sällsynta fältgentianan har här en av ytterst få förekomster i kommunen. En för dessa trakter ovanlig art är backmåran som annars finns mest i kommunens nordvästra delar.

På något ställe mellan torrbackarna har grävningar skett och här finns en rik mossflora med bl a toffelmosor (*Aloina* spp.).

Området arrenderas av Skövde naturskyddsförenings RÄFS-grupp och betas sedan flera år tillbaka. Vid ett tillfälle har slåtter skett.

Naturvärde: I (Å 1:II) Detta är kommunens bästa objekt med örtrik ängshavre-torräng och bör därför ges högsta naturvärde.

Bevarande: Området hotas av upphörd hävd och igenväxning.

Skydd: Objektet är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: Det av stor vikt att området ges fortsatt hävd. Betet och eventuellt slåttern bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att hävden upprätthålls. Slåttern bör inte vara för intensiv då torrbackarnas flora istället kan skadas. Eventuell slåttern bör ske ganska sent på året.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 1)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksobjekt

3506. Betesmark vid Lillängen

Yta: 2 ha

Läge: 2,1 km VSV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Bränneberg 1:3.

Värden: BZ

Naturbetesmark, friskäng, fuktäng

Beskrivning

Objektet är trots sin begränsade storlek en varierande betesmark. Torra, friska och fuktiga marker omväxlar. Rödvenängen dominerar de friska markerna, rödvenheden de torra och på fuktig mark är det främst gräs-lågstarr-fuktäng. Många hävdgynnade arter finns noterade i ängs- och hagmarksinventeringen från området. Bl a finns här ganska gott om liten blåklocka, stagg, darrgräs, gökärt, prästkrage, backtimjan. Kattfot, slättergubbe, hirsstarr, sumpmåra, revfibbla och grönvit nattviol är mindre frekventa.

Området betas med nötkreatur och är mestadels välhävdad.

Omfattande röjningar har skett i området. Dikning har påverkat en del av fuktängarna negativt.

Naturvärde: III (Å 2:II)

Ett varierat gräsmarksobjekt med god hävd och rik flora.

Bevarande: Det är av största vikt att hävden kan fortsätta.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Dikning får ej ske i området.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 2)

3507. Betesmark vid Tollestorp

Yta: 2,5 ha

Läge: 2,4 km VSV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Tollestorp 1:12.

Värden: BZ

Fuktäng, högörtäng, naturbetesmark

Beskrivning

Söder om Tollestorp ligger en liten fuktig betesmark. Vegetationen utgörs av högörtäng med gott om älggräs. Klibbal finns framför allt i de fuktiga delarna. Trots ganska svag hävd av nötkreatur så finns här en del hävdgynnade växter som darrgräs, sumpmåra, smörbollor, stagg och gökblomster.

Omfattande röjningsarbeten har skett i området.

Naturvärde: III (Å 3:III)

Bevarande: För att bevara områdets naturvärden fordras fortsatt hävd. **Skydd:** Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 3)

3508. Lövmarker sydväst om Stora Boslycke

Yta: 13,5 ha

Läge: Drygt 2 km V om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Stora Boslycke 3:9, Bränneberg 1:2, Bjärsgård 1:1, Tollestorp 1:12.

Värden: BLZ

Blandlövsskog, bäck, död ved, igenväxningsmark, rik svampflora, stenmurar

Beskrivning

Sydväst om Stora Boslycke finns ett större område med blandlövskog. I skogen dominerar ek, björk och asp och i fuktiga delar klibbal. Av andra lövträd märks hägg, oxel, rönn och fågelbär. Av ek finns en del grova träd. Någon riktigt grov oxel finns i beståndet. Hassel är ställvis vanlig i buskskiktet. En finns också. Större delen av området har sitt ursprung i odlingslandskapet som betes- och slättermarker. Ändå har vissa delar utvecklats så att det finns gott om torrträd och lågor. Särskilt mycket gamla träd och död ved finns det på åsen i SV. Här finns gott om tickor med bl a lysticka (*Hapalopilus rutilans*), barkticka (*Oxyporus corticola*) strävticka (*Antrodiella hoehnelii*) och trollhand (*Hypocreopsis lichenoides*). I skogen finns gott om blåsippan och i fuktiga partier finns strutbräken.

De nordliga delarna betas fortfarande och har hagmarkskaraktär. Här finns friska och fuktiga marker med en del hävdgynnade arter som liten blåklocka och stagg. Stenmurar ramar in betesmarken.

En bäck rinner genom området och tillför nya mikromiljöer.

Naturvärde: II (L 278:II, Ä 4a:II)

Ett tämligen stort lövområde med viss orördhet i vissa delar och hävd i andra.

Bevarande: Se "behov av dokumentation"!

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Se nedan.

Behov av dokumentation: För att utreda lämpligaste skötsel för ett objekt som detta fordras en analys om naturvärdena. Både gräsmarksmiljöer och lövskogsmiljöer har höga värden och hur dessa ska utvecklas på bäst sätt kräver fördjupad inventering. Skogsbeståndet på åsen torde skyddas bäst med stöd av NVL (biotopskydd) och ges fri utveckling.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 4a)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 278)

3509. Enbuskmark vid Stora Boslycke

Yta: 1,5 ha

Läge: 1,8 km V om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Stora Boslycke 3:9.

Värden: BZ

Naturbetesmark, gräshed, rik svampflora, stenmurar

Beskrivning

Objektet är en välbetad enbuskmark omedelbart öster om Stora Boslycke. Den betas av hästar. Marken är stenig och stengärdesgårdar omgärdar betesmarken. Rödvenhed dominerar bland vegetationstyperna men här finns även rished av blåbär-lingon-typ. Av noterade hävdgynnade växter i hagen märks ljung, jordtistel, backtimjan, slättergubbe, liten blåklocka och gökärt. Området har en intressant ängssvampflora med flera arter vaxskivlingar.

Naturvärde: II (Ä 4b:II)

Trots sin litenhet ett mycket värdefullt område.

Bevarande: För att bevara områdets naturvärden fordras fortsatt hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 4b)

3510. Betesmark vid Nolkällan

Yta: 2 ha

Läge: 3,1 km VNV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Bjärsgård 1:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, igenväxningsmark

Beskrivning

Detta område utgörs av en betesmark där igenväxningen tagit fart. Björk och gran växer i marken liksom enbuskar.

Marken är ogödslad och med flera hävdgynnade arter kvar. Exempel på arter är slättergubbe, fläckigt nyckelblomster, brudbröd, sumpmåra, ljung, liten och stor blåklocka, gökärt, prästkrage, ängsvädd, darrgräs, bockrot, grönvit nattviol och svinrot.

Tippning av sten och matjord har skett i de östra delarna.

Naturvärde: III (H 6:II)

Bevarande: En förutsättning för att bevara naturvärdena är att området röjes på buskar och sly. Dessutom bör tippen i de östra delarna tas bort.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör röjas och bete med nötkreatur bör ske.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 6)

3511. Betesmarker vid Skomakarehemmet

Yta: 1 ha

Läge: 3,2 km VNV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Sköttorp 1:1, Skomakarehemmet 1:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, friskäng

Beskrivning

Detta objekt utgörs av en liten betesmark mellan åker och skog. Den betas numera ej men en rik flora finns ännu kvar. Bland vedväxterna märks enbuskar, spridda tallar och någon björk.

Rödvenhed, rödvenäng och rished av blåbär-lingon-typ är de förekommande vegetationstyperna. Bland indikatorarter på god hävd finns kattfot, grönvit nattviol, smörbollor, slättergubbe, brudborste, darrgräs, stor och liten blåklocka, ögontröst, gökärt, prästkrage, bockrot, svinrot, ängsvädd, ängsskallra och backtimjan.

Naturvärde: III (Ä 7:II)

Området är litet men hyser en rik flora.

Bevarande: Det är av stor vikt att ohävderna ej får fortsätta. Naturvärdena hotas på sikt trots att igenväxningen sker långsamt.

Skydd: Inget. **Bedömning av skydd och skötsel:** Ekonomiskt stöd bör ställas till förfogande så att betesdriften kan återupptas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 7)

3512. Lövmarker vid Källeberg

Yta: 25 ha

Läge: 1,2 km VNV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 2:8, 3:9, 10:7, Källeberg 2:1, Stora Boslycke 3:2.

Värden: BGLZ

Lövblandskog, block, igenväxningsmark, naturbetesmark, rasbrant, stenmurar, torräng

Beskrivning

Objektet är ett stort lövskogsområde på Billingens sydsluttning. De översta delarna når upp till diabaslagret. I de övre delarna, ovanför vägen, dominerar medelgrov björk, asp och ek. I brantare terräng finns här lite lönn. På lite äldre lönnar finns brämlav (*Nephroma parile*) och grynig filtlav (*Peltigera collina*). I svampfloran märks arter som kantarellmussling (*Plicaturopsis crispa*). I ett blockrikt parti i de östra delarna står några mycket grova lindar. Här finns också en talus av diabasmaterial.

I de östra delarna finns ett litet öppet, tidigare betat parti (ca 1 ha). Sluttningen är även här stenig och mager. Utanför det avgränsade området finns rester av ett gammalt småskaligt odlingslandskap med små åkrar med stenmurar. Vegetationen i betesmarken domineras av torräng med hävdgynnade arter som liten och stor blåklocka, brudbröd, gökärt, bockrot, blåsuga, jordtistel och backtimjan. Några björkar och enar finns i betesmarken. Även i väster finns öppna f d betesmarker.

Söder om vägen är skogen är skogen är yngre, innehåller få äldre träd och domineras av björk. Skogen har här mera av kulturskogskaraktär.

Fältskiktet i de obetade skogsmiljöerna är rikast i de nedre delarna men övergår i fattigare örtris-typ längre upp, norr om Häggum-Bolum-vägen. Bland växterna märks arter som blåsippa, skavfräken, bäckbräsma och tibast.

Naturvärde: III (L 285:II, Ä 9:II)

Ett stort och varierande område med kärnor både av typen skoglig kontinuitet och av typen lång beteshävd.

Bevarande: Se under rubriken "Behov av dokumentation".

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Se nedan.

Behov av dokumentation: Områdets naturvärden är otillräckligt utredda. Bl a lär guckusko finnas i området. För att utreda lämpligaste skötsel för ett objekt som detta fordras en analys om naturvärdena. Både gräsmarksmiljöer och lövskogsmiljöer har sannolikt höga värden och hur dessa ska utvecklas på bäst sätt kräver fördjupad inventering.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 9)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 285)

3513. Lövskog vid Grisaberget

Yta: 9 ha

Läge: 2,5 km VNV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Stora Boslycke 3:2, Bjärsgård 1:1.

Värden: BLZ

Ekskog, krattskog

Beskrivning

Objektet är en ekskog med inslag av asp på en liten bergknalle i Billingens sydsluttning. I de övre delarna har ekskogen nästan krattkaraktär. Utöver dessa trädslag finns en del fågelbär, björk, oxel, gran och hägg. En del torrträd och lågor förekommer. Buskskiktet är glesst och består av hassel och en.

Fältskiktet vittnar om diabasens påverkan och är av örtristyp. Blåsippa finns dock i beståndet. Skogen är delvis betad.

Naturvärde: III (L 276:III)

Ett representativt ekbestånd i på denna nivån av Billingen.

Bevarande: Skogsbruket är det största hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre ekar bör lämnas vid skogliga åtgärder. De äldsta ekarna i bestånd av denna typ är inte alltid de grövsta. Lågor och torrträd bör sparas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 276)

3514. Lövmarker väster om Ranstad

Yta: Ca 25 ha

Läge: 2,6 km VSV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9, Bränneberg 1:3, Häggums-Tovatorp 2:1.

Värden: BZ

Blandlövskog, hassellund, lövsumpskog

Beskrivning

Detta objekt samlar inom sig ett antal lövområden på Myggebergets östsluttning ovanför Ranstadverket. Till största delen är det björkskog med inslag av gran och en del, ganska grov ek. Av andra lövträd märks klibbal i fuktiga stråk, samt klen rönn, rönn, alm och hägg. Hassel dominerar i buskskiktet. Norr om Åslagården finns en delvis betad hassellund. Fältskiktet är genomgående av örttyp, även vissa inslag av lundflora med arter som blåsippa och desmeknopp finns. Strutbräken finns i fuktiga stråk.

Naturvärde: III (L 282:III)

Bevarande: Skogliga aktiviteter är främsta hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 282)

3515. Dammar med omgivande våtmarker och torrbackar vid Ranstad

Yta: Ca 20 ha

Läge: 2,5 km SV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9. Dessutom berör objektet områden i Falköpings kommun.

Värden: BVZ

Småvatten, sumpskog, torrbacke, damm, ekskog, medelrikkärr, torräng

Beskrivning

Sydväst om Ranstadverket finns några dammar i olika storlekar. Väster om dessa finns ett antal kärr, sumpskogar och även ekkklädda torrbackar. Käringaråsen, som helt ligger i Falköpings kommun, är ett förhållandevis orört och naturligt soligent medelrikkärr. Dammarna är helt artificiella och stadda i igenväxningssuccession. Bland växterna i strandkanterna märks blåsåv och slokstarr. Under tidigare skeden fanns här mindre strandpipare i anslutning till dammarna. Det är troligt att denna försvinner då marken runt dammarna blir mer vegetationstäckta. I dammarna häckar rörhöna och sothöna. Karpar har inplanterats i några av dammarna.

På de delvis betade torrbackarna finns torrängsväxter som backglim, blodnäva, trollsmultron, flentimotej, backsmörblomma, backsippa, kungsmynnta, solvända, vingvial och svinrot.

Naturvärde: III (V 08D3F02:III, 08D3F03:IV)

Käringaråsen, på andra sidan kommungränsen, som ligger nära men ej hör till detta objekt har högre naturvärde.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3F02, 08D3F03)

3516. Tranebärsmossen

Yta: 23 ha

Läge: 1,7 km SSÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9, 16:1. Dessutom berörs ett antal fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: G

Tallmosse

Beskrivning

Tranebärsmossen är en tallklädd mosse med många spår av äldre torvtäcker. Den ligger i ett av stenbrytning starkt påverkat landskap (Ranstadverket). I nordöstra delen, V om Huljestenshall, finns en lövskog med glasbjörk och asp samt grova spärrgreniga tallar. Brudborste och ormbär finns i denna del.

Naturvärde: IV (08D3F08:IV)

Områdets läge är mossens främsta värde. Som källa för pollenstudier m m är den placerad på en plats där det är ont om mossar.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3F08)

Franzén 1983 torv

Munthe, Westergård & Lundqvist 1928 torv

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3505)

Von Post 1923 torv

3517. Lövsumpskog nordost om Botten

Yta: 1,5 ha

Läge: 2 km NÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 4:1, 10:1.

Värden: BHZ

Lövsumpskog, bäck

Beskrivning

Lövsumpskog utefter bäck i Billingens sydsluttning.

Naturvärde: III (V 08D3F10:III)

Naturvärdena är baserade på indikationer (flygbild) och har ej kontrollerats i fält. Eventuellt har avverkningar skett i området.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Naturvärdena bör kontrolleras genom fältbesök.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3F10)

3518. Betesmark sydväst om Frugården, Hökaberg

Yta: 2,5 ha

Läge: 2,5 km VSV om Sjögerstads

k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f, 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökaberg 4:4.

Värden: BZ

Naturbetesmark, friskäng, fuktäng

Beskrivning

Objektet är en gammal betesmark mellan åker och skog. Området var betesmark vid tidpunkten för utgivandet av den gamla ekonomiska kartan på 1880-talet. Området är väl beteshävdad. Stagg, liten blålocka, blåsuga, slåttergubbe, darrgräs, ljung, jordtistel, prästkrage, ängsskallra och krypvide finns fortfarande kvar. Såväl friska som fuktiga marker förekommer.

Nyligen har trädskiktet kraftigt glesats ut och kvar finns bl a en del grov asp i kanterna samt hagmarksgranar och träd av solitärträdstyp.

Naturvärde: III (Ä 12:III)

Bevarande: Upphörd eller svag hävd är ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: För att bevara naturvärdena behövs röjning. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 12)

3519. Betesmark sydväst om Kyrkobacken, Rådene

Yta: 3,5 ha

Läge: 2,5 km V om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f, 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 17:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, bäck, friskäng, fuktäng

Beskrivning

Sydväst om Kyrkobacken, invid Simsjöbäcken, ligger en gammal betesmark. Gräsvålen är väl utvecklad i stora delar med arter som slåttergubbe, kattfot, darrgräs, gökblomster, grönvit nattviol, krusfrö, svinrot, blåsuga och mycket stagg. Friska till fuktiga marker dominerar. Dungar av björk förekommer samt spridda enbuskar. Stenigheten är ett påfallande drag.

Igenväxning av sly märks i vissa partier trots att området röjts för några år sedan.

Naturvärde: II (Ä 16:II)

Bevarande: Igenväxning och upphörd eller svag hävd utgör ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Betestrycket bör öka något. I vissa partier bör slyröjning ske. Önskvärt är också om älgräs kunde slås tidigt på säsongen under ett antal år.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 16)

3520. Torrbackar väster om Ranstadsverket

Yta: 4,5 ha

Läge: 1,7 km SV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9.

Värden: BZ

Torrbacke, torräng, enbuskar

Beskrivning

Omedelbart väster om Ranstadsverket finns ett par torrbackar. De är täckta av enstaka träd och mängder av enbuskar. Den södra och västra delen är mera öppna. Här finns torrängsväxter som backsippa, gullviva, jordtistel, rikligt med spåtistel och ett stort bestånd av smalbladig lungört.

Området betas sedan 2-3 år tillbaka.

Naturvärde: III

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av igenväxning och upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är angeläget att området ges fortsatt hävd. Behovet av röjning är stort.

Behov av dokumentation: Områdets naturvärden behöver dokumenteras ytterligare.

3521. Höbergs backe

Yta: 5 ha

Läge: 2 km SV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9.

Värden: BZ

Blandlövskog, ekskog, rik svampflora

Beskrivning

Sv om Ranstadsverket ligger ett ekdominerat lövskogsområde med inslag av asp, björk och gran. Aspen dominerar nästan i de norra delarna. Bland träden finns enstaka sälg och fågelbär. I buskskiktet finns främst hassel men också skogstry. I fältskiktet finns en del lundväxter, bl a finns här gott om blåsippa. Intressant i området är förekomsten av lite ovanligare mykorrhizasvampar knutna till ek och asp som svavelmusseron (*Tricholoma sulphureum*), poppelmusseron (*Tricholoma populinum*), vitbrun vaxskivling (*Hygrophorus persoonii*) och rotnagelskivling (*Xerula radicata*).

Naturvärde: III

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga aktiviteter som avverkning av träden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

3522. Torrbackar och betesmarker väster om Prästebolet

Yta: 1 ha

Läge: 500 m V om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 25:13.

Värden: BZ

Torrbacke, betesmark, kalktorräng, torräng

Beskrivning

Väster om Prästebolet i Häggum ligger ett antal torrbackar. De södra är omgivna av åkermarker som betas vissa år medan de norra omges av trivial betesmark med älgört, skräppor och liknande vegetation. På de södra backarna finns enstaka träd, bl a fågelbär. I buskskiktet märks arter som hagtorn och oxbär. Markfloran är mycket artrik med arter som getrams, flentimotej, ängshavre, backsippa, brudbröd, getväppling, backklöver, vildlin, jungfrulin, gullviva, backtimjan, fältvädd, liten och stor blåklocka, jordtistel, fältmalört och sommarfibbla.

Naturvärde: II

Bevarande: Backarnas naturvärden hotas av upphörd hävd, igenväxning och kvävegödning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Åtgärder för att garantera fortsatt hävd är angelägna. Kullarna i söder är i behov av röjning. De år dessa betas kan slåtter eller bränning ske.

Behov av dokumentation: -

3523. Rikkärr norr om Häggums kyrka

Yta: 0,5 ha

Läge: 350 m NNÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 16:1.

Värden: B

Extremrikkärr

Beskrivning

Objektet utgörs av ett litet rikkärr beläget i en betesmark. I och kring kärret finns enbuskar och viden. Bland rikkärrsarterna märks näbbstarr, slankstarr, ängsstarr, majviva, ängsnycklar (ca 100 ex), kärrknipprot och tätört. Omgivningarna är mindre intressanta med bl a älgörtmarker.

Naturvärde: II

Trots sin litenhet har kärret rik flora.

Bevarande: Upphörd eller svag hävd utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Betesdriften bör ges lämpligt stöd så att den fortsätter. Kärret behöver röjas på buskar och sly

Behov av dokumentation: -

3524. Tranebärssjön

Yta: Ca 53 ha

Läge: 1,3 km S om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9. Dessutom berörs ett par fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: BVZ

Anlagd sjö, ruderväxter, sjöfåglar, stenbrott

Beskrivning

Efter att Ranstadsverkets brytning av skiffer upphört har en konstgjord sjö anlagts i det gamla brottet. Den södra delen av sjön är grundare och här har ett par öar anlagts. Sv om sjön har en långsträckt kulle med mjuka former anlagts.

De konstgjorda markerna koloniserar just nu av växter av olika slag, både växter från naturlandskapet och ruderväxter. På fastmarken, framför allt i SV, har arter som åkerkösa, taklosta, knipparv, kålsenap, näbbstarr, knytling, rågvallmo, bankrassing, vildlin, rosettjungfrulin, kungsmynta och småsporre. I sjön finns t ex svalting, sumpfräne och rikligt med vattenveronika. Sjön har också fått ett ökat fågelliv, bl a håller en hel del änder till i den södra delen.

Naturvärde: III

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Invandringen av växter och fåglar i sjön är intressant och borde dokumenteras.

3525. Rasbrant norr om Kvarnslätten

Yta: 1 ha

Läge: 1,1 km NV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Kvarnslätten 1:3, 1:4, 1:5, 1:6 och Häggum 4:6.

Värden: BGZ

Rasbrant, barnnaturskog, block

Beskrivning

Objektet omfattar en mindre rasbrant på Sydbillingen. Den vetter mot sydost. I branten finns rikligt med mossklädda diabasblock. Branten täcks framför allt av gran med inslag av ek, asp och ställvis beståndsbildande lind. Många träd är gamla. I området finns gott om lågor och torrträd av såväl barr- som lövträd. Markfloran är ställvis lundartad med långsvingel och springkorn.

Naturvärde: II

Lång och orörd rasbrant ger mycket högt naturvärde.

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3501)

3526. Rasbrant på Myggebergets östsida

Yta: 1 ha

Läge: 2,8 km V om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Bjärsgård 1:1.

Värden: BGZ

Rasbrant, block, död ved, rasbrantskog av blandskog

Beskrivning

Detta område omfattar en del av Myggebergets östbrant. Marken täcks delvis med diabasblock med mossfällar. Branten täcks av en blandskog med asp, ek, gran och lind. I buskskiktet finns måbär, skogstry och hassel. I branten finns gott om lågor av olika slag och i olika nedbrytningsstadier. Bland noterade markväxter märks trolldruva och desmeknopp.

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3510)

3527. Rasbrant vid Gåran

Yta: 1 ha

Läge: 1,8 km N om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3f, 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 16:1.

Värden: BGZ

Rasbrant, barrnatureskog, brantskog av barrskog, död ved

Beskrivning

Objektet utgörs av en rasbrant med diabasblock på Sydbillingens sydostsida. Trädskiktet domineras av gran med inslag av björk, rönn, sälg, asp och ek. Gamla träd och grova granlångor finns i branten. Trädkontinuiteten kan vara bruten någon gång de senaste 200 åren.

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas orört.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4509)

3601. Borgundaberget

Yta: Ca 37 ha

Läge: 1,7 km SSV om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Sjogerstad 12:1, 11:2, 1:1. Dessutom berörs ett antal fastigheter i Falköpings kommun. **Värden:** BGLSZ

Brantskog, diabas, död ved, lövnaturskog, triviallövsog, brynmiljöer, hackspettar, hassellund, rik insektsfauna, rik svampflora, utsikt

Beskrivning

Borgundaberget är ett av de minsta platåbergen. Nästan hela platån är idag täckt av lövsog. På den gamla ekonomiska kartan anges platån som utmark, troligen betad, med en blandskog av barr och löv. Skogen på platån domineras idag av triviallöv med asp och björk samt stort inslag av sälg och lite gran. Av andra träd finns enstaka ek, fågelbär, rönn, oxel, tall, alm, ask och vildapel. Buskskiktet domineras i de nordöstra delarna av hassel som bildar rena hässlen på några ställen. Enen förekommer rikligt i hela beståndet men de flesta är döende. Mer sparsamt förekommer krusbär, måbär, brakved, skogstry och olvon. I hela beståndet finns extremt stora mängder död ved, lågor och torrträd. Av sälg finns gamla jättar. Markerna är mestadels av frisk örttyp med några fuktiga stråk. Längst i norr har en yta huggits upp till hage och betas. Ett tätt skikt av sly och hassel tränger upp i denna del.

Bland intressanta arter på platån märks trolldruva, ormbär, lungört, smörbollor, desmeknopp och strutbräken.

I anslutning till den upphuggna delen i norr finns rester av ett torp med en del kulturbuskar och öppen mark. Här finns också gräsmarksväxter som ängshavre, grönvit nattviol, tjärblomster, knölsmörlomma, småfingerört, brudbröd, jungfrulin, baktimjan, kattfot och prästkrage.

I slutningarna är näringsförhållandena bättre. Här finns mycket mera ädellöv. En liten almlund med höga, ganska grova träd finns i de östra delarna. Av andra träd i denna del märks sälg, rönn, oxel, björk. De nedre delarna har gallrats ganska kraftigt och ingår i en betad mark. De näringsrikare förhållandena märks här kraftigare även i fältskiktet där skogsbingel, blåsippan och lungört förekommer rikligt samt, mera sparsamt, stinksyska och trolldruva.

Svampfloran uppe på platån är extremt rik på tickor av olika slag. Av ovanliga arter märks veckticka (*Antrodia pulvinascens*), apelticka (*Aurantioporus fissilis*), stor aspticka (*Phellinus populicola*), poppelticka (*Ceriporiopsis aneirina*), tvåfärgsticka (*Gloeoporus dichrous*), tegelticka (*Daedalopsis confragosa*), lysticka (*Hapalopilus rutilans*), rävticka (*Inonotus rheades*) och kantarellmussling

(Plicaturopsis confragosa). Även från andra svampgrupper finns intressanta arter som rävmussling (Lentinellus vulpinus), tofsskräling (Phaeomarasmium erinaceus) och videriska (Lactarius aspideus).

I området finns häckande mindre hackspett.

Naturvärde: I (L 295:I, 296 (del av):3)

Detta triviallövbestånd och skogarna vid Hene innehåller kommunens rikaste förekomster av död ved. Objektet är av stort värde för vedsvampfloran, insektsfaunan och fågellivet.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av skogliga åtgärder av olika slag.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 38).

Bedömning av skydd och skötsel: De delar av platån som ej röjts och gallrats för att vara betesmark bör skyddas med stöd av NVL som reservat. Granföryngringen är mycket svag i beståndet, snarare tycks ask tränga upp som sekundärträd. Skogen bör i dessa delar lämnas helt till fri utveckling. Möjligen kan träd gallras ur i hässlarna. Slutningarna kan i de viktigaste delarna antingen ingå i ett reservat eller skyddas genom biotopskydd. De nedre delarna som bildar övergång mot betesmark kan gallras och röjas vid behov med syftet att få ett utsträckt och flikigt skogsbryn med mycket buskar och blommande träd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 62)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 295, 296)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:112)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3607, 3608).

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

3602. Betesmarker sydväst om Grevagården

Yta: 6 ha

Läge: 1,2 km SÖ om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Loringa 6:1.

Värden: BZ

Lövskogsmark, friskäng

Beskrivning

Objektet är en blandlövhage vid kommungränsen. Trädskiktet utgörs av oxel, fågelbär, ask och rönn i de sydvästra delarna. Många av träden är här unga. Enbuskar och nypon dominerar buskskiktet. I fältskiktet finns arter som backsippa, brudbröd och gullviva bland många kvävegynnade arter. Den största delen av hagen är fuktigare med ask och klibbal med inslag av björk och asp. Denna har gallrats och har en trivialare gräsmarksflora. De sydvästra delarna är på grund av bebyggelsen intill numera ohävdade.

Naturvärde: IV (Ä 21 a:III, 297:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av kvävegödsling och aktiviteter i det nyuppförda bostadsområdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 21 a)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 297)

3603. Betesmarker sydost om Grevagråden

Yta: 4 ha

Läge: 1,6 km SÖ om Sjøgerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Loringa 13:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, enbuskar

Beskrivning

Objektet bildas av hårt betad enbuskmark som länge varit betesmark. Hårt hästbete har troligen utarmat markfloran som är mager. Vaxskivlingsfloran är däremot tämligen rik.

Naturvärde: III (H 21 b:III)

Objektet har värde för landskapsbilden.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 21 b)

3604. Loringaskogen

Yta: Ca 60 ha

Läge: 1 km Ö om Sjøgerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g **Topo-**

grafisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Loringa 15:1, 6:1, 6:5, Sjøgerstad 12:1, Regumatorp 3:28, 9:1, 3:16, 1:11.

Värden: BHZ

Bäck, extremrikkärr, källor, ädellövskog, kalksten, kalktuff, lundflora, lövhagmark, lövskogsfåglar, rik kärlväxtflora, rik svampflora

Beskrivning

I slutningen i nedom kalkstenskleven är en ca 2 km lång lövskog belägen. Den är till stora delar ädellövskog och markförhållandena är extremt kalkrika. Flera bäckar rinner genom skogen och marken är på stora ytor källpåverkad. Kalktuffbildningar finns nedom Källedal men framför allt nedom Regumatorp Mellomgården. Här finns ett mindre rikkärr. Ett par mindre rikkärr finns också söder om Loringavägen.

Ett större område söder om Loringavägen har gallrats och betas och har längst i norr hagmarkskaraktär. Också i anslutning till Grevagården finns gallrade områden, dessa betas dock ej. Här finns dock anlagda ridvägar. Det intensifierade betet har bl a resulterat i att skogsbingeln minskat.

I trädskiktet är ask och klibbal viktigast. Här finns en del alm, gråal, björk och hägg. Enstaka fågelbär, sälj, asp, rönn och gran finns också. Ett bestånd med grövre alm finns söder om Källedal.

Hassel, krusbär, olvon, brakved, viden och hagtorn bildar ett ganska dåligt utvecklat buskskikt.

Fältskiktet och bottenskiktet är utpräglat lundartat i stora delar med bl a massor av skogsbingel i de obetade delarna. Andra arter är ormbär, sippor, stinksyska, troll-druva, kransrams, storrams, skogsstarr och vispstarr. Orkidéer som tvåblad, nästrot och skogsnycklar finns. Ett lite udda inslag är de stora mängderna blekbalsamin som finns i vissa delar. I de fuktiga partierna finns arter som kärrfibbla, springkorn och älgört.

I bäckarna växer bäckbräsma, bäckveronika och vattenklöver.

Ett stort bestånd av kåltistel finns på båda sidor av Loringavägen.

I källkärren finns vass men också fina rikkärrsarter som slankstarr, ängsstarr, näbbstarr, majviva, kärrknipprot, axag, gräsull, slätterblomma, vildlin och tätört. Utmed källbäckarna och i källkärren finns rikligt med kamtuffmossa (*Palustriella commutata*).

Skogar med en sådan extrem kalkpåverkan som denna visar sig vid närmare undersökning ofta innehålla ovanliga arter av olika slag. En undersökning som gjorts under 1994 av Kurt-Anders Johansson och Rolf-Göran Carlsson visade på många märkvärdiga svampar i den del som ligger norr om Loringavägen. Här noterades t ex rödlistade arter som flockig puderskivling (*Cystolepiota adulterina*) grönnopping (*Entoloma incanum*), doftrödhätning (*Entoloma ameides*), stinkbrosking (*Micromphale foetidum*), gulfotshätta (*Mycena renati*) och fläckticka (*Skeletocutis nivea*). Även söder om Loringavägen har intressanta svampar påträffats som rynkskölding (*Pluteus plautus*) och lilanopping (*Entoloma euchroum*).

Längst i öster nedom slutningen finns öppna källpåverkade marker.

Naturvärde: I (L 291:I, V 08D3G12:IV, 08D3G13:III, 08D3G14:II, 08D3G16:III).

Skogen är inte påfallande gammal men storleken, de extrema näringsförhållandena, bäckarna och källmiljöerna gör ändå att den måste bedömas ha högsta naturvärde. Dessutom är vissa partier skogligt sett ganska orörda. Dess värde styrks bl a den stora mängd rödlistade svampar som noterats i skogen.

Bevarande: Området hotas av skogliga aktiviteter, av vägbyggnationer och av aktiviteterna i samband med Grevagårdens hästgård.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Områdets naturvärden bevaras bäst i huvudsak genom att skogen lämnas till fri utveckling. Några områden med hagmarkskaraktär kan dock betas och hållas öppna i ungefär samma omfattning som idag. Ytterligare delar av skogen bör ej betas. Detta gäller framför allt de delar som är norr om Loringavägen. För att skydda naturvärdena fordras sannolikt beslut med stöd av NVL. Det är viktigt att bestånden tillåts utveckla tillräckliga volymer med död ved.

Behov av dokumentation: Området bör undersökas på svampflora och en skogshistorisk utredning bör göras. Värdekärnor av olika slag måste tas fram. Molluskfaunan borde också studeras närmare.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G12, 08D3G13, 08D3G14, 08D3G16).

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 59)

Johansson 1995 naturbeskrivning, svampflora, naturvärde

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 291)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3601, 3602, 3603, 3604)

3605. Nohlmarken

Yta: 6 ha

Läge: 1,3 km S om Kyrketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Regumatorp 2:12.

Värden: BHSZ

Fuktäng, naturlig slåttermark, rik kärlväxtflora, bäck, extremrikkärr, friskäng, kalkfuktäng, kalktuff, källa, naturbetesmark, orkidéer, rik fjärilsfauna, rödfyr

Beskrivning

Nohlmarken är idag kommunens största slåttermark med en enastående rik kärlväxtflora. Området var för 10 år sedan ganska igenväxt och utan hävd men uppmärksammades i våtmarksinventeringen. Det är dock sedan tidigare känt för sin rika flora (Rytterås 1976).

Sedan dess har Nohlmarken restaurerats (röjning, avverkning av träd, stängsling, m m) av Skövde Naturskyddsförenings ängs- och hagmarksgrupp och slåtter sker i större delen av objektet. En mindre del i de övre delarna betas liksom längst i öster.

Genom de åtgärder som gjorts är området idag fattigt på träd. En del blommande träd som rönn, oxel och fågelbär finns dock. I de övre delarna finns ett ganska artrikt men nedröjt och väl efterhållet buskskikt av getapel, olvon, nypon, oxbär m m. I de fuktigare delarna är det framför allt olika videarter som tränger upp.

Söder om området ligger ett par stora rödfyrhögar. I väster finns rester av kalkbrott som fyllts igen med avfall. Mot norr ligger industrimark hörande till Skultorps samhälle.

En större bäck med kalkrikt vatten mynnar vid foten av rödfyren. Ett par källor finns också i de nedre delarna.

De övre delarna är ganska torra med torrängs- och friskängsvegetation. Marken visar i dessa delar spår av kalktuff och det är sannolikt rester från ett gammalt lopp av den bäck som idag mynnar under rödfyrhögarna. Innan brotten torde den ha runnit i och avsatt kalktuff i denna sluttning. Här finns arter om spåtistel, sankt Pers nyckel, jordtistel, ängshavre och rödkämpar. Dessa delar är de enda som ej slås.

I de södra delarna finns ett litet område med rikkärr där arter som kärrknipprot, flugblomster, gräsull, näbbstarr och ängsstarr förekommer. Ett stort parti med svinrot finns också i kärret.

De nedre östra delarna domineras av kalkpräglad fuktäng. Vissa delar hyser en lågvuxen, utpräglad kalkfuktängsvegetation med ormtunga, vildlin, majviva, plattsäv, slankstarr, ängsstarr, loppstarr, hårstarr och honungsblomster. I denna del har stor ögontröst från Skogartorpskärr framgångsrikt insåts. Andra delar har en mer högvuxen artrik vegetation där rödklint, strätta, olika starr samt mycket stora mängder av orkidéer. Skogsnycklar (rikaste förekomsten i länet), ängsnycklar och tvåblad är där de vanligaste arterna.

Mera skuggälskande arter från den mera igenväxta epoken påträffas fortfarande som trolldruva och skogsknipprot.

I en bäck i den norra delen finns bäckmärke, med sin enda förekomst i kommunen. Ett bestånd av natt och dag är sannolikt infört. Totalt har mer än 370 olika kärlväxter noterats i området.

Naturvärde: I (V 08D3G18:I, Å 25:I)

En av länets artrikaste miljöer när det gäller fältskiktet. Fuktängarna är en av länets vackraste. Enastående vackert och lyckosamt exempel på restaurering. Fjärilsfaunan torde vara av stort intresse.

Bevarande: Upphörd och felaktig hävd, igenväxning och åtgärder som påverkar områdets hydrologi utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är skyddat som naturreservat genom beslut av kommunen 1996-06-05.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skötas så som skett de senaste åren. Några videbuskar och sälgar bör tillåtas växa upp som pollenkällor för insektslivet. Även något buskage i de övre delarna kan tillåtas att utveckla sig för att gynna insektslivet.

Behov av dokumentation: Fjärilsfaunan i området är påfallande rik och bör dokumenteras.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G18)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 25)

Hulth 1895 kalktuff

Hulth 1898 kalktuff

Johansson 1987a flora, naturbeskrivning

Kilander 1975 flora

Rytterås 1976 flora, naturbeskrivning

Sernander 1902 kalktuff

Sernander 1916 kalktuff

3606. Betesmarker norr om Bissgården

Yta: 7 ha
Sjogerstads

Ekonomisk karta: 08D 3g

Fastigheter: Sjogerstad 4:1.

Värden: BZ

Ekhage, friskäng, stenmurar

Läge: Drygt 1,5 km NNÖ om Sjogerstads k:a

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Norr om Bissgården ligger en ekhage omgiven av åkermark. En stengärdesgård omgärdar hagen mot åkrarna. Ekarna är grova. Bland indikatorarter på god hävd och ogödslad mark finns jordtistel, darrgräs, ormrot, jungfrulin, backtimjan, liten blåklocka, prästkrage och gullviva. Skugga och kvävepåverkan sätter sin prägel på markfloran i vissa delar.

Naturvärde: III (Ä 24:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd hävd, igenväxning och konstgödsling.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. En del ekar i de norra delarna bör friläggas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 24)

3607. Betesmarker nordväst om Stommen

Yta: 7 ha

Läge: 1,3 km N om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Sjogerstad 19:1.

Värden: BZ

Öppen hagmark, friskäng, stenmurar, torräng

Beskrivning

Objektet ligger i svag östsluttning på Sydbillingens sluttning. Norr om hagen vidtar lövskog. De södra delarna är gammal åker medan de norra delarna har längre kontinuitet som naturlig gräsmark.

Hagen är helt öppen med en del buskar. Betesmarken kantas mot åkrarna av stengärdesgårdar och här finns en del hassel, fågelbär och gran.

Vegetationen utgörs av friskäng (rödvenäng) och örtrik torräng samt ett mindre parti med gräs-lågstarräng. Flera kalkgynnade arter finns i markfloran där bland hävdarterna märks ängshavre, brudbröd, jordtistel, gullviva, stagg, backsippa, backtimjan, stor och liten blåklocka och ängsskallra. Dålig hävd har resulterat i att storvuxna daggekåpor och fyrkantig johannesört finns på en del ställen.

Fornlämningar finns i området.

Naturvärde: III (Ä 23:III)

Bevarande: Området kan bevaras om markerna får fortsatt hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 23)

3608. Lövskog norr om Bäckagården

Yta: Ca 20 ha

Läge: 2 km NNV om Sjøgerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 3:1.

Värden: BLZ

Blandlövskog, ekskog

Beskrivning

Objektet är ett stort lövområde på Sydbillingens sluttning. Det består av ganska gles, gallrad skog av björk med inslag av klibbal, grov ek, asp samt en del gran, ask, lönn, rönn och hägg.

Markerna är av frisk till fuktig örttyp. Större delen av området, framför allt i söder, har påverkats av avverkningar.

Naturvärde: IV (L 288:III)

Bevarande: De grova ekarna kan hotas av avverkning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: - **Behov av dokumentation:** -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 288)

3609. Lövskog vid Åsakvarn

Yta: 13 ha

Läge: 1,8 km ÖSÖ om Sjøgerstads

k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Tolsbacken 1:1, Åsakvarn 1:1, Loringa 7:10, 7:11, 7:12, 7:13.

Värden: BHVZ

Lövsumpskog, jätteek, å

Beskrivning

Rosån har sitt övre lopp förbi Åsakvarn någon kilometer öster Sydbillingens fot. På ömse sidor av ån, som här grenar sig, finns vid Åsakvarn finns en lövskog på fuktig mark. Klibbal, alm, asp och hägg dominerar med inslag av gråal. Almen är ställvis grov. En grov ek finns i de västra delarna.

Naturvärde: III (L 298:III, V 08D3G11:IV)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör främsta hotet mot objektets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Objektets naturvärdesbedömning är osäker och det kan behöva kontrolleras i fält.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G11)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 298)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3605)

3610. Marker nedom Borgundaberget vid Värmagården

Yta: Ca 8 ha

Läge: 2 km VSV om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Sjogerstad 6:14, 26:1, Biskopsäng 1:2.

Värden: BZ

Naturbetesmark, friskäng, fuktäng, högörtäng, igenväxningsmark

Beskrivning

Mellan Borgundaberget och Häggum finns en stor sänka med tämligen flack terräng och många våtmarker. Åtminstone fanns här förr ganska vidsträckt våta och fuktiga marker. En hel del dikningar, granplanteringar och andra åtgärder har företagits i detta område, så att de värdefulla områdena reducerats till ett par öppna marker med naturlig gräsmark. Detta objekt består därför av flera åtskilda ytor.

Området var förr i huvudsak öppen gräsmark - slåtter och betesmark. Under 1900-talet har hävden upphört och markerna har vuxit igen till lövsumpskog.

I och i kanterna av skogen finns öppnare partier. Resterna av kalkfuktäng och rikkärr finns i de norra delarna med arter som gräsull, kärrknipprot, slåtterblomma, ängsvädd och slankstarr. Tyvärr har här granplanteringar och diken skadat floran. I dikena växer kransalger av släktet Chara. Sydväst om dessa partier finns stora betade högörtängar med älggräs med fattig flora. På grund av stark påverkan redovisas dessa marker ej som värdefull natur.

Ett område med värdefull flora är en enbuskmark med fårsvingeltorräng, staggängs-variant av gräs-lågstarräng och rödvenäng väster om stället Heden (Å 13a). Bland arterna här märks jordtistel, stagg, backtimjan, prästkrage och darrgräs.

Mindre sumpkärr finns också i dessa delar.

I nordostkanten av området fanns tidigare en mindre öppen betad fuktäng med kalkgynnad vegetation (Å 15b). Även denna del är dock påverkad av dikning och kan betraktas som förstörd.

Närmare Stentorpsvägen men fortfarande öster därom finns en annan betesmark (13b). Denna var enligt gamla ekonomiska kartan också på 1880-talet betesmark varför den har lång kontinuitet som sådan. Bland enbuskar och lövsly finns här indikatorarter på hävdad mark som ljung, myskgräs, backsmörblomma, brudbröd, blåsuga, ängsskallra, revfibbla, klasefibbla, prästkrage, smörbollar och vårbrodd. Stora delar är dåligt hävdade varför högörtängen breder ut sig. Här finns dock partier med gräs-lågstarräng och rödvenäng.

Allra längst i norr finns torrare betad mark med fårsvingeltorräng och rödvenäng (Ä 15A). Bland växterna märks slättergubbe, darrgräs, backtimjan, stagg och jordtistel.

Naturvärde: III (Ä 13:III, 15:III, V 08D3G03:III, L 293:III, 294:IV)

Upphörd eller dålig hävd, granplanteringar, dikningar och avverkningar, m m i skogsmarkerna sänker värdet. Trots detta finns flera ytor med rik flora. Gräsmarkerna och i viss mån rikkärrsflora tillför de största naturvärdena medan naturvärdena knutna till trädsiktet är mycket ringa.

Bevarande: Dikningar, schaktningar och upphörd hävd är de största hoten mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G03)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 13, 15)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 57)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 293, 294)

3611. Betesmarker vid Mossagården, Hökaberg

Yta: 8 ha

Läge: 1,7 km V om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökaberg 3:4, 2:14, 5:1.

Värden: BZ

Öppen hagmark, friskäng, fuktäng, högörtäng, torräng

Beskrivning

Objektet utgörs av två steniga betesmarker runt Mossagården. På det norra finns en del enbuskar annars är markerna i huvudsak öppna. Allt från torr till fuktig mark förekommer. De fuktiga är sämre hävdade och kvävepåverkade. Tuvtåtelängarna och högörtängarna som intar dessa delar är ganska artfattiga. De torra och friska ytorna är intressantare med arter som blåsuga, stagg, darrgräs, ljung, jordtistel, backtimjan, ängshavre, knägräs, gullviva, smörbollor och sumpmåra.

Vissa ytor har en mycket fin grässvål som tyder på lång kontinuitet av hävd.

Naturvärde: III (Ä 14:III, 18:III, V 08D3G04:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd eller försämrad hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G04)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 14, 18)

3612. Betesmarker vid Kvarnegården, Rådene

Yta: 2,5 ha

Läge: 2 km VNV om Sjøgerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 17:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, fuktäng

Beskrivning

Objektet består av betesmarker omgivna av åker söder om Kvarnegården, Rådene. Marken består främst av trivial fuktäng av tuvtåtel-typ. Här finns dock ett par mindre ytor med kalkpåverkad gräs-lågstarräng där man finner darrgräs, ängsvädd, jordtistel, slankstarr, majviva, smörbollor, knägräs, ängsskallra och krypvide. Hävden är svag i vissa delar varför t ex älgört breder ut sig i de västra delarna. Røjning och avverkning har skett i restaurerande syfte och älggräset har slagits 1996.

Naturvärde: III (Ä 17:III)

Bevarande: Dålig eller upphörd hävd utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Røjning och intensifierad hävd är nödvändig för att bevara naturvärdena.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 17)

3613. Kallsågs mossen

Yta: Ca 12 ha

Läge: 2 km VNV om Sjøgerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 17:1, 11:2, 1:10, 7:3.

Värden: BHZ

Bäck, extremrikkärr, lövsumpskog, gråalskog, kalkfuktäng, rik kärlväxtflora

Beskrivning

Kallsågs mossen är namnet till trots ett extremrikkärr som omges av lövsumpskog. De öppna kärrytorna utgör 2 ha och resten är mer eller mindre lövklädd mark. En mindre yta kalkfuktäng finns i de sydvästra delarna.

Genom objektets västra delar rinner Simsjöbäcken som här har ett till stora delar naturligt lopp.

De öppna kärrytorna är av några lövträd delade i två partier. Den norra och största är ett svagt sluttande axagkärr. Detta parti är länets största sammanhängande axagytta. Det är något artfattigare än kärrytan i söder men här finns förutom axagarter som brudsporre, kärrknipprot, flugblomster, vildlin, slankstarr, majviva, gräsull, kärrsälting, slätterblomma, loppstarr och näbbstarr.

I den sydvästra kanten av kärret bryter ett antal källor fram, ett par med tydliga källkupoler.

Den södra och mindre ytan intas framför allt rikkärsvegetation av *Campylium-Drepanocladus*-typ. Denna är artrikare än axagkärret. Framför allt märks detta på en stor rikedom av orkidéer. Kärrknipprot, flugblomster, ängsnycklar, sumpnycklar och vaxnycklar förekommer rikligt. Brudsporre och blodnycklar finns sparsamt och i kanten mot sumpskogen tvåblad. Dessutom finns här nålstarr, ängsstarr och blekvide utöver de arter som finns i axagkärret.

Den rödlistade sumpäggsvampen (*Bovista paludosa*) är påträffad i kärret.

Sumpskogen utmed Simsjöbäcken är närmast av gråalstyp. I andra delar är skogen blandad med klibbal och björk som viktigaste trädslag. I skogen finns också inslag av asp, alm, ask och sälg. Skogen är genomgående ganska ung. I alsumpskogen finns ett bestånd av kåltistel. Bland svampar som påträffats märks alsopp (*Gyrodon lividus*).

I en kalkfuktäng och rikkärr söder om lövskogen finns ett livskraftigt bestånd av honungsblomster samt kärrknipprot och ängsnycklar.

Röjningar har skett 1996.

Naturvärde: I (V 08D3G06:I, L 287:III)

Naturvärdena ligger helt på våtmarkssidan. Endast lövskogen utmed bäcken med stort inslag av gråal hyser större skogliga naturvärden.

Bevarande: Området hotas av långsam igenväxning.

Skydd: 4,5 ha av objektet är skyddat med stöd av NVL (biotopskydd) genom beslut av länsstyrelsen 6 mars 1995. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: Försiktig röjning av buskar och träd i kanten av kärret bör ske. Dessa åtgärder kan ske med några års mellanrum då extremrikkärr är en lågproduktiv miljö och igenväxningen går ganska långsamt. Skogen utmed Simsjöbäcken bör ej kalavverkas eller gallras för hårt. Någon mindre yta bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G06)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 56)

Larsson 1977 naturvärde

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 287)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:111)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Rytterås 1975b flora

Skogsvårdstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3606)

3614. Betesmarker och lövsumpskog väster om Rådene

Yta: Ca 13 ha
k:a

Läge: 2,5 km VNV om Sjögerstads

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 17:1.

Värden: BZ

Lövsumpskog, igenväxningsmark, naturbetesmark

Beskrivning

Detta område täcks framför allt av lövsumpskog men här finns mindre ytor betesmark. Skogen domineras av klibbal och björk med inslag av ek, sälg, asp och gran. Skogen är delvis gallrad och har en del körspår. Betesmarken är en igenväxande men fortfarande betad gammal betesmark med rödvenäng och tuvtåteläng. Exempel på noterade indikatorarter för beteshävd är ängsvädd, liten blåklocka, rödklint, stagg, gökärt och krypvide.

Naturvärde: III (L 286:IV, V 08D3G07:IV, Ä 19:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder och minskad/upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Røjning av betesmarken bör ske.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G07)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 19)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 286)

3615. Herrhagen

Yta: 14 ha

Läge: 2,7 km NV om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g, 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 10:1, 4:1, Herrhagen 1:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, fuktäng, bäck, ekhage, rik svampflora, staggmark

Beskrivning

Herrhagen är namnet på en stor betesmark mellan Simsjöbäcken och Knektdammsbäcken. Objektet är varierande med såväl torra som fuktiga partier. Vissa delar har karaktär av ekhage, andra är öppen betesmark. Ekarna är bitvis ganska grova. Utmed bäckarna finns ridåer av klibbal och björk. En och hassel dominerar buskskiktet. Marken är ställvis stenig. En del røjningar av sly har skett under senare år.

Hela objektet består av ogödslad betesmark som förr var slätteräng. Särskilt intressant är de stora ytorna av stagghed och gräs-lågstarräng av staggängs-variant. Också friskängarna och torrängarna är dock artrika. En lång rad gräsmarksväxter finns i området. Stagg, blåsuga, ljungräs, hirsstarr, knägräs, revfibbla, gökärt och krypvide är vanliga. Något mer sparsamt förekommer liten blåklocka, prästkrage,

slåttergubbe, gökblomster, grönvit nattviol, krypvide, borsttåg, granspira, brudsporre, ormröt, ängsskallra och backtimjan. I de partier där träden står tätt är markfloran skuggpåverkad.

En rik flora av gräsmarkssvampar har noterats i området. Bl a finns här ett tiotal vaxskivlingar med arter som lutvaxskivling (*Hygrocybe nitrata*) och spetsvaxskivling (*Hygrocybe persistens*). Bland övriga marksvampar märks blåsopp (*Gyroporus cyanescens*) och röd ekkremla (*Russula pseudointegra*).

Stengärdesgårdar finns också i kanten av objektet.

Hela området röjdes 1996.

Naturvärde: I (Ä 20:I, L 240:III, 249a:III)

Ett av kommunens värdefullaste gräsmarksobjekt med staggvegetation.

Bevarande: Igenväxning, upphörd eller dålig hävd är de främsta hoten mot objektet. Konstgödsling och kultivering skulle vara ödesdigert för naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är av största vikt att området ges fortsatt hävd. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Objektet är idag varierat i olika avseenden och det är viktigt att denna variation bibehålls. De grova ekarna bör således inte tas ned för att skapa maximalt utvecklad grässvål i denna del. Någon gallring av ekarna kan emellertid vara motiverad. Sly av klibbal, hassel, björk och asp bör hållas efter. Några träd utefter bäckarna är dock acceptabelt. Enbuskarna bör ej få utbreda sig för mycket. Nypon, viden och andra blommande buskar kan få bilda några grupper av snår. Några mindre ytor av dåligt hävdad vegetation av älggräs är inte allvarligt. Denna inriktning på att bevara variation får dock inte hindra huvudmålet att bevara de fina grässvålsytorna.

Behov av dokumentation: Detta är ett mycket värdefullt gräsmarksobjekt och bör undersökas närmare när det gäller svampflora och fjärilsfauna.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 20)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 240, 249a)

3616. Högekullen

Yta: 1 ha

Läge: 800 m NV om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökaberget 7:7.

Värden: BLZ

Fornlämning, torräng

Beskrivning

Högekullen är en markerad kulle i det öppna odlingslandskapet nordväst om Sjögerstad. En fornlämning finns på kullens krön.

Kullen är öppen från sett en oxel. Området betas svagt av hästar vilket innebär att en del ohävdarter och kvävegynnade arter som hundäxing och storbladiga daggkåpor är ett starkt inslag i vegetationen. Här finns dock fortfarande en del torrängsarter som ängshavre, brudbröd, gullviva, jordtistel, darrgräs, stor blåklocka, backsmörblomma, klasefibbla, flentimotej, backskafting, backklöver, oxbär, backsippa och prästkrage.

Området är nyligen röjt.

Naturvärde: III (Ä 22:III)

Av värde för landskapsbilden och som floralokal.

Bevarande: Ohävd och kvävepåverkan utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 22)

3617. Våtmarker och sumpskog utmed Knektadammsbäcken

Yta: Ca 16 ha

Läge: 3,2 km NÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g, 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hästhagen 3:2, Herrhagen 1:1, Rådene 9:4, 9:15, 9:16, 9:26, 13:1, 17:1.

Värden: BHZ

Igenväxningsmark, lövsumpskog, björkhage, bäck, källa, medelrikkärr

Beskrivning

Knektadammsbäcken mellan Snattebo och vägen till Häggum från Skövde kantas av lövsumpskog och igenväxande våtmarker. Vattendraget, Knektadammsbäcken, har bitvis ett naturligt lopp och är bitvis dikad. Omgivningarna utgörs av åkrar och betesmarker. En del av björksumpskogen i de mittersta delarna betas och har karaktär av björkhage.

Skogsbestånden domineras av klibbal och björk. Inslag finns av ask, sälg och gran. I kanterna finns ek och oxel. I buskskiktet märks hassel och viden. Skogen är bitvis gallrad och skogligt välskött. I kanten av området finns några grova ekar. Vid gården Borgen finns dessutom ett par mycket grova bokar.

De mera öppna våtmarksytorna är ganska små. I norr finns en remsa med skogssäv, kärrfibbla och brudborste utefter bäcken. Väster om Hästhagen finns en liten källpåverkad yta med strätta, bladvass, brakved, kärrfibbla, blåtåtel, m m. Längst i söder finns ett medelrikkärr omgivet av en björksumpskog.

I kärrpartierna utefter bäcken finns rikkärrsarter som tätört, ängstarr, gräsull, slåtterblomma, kärrsälting, loppstarr och knagglestarr spridda.

Naturvärde: III (L 249a: III, 08D4G05: III)

Bevarande: Områdets naturvärden bevaras främst av om de hydrologiska förhållandena kan bevaras intakta. Några av kärrpartierna behöver röjas för att inte sumpskogsfloran ska ta överhanden över kärrfloran.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: - **Behov av dokumentation:** -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4G05)

Larsson 1977 naturvärde

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 249 a)

3618. Sumpskog och våtmark utmed Simsjöbäcken

Yta: Ca 12 ha

Läge: 3 km NV om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g, 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hästhagen 2:3, 3:2, Herrhagen 1:1, Rådene 4:1, 10:1, 17:1.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog, damm medelrikkärr

Beskrivning

Utmed Simsjöbäcken mellan Simsjöfallet och vägen till Häggum från Skövde finns lövsumpskog och ett kärr. Skogarna domineras av klibbal och björk med inslag av ask och sälg. I kanterna finns enstaka oxel, ek, bok och lönn.

Våtmarken som ligger i objektets norra del är till stor del en torrlagd damm som vuxit igen med sumpkärrsvegetation.

Naturvärde: IV (L 240:III, V 08D4G06:III)

Bevarande: Äldre träd utmed bäcken bör sparas och naturvårdshänsyn bör tas vid skogliga ingrepp. Bäckens hydrologi bör ej påverkas ytterligare.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4G06)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 240)

3619. Sumpskog och våtmark utmed Svarteshöbäcken

Yta: 13 ha

Läge: 3 km NÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g, 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Krogsholmen 1:10, Rådene-Liden 2:1, Rådene 9:2, 9:3, 9:4, 9:15, 9:17. Dessutom berörs ett par mindre tomtfastigheter.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog, fuktäng, källa

Beskrivning

Utmed Svarteshöbäcken från Liden nästan till vägen mot Häggum från Skövde finns sumpskog som på något ställe är tydligt källpåverkad. Sumpskogen bildas till största delen av klibbal. Inslag av björk och gråal samt, på torrare partier, asp, ek och lite sälg. Ung ask och hägg finns i sumpskogen. En del lågor och torrträd finns i på några ställen. Källpåverkade partier finns framför allt i de övre delarna norr om Liden. Kvarstående fuktängsväxter som älggräs, slätterblomma, knagglestarr och smörbollor tyder på att området varit fodermark i äldre tid.

Mindre hackspett noterades i skogen under lövskogsinventeringen.

Avverkningar, gallringar och röjningar har skett i större delen av området utom längst i norr.

Naturvärde: II (L 239:II, V 08D4G04:III)

Stora delar av området är påverkat av avverkningar och brukande av skog. Naturvärdet betingas främst av vattendraget och sumpskogsområdet norr om Liden. Naturvärdena är lägre söder därom.

Bevarande: Skogen norr om Liden bör lämnas utan skogliga åtgärder. I andra delar bör hänsyn tas vid skogliga åtgärder. Bäckens får ej påverkas hydrologiskt genom dikningar eller rätningar. **Skydd:** Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Någon del bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4G04)

Larsson 1977 naturvärde

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 239)

3620. Kärr och bäckdråg öster om Brohagen

Yta: 8 ha

Läge: 3 km ÖSÖ om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g, 08D 3h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hagåsen 4:1, Loringa 6:1, 12:1, 15:1, Regumatorp 2:17, 9:1, Sjögerstad 18:1, 8:5, 8:7, 8:6, 8:9, 8:8, 9:4, 9:3, 9:2, 23:1, 12:1, 7:5, 6:5, 11:3, 11:2, 20:1. Dessutom ingår några fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: BHZ

Bäck, kärr, lövsumpskog

Beskrivning

Objektet är ett par långsträckta, ganska öppna kärr utefter ett par bäckar som rinner parallellt med Rosån. Kärren ligger i ett skogslandskap.

Objektet har ej fältbesökts under våtmarksinventeringen.

Naturvärde: IV (V 08D3G10: III, 08D3H01:III)

Bedömningen är osäker.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3G10, 08D3H01)

3621. Hage öster om Mellomgården

Yta: 4 ha

Läge: 1,2 km NÖ om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Regumatorp 2:17.

Värden: BZ

Lövskogsmark, friskäng, fuktäng

Beskrivning

Nedom Mellomgården finns en hage med ganska grov ask med inslag av ek och alm. I buskskiktet dominerar hassel och hagtorn. I fältskiktet finns arter som darrgräs, kamäxing, skogsnycklar, tvåblad, backglim, smörboll, kungsmänta, jordtistel, sommarfibbla och klasefibbla. Bland ovanligare arter märks solvända. I fuktiga partier finns ängsnycklar, bäckbrässa och bäckveronika. Vegetationen i de övre delarna är påverkad av kväve.

Naturvärde: III

Bevarande: Området hotas av kvävegödsling och upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

3622. Torrbackar nordväst om Nolgården

Yta: 0,5 ha

Läge: 1,5 km NÖ om Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Regumatorp 2:17.

Värden: BLZ

Torrbacke, torräng

Beskrivning Mellan järnvägen och Falköpingsvägen finns ett par kalkpåverkade kullar. På kullarna växer några enstaka almar, oxlar, fågelbär och askar. Nypon, en, oxbär, getapel och olvon finns bland buskarna. Fältskiktet är artrikt med många torrängsarter som flentimotej, ängshavre, darrgräs, tjärblomster, brudbröd, blodnäva, kungsmänta (rikligt), stor blåklocka, jordtistel, backsippa och rikligt med gullviva. Området betades tidigare men ligger nu i ohävd.

Naturvärde: III

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av fortsatt ohävd och stenuplag från omgivande åkrar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området måste snarast få någon form av hävd, antingen bete eller slåtter. Det upplag av sten som skett nyligen måste tas bort. Nypon bör röjas bort.

Behov av dokumentation: -

3623. Alvarmark nordost om Skultorps idrottsplats

Yta: 1 ha
k:a

Läge: 2,2 km NNÖ om Sjögerstads

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skultorp 2:3.

Värden: BGZ

Alvar, igenväxningsmark

Beskrivning

Omedelbart ovanför järnvägen, nordost om Skultorps idrottsplats finns en öppen f d betesmark med insprängda mindre kalkhällmarker. Buskskikt saknas i stort sett utom enstaka nypon och getapel. Floran visar på några ställen tecken på kvävepåverkan men här finns också partier med kalkhällsflora. Bland arterna märks luddlost, knytling, vit fetknopp, gul fetknopp, knölsmöblomma, småfingerört, brudbröd, getväppling, vildlin, bockrot, gullviva, harmynta, väddklint, rödklint, svinrot och sommarfibbla.

Naturvärde: III

Bevarande: Trots mycket långsam succession så hotas naturvärdena av fortsatt ohävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området saknar för närvarande hävd. För att bevara naturvärdena bör någon form av hävd åter bedrivas. Antingen bete eller slätter.

Behov av dokumentation: -

3624. Lövskog norr om Bissgården

Yta: 4 ha
k:a

Läge: 1,9 km NNÖ om Sjögerstads

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skultorp 2:3, Sjögerstad 4:1.

Värden: BZ

Ädellövskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Norr om betesmarkerna vid Bissgården vidtar ett område med ädellövskog. Trädskiktet domineras av grova ekar samt ask, alm och fågelbär. Triviallövträd som asp förekommer också. Hassel finns i buskskiktet. I fältskiktet finns stort inslag av lundväxter. De södra delarna betas.

Naturvärde: II

Bevarande: Områdets norra del hotas av igenväxning som kommer att kväva de gamla ekarna. De södra delarna hotas av upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Bortsett från att några av de gamla ekarna i norr bör frihuggas bör de norra delarna lämnas till fri utveckling.

Den södra delen bör öppnas upp betydligt varvid gamla ekar frihuggs och gamla aspar sparas. En del hassel kan också förnygras.

Behov av dokumentation: Underlaget för bedömningen av naturvärdet är bristfälligt och en översiktlig inventering bör ske.

3625. Betesmark vid Sjötorp, Arvidsgården

Yta: 2 ha

Läge: 1,4 km NV Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökabergr 1:3, 1:5, 1:10.

Värden: BLZ

Öppen hagmark, enbuskar, torräng

Beskrivning

På ömse sidor om vägen mot Häggum från Falköpingsvägen (riksväg 46/48) finns öppen betesmark. Enstaka träd och någon liten dunge av tall, fågelbär och apel finns dock. Betesmarken är rik på enbuskar, framför allt norr om vägen. Bland hävdgynnade växter märks arter som tjärblomster, backsmörblomma, backsippa, backtimjan, brudbröd, stor blåklocka, jordtistel, svinrot och revfibbla. I de södra delarna finns, eller fanns, ett bestånd med fältgentiana. Kvävegynnad vegetation finns i vissa delar av betesmarken.

Naturvärde: III

Bevarande: Naturvärdena hotas av upphörd betesdrift.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: I den norra delen bör ganska mycket enbuskar röjas bort.

Behov av dokumentation: -

3626. Betesmark vid Piparegården

Yta: 4 ha

Läge: 1,5 km V om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökabergr 2:14, 5:1.

Värden: BLZ

Öppen hagmark, gammal tall, högörtäng, kärr, torräng

Beskrivning

Söder om Piparegården finns en stenig, öppen betesmark. Längst i sydväst finns en dunge och enstaka solitärträd. Bland träden märks flerhundraåriga gamla kortvuxna tallar, samt enstaka granar, sälgrar och björkar. I buskskiktet dominerar framför allt enbuskar. Nyligen har röjningar och avverkningar skett i dessa delar. En våtmark finns i den sydvästra delen där bl a ängsnycklar hittats. Strax utanför betesmarken i västkanten finns en våt sänka med bl a rävstarr. Även i den östra delen finns fuktiga till våta partier med slankstarr, hirsstarr, smörbollar och sumpmåra. I de torrare delarna norrut finns bl a ängshavre, knägräs, stagg, nattviol, gullviva,

backtimjan, ängsskallra, jordtistel, kattfot och klasefibbla. Älgört och kvävegynna-
de arter som hundloka och hundäxing finns i vissa delar av betesmarken. Längst i
nordost finns en fin fågata.

Naturvärde: **Naturvärde:** III (Ä 18:III)

Bevarande: Igenväxning och upphörd eller svag hävd utgör hot mot naturvärde-
na. Genom bete på omgivande åkrar samtidigt med bete i naturbetesmarken blir
betetrycket gärna för lågt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt
stöd så att den upprätthålls. Betetrycket bör öka något. Bekämpning av kvävegyn-
nad vegetation är önskvärd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skövde kommun 1992 naturbeskrivning, flora (nr 18)

3627. Kulturlandskap vid Hökaberg

Yta: Ca 20 ha

Läge: 1 km NV Sjogerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 3g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökaberg 1:15, 5:1 och 26:1.

Värden: BKLZ

Äldre odlingslandskap, fornlämning, stenmurar, torräng, åkerholmar

Beskrivning

Objektet utgörs av ett gammalt odlingslandskap med många vackra stenmurar,
åkerholmar och fornlämningar. Längs stenmurarna och på åkerholmarna står en-
staka aplar, fågelbär och oxlar. Oxbär och enbuskar finns på åkerholmarna. Bland
örterna på åkerholmarna märks ängshavre, flentimotej, backglim, backsippa, lund-
trav, backklöver, blodnäva, gullviva och rödklint. Storspov häckar i området.

Naturvärde: II

Bevarande: Uppläggning av sten på åkerholmar eller stenmurar hotar natur- och
kulturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Åkerholmarna bör rensas på tippad sten och
skräp. Det är önskvärt att åkerholmarna hävdas på något sätt.

Behov av dokumentation: -

3701. Rosåns dalgång mellan Klagstorp och Hagelberg

Yta: 15 ha

Läge: SV om Hagelbergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 3h, 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Hagelberg 3:2.

Värden: BVZ

Död ved, gråalskog, lövsumpskog, ravin, å, jätteek, rik mossflora, rik svampflora, ädellövskog

Beskrivning

Rosån meandrar fram i en dalgång något tiotal meter under omgivande landskap. Dalgången täcks av en frodig lövsumpskog och har bitvis karaktär av ravin. Omgivningarna utgörs av åkermark. Någon del betas. Området ligger i sin helhet i ett militärt övningsområde. På något ställe har kör bandfordon över vattendraget och detta är ett ganska stort ingrepp i objektet.

Sumpskogen bildas av gråal och klibbal. Inslag finns av hägg, alm, ask och björk. Längre upp på sluttningarna finns ek, lönn, säl, rönn och på något ställe gran. På några ställen är skogen ädellövskog. Ställvis är trädsiktet mycket orört med mängder av död ved. Lågor och torrträd finns där rikligt.

Markfloran är ställvis av lundkaraktär med arter som hässleklocka, trolldruva, lundelm, lundstjärnblomma, kransrams och ormbär. Andra partier är mera sumpskogsbetonade med dvärghäxört, gullpudra, springkorn och bäckbräsa. Marken täcks av ett tätt och artrikt mosstäck av lund- och lövsumpskogsarter.

Bland intressanta mossor märks rutlungmossan (*Conocephalum conicum*) som växer rikligt på bäcksidorna och stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*) som finns rikligt på gamla lövlågor. På ädellövträden växer piskbaronmossa (*Anomodon attenuatus*) och trubbfjädermossa (*Homalia trichomanoides*). Slanklav (*Collema flaccidum*) växer på stenarna i bäcken.

Nära Klagstorp finns en jätteek med ekticka (*Phellinus robustus*). Av andra intressanta svampar märks tratticka (*Polyporus melanopus*) och tickan *Skeletocutis carneogrisea*.

Bland de rödlistade arterna märks scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*) som här troligen har länets rikaste förekomst, möjligen i konkurrens med Nolberget. Vidare finns på gammeleken brun nållav (*Chaenotheca phaeocephala*).

Naturvärde: I (L 302:I)

Området har kommunens värdefullaste gråalskog med en rik markflora. Svampfloran är mycket värdefull beroende på hög näringshalt i jorden och på grund av riklig förekomst av ved.

Bevarande: Naturvärdena hotas av alla typer av skogliga aktiviteter. Även militära aktiviteter och övningar i objektet är ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör i sin helhet ges reservatsskydd och lämnas till fri utveckling. Eftersom gråalen här till stor del är ett pionjärträd är det naturligt att sekundärträd som ask och alm så småningom blir mera dominerande. Körning med bandfordon i detta område bör ej ske.

Behov av dokumentation: Svampfloran i området bör dokumenteras. Rosåns limniska värden bör utredas.

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 53)
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 302)
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3702, 4705)
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

3702. Hage och park vid Klagstorp

Yta: 21 ha

Läge: 1,5 km SV om Hagelbergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 3h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Hagelberg 3:2.

Värden: BLZ

Ekhage, jätteek, park, vårdträd, allé, bokskog, rik lavflora, å

Beskrivning

Objektet bildas av en stor ädellövskog som närmast Klagstorps corps de logis övergår i en gammal park. Till stora delar har hagen ekhagskaraktär. I den övergivna parken finns dock mycket bok. Längs vägen till Skultorp finns en allé med grov alm och ask. I söder gränsar hagen till våtmarker utefter Rosån.

Utöver eken i hagen så finns lind, lönn, klibbal, björk. I de västra delarna övergår björken i dominans.

Flera jätteeckar finns i hagen, några av kommunens allra största ekar finns här. På dessa finns några rödlistade lavar som brun nållav (*Chaenotheca phaeocephala*) och gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*). Den rödlistade oxtungsvampen (*Fistulina hepatica*) finns också på någon ek. Bland andra intressanta arter på dessa träd märks guldpuddrad spiklav (*Calicium adpersum*), sotlav (*Cyphelium inquinans*) och vinfläck (*Arthonia vinosa*). På död askved har fläckticka (*Skeletocutis nivea*) påträffats.

Även av lind finns några jätteträd. I den gamla parken finns ett par jättelågor av ek och lind.

Hela området betas av nötkreatur utom den parkartade delen. Markfloran innehåller ganska lite av gräsmarksväxer. Det ganska täta trädsiktet gör att en sådan flora har svårt att trivas. Närmast Klagstorp finns en del gamla gräsfrö-inkomlingar som parkgröe och vitfryle.

Naturvärde: I (L 301:I)

Detta är den största ekhagen i Skövde kommun och den hyser en av de största samlingarna gammelekar. Ekarna har en skyddsvärd epifyt- och svampflora och sannolikt finns här en värdefull insektsfauna. Epifytfloran på alléträden är ej undersökt men kan vara värdefull.

Bevarande: Naturvärdena hotas av att de gamla träden avverkas. Igenväxning av hagen är också ett hot. Boken i den gamla parken utgör ett hot mot en del gammelekar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Objektets naturvärden är så höga att dessa bör garanteras på något sätt genom reservatsbildning eller avtal. Boken bör gallras i den parkartade delen, annars dör fler av ekarna i förtid.

Betet med nötkreatur bör fortsätta i hagen. Återkommande röjningar av sly och gallring av träden är nödvändig för att hagen ska behålla sin karaktär. Då riktigt grova vårdträd i allén faller ner eller dör bör dessa lämnas utan åtgärd utom då de utgör hinder eller fara. Då kan de istället flyttas undan så att de ej utgör fara eller hinder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 52)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 301)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:311)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3704)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

3703. Hjortemossen

Yta: 50 ha

Läge: 4,5 km ÖNÖ om Borgunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 3h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Finnstorp 2:3.

Värden: BZ

Tallmosse

Beskrivning

Hjortemossen är en liten mosse täckt av tall i ett flackt landskap i kommunens allra sydligaste del. I de sydvästra delarna finns spår efter en gammal torvtäkt. Utanför mossen finns större dikessystem. Mossen ligger på Skövde skjutfält.

Naturvärde: IV (V 08D3H03:III)

Troligen har mossen ganska lågt naturvärde men då den ej fältbesökts i någon inventering kan äldre tallbestånd ej uteslutas.

Bevarande: Skogliga aktiviteter kan vara ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Mossen bör undersökas på om äldre tallbestånd finns.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3H03)

Von Post 1923 torv

3704. Lövmarker söder om Klagstorp

Yta: 24 ha

Läge: 1,5 km SV om Hagelbergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 3h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Hagåsen 3:4.

Värden: BZ

Blandlövskog, lövhagmark, igenväxningsmark, jätteek, å

Beskrivning

Söder om dammen vid Klagstorp finns lövmarker av skiftande slag. De västra delarna bildas av lövsumpskog på fuktig mark med framför allt klibbal.

Ett område i mitten består av betesmark. Här är trädslagsblandningen stor med björk, ek, ask, asp, lönn och sälg. I denna del finns en jätteek vid dammen. På denna finns massor av sotlav (*Cyphelium inquinans*) och den rödlistade bruna nållaven (*Chaenotheca phaeocephala*). En mycket grov eklåga ligger också här. Gräsmarksfloran är i de flesta delar trivial och påverkad av igenväxning/beskuggning och kväve. Ett litet område i sydost hyser dock vissa gräsmarksarter som blåsuga, liten blåklocka, ögontröst, gökärt, bockrot, ängsskallra och backtimjan.

Vid vägen finns ett gallrat, obetat parti med ädellöv där framför allt några grova almar är av intresse.

Naturvärde: III (L 303:III, Ä 26:III, V 08D3H05:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av avverkning av de grova lövträden och av bortstädning av grov död ved.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation:

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D3H05 <195> delvis)
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 26)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 303)
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3703)

3705. Ömsån mellan Finnstorp och Hagelberg

Yta: Ca 60 ha

Läge: S om Hagelberg

Ekonomisk karta: 08D 3h, 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Finnstorp 2:3, Hagelberg 3:2, Klagstorp 2:2.

Värden: BGVZ

Gråalskog, ravin, å, död ved, igenväxningsmark, klibbalsumpskog

Beskrivning

Ömsån meandrar fram utefter en 4 km lång sträcka i ett välutvecklat ravinsystem. Till största delen täcks ravinerna av gråalskogar. Björk, klibbal (dominerar ibland) och asp är viktiga inslag. På en del ställen finns ädellövträd som ask och alm i sluttningarna. Stora ytor är orörda med stora mängder död ved och grova träd.

Ovanför Stora Bäckstorp är skogen av alsumpskogstyp med mycket grov klibbal. Markfloran är ställvis lundartad med arter som lundstjärnblomma och springkorn. Valkticka (*Phellinus laevigatus*) och tickan *Ceriporiopsis resinascens* har påträffats i området.

En del sträckor av ån är kanaliserade.

Vissa partier i norr täcks av yngre skog och videsnår.

Området ligger i ett militärt övningsområde och är påverkat av aktiviteterna där.

Naturvärde: II (L 304:III, 305:III, 306:IV)

Ett stort ravinsystem men med varierande kvaliteter i olika delar.

Bevarande: Området hotas av skogliga aktiviteter av alla slag samt av verksamheterna på det militära övningsfältet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De värdefullaste delarna bör lämnas till fri utveckling. Beroende på hur stora de värdefullaste delarna är får lämpligt skydds-institut användas. Se också följande punkt.

Behov av dokumentation: Vissa partier är av mycket högt naturvärde och andra är mera störda och hyser unga trädsuccessioner. Det är av vikt för den framtida hanteringen av området att värdekärnor, potentiellt viktiga områden och triviala partier urskiljs.

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 53)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 304, 305, 306) Skogs-

vårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 3701, 3705)

3706. Hulsiken-Karlstorps-området

Yta: Ca 80 ha

Läge: 4-5 km S om Hagelbergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 3h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Finnstorp 2:3.

Värden: BZ

Sandmark, äldre åker

Beskrivning

Området utgörs av öppna, f d åkermarker på sandjordar ute på Skövde skjutfält runt gårdarna Hulsiken och Karlstorp. Bortsett från några träd runt de gamla gårdarna så är området helt öppet. Här finns en känd spelplats för orre. Floran på de f d åkermarkerna hyser en del intressanta inslag som sminkrot, luddvicker, vårkorsört och rockentrav. Delvis beror den intressanta floran på den slätter som sker i området och de störningar som den militära verksamheten medför.

Naturvärde: III

Stora öppna slättermarker som kan bli intressantare i framtiden.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är värdefullt om slättern kan fortsätta.

Behov av dokumentation: Underlaget för naturvärdesbedömningen är bristfällig. En dokumentation av naturvärdena bör göras.

3801. Betesmarker vid Torestorp

Yta: 3 ha **Läge:** 4 km S om Varola k:a

Ekonomisk karta: 08D 3i

Topografisk karta: 8D SÖ

Fastigheter: Torestorp 1:7, 1:10, 1:11.

Värden: BLZ

Naturbetesmark, enbuskar, fornlämning, friskäng, stenmurar

Beskrivning

En betesmark klädd med en, oxel, gran och tall. Stengärdesgårdar kantar en del av betesmarkerna. Friska marker dominerar med rödvenängar. Mindre ytor av torrare fårsvingeltorrängar och fuktigare tuvtåtelängar. Rished av blåbär-lingontyp finns i skuggigare avsnitt. Bland betesmarksväxterna finns rikligt med slåttergubbe, ljung, bockrot, ängshavre, blåsuga, knölsmörlomma, svinrot, prästkrage, brudbröd, mandelblomma, tjärblomster och backtimjan.

Öster om landsvägen finns en mindre hage med tall och en. I denna hage finns ett gravfält från järnåldern. Stengärdesgårdar omger även denna hage. Rödvenäng dominerar vegetationen med inslag av torräng och blåbär-lingon-rished. Ljung, liten blåklocka, gökärt, prästkrage, tjärblomster, blåsuga, knölsmörlomma, bockrot, ängsskallra, svinrot, stagg och backsmörlomma visar på rik markflora. Den östra delen, bortsett från gravfältet som slås, hävdas ej.

Runt byn finns spridda lövdungar av framför allt björk. Norr om området finns en hyperitförekomst.

Naturvärde: II (Ä 28:II, 29:III)

För kommunen ovanlig typ av betesmark med rik flora.

Bevarande: Området behöver fortsatt beteshävd av nötkreatur. Upphört bete är största hotet. Utglesning av trädsiktet är önskvärt varvid solitärer sparas.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 28, 29)

3802. Betesmarker vid Backgården

Yta: 4,5 ha

Läge: Ca 5 km SSV om Varola k:a

Ekonomisk karta: 8D 3i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Vreten 1:30.

Värden: BZ

Naturbetesmark, betad skog, friskäng, torräng

Beskrivning

Området utgörs av en stenig betesmark klädd med påfallande mycket barrträd - tall och gran. Även björk förekommer. I dungarna har betesmarken nästan karaktär av betad skog. Vegetationen är frisk till torr med rödvenäng, fårsvingeltorräng och rished av blåbär-lingontyp. Av noterade gräsmarksväxter märks ljung, stor och

liten blåklocka, backnejlika, gökärt, bockrot, ängsskallra och backtimjan. Kvävegynnade växter utgör ställvis ett stort inslag i skogen.

Söder om det avgränsade området finns ännu mera gödselpåverkade kulturbetesmarker.

Naturvärde: III (Å 27:II)

Betesmark av för kommunen ovanlig typ med god hävd.

Bevarande: Området behöver fortsatt beteshävd av nötkreatur. Upphört bete är största hotet. Trädsiktet bör ej kalavverkas. Uttag av virke bör ske i etapper så att återbeskogning av barrträd kan ske successivt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992: naturbeskrivning, flora (nr 27)

3803. Betesmark vid Boagärdet

Yta: 1 ha

Läge: 3 km S om Varola k:a

Ekonomisk karta: 08D 3i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Varola-Boagärdet 1:11, 1:10.

Värden: BGZ

Naturbetesmark

Beskrivning

En liten, stenig betesmark med tall och björk. Den var vid ängs-och hagmarksinventeringen ganska igenvuxen. Arter i fältsiktet som pekar på ogödslade förhållanden är ljung, liten blåklocka, gökärt och bockrot. Området har nyligen röjts på träd och buskar.

I området finns en hyperitklippa.

Naturvärde: IV (Å 30:III)

Bevarande: Området behöver fortsatt beteshävd av nötkreatur. Upphört bete och igenväxning är största hotet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 30)

3804. Lövskog söder om Varola

Yta: 15 ha

Läge: 1 km SÖ om Varola k:a

Ekonomisk karta: 08D 3i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Varola 7:13, 10:1, 1:7, 7:2, Varola Prästbol 8:1.

Värden: BLZ

Lövblandskog

Beskrivning

Objektet är ett större område med lövskog i ett tämligen flackt landskap. Lövskogen ligger mellan åkermarkerna vid Varola och ett barrskogsområde söder därom. Skogen består av grov asp samt björk och gran. Klen ek, lönn, rönn och sälg finns i liten mängd. Buskskiktet utgörs av brakved. Marken är blockrik och ställvis fuktig med förekomst av t ex strutbräken.

Naturvärde: IV (L 311:III)

Ett stort lövområde med förekomst av grov asp.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder, framför allt avverkning, och mera definitivt av omföring till barrskog.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Vid avverkningar bör tillräckligt antal gamla aspar sparas för framtiden. Hela området bör ej avverkas samtidigt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 311)

3805. Lövskog runt Svarvaretorp

Yta: 18 ha

Läge: 3,5 km SSÖ om Varola k:a

Ekonomisk karta: 08D 3i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Svarvaretorp 1:1, Stora Alebäcken 1:2, 1:3.

Värden: BZ

Lövblandskog, bäck

Beskrivning

Objektet utgörs en krans av lövskog runt odlingsmarkerna i Svarvaretorp. Skogen domineras av medelgrov björk med inslag av grov asp. Inslag finns av medelgrov rönn, sälg och gran. En bäck rinner igenom området som ställvis är stenigt.

Naturvärde: IV (L 316:IV)

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder, framför allt avverkning, och mera definitivt av omföring till barrskog.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Vid avverkningar bör tillräckligt antal gamla aspar sparas för framtiden. Hela området bör ej avverkas samtidigt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 316)

3806. Ösan vid Varola

Yta: 42 ha
till

Läge: Ösan V om Varola från Hallum till Sventorp

Ekonomisk karta: 08D 3i, 08D 4i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hallum 2:2, 1:21, 1:19, Lanna 1:22, 1:20, 1:26, 3:1, Varola Prästbol 8:1, Varola 1:25, 4:17, 14:1, Sventorp 1:2, 1:4, 1:7. Dessutom ett antal mindre tomter.

Värden: BGVZ

Ravin, å, åmader, dvärgvassar, lövsumpskog, strandsnår

Beskrivning

Mellan Hallum och Sventorp rinner Ösan i en dalbotten vars omgivande våtmarker når en bredd mellan 75 och 175 m. Våtmarkerna är så gott som helt öppna, endast några mindre klibbaldungar finns. Maderna utmed Ösan består av lågvassar av starr och på några ställen av bladvass. Vissa partier betas.

På våren rastar en del änder och även sångsvan.

Naturvärde: III (V 08D4I01:II)

Stor areal öppen våtmark utmed vattendrag med naturlig åfåra är ett viktigt motiv för hög klassning. Objektet har främst värden för fågellivet.

Bevarande: Igenväxning av de öppna våtmarkerna till sumpskog utgör ett visst hot. Härvidlag kan dock andra naturvärden uppstå. **Skydd:** Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: För att bevara och utveckla naturvärdena bör flera områdes betas och betetrycket intensifieras. Diskussioner om uppdämning och skapande av större våtmarker finns. Området har även i detta avseende viss potential.

Behov av dokumentation: Områdets värde för fågelfaunan bör utredas närmare.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4I01)

3901. Betesmark norr om Djursätra

Yta: 3 ha

Läge: 1,5 km S om Vårsås k:a

Ekonomisk karta: 08D 3j

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Vårsås 2:19, Djursätra 2:8.

Värden: BZ

Naturbetesmark, enbuskar, friskäng

Beskrivning

Objektet utgörs av en enbuskmark med unga enar i en ravin längs Tistlabäcken. De norra delarna var vid tidpunkten för ängs- och hagmarksinventeringen påverkade av avverkningar. I de södra delarna finns gran. Vissa delar har en gödselpåverkad vegetation. Bland gräsmarksväxterna märks ängshavre, slåttergubbe, stor och liten blåklocka, ögontröst, gökärt, prästkrage och stagg. En del vaxskivlingar finns i området som gul, spröd och blodvaxskivling (*Hygrocybe chlorophana*, *H. ceracea* och *H. coccinea*).

Naturvärde: III (Å 31:III)

Bevarande: Området behöver fortsatt beteshävd av nötkreatur. Upphört bete och igenväxning är största hotet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Betestrycket bör öka. Ris efter avverkningarna bör städas upp.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 31)

4501. Sydbillingens platå

Yta: 154 ha (av totalt 2000 ha)

Läge: Ca 4-8 km SV om Skövde

Ekonomisk karta: 08D 4f, 08D 4g, 08D 5g **Topografisk karta:** 08D SÖ, 08D NÖ

Fastigheter: Ett mycket stort antal fastigheter berörs.

Värden: BGHSUZ

Barrnaturskog, barrsumpskog, fattigkärr, våtmarkskomplex, öppen mosse, dystrof sjö, död ved, myrfåglar

Beskrivning

Sydbillingens platå bildas av en mosaik av större mossar, kärrdråg, sumpskogar, myrholmar och ganska magra barrskogar. Området ligger på diabasplatån och är förhållandevis plant. Svartesjön, en liten tjärn som ligger i södra delen, är den enda öppna vattenytan. De största mossarna är i tur och ordning Storemossen, Degramossen, Säxtingen och Orrakäcklingen. Totalt utgör de större våtmarkerna mer än 1000 ha av platån. Drygt 400 ha av dessa utgörs av mer eller mindre öppna mossar, varav en del är sluttande. Resterande del är öppna kärr och sumpskogar varav de mer eller mindre öppna kärren står för den största delen. Dessa kärrtyper är de största kärrkomplexen i Skaraborgs län. Kärren, som består av laggar och dråg, är i huvudsak av fattig typ med *Sphagnum fallax*, ibland med vackra mattor av *S. pulchrum*. Typiska arter i fattigkärren i övrigt är vitag, tuvsäv, dystarr, flaskstarr, tuvull och ängsull. De mest näringskrävande arterna som noterats i kärren är vitstarr och nålstarr. Sumpskogarna är framför allt av gransumpskogar av ris-typ. Mossarnas vegetation utgörs i de öppna delarna av ristuvor av *Sphagnum rubellum*-typ och höljor av *Sphagnum cuspidatum*-typ. I mossarnas kantzoner finns tallmossar av både skvattram-typ och den västliga typen där skvattram helt saknas. Klocklång är ej ovanlig på myrarna. Barrskogarna på fastmarken är av barrbland-typ och varierar från torra till friska typer. Skogen har ganska kort skoglig

kontinuitet, till stora delar är den en förstagenerationsskog, men skogen är mestadels helt orörd sedan lång tid.

Fågellivet på myrarna är rikt med orrspel, flera häckande arter vadare, trana och ängspiplärkor. I Svartesjön häckar kricka, gräsand och knipa.

Hydrologiskt är våtmarkerna i stort sett helt opåverkade av dikningar. Det finns inga spår av torvtäkt i mossarna. Utanför reservatet är skogsmarken till stora delar påverkad av modernt skogsbruk. Totalt har området trots sin närhet till städer och odlingsbygd en enastående vildmarkskaraktär.

Naturvärde: I (V 08D4F02:I, 08D4F04:I, 08D4G01:I)

Bevarande: Genom den reservatsbildning som skett kan områdets naturvärden anses skyddade för framtiden.

Skydd: Till största delen är området skyddat med stöd av NVL som naturreservat genom länsstyrelsens beslut den 18 september 1981. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31:1)

Bedömning av skydd och skötsel: Se skötselplan. I stort sett lämnas reservatet till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Allvin 1986 fåglar
- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4F02, 08D4F04, 08D4G01)
- Bråkenhielm 1982 urskog
- Dahlberg 1981a historia, naturvärde
- Eriksson, Jacobsson, Hjortstam & Hallingbäck 1976 svampar
- Hertzman 1979a naturbeskrivning, naturvärde
- Hertzman 1979b naturvärde
- Hvass 1974 fåglar
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 47)
- Kardell 1978 skogshistoria, naturvärdesbedömning
- Karlsson 1990 fåglar
- Larsson & Kamal 1980 torv
- Lindahl 1976 lavar
- Länsstyrelsen 197x naturtypskartering
- Länsstyrelsen 1981 beslut, skötselplan
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:114)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Mårtensson 1976 mossor
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
- Von Post 1923 torv
- Wramner & Bengtsson 1976 fåglar, naturbeskrivning

4502. Söakullsmossen

Yta: 32 ha

Läge: 2,5 km NV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Söakullen 1:3, 1:5, 1:6, Häggum 3:9.

Värden: BZ

Tallmosse, öppen mosse, igenväxningsmark

Beskrivning

Söakullsmossen ligger i en sänka på Sydbillingens platå. De centrala delarna är öppna eller täcks av en lågvuxen tallskog. I de dikade kanterna, särskilt i väster, norr och öster finns en ganska vidsträckt men inte särskilt gammal björkskog som fortsätter upp på fastmarken. I de östra delarna finns gamla mossodlingar.

I kanterna finns stora förekomster av brudborste. Ute på myren växer myrlilja. I omgivningarna finns korallrot och tibast.

Naturvärde: IV (V 08D4F01:III, L 228:IV)

Bevarande: Markavvattnings och bristande hänsyn i skogsbruket utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker

Larsson & Kamal 1980 torv

4503. Lövskog och betesmarker runt Backen

Yta: 13 ha

Läge: Knappt 2,5 km N om Häggums

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Gåran 1:2, Backen 1:1, Svärtebäcken 1:1.

Värden: BZ

Blandlövskog, naturbetesmark, källa

Beskrivning

Backen ligger på Billingens sydslutning. Runt åkrarna som omger gården finns en krans med lövskog och någon hagmark. Lövbestånden utgörs av ganska grov träd av asp, fågelbär, björk, klibbal och sälg. Enstaka grov ek liksom blommande träd som hägg och vildapel finns också. Hassel och druvfläder bildar buskskikt. Nötkreatur betar ett område i sydost men betestrycket är lågt varför älgört och sly tränger in. Flera indikatorarter på god grässvål finns dock som darrgräs, jordtistel, ängsskallra, ängsvädd och jungfru Marie nycklar. Runt naturbetesmarken finns ett större parti som förr var åker. Här håller en hävdgynnad gräsmarksflora på att etablera sig med arter som vanlig nattviol, grönvit nattviol, prästkrage, sommarfibbla och svinrot. Ett par små källkärr finns i området.

Naturvärde: III (L 229:II, 230:IV, Ä 32:III, V 08D4F03:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd hävd, omföring till barrskog och bristande hänsyn vid gallringar och vedhuggning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4F03)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 32)

Larsson 1977 naturvärde

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 229, 230)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

4504. Lövbestånd och betesmarker mellan Hemmingstorp och Lilla Gåran

Yta: Ca 40 ha

Läge: 2,5 km NNÖ om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Gåran 3:2, 2:3, 2:2, 2:4.

Värden: BHKLZ

Lövblandskog, bäck, extremrikkärr, källa, naturbetesmark, stenmurar, äldre odlingslandskap

Beskrivning

På Sydbillingens sydsluttning bildar detta objekt en mosaik mellan lövskogar och små betesmarker. Ett par bäckar från Sydbillingen rinner igenom området. Två källor omgivna av mycket små rikkärr finns i sluttningen. I de norra delarna låg förr stället Lilla Gåran.

I de sydvästra delarna finns större sammanhängande lövpartier medan mosaiken med betesmarkerna är större mot nordost. I betesmarkerna finns allmänt arter som darrgräs, brudbröd, gullviva, liten blåklocka, prästkrage och bockrot. Sparsamt förekommer slättergubbe, stor blåklocka, sommarfibbla och grönvit nattviol. Ett par små äldre, terrasserade åkrar ingår i de betade delarna. Stengärdesgårdar finns i dessa delar. Betet är dåligt eller obefintligt.

En mindre naturbetesmark finns längst i sydväst.

I lövskogarna finns en stor trädslagsblandning. Björk och klibbal med inslag av medelgrov ek och enstaka almar, fågelbär, lönnar och rönnar präglar skogen. Ung ask tränger upp i skogen. Enstaka grova lindar finns i brantare avsnitt. Bland buskarna märks framför allt hassel men även olvon, getapel och nypon. Enbuskar finns framför allt ute i betesmarkerna. Fältskiktet är i vissa partier rikt med inslag av lundflora som trolldruva. En del avverkningar har skett i lövskogarna.

Naturvärde: II (Ä 33:II, L 231:II, V 08D4F03:III)

Det är framför allt lövbeståndet runt det gamla stället Lilla Gåran och vid bäcken längst i öster som bedöms ha dessa höga naturvärden. Övriga delar har lägre naturvärden.

Bevarande: Objektet hotas dels av att hävden i de gamla betesmarkerna fortsätter att vara dålig eller obefintlig, dels av avverkningar i viktiga värdekärnor av löv.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att hävden återupptas i de norra delarna. En viss röjning och gallring kan bli aktuell men stor varsamhet bör iakttas så att områden med lång kontinuitet av lövträd lämnas orörda. Betesdriften bör ges adekvat ekonomiskt stöd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4F03)
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 33)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 231)
- Larsson 1977 naturvärde
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

4505. Gammelskog utmed Hallarudsbäcken

Yta: 10 ha

Läge: 3 km NV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9.

Värden: BZ

Barrnaturskog, bergbrant, bäck, död ved

Beskrivning

I Billingslutningen ned mot Söakullsmossen är ett större gammelskogsparti beläget. Det ansluter längst i norr till naturreservatet på Sydbillingen. I de östra delarna rinner Hallavadsbäcken. Gran dominerar skogen med litet inslag av tall. De övre, norra delarna är skogen gles och lågvuxen. Längre ner, i de södra delarna, är skogen högvuxen och grov. Lågor och torrträd förekommer tämligen rikligt. På barrlågor har ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*) och vedticka noterats (*P. viticola*).

Naturvärde: II

Ett stort gammelskogsområde med stort värde för vedsvampar, lavar, mossor och insekter.

Bevarande: Alla skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL som naturreservat och anslutas till reservatet Sydbillingens plåtå. Området bör lämnas åt fri utveckling.

Behov av dokumentation: Utredning av lämplig gräns för område som bör skyddas bör göras.

Litteratur:

- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4505)

4506. Sumpskog utmed Söakullsbäcken

Yta: 2,5 ha

Läge: 2,3 km NNV om Häggums k:a

Ekonomisk karta: 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Häggum 3:9 och 16:1.

Värden: BHZ

Barrsumpskog, bäck, död ved

Beskrivning

Objektet utgörs av en opåverkad gransumpskog i åldern 100 -150 år utmed Söakullsbäcken. Den utgör en orörd kärna i ett större område av sumpskog. I sumpskogen finns ganska gott om död ved. Sannolikt är trädkontinuiteten långt tillbaka bruten.

Naturvärde: III

Genom sitt fuktiga mikroklimat en viktig miljö för mossor och lavar.

Bevarande: Alla skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Objektet bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4508)

4507. Gammelskog norr om Gåran

Yta: 2 ha
k:a

Läge: Ca 3 km NNÖ om Häggums

Ekonomisk karta: 08D 4f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Gåran 1:5 och 1:6.

Värden: BZ

Barnnurskog, död ved

Beskrivning

Området bildas av en äldre granskog med gott om lågor. Skogen är belägen i Sydbillingens sydsluttning. I äldre tid har området brukats genom plockhuggning och skogsbyte. Rikedomen på död ved innebär förutsättning för rik vedsvampflora, mossflora och lavflora.

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag innebär hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4510)

4601. Lövskog mellan Hästhagen och Gökstorp

Yta: 12 ha
k:a

Läge: 2,7 km NNV om Sjøgerstads

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hästhagen 2:3, 3:2.

Värden: BZ

Ädellövskog, lundflora, lövblandskog, rik svampflora

Beskrivning

På båda sidor om den gamla vägen till det nu övergivna Gökstorp finns en frodig och grov skog av asp, björk och en del ek, alm, fågelbär och lönn. Ädellövinslaget är påtagligt (ek dominerar vissa partier) och markfloran har ställvis lundkaraktär. Längst upp i nordost finns ett mindre 100-årigt bokbestånd. Bland intressanta växter i skogen märks skogsnycklar, myska, tvåblad, trolldruva, kransrams och nästrot. Området har även en intressant svampflora med arter som violspindling (*Cortinarius violaceus*), alsopp (*Gyrodon lividus*), gröngul navling (*Omphalina grossula*), etterkremla (*Russula urens*) och den rödlistade kandelabersvampen (*Clavicornia pyxidata*).

Trots att skogen hyser gott om lundväxter har den till största delen i äldre tid varit betesmark och möjligen slåttermark ännu längre tillbaka. De sydöstra delarna är sumpiga och här finns gamla diken.

Terrängen är sluttande och ganska blockrik.

Naturvärde: II (L 241:II).

Ett stort område med ganska grov skog, stort ädellövinslag och örtrik markflora.

Bevarande: För att bevara naturvärdena får området ej omföras till barrskog. Vissa gamla träd måste lämnas vid framtida skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Särskild naturvårdshänsyn är nödvändig för att inte naturvärden ska gå till spillo. Det är viktigt att en del av de äldsta lövträden utses till "evighetsträd" och lämnas vid eventuella skogliga ingrepp.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 241)

4602. Stora Gökstorp-skärret

Yta: 1 ha
k:a

Läge: 2,6 km NNV om Sjøgerstads

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hästhagen 3:2.

Värden: BHZ

Extremrikkärr, rik kärleväxtflora

Beskrivning

Norr om det övergivna Gökstorp ligger ett påfallande stort och välutvecklat axagkär i sydsluttning. Kärret är i stort sett öppet men förefaller ändå ganska yttorr.

Floran i det Västra Gökstorskärrer är ganska fattig och domineras helt av axag. Av rikkärrsarter i detta kär har tidigare t ex påträffats kärknippot, vildlin, tätört, rosettjungfrulin, majviva, ängsstarr, gräsull, slätterblomma och loppstarr. I området har den rödlistade svampen gråblå nopping (*Entoloma mougeotii*) liksom al-sopp (*Gyrodon lividus*) påträffats.

Kärret röjdes 1993.

Naturvärde: II (V 08D4G03: II)

Ett vackert axagkär som väl förtjänar att sparas åt eftervärlden.

Bevarande: Området får ej dikas eller tas i bruk för skogsproduktion.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Buskar och sly som tränger in i kärret bör röjas bort. Slätter skulle på ett bättre sätt garantera naturvärdena.

Behov av dokumentation: Stora Gökstorskärrerets sentida status är ej lika väldokumenterat som Lilla Gökstorskärreret.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4G03)

Bonde & Nilsson flora, mossor, naturbeskrivning, vegetation.

Larsson 1977 naturvärde

4603. Lilla Gökstorskärreret

Yta: Ca 0,25 ha

Läge: 2,7 km N-NNV om Sjögerstads

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hästhagen 3:2.

Värden: BHZ

Extremrikkär, rik kärlväxtflora

Beskrivning

Det östra av Gökstorskärrer är av en betydligt artrikare typ än det västra, Stora Gökstorskärreret. Kärret är nu röjt på träd och buskar som hotade detta kär mer än Stora Gökstorskärreret. Även detta kär ligger i svag sluttning och är av soligen typ. Omgivningarna som förr var slättermarker, betesmarker och åkrar är nu skog i olika stadier.

Kärret domineras av fastmattekär av *Campylium-Drepanocladus*-typ. Bland alla rikkärrsväxter som finns här märks tagelsäv, gräsull, axag, hårstarr, loppstarr, slankstarr, ängsstarr, kärknippot, majviva, rosettjungfrulin, slätterblomma och vildlin.

Naturvärde: II (V 08D4G03:II)

Bevarande: Det är viktigt att områdets hydrologi får vara intakt och att området ej tas i anspråk för skogsproduktion. Detta kärret är också mera vårdkrävande än sin större granne.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Området är tänkt att skötas genom årlig slåtter i framtiden. Om slåttern av olika skäl ej kommer att vara möjligt att upprätthålla bör kärret röjas på sly och buskar minst vart tredje år.

Behov av dokumentation: Objektet är väldokumenterat.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4G03)

Bonde & Nilsson flora, mossor, naturbeskrivning, vegetation.

Johansson 1993 flora, naturbeskrivning, restaurering

Larsson 1977 naturvärde

4604. Sumpiga marker mellan Skärebäcken och Gökstorp

Yta: Ca 20 ha

Läge: 2,6 km NNV om Sjögerstads

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 7:11, 7:3, 17:1, 20:1, Hästhagen 3:2.

Värden: BZ

Lövsumpskog, fuktäng, igenväxningsmark, klubbsumpskog

Beskrivning

Vid Gökstorp finns utöver de båda Gökstörpskärren andra fuktiga marker. Till största delen är det igenväxningsmarker i olika långt gångna stadier.

Utmed Skärebäcken finns vackra alsumpskogar varav en del är av typen alkärr. I de norra delarna finns gott om torrträd, högstubbar och lågor samt träd med välutvecklade socklar. Enligt nyckelbiotopsinventeringen finns myska, blåsippan och storgro i denna del.

I kanten av alsumpskogarna finns gamla grova ekar.

Längre i sydost har skogen påverkats av skogsbruk och hyser lägre naturvärden.

Fuktängarna mellan de båda Gökstörpskärren hyser en trivial ohävdvegetation av älggräs med inslag av t ex åkertistel. En del av dessa fuktängar har uppkommit efter avverkning.

Naturvärde: II (V 08D4G03:II, L 243:II)

Ett stort fuktigt område med stor kalkpåverkan och varierad natur.

Bevarande: Det är viktigt att markerna utmed Skärebäcken lämnas till fri utveckling.

Skydd: Ett mindre område (2 ha), på fastigheten Rådene 17:1, är skyddat med stöd av NVL - biotopskydd - genom beslut den 10 februari 1995 av Skogsvårdsstyrelsen.

Bedömning av skydd och skötsel: Även de norra delarna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4G03)

Johansson 1993 naturbeskrivning

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 243)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4601, delobjekt 1)

4605. Lövskog på Billingsens sydsluttning norr om Arvidsgården

Yta: Ca 40 ha

Läge: 2,5 km N om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Rådene 7:3, 7:11, 17:1, Hökaberg 4:8, Skultorp 2:3, 6:8 och 2:3.

Värden: BGLSZ

Ekskog, bergbrant, hassellund, lundflora, rik svampflora, ädellövskog

Beskrivning

Sydbillingens sydsluttning väster om Skultorp intas av en större lövskog där eken ofta dominerar. De nedre delarna är bitvis fuktiga och här är andra trädslag som klibbal, björk, asp dominerande med inslag av ask, fågelbär och gran. I de övre delarna dominerar ek. I dessa delar finns inslag av grov alm och mycket grova lindar. Marken blir torrare och markkemiskt magrare högre upp i terrängen. Längst upp mot och på diabaslagret är ekskogen av ristyp (hedekskog). Längre ned, framför allt i de västra delarna finns ekskogar av örtyyp, delvis övergående i hassellund. I hassellunden finns grov hassel med gott om död ved och intressant vedsvampflora. Torrträd av framför allt ek finns i de övre delarna.

I de örtrika delarna finns gott om lundväxter. Skogsbingeln är vanlig liksom blåsippa och lungört. Även stinksyska, kransrams, trolldruva, nästrot och myska finns. I hassellunden har kantarellmussling (*Plicaturopsis crispa*) noterats under nyckelbiotopsinventeringen. På asplågor har kandelabersvamp (*Clavicornia pyxidata*) anträffats. Av intressanta marksvampar i området märks rotfränskivling (*Hebeloma radicans*).

Beståndet är i de nedre delarna ganska påverkade av gallringar och mindre avverkningar. Dikningar har också gjorts i vissa delar.

Framför allt de nedre delarna har in i sen tid varit betesmarker.

Naturvärde: II (L 243: II)

Ett stort lövskogsområde med bitvis stora naturvärden. Objektet har stor betydelse i landskapsekologisk planering.

Objektet har även värde för friluftslivet och betydelse för landskapsbilden.

Bevarande: Lövskogen bör skötas på ett sätt som bevarar värdekärnorna orörda och låter naturvärdena öka i de skötta delarna.

Skydd: En mindre del av hassellunden i väster har skyddats med stöd av NVL (biotopskydd) genom skogsvårdsstyrelsens beslut den 10 februari 1995.

Bedömning av skydd och skötsel: Ytterligare delar bör bli föremål för skydd med stöd av NVL. Den del av skogen som är eller kommer att vara föremål för skogsbruk bör skötas så att naturvärdena ökar. Gamla träd bör lämnas (skapa "evighetsträd"), bäckar och våta partier bör ej köras sönder eller dikas. Blockrika partier lämnas utan åtgärder.

Behov av dokumentation: En inventering för att lokalisera och bedöma värdekärnorna är viktig att genomföra i beståndet.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 243)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4601, delobjekt 2)

4606. Betesmark vid Arvidsgården

Yta: 1,5 ha

Läge: 2 km N om Sjögerstads k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Hökaberget 4:8.

Värden: BZ

Naturbetesmark, stenmurar

Beskrivning

Objektet utgörs av en mindre, tidigare fårbetad, betesmark omedelbart öster om Arvidsgården på Billingens sydsluttning.

Till största delen domineras vegetationen av kväveindikerande arter som hundäxing och tuvtåtel men här finns också arter som darrgräs, liten blåklocka, brudbröd och prästkrage. Förr fanns i området blodnäva och solvända. I hagen finns en och björk. Gamla stengärdesgårdar och stenighet ger området visst värde. Området har varit ohävdad några år.

Naturvärde: IV (Ä 34: II)

Endast en del av ängs- och hagmarksobjektet ingår i detta objekt som dock har vissa landskapsbildsmässiga värden.

Bevarande: Området bör även fortsättningsvis betas.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 34, delobjekt d)

4607. Betesmarker sydväst om Kullabolet

Yta: 5 ha

Läge: 1 km V om N:a Kyrketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Skultorp 2:3, 2:5, 6:8 och 49:1.

Värden: BLSZ

Naturbetesmark, brynmiljöer, friskäng, kraftledning, lövhagmark, stenmurar, torräng, öppen hagmark

Beskrivning

I övergången från den skogklädda Billingebranten till odlingsmarkerna ovanför Skultorp finns en kilometerlång remsa med naturlig gräsmark.

Betesmarkerna är av skiftande typer. Längst i norr finns en äldre, starkt sluttande åker som börjat få naturlig gräsmarksflora. Den har länge använts som betesmark och omges av stenmurar med spridda oxlar och fågelbär.

I fältskiktet finns arter som darrgräs, liten blåklocka, backnejlika, prästkrage, bockrot, ljung, knölsörblomma, solvända, baktimjan, slättergubbe, ögontröst, jungfrulin och ängsvädd. Ohävdarter som johannesört, knylhavre och gulmåra förekommer ställvis.

Längre mot söder finns en markerad åsrygg med stenig betesmark. Denna del är skyddad som naturreservat (Kullabolet, Skultorp). Betesmarken var vid tillfället för ängs- och hagmarksinventeringen ganska igenvuxen med sly och buskar. Igenväxningen utgörs av tall, rönn, björk, ask, ek, hassel, en och nypon. Trots igenväxningen finns en rik flora, framför allt av torrängsväxter, med backsippa, fältgentiana, ängshavre, darrgräs, ljung, liten blåklocka, jordtistel, ögontröst, brudbröd, gökärt, prästkrage, vildlin, bockrot, jungfrulin, gullviva, ängsskallra, ängsvädd och låsbräken.

Ännu längre mot söder smalnar brynet mot den skogsklädda sluttningen av ytterligare. Träd och buskar som ek, björk, asp, fågelbär, en, hassel och skogstry finns i brynet. Skogsnävaängar och rödvenängar dominerar vegetationstyperna. Av noterade gräsmarksarter kan noteras darrgräs, ljung, stor och liten blåklocka, brudbröd, solvända, gökärt, prästkrage, bockrot, gullviva, ängsskallra och ängsvädd.

Nedanför brynet finns betade åkermarker.

Högspänningsledningarna löper över i stort sett hela objektet.

Naturvärde: II (Ä 34: II)

Ett långsträckt område med utpräglad brynfunktion och rik markflora.

Bevarande: Området behöver beteshävdas för att bevara sina naturvärden. Igenväxning är ett hot mot naturvärdena liksom för stor bortröjning av blommande buskar och träd.

Skydd: En mindre del (1 ha) av sluttningen (Kullabolet, Skultorp) är skyddad med stöd av NVL som naturreservat enligt beslut av länsstyrelsen den 7 februari 1964.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Rövningar av buskar och sly bör ske med jämna mellanrum. Det är dock viktigt att blommande buskar och träd får bilda en flikig och bred övergång mot lövskogen i branten. I kanten av området finns Fågelbärsfågatan. Denna bör röjas fram.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 34)

4608. Billingsluttningen SSV om Skultorps nabbe

Yta: 8 ha

Läge: 1 km V om N:a Kyrketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Skultorp 1:28, 1:113, 1:123, 2:3, 2:5, 6:8, 8:1, 49:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGLSZ

Bergbrant, rasbrant, block, brantskog av ädellövskog, diabas, kalkgranskog, lövblandskog, rik lavflora, stenbrott, talus, utsikt

Beskrivning

Sydbillingen löper ut i en kilometerbred flik mot Skultorp ett par kilometer i sydostlig riktning från Simsjön. Sydostbranten i dess ände är ganska accentuerad, särskild längst i norr vid Skultorps nabbe. Längst i norr finns också en utvecklad talus av diabasblock. Rakt nedanför Skultorps nabbe finns ett gammalt stenbrott av lerskiffer.

Större delen av objektet är av typen ras- och bergbrantskog. I de norra delarna, i anslutning till talusmarkerna, finns mycket gamla träd. Trädskiktet domineras av ek, asp, björk och gran i de mindre branta partierna. Granen ökar mot söder. I de brantaste delarna utgör alm och lönn ett markant inslag. I norr övergår slutningen i kalkgranskog som ansluter till objekt 4612.

Markfloran är ställvis av lundkaraktär med arter som långsvingel, lundelm, stinksyska, blåsippa, strävlost och nästrot.

På de gamla ädellövträden i områdets norra del finns lunglav (*Lobaria pulmonaria*), traslav (*Leptogium lichenoides*), lönnlav (*Bacidia rubella*) och fällmossa (*Antitrichia curtipendula*).

Vandringsleden Billingeleden löper genom områdets norra del.

Naturvärde: II (L 248: II)

Ett värdefullt lövområde med tydlig refugial karaktär.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av skogliga åtgärder av alla slag.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31)

Bedömning av skydd och skötsel: Den norra delen bör lämnas helt utan skogliga åtgärder. Denna del bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 45)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 248)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:308)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

4609. Skogar på båda sidor av Risängsbäcken i Hene

Yta: Ca 30 ha

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Fastigheter: Hene 8:16.

Värden: BGSZ

Klibbalsumpskog, ädellövskog, bäck, död ved, gamla strandlinjer, golfbana, igenväxningsmark, kames, klibbalsumpskog, källa, lundflora, rik svampflora

Beskrivning

Söder om Hene finns ett kulligt kameslandskap klätt med i huvudsak lövdungar. Åskullarna, med mäktiga lösa jordlager, har uppstått i samband med isavsmältningen och visar dessutom spår av Baltiska issjöns strandlinjer. En av kullarna, Borgaberget, är av särskilt stort intresse i detta sammanhang med flera tydliga hak och tydligt utplanad överyta.

Risängsbäcken med förgreningar rinner genom området.

Områdets natur präglas av de stora skiften i markanvändning som skett under 1900-talet. Hene herrgård bildades 1847 genom sammanslagning av flera mindre gårdar. I början av 1900-talet började försvarsmakten skjutövningar vilka genom avtal tog ordnad form 1927. 1946 expropierades den dåvarande jordbruksfastigheten av försvarsmakten varefter det enbart använts som skjutfält. Mangårdsbyggnaden brändes 1970. De gamla fodermarkerna (åker- och betesmarker) har sedan antingen hållits öppna eller vuxit igen. Den mer kuperade terrängen var av allt att döma mer eller mindre trädklädda betesmarker innan igenväxningen startade.

1986 förvärvade Skövde kommun fastigheten för att bygga bostäder. Största delen av området har kommit till användning som golfbana som anlagts på de öppna delarna av fastigheten.

Skogen i området utgörs av asp, björk, ask, alm, sälg och gran. Inslag finns av ek, fågelbär, hägg, lönn, rönn och vildapel. Enstaka tall finns, framför allt i de östra delarna. Ett par större klubbalskärr finns norr och nordväst om platsen för Hene gård. Borgaberget är täckt av barrblandskog. En del träd är grova. Buskskiktet utgörs av hassel och skogstry. Vissa partier är påfallande orörda i sen tid med gott om död ved. Andra partier är dock genom olika skogsvårdande åtgärder och anläggningsarbeten av olika slag tämligen påverkade.

Fältskiktet är starkt präglad av den kalkrika och djupa jorden och är genomgående av frisk örttyp med inslag av lundväxter. Vid alkärren finns översilade marker. Exempelvis finns här lundkardborre, myska, kransrams, trolldruva, tandrot, ramslök och nästrot. I fuktstråk finns strutbräken. I vägsränningar har vingvial och fältkrassing noterats. Av marksvampar har flera intressanta arter hittats varav någon rödlistad t ex granatfjällskivling (*Melanophyllum echinatum*), droppklibbskivling (*Limacella guttata*), svart trumpetsvamp (*Craterellus cornucopioides*) och gulflockig fjällskivling (*Lepiota ventriosospora*).

Naturvärde: I (L 242: II, G D2-i:III, D2-j:I)

Området har inte lika höga naturvärden knutna till trädskiktet som det angränsande området i Billingsluttningen. Den djupa, kalkrika jorden och källpåverkan gör dock att markfloran, framför allt marksvamparna, är mycket värdefull.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av åtgärder som påverkar trädskiktet, åtgärder som påverkar terrängens ytformer och åtgärder som påverkar områdets hydrologi.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Alla delar av området bör ges reservatskydd.

Behov av dokumentation: Områdets naturvärden från lövskogssynpunkt behöver utredas ytterligare. Bl a finns här fynd av intressanta marksvampar. Även epifytfloran på äldre träd, liksom vedsvampar bör undersökas.

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D2-i, D2-j)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 46)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 242)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:220)

4610. Lövskog utmed Risängsbäcken i Skultorp

Yta: 7 ha

m NV

Ekonomisk karta: 08D 4g

Fastigheter: Skultorp 5:32, 8:12, 15:1.

Värden: BHZ

Bäck, källa, ravin, kalktuff, lövblandskog, lövsumpskog, ädellövskog

Läge: Inne i Skultorps samhälle 500

om N:a Kyrketorps k:a

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Risängsbäcken flyter mellan järnvägen och riksväg 48 i Skultorp i en djupt utroderad ravin. Marken är kraftigt påverkad av den underliggande kalken. Flera källor mynnar i området med tydlig kalktuffbildning på flera platser. Risängsbäcken har i området ett naturligt lopp och tillför stora värden. Källbäckar från källorna i ravins slänter ansluter till Risängsbäcken.

Ravinen domineras av klibbal med inslag av medelgrov alm samt mindre mängder av ek, ask, asp, lönn och fågelbär. Hagtorn finns i buskskiktet i ravins övre delar. Tibast har påträffats i den södra delen. Lågor och torrträd finns här och var - skogsbeståndet är i stort orört.

I anslutning till kalkkällorna finns bestånd av skärmstarr. I slutningen finns kranrams. I källbäckarna finns vackra bestånd av kamtuffmossan *Palustriella commutata*.

Naturvärde: I (L 244-b:I)

Ett tätortsnära objekt med mycket höga naturvärden.

Bevarande: Alla typer av åtgärder påverkar området negativt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (naturreservat eller biotopskydd) och lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 244 b)

4611. Lövskogar norr om Skultorp

Yta: Ca 25 ha

Läge: 1 km N om N:a Kyrketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2.

Värden: BZ

Lövsumpskog, igenväxningsmarker

Beskrivning

Öster om riksväg 48 norr om Skultorp finns på fuktig mark unga lövskogar. Dessa är uppkomna på tidigare öppen mark och är igenväxningssuccessioner. Gamla diken finns i stora delar av området.

Trädskiktet domineras av björk och klibbal med inslag av asp, gråal, ask, fågelbär och ek. I buskskiktet finns hassel och viden. Rójningar och gallringar har skett. Trots detta finns död ved.

Mindre hackspett har noterats i området.

Området ligger på ett militärt övningsfält.

Naturvärde: III (L 245: III, 246:III).

Området har värde för lövskogsfågelfaunan.

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 245, 246)

4612. Billingsluttningen mellan Skultorp och Risängen

Yta: Ca 50 ha
k:a

Läge: 2 km NV om N:a Kyrketorps

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Skultorp 1: 123, 15:1, Hene 8:16, Våmb 30:195, 30:235.

Värden: BGHLSZ

Bergbrant, brantskog av ädellövskog, död ved, lundflora, rasbrant, talus, block, bäck, diabas, golfbana, hamlade träd, kalkbarrskog, klubbsumpskog, löv-naturskog, rik lavflora, rik mossflora, rik svampflora, utsikt, ädellövskog

Beskrivning

Sydbillingen löper ut med en kilometerbred flik mot Skultorp ett par kilometer i sydostlig riktning från Simsjön. Nordostsluttningen ned mot golfbanan och lövmarkerna runt Hene bjuder på nivåskillnader om ca 100 m närmast Skultorp. Höjdskillnaden är något mindre ovanför Risängen.

Sluttningen saknar i vissa delar utpräglade rasmarker men spridda block finns i branterna. Andra delar är av utpräglad rasbrantkaraktär med vidsträckta blockmarker.

Områdets trädtycke är av varierande typ. De brantaste partierna täcks av en orörd ädellövrik skog med lind, lönn, ask, alm och gran. Här finns också som inslag en lång rad andra trädslag. Mindre branta partier visar tecken på att ha varit lövängar med grupper av flerhundraåriga gammelträd av ask och alm med hamlingsspår. I andra delar av de mindre brant sluttande delarna finns ekskog med inslag av gamelek. Längre ned i branterna finns ställvis ängsgranskog. I fuktiga stråk längre ned i sluttningen finns översilade klubbsumpskogar. I övrigt finns i de nedre delarna flera typer av lövblandskogar med hög trädslagsblandning. Närmare golfbanan som ligger nedom Billingenbranten finns yngre igenväxningsskogar. I dessa delar finns gamla sälgar som börjat falla samman.

Uppe på platån närmast krönet finns gammal granskog med inslag av ek allra närmast diabaskrönet. På angränsande delar av platån har omfattande avverkningar skett.

Genomgående för nästan hela beståndet gäller att inga skogliga ingrepp gjorts i sen tid. Mängden av död ved av olika trädslag är anslående, detta gäller inte minst av gran. Vedsvampfloran är mycket artrik.

Buskskiktet är artrikt men hassel dominerar i de flesta delar. Markfloran är av lundtyp i hela området med arter som ramslök, skärmstarr, långsvingel, skogsvingel, lundelm, kransrams, myska och hässleklocka. På de gamla träden finns ställvis rikligt med lunglav (*Lobaria pulmonaria*). På de hamlade träden har almlav (*Gyalecta ulmi*) noterats.

Mossfloran är rik, särskilt i de blockrika partierna.

Naturvärde: I (L 234:II, 242:II)

Ett långsträckt område med platåbergssluttning vars naturvärden till fullo först under 1996 har uppmärksammats. Mängden grov död ved saknar med undantag av Borgundabergets platå motsvarigheter i kommunen, om ens i länet.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör främsta hotet mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: Hela området bör skyddas som naturreservat.

Behov av dokumentation: Områdets naturvärden, främst när det gäller rödlistade växter (mossor, lavar, svampar och kärlväxter), bör utredas ytterligare. Uppgifterna från området är knapphändiga.

Litteratur:

Johansson 1990 flora, vegetation

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 234, 242)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:308)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

4613. Betesmarker sydväst om Klasborg

Yta: 12 ha

Läge: 1,8 km SV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Våmb 30:195.

Värden: BLSZ

Lövskogsmark, bäck, friskäng, fuktäng, rik kärlväxtflora, stenmurar, torräng

Beskrivning

Söder om bågskyttebanan vid Klasborg ligger en större naturbetesmark, ibland kallad Klasborgs äng.

Området har under senare tid restaurerats. Genom röjning och ökat betestryck har hagens kärlväxtflora blivit rikare och rikare.

I stort kan hagen klassas som en blandlövhage där ek, ask och asp dominerar trädskiktet. I fuktstråken finns klibbal. Några ganska grova ekar finns i hagen. I buskskiktet märks framför allt hassel och en.

Då såväl mindre höjdryggar som sänkor finns i området finns flera olika vegetationstyper representerade. På moränryggarna finns torrängsvegetation, på flackare mark friskängar av olika slag och i svackorna, i anslutning till vattendrag, finns fuktängsytor.

Bland noterade gräsmarksväxter märks stor och liten blåklocka, jordtistel, gökärt, prästkrage, ängsskallra, ängsvädd, smörboll, slättegubbe, ljung, hirsstarr,

sumpmåra, slätterfibbla, bockrot, backtimjan och gullviva. Bland ovanligare arter märks solvända, sandviol och fältgentiana. 1996 påträffades dessutom orkidén Adam och Eva i hagen. Den rödlistade svampen trådvaxskivling (*Hygrocybe intermedia*) har hittats i betesmarken.

Risängsbäcken rinner genom områdets södra delar.

Vackra stenmurar finns i och utmed hagens kanter.

Områdets ytformer anges i grusinventeringen vara representativa för bildningarna på Billingsens östsluttning.

Naturvärde: I (Ä 35:II, L 234:II, G D2-1:II)

Ett stort, välhållt och välrestaureerat område med värdefulla gräsmarksekosystem.

Bevarande: Området hotas principiellt av upphörd hävd, igenväxning och exploatering.

Skydd: Hela området ingår i naturreservatet Klasborg och Våmbs ängar genom beslut av Skövde kommun den 18 oktober 1990. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: För att bevara naturvärdena måste det hävdas av betande djur, i första hand nötkreatur. Røjning av buskar och träd är också nödvändigt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D2-1)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 35)

Johansson 1990 flora, vegetation

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 234)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde kommun 1989 beslut, skötselplan

4614. Getaryggen

Yta: 9 ha

Läge: 1,8 km S om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Våmb 30:195, Hene 8:16.

Värden: BGLSZ

Åsrygg, ädellövskog, lundflora

Beskrivning

Öster och sydost om Klasborg slingrar sig en symmetriskt och markant utbildad rygg - Getaryggen - fram genom i landskapet. Dess utformning anses unik. Åsen höjer sig 10-15 m över omgivande terräng. I dess närhet i sydostlig riktning ligger Henes kameslandskap.

Ryggen täcks av en lövskog med medelgrov till grov ek med inslag av alm, lind, ask, lönn, grov bok, grov björk och enstaka gran. I buskskiktet finns hassel samt hagtorn och nypon.

Fältskiktet utgörs av frisk till torr örttyp med några lundartade ytor. Bland lundväxterna märks trolldruva, vårärt, rödblåra, skogsvicker, tandrot, vätteros, hässlelocka, lungört, myska och kransrams. Bland intressanta svampar som noterats märks ringhättning (*Conocybe arrhenii*) och irismusseron (*Lepista irina*).

Området var förr betesmark.

Naturvärde: I (L 235:II, G D2-k:I)

Områdets naturvärde utgörs främst av geologiska värden. De biologiska värdena är främst knutna till äldre lövträd och har något lägre rang. Området har stor betydelse för landskapsbilden.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas främst av skador på ytformerna samt av avverkning av äldre lövträd.

Skydd: Området är skyddat som naturreservat genom beslut av Skövde kommun den 18 oktober 1990.

Bedömning av skydd och skötsel: En viss gallring av lövträden för att skapa gammelträd är nödvändig. Äldre träd behöver frihuggas. Framför allt bok kan bli ett hot mot gamla ekar. Bok skulle t ex kunna fällas för att skapa boklågor. Reservatet skulle kunna utvidgas genom att en del av område 4609, sydost om Ängsstugan, inkluderades. Floran och vegetationen är ungefär densamma som på Getarygen.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D2-k)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 46)

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 235)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

Skövde kommun 1989 beslut, skötselplan, naturbeskrivning

4615. Betesmarker och lövdungar mellan Våmb och Klasborg

Yta: Ca 60 ha

Läge: 600 m SV om Våmb's k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g, 08D 5g
NÖ

Topografisk karta: 08D SÖ, 08D

Fastigheter: Våmb 30:9, 30:100, 30: 225, 30: 226, 30: 227, 30:228, 30:229, 30:230.

Värden: BGHLSZ

Naturbetesmark, brynmiljöer, bäck, friskäng, golfbana, kalksten, lövblandskog, naturlig slättermark, rik svampflora, stenmurar, torräng, utsikt, äldre åkermark, öppen hagmark

Beskrivning

Billingslutningen söder om Skaravägen intas av en blandning av betade marker och lövdungar. Längst i söder ingår delar av en golfbana.

De flesta av de öppna betesmarkerna är starkt sluttande, äldre åkrar där gräsmarksväxter så sakteliga etablerar sig. Ett par ytor är naturlig gräsmark och kan sägas vara kärnan i detta område som också kallas Våmbs ängar.

De finaste delarna är några kullar nära diabasbranten som aldrig varit odlade. Här finns rödvenhed och rödvenäng med arter som stor och liten blåklocka, jordtistel, ögontröst, gökärt, prästkrage, bockrot, jungfrulin, gullviva, sandviol och vanlig låsbräken.

Av de gamla åkrarna är ett område i söder värdefullast. De gamla åkrarna kantas av stenmurar och trädrader med framför allt fågelbär och ask. Nypon och enbuskar håller på att etablera sig ute i de gamla åkrarna. I markfloran märks arter som darrgräs, jordtistel, brudbröd, prästkrage, bockrot, gullviva, solvända, ängsskallra, stor och liten blåklocka, vildlin och jungfrulin. Vargtörel och säfferot finns på en åker. I kanten mot golfbanan har jungfrukam, vingvial och spåtistel påträffats. En del intressanta gräsmarkssvampar har hittats i området t ex musseronvaxskivling (*Hygrocybe fornicata*), dadelvaxskivling (*Hygrocybe spadicea*) och kalkrödskivling (*Entoloma excentricum*).

Delar av markerna mellan golfbanorna sköts som slåttermarker. Lövdungarna, som delvis utgörs av ridåer, består av fågelbär, ask, alm, sälg, ek, rönn, oxel, björk och asp. I fuktiga stråk finns klibbal. I buskskiktet dominerar hassel, nypon och skogstry. Lundflora finns här och var, t ex myska, nästrot och skogsnycklar.

Nåpabäcken rinner upp mot Billingen igenom detta område. Utmed denna bäck finns en del värdefulla partier. Bl a rinner bäcken över ett antal kalkstensterrasser i de östligaste delarna.

Från stora delar av området har man en vidsträckt utsikt över Skövde trakten öster om Billingen.

Naturvärde: I (Ä: 36:II, L 232:II)

Området har främst värden som ett stort mosaikartat område i platåbergssluttning. Området har största värde för traktens landskapsbild.

Bevarande: Igenväxning, upphörd hävd och exploatering av olika slag är de största hoten mot naturvärdena.

Skydd: Till största delen är detta område skyddat med stöd av NVL som naturreservat genom beslut av Skövde kommun den 18 oktober 1990. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är av avgörande betydelse för bevarandet av naturvärdena att markerna betas, helst av nötkreatur. Røjningar av buskar och sly är nödvändigt för att inte igenväxningen ska ta överhanden. I sluttningen finns redan en mosaik mellan lövskog, bryn, buskridåer och öppen mark. Det är i denna sluttning därför viktigt att låta denna mosaik fortleva. Vid røjningar ska därför vissa buskgrupper och bryn lämnas för att bevara kontinuiteten. Denna mosaik är dessutom tilltalande från landskapsbildssynpunkt.

En igenvuxen hagmark på fastigheten 30:228 bör öppnas upp i vissa delar. Här finns bl a en del äldre ekar.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 36)

Johansson 1990 flora, vegetation

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 232)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Skövde kommun 199x beslut, skötselplan

4616. Nåpabäcken öster om Klasborg

Yta: 2,5 ha

om

Ekonomisk karta: 08D 4g

Fastigheter: Fastighetsutredning ej gjord.

Värden: BHSZ

Lövblandskog, bäck

Läge: Inne i Skövde tätort 1,2 km SÖ

Våmbs k:a

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Mitt inne i Skövde samhälle ligger en lövskog utmed Nåpabäcken. Skogen domineras av medelgrov björk med inslag av ek, klibbal, gråal, ask, alm, lönn och hägg. I buskskiktet märks hassel, krusbär, druvfläder och nypon. Uppe på Sommarhemsudden, söder om Nåpabäcken, finns ekbackar med mycket hassel.

I fältskiktet finns lundväxter som kransrams samt en förekomst av kåltistel.

Naturvärde: III (L 237:II)

Vackert lövområde med bäck i tätorten.

Bevarande: Åtgärder som påverkar trädskiktet kan påverka naturvärdena negativt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: I detaljplanen bör detta område klassas som naturmark som ej ska exploateras.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 237)

4617. Billingbranten mellan Risängen och Våmb

Yta: Ca 40 ha

Läge: 1,2 km SV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Våmb 30:100, 30:195, 30:225, 30:226, 30:227, 30:228, 30:229, 30:230, 30:231, 30:232, Berget 1:1, 1:2. Dessutom berörs fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: BGLSZ

Bergbrant, rasbrant, block, brantskog av ädellövskog, bäck, diabas, död ved, ekskog, kalkgranskog, rik lavflora, rik mossflora, rik svampflora, talus, utsikt

Beskrivning

Billingens diabasbrant från Risängen över Klasborg till Våmb är ett markant inslag i Skövde traktens landskapsbild.

Nedanför diabasens lodräta väggar utbreder sig utefter större delen av branten blockmarker. Nedanför blockmorasen finns ofta frodiga skogsbestånd. Flera bäckar rinner från Billingens platåer genom branten. Nedom branterna vidtar betesmarker, lövdungar eller golfbana. En bågskyttebana ligger nedom det gamla Klasborgsreservatet.

Hela branten är skogklädd. I de södra delarna, söder om Simsjövägen, täcks slutningen av ekskog med gott om hassel i buskskiktet.

I det gamla Klasborgsreservatet (kallat Våmbs ängar i naturvårdsregistret) finns gamla ädellövträd av ask, alm och lönn närmast diabasbranten. Längre ner kan skogen karakteriseras som en kalkgranskog med ädellövinslag. Ovanför diabasbranten, på krönet, finns en blandskog av björk, ek, gran och tall. Mot söder dominerar eken.

Flera bäckar rinner genom skogen där skogsbingel är ett dominerande inslag. I markfloran märks här också arter som myska, nästrot, kransrams och sårläka. På de gamla ädla lövträden vid diabasbranten finns lunglav (*Lobaria pulmonaria*), grynig filtlav (*Peltigera collina*), bårdlav (*Nephroma parile*), traslav (*Leptogium lichenoides*) samt rikligt med fällmossa (*Antitrichia curtipendula*) och platt fjädermossa (*Neckera complanata*). På diabasblocken finns mörk baronmossa (*Anomodon rugelii*). Bland marksvamparna märks regelbunden förekomst av blek stenmurkla (*Discina gigas*) och dystersopp (*Porphyrellus porphyrosporus*).

Ett påfallande inslag i granskogen är de grova granlågorna som i något fall är ca 1 m i diameter. Eftersom området är så orört och rikt på död ved hyser även vedsvampfloran intressanta arter. Flera olika tickarter är påträffade.

Längre mot norr är trädsiktet genomgående ej så orört och urskogsartat som i det gamla reservatet. Här och var finns dock även här helt orörda partier med gammeltred, främst av ask, alm och lind. Även här finns värdefull flora. Bl a har vindlad klockmurkla (*Ptychoverpa conica*) påträffats i branten. Branternas naturvärden är annars i stort sett odokumenterade.

Ovanför diabasen finns oftast en smal remsa av ekskog av ristyp. Denna gränsar sedan till Billingplatåns barrskogar.

Objektet gränsar i nordväst till en gråalskog.

Naturvärde: I (L 232:II, 233:II, 234:II)

En mycket värdefull miljö i Skövdestraktens natur. Branternas otillgänglighet medför att här finns gott om orörda, gammelskogsbestånd. Jordarnas näringsrikedom medför också att skogarna har en kraftigt kalkpåverkad flora.

Bevarande: Alla typer av skogliga åtgärder liksom exploatering av olika slag hotar naturvärdena.

Skydd: Större delen av området är skyddat som naturreservat. Det gamla Klasborgsreservatet (kallat Våmbs ängar) bildades genom beslut av länsstyrelsen den 28 januari 1935. En minskning av det gamla reservatet i samband med skjutfältets utvidgning skedde genom beslut den 23 november 1943. Övriga delar skyddades genom beslut av Skövde kommun den 18 oktober 1990. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: I brantområdet är fri utveckling av skogsbestånden lämpligast.

Behov av dokumentation: Branterna utgör en så värdefull biotop att deras flora bör dokumenteras noggrannare.

Litteratur:

- Johansson 1990 flora, vegetation
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 45)
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 232, 233, 234)
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:211, 14:307)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Skövde kommun 199x beslut, skötselplan

4618. Södra brottet

Yta: Ca 11 ha

Läge: 500 m S om Våmb's k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Våmb 30:20.

Värden: BGSZ

Stenbrott, kalksten, rik fågelfauna,

Beskrivning

Objektet utgörs av ett gammalt kalkstensbrott söder om Skaravägen (riksväg 49). I kalkstensväggarna efter brottet har under de senaste åren häckat berguv. En vattensamling i brottets botten tillför nya värden. Bl a har mindre strandpipare häckat här. Denna fågel är emellertid också beroende av att öppna, av vegetation okoloniserade ytor, finns i närheten. I dammen finns vidare smådopping och svarthakedopping. I branterna häckar också tornfalk och svart röstjärt. En observationsplats har uppförts sydost om brottet för att fåglarna ska kunna observeras utan störning. Kalkkrävande växter har i ökad grad etablerat sig i brottet. Bland intressanta ruderatväxter märks odört, blåeld, färgkulla, jordklöver och rågvallmo. Även växter från naturlandskapet har vandrat in som vit fetknopp, harmynta, grusbräcka och stor blåklocka.

Naturvärde: II

Området har en värdefull häckfågelfauna.

Bevarande: Områdets naturvärden bevaras genom skydd mot störning av häckfågelfaunan. Då området är stadd i succession kan förändringar av brottets markvegetation förväntas. Pionjärarter som mindre strandpipare kommer sannolikt att försvinna om vegetationen tätnar.

Skydd: Området är skyddat som fågelskyddsområde genom beslut av länsstyrelsen den 29 januari 1991.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att de ovanliga häckfåglarna skyddas från störning under häckningsperioden. Om pionjärarter (fåglar, växter) önskas bör vegetationen störas genom skrapning eller hyvling med jämna mellanrum. På sikt kan vissa delar utveckla en alvarliknande vegetation.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson 1990 flora, vegetation
Länsstyrelsen 1991 beslut

4619. Gråalskog ovanför Våmbsbäcken

Yta: 9 ha**Läge:** 800 m V om Våmb k:a**Ekonomisk karta:** 08D 4g, 08D 5g
NÖ**Topografisk karta:** 08D SÖ, 08D**Fastigheter:** Våmb 30:10, 30:100.**Värden:** BZ**Gråalskog,** död ved, källa

Beskrivning

En knapp kilometer väster om Våmb kyrka rinner Våmbsbäcken upp i ett gråalsbestånd. Detta bestånd utbreder sig upp på sydsidan och täcker en stor del av Bilingsluttningen upp mot diabasen. Stora arealer är översilningsmark.

Beståndet domineras av medelgrov gråal med litet inslag av björk och sälg. Asp, ek och alm finns i enstaka exemplar. Hassel finns i buskskiktet. En del död ved håller på att utvecklas i beståndet.

Markfloran vittnar om goda närings- och fuktighetsförhållanden. I beståndet finns ett stort bestånd av strutbräken.

En vandringsled passerar genom området.

Naturvärde: II (L 187:I)

Ett av kommunens bäst utvecklade och representativa gråalbestånd.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av skogliga åtgärder av alla slag.**Skydd:** Området är skyddat som naturreservat enligt beslut av Skövde kommun den 18 oktober 1990.**Bedömning av skydd och skötsel:** De övre delarna bör lämnas åt fri utveckling. De nedre delarna kan ingå i betesmarkerna vid Våmb ängar.**Behov av dokumentation:** -**Litteratur:**

Dahlberg 1981b strutbräken

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 187)

4620. Simsjön

Yta: 53 ha
torps k:a**Läge:** 3,2 km VNV om N:a Kyrketorps k:a**Ekonomisk karta:** 08D 4g**Topografisk karta:** 08D SÖ**Fastigheter:** Våmb 30:245, 30:246, 30:248, 30:250, Simsjöberget 1:1, Sjögerstad (flera fastigheter), Hästhagen 3:1, Simsjöborg 3:1-3:21, 5:1, Djupehall 1:1, Hene 10:2.**Värden:** BGSVZ**Näringsfattig sjö,** diabas

Beskrivning

Simsjön är den största av sjöarna på de västgötska platåbergen. Sjön ligger i en spricka på Sydbillingen. Stränderna är helt tagna i anspråk för fritidshusbebyggelse. Omgivningarna i övrigt utgörs av Sydbillingens barrskogsnatur.

Simsjön har ett största djup av 25 m och ett tillrinningsområde på 220 ha. Detta medför en teoretisk vattenomsättningstid av 5,1 år.

Sjön är av oligotrof, vegetationsfattig typ. En karakteristisk växt vid de steniga och bergiga stränderna är notblomster. Andra karakteristiska arter är strandpryl och strandranunkel. I övrigt finns endast sparsam starrvegetation vid stränderna.

I sjön finns abborre, mört, siklöja, flodkräfta och enligt uppgift även gädda.

För att hindra försurningen installerades en kalkdoserare 1981.

Naturvärde: II

Sjön har värde som sällsynt sjötyp på platåberg. Sjön har stort värde för friluftslivet och ingår i riksintresse för friluftslivet.

Bevarande: Sjöns naturvärden hotas av försurning och av aktiviteter som sammanhänger med fritidshusbebyggelsen och friluftslivet.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 31).

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 48)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde kommun 1982 naturbeskrivning, fiske, fiskar

4621. Sjötorpasjön med omgivningar

Yta: Ca 30 ha

Läge: 700 m ÖNÖ om Kyrketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g, 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Hene 22:1, Sjötorp 3:1, 3:4, Skultorp 50:1, 50:6.
Dessutom berörs ett antal tomter.

Värden: BSVZ

Näringsrik sjö, motionsspår

Beskrivning

Sjötorpasjön ligger i en sänka i det kuperade kameslandskapet nordost om Skultorp. Runt sjön finns lövskog med stor trädslagsblandning dominerad av björk med inslag av ek, klibbal, tall samt lite asp, lönn, bok och rönn. Någon riktigt grov ek finns också.

I kanten av sjön finns en smal bård av bladvass och säv. Sjön har högt pH-värde, mellan 7 och 8. I sjön finns gädda, abborre, sutare, mört och sarv. Den rödlistade flodkräftan finns i sjön.

I sjön häckar några par skäggdopping, rörhöna, gräsand samt kanadagås.

En badplats finns i den södra delen och öster om sjön finns strövområden och motionsspår.

Naturvärde: III (L 256:III)

Området ligger i terräng med stort geologiskt värde.

Sjön har stort socialt värde framför allt för boende i Skultorp.

Bevarande: Naturvärdena på fastmarken hotas av skogliga åtgärder. Risk för övergödning finns i sjön varför tillförsel av näringsämnen från det närbelägna Skultorp utgör ett hot.

Skydd: Inget-

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D2:e)

Hvass 1974 fåglar

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 51)

Karlsson 1990 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 256)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:214)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

Skövde kommun 1982 sjöar, fisk

4622. Fornminnesområde norr om Nåpabäcken

Yta: 5 ha

Läge: 900 m SSö om Våmb's k:a

Ekonomisk karta: 08D 4g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Våmb 30:20.

Värden: LS

Fornlämning, slättermark

Beskrivning

Området utgörs av en samling fornlämningar glest klätt med björk, ek och asp. Området slås varje år. Floran är okänd.

Naturvärde: IV

Eftersom området regelbundet hävdas kan här finnas värden i markfloran.

Bevarande: Upphörd slätter är ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Objektet är skyddat som fornminne.

Bedömning av skydd och skötsel: Slåttern bör fortsätta.

Behov av dokumentation: Områdets markflora, inklusive svampar, bör inventeras.

4701. Ömsån mellan Hagelberg och Stora Backgården, Öm

Yta: Ca 65 ha

Läge: Ca 5 km SÖ om Skövde

Ekonomisk karta: 08D 4h, 08D 5h
NÖ

Topografisk karta: 08D SÖ, 08D

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Hagelberg 3:2, Öm 5:259, 10:72, 10:71, 10:25, 10:24, 10:21, 10:20, 10:100.

Värden: BVZ

Lövnaturskog, ravin, å, dvärgvass, bäck, död ved, gråalskog, källa, lövsumpskog, meanderlopp, strandsnår, åmader

Beskrivning

Detta objekt bildas av en ca 5 km lång sträcka av Ömsån mellan Hagelberg och Stora Backgården. Ungefär två tredjedelar av denna sträcka ligger inom militärt övningsområde vilket på flera ställen påverkar naturförhållandena.

Ömsån rinner nedskuren i de lösa sandiga jordlagren ca 10-15 m under den omgivande slättens nivå. Flera bäckar ansluter till ån utmed denna sträcka. Skövde kommuns djupaste och mest utpräglade raviner finns i bäckar som ansluter västerifrån till Ömsån norr om Ängatorp.

Dalbotten bildas av en mestadels skog- eller buskklädd våtmark. I de södra delarna är det videsnår och mera öppen våtmark som präglar naturen. Starrmader och mindre bestånd av bladvass dominerar de öppna våtmarker. Här finns också stora våtmarksytor som är kraftigt störda av körning med olika typer av militära bandfordon.

Längre mot norr, i kanten av militärområdet och nedströms detta, är skogen tätare och mer högvuxen. Klippal och, särskilt i ravinsidorna, gråal dominerar med inslag av hägg, björk, asp och ek. De senare lite högre upp i sluttningarna. Här finns arter som bäckbräsma, strutbräken, lundelm, springkorn, lundstjärnblomma och gullpudra på översilad mark. En vanlig växt i ravinen är humle som här även är företrädd med hanplantor. Blåsippa och trubbfjädermossa (*Homalia trichomanoides*) pekar på näringsrika förhållanden. Ganska rikligt med lågor och torrträd finns i ett par områden som klassats som nyckelbiotoper i nyckelbiotopsinventeringen. Dessa har således viss naturskogskaraktär. I dessa partier har vedsvampar som scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*), raggdvärgmussling (*Resupinatus trichotis*), lilamussling (*Panellus ringens*) och stinkmussling (*Phyllostopsis nidulans*) noterats.

Naturvärde: II (L 259:II V 08D4H05:III)

Av störst värde är de naturskogsartade alravinerna. Storleken på objektet som våtmark är av betydelse. Störningen genom körning i de öppna delarna av våtmarkerna påverkar naturligtvis den befintliga vegetationen men kan samtidigt medföra nya kvalitéer.

Bevarande: De skogliga värdena hotas av all typ av skoglig aktivitet. Militära aktiviteter i dessa delar är också ett hot. Detta gäller främst de områden som klassats som nyckelbiotoper i den norra delen. I övrigt är hoten mot naturvärdena ringa.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De områden som är klassade som nyckelbiotoper bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4H05)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 259)
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4701, 4705 /liten del/, 4707)

4702. Paradissjön och Tovatorpsbäckens nedre del

Yta: Ca 8 ha

Läge: 2 km NÖ om Kyrketorps gamla

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Skövde 5:259.

Värden: BHSVZ

Anlagd sjö, rik fågelfauna, sjöfåglar

Beskrivning

Detta område utgörs av en anlagd liten sjö med omgivande våtmarker. Den började anläggas 1991 och nivån höjdes 1992 men en slutlig vattennivåhöjning nåddes 1994. Behandling av vegetationen har skett både med militära bandvagnar och speciella maskiner från Naturvårdsverket. Detta bl a för att hindra sjösäven att bli allt för dominerande.

Ett stort antal vattenfåglar har snabbt etablerat sig. Här har sedan 1991 häckat bl a gräsand, knipa, rörhöna, sothöna, smådopping, mindre strandpipare, trana, tofsvipa och kungsfiskare.

Ett fågeltorn har uppförts för att fågellivet ska kunna observeras.

Området ligger i sin helhet inne på militärt övningsområde.

Naturvärde: II (V 08D4H04:III, L 263 (del):III)

Objektets främsta värde är som fågellokal.

Bevarande: Förändrad vattenregim och igenväxning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Den skötsel i form av vegetationsbehandling som skett är nödvändig för att fågellivet ska hålla samma rikedom som nu. Träd- och buskskikt i omgivningarna behöver hållas efter.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4H04)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 263a, del av)
- Lundin 1992 restaurering, fåglar
- Lundin 1995 fåglar, naturbeskrivning, historia

4703. Sumpskog utefter Källedalsbäcken

Yta: Ca 25 ha gamla

Läge: 1,7 km NNÖ om Kyrketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Skövde 5:259.

Värden: BHZ

Lövsumpskog, bäck, gråalskog, hackspettar, klubbalsumpskog

Beskrivning

Objektet består av en frodig och ställvis högvuxen alsumpskog utmed Källedalsbäcken. Bäcken rinner fram i sandig morän. Både klubbal och gråal ingår. Av andra trädslag märks knäckepeil, björk, hägg, sälg, asp, lönn och fågelbär. Särskilt av knäckepeil finns grova träd. I buskskiktet märks druvfläder och krusbär.

I fältskiktet finns gullpudra, strutbräken, desmeknopp, springkorn, hässleklocka, kärrfibbla och lundstjärnblomma. Utmed bäcken finns kåltistel.

I skogen finns i de mellersta delarna bestånd som är rika på torrträd och lågor. Mindre hackspett håller till i skogen.

Naturvärde: II (L 258:III, 260:II, 263:III)

Ett stort och ställvis orört bestånd av rik alsumpskog. Av värde för fågellivet, vedsvampfloran och insektslivet. Bl a har ett 20-tal olika tickor noterats, t ex tegelticka (*Daedalopsis confragosa*) och rävticka (*Inonotus rheades*). Även markfloran är av värde.

I den östra delen av området finns en slänt med torrängsflora. Här växer t ex backsippa, vårveronika m m.

Bevarande: Området ligger i omedelbar närhet av Skövde stad och korsas av Österleden. Området ligger mellan militära anläggningar och övningsfältet och militära aktiviteter kan medföra ett hot mot områdets naturvärden. Av största vikt är att bäckens lopp inte påverkas och att trädskiktet i de värdefullaste delarna lämnas till fri utveckling.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De värdefullaste avsnitten bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd eller på annat lämpligt sätt).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4H04)

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 258, 260, 263)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4708)

4704. Svesån nedom Paradisbacken

Yta: Ca 15 ha
gamla k:a

Läge: 2,5 km NÖ om Kyrketorps

Ekonomisk karta: 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Skövde 5:324, 5:365, 5:322, 5:348, 5:354, 5:361, Öm 10:108, 10:89.

Dessutom berörs några mindre tomter.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog, källa, lundflora, ravin

Beskrivning

Objektet utgörs av våtmarker utmed Svesån nedom Paradisbacken. Det består av sumpskog utmed vattendraget och mindre partier öppen våtmark. I de övre delarna är marken källpåverkad och källor springer fram.

Sumpskogen domineras av klibbal och gråal men här finns också björk, hägg, fågelbär, asp och sälg. I buskskiktet märks druvfläder. I fältskiktet vid de källpåverkade delarna märks strutbräken, humle, gullpudra, dvärghäxört, lundelm, springkorn, lundstjärnblomma och ormbär.

Nedströms objektet, vid reningsverksdammarna, observeras tidvis gott om rastande vadare och andra vattenfåglar.

Våtmarkerna norr om detta objekt är öppna och kraftigt påverkade. Bl a ligger reningsverk och avfallsanläggning i anslutning till denna del. Vattenfåran är också påverkad av kanalisering i vissa avsnitt.

Naturvärde: III (L 261:III, 262:III)

Källpåverkad sumpskog är objektets främsta värdefaktor.

Bevarande: Naturvärdena hotas dels av skogliga aktiviteter men också av den näraliggande bebyggelsen.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De källpåverkade delarna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5H06 (liten del))

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 261, 262)

Skidell 1974 fåglar

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4706)

4705. Lövskog sydväst om Basteberg

Yta: Ca 35 ha
gamla

Läge: 2,5 km ÖSÖ om Kyrketorps
k:a

Ekonomisk karta: 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2. **Värden:** BZ

Lövskog

Beskrivning

Objektet utgörs av en stor beteshage täckt av gles lövskog av grov ek, medelgrov asp och björk samt lite sälg och rönn. Söder om skogen finns vidsträckta gamla åkrar som också betas.

Naturvärde: IV (L 249b:III)

Bevarande: Avverkning av skogen utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 249b)

4706. Mossar sydost om Brattesjön

Yta: 6 ha

gamla k:a

Ekonomisk karta: 08D 4h

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Skultorp 50:1.

Värden: GS

Tallmosse, dödisgrop, kames, motionsspår

Läge: 1,5 km SÖ om Kyrketorps

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Objektet utgörs av tre små tallmossar som ligger i var sin dödisgrop. Terrängen är på grund av kameslandskapet kraftigt kuperat och ligger i ett område med många motionsslingor. Skogen som omger mossarna är ganska gammal.

Naturvärde: IV (V 08D4H01:III)

Området är utöver geologiska värden mest värdefullt som strövområde.

Bevarande: Avverkning och påverkan av terrängens yta är hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4H01)

4707. Lillesjön, Kroksjön och Lövsjön med omgivningar

Yta: Ca 25 ha

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4h

Fastigheter: Klagstorp 2:2, Sjötorp 3:1, Hene 2:3, 2:5, 4:4, Kroksjön 1:1, Lövsjötorp 1:1.

Värden: BGVZ

Kames, näringsrik sjö, allé, död ved, gammal tall, lövsumpskog

Beskrivning

Tre sjöar nordost om Skultorp ligger i ett mycket kuperat kameslandskap. Runt den östra, Lövsjön, finns en bård av våtmarker med vass, kaveldun och starr. Kroksjön och Lövsjön har vid mätningar visat sig ha pH-värden över 7. Gädda, abborre, mört och ruda finns i sjöarna. Flodkräfta finns också i sjöarna.

Omgivningarna täcks av lövskog av olika slag. Av särskilt intresse är en orörd sumpskog med gammelträd mellan Kroksjön och Lillesjön. Här finns rikligt med död ved, rotvältor. Klibbal, björk samt inslag av gran och gammal grov tall bildar trädskikt. På fastmarkerna dominerar björk, grov ek, asp, gran, tall och lite hägg, ask, rönn och lönn. En vacker allé med lönn kantar vägen från Sjötorp mot norr.

Bland noterade fältskiktsarter märks missne och kärrfibbla i de fuktiga partierna och lundelm och den rödlistade skogssvingeln på fastmarken. I kanten av Lövsjön har smalkaveldun, tagelstarr, vippstarr, näbbstarr och skärmstarr noterats.

Naturvärde: II (L 257:II, V 08D4H03:IV, 08D4H02:IV, G: D2-e:I)

Det kuperade landskapet har medfört att vissa avsnitt är påfallande orörda. Kameslandskapet har högsta geologiska värde och är det tydligast utvecklade väster om Billingen.

Bevarande: Lövbeståndens naturvärden hotas av skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Sumpskogen mellan Lillesjön och Kroksjön bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Växtplatsen för skogssvingel bör hållas under uppsikt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D2:e)
- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4H02, 08D4H03)
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 51)
- Lundgren 1992 fåglar
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 257)
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:214)
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4702)
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
- Skövde kommun 1982 fisk, limnologi

4708. Sumpskogar utmed Tovatorpsbäcken nedom Kyrketorps gamla k:a

Yta: Ca 35 ha

Läge: Vid Kyrketorps gamla k:a

Ekonomisk karta: 08D 4h

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Klagstorp 2:2.

Värden: BHZ

Barrsumpskog, bäck, källa, lövsumpskog, ravin, död ved, gammal tall, lundflora, rik mossflora, rik svampflora

Beskrivning

Objektet bildas av lövskogar på näringsrik och fuktig mark utmed Tovatorpsbäck-
en. Översilad och källpåverkad mark förekommer på flera ställen. Klibbal är det
dominerande trädslaget men inslag av ask, asp, gran, hägg, björk, samt lite tall och
ek kännetecknar skogen i dalbotten. Björken dominerar ett avsnitt norr om kyrkan.
Runt kyrkan finns ett antal grova askar liksom planterade lönn och bok. Grando-
minerad sumpskog finns i de centrala delarna. Utmed bäcken finns ställvis grov
och orörd skog med gott om död ved. I de nedre, norra delarna kantas bäckdalen av
sluttningar med grov, gammal tall. Söder om bäcken finns en sluttning med grova
ekar.

I skogen finns arter som dvärghäxört, lundstjärnblomma, desmeknopp, humle,
rödblåra, skärmstarr, gullpudra, strutbräken och hässleklocka. Vid de grova ekarna
har underviol, tibast och lundelm noterats. Ett stort bestånd av dunmossa (*Tricho-
colea tomentella*) finns i den källpåverkade gransumpskogen.

I partierna med gott om död ved har många intressanta vedsvampar noterats t ex
kötticka (*Leptoporus mollis*), pulverticka (*Oligoporus ptychogaster*) och tallticka
(*Phellinus pini*). Bland intressanta marksvampar märks svartröd kremla (*Russula
atrorubens*) och krusbärskremla (*Russula queletii*).

Skogen är delvis påverkad av gallringar. Trots sitt tätortsnära läge och belägenhet
på ett militärt övningsfält är det annars en påfallande ostörd miljö.

Naturvärde: I (L 253:II, 254:III, 255:III)

Av stort värde för fågellivet, bl a för mindre hackspett. Sannolikt mycket intressant
kryptogamflora. Området närmast kyrkan har lägre naturvärde.

Bevarande: Skogliga åtgärder, nedskräpning och militära aktiviteter kan vara hot
mot naturvärdena. De fuktiga partierna är särskilt känsliga för körning med ter-
rängfordon.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL på
lämpligt sätt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 253, 254, 255)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4703, 4704)

4709. Våtmarker vid Svesåns, Ömboåns och Ösans samman- flöde

Yta: Ca 90 ha

Läge: 3 km Ö om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 4h, 08D 4i, 08D 5h, 08D 5i

Topografisk karta: 08D SÖ, 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:177, 5:235, 5:241, 5:242, 5:243, Öm 10:1, 10:15, 10:17,
10:29, 10:32, 10:33, 10:98, 10:99, 10:100, 10:108, Forsby 3:7, 3:9, 4:4, 9:1, Fors-
by-Locketorp 1:3, Forsby-Karstorp 1:4, 1:13, Huseby 1:5, Askestorp 4:1. Dessut-
om berörs ett antal mindre tomtfastigheter och andra småfastigheter.

Värden: BGVZ

Ravin, å, åmader, dvärgvass, högvass, lövsumpskog

Beskrivning

I odlingslandskapet öster om Skövde flyter ett antal åar samman i raviner utskurna 5-15 m ned i de lösa jordlagren. Strax söder om riksväg 49 flyter Svesån, Ömboån, Ösan och Lillån samman. Utefter vattendragen utbreder sig starrmader, sumpkärr och vassar. Videsnår finns på många ställen. På några ställen har igenväxningen resulterat i lövsumpskogar. Förr var dessa marker utnyttjade som betesmarker och slåttermarker.

En liten nordostvänd brink i söder utmed Ösan hyser ett äldre lövbestånd. Här finns äldre grov asp liksom äldre vårtbjörkar. Ormbär finns i slutningen.

Vattendragen har på flera ställen vackert meanderlopp.

I anslutning till Skövde reningsverk rastar ibland vadare och annan vattenfågel.

Naturvärde: II (V 08D5H06:II)

Arealen våtmark med stora starrmader gör detta till ett viktigt objekt för fauna och flora.

Bevarande: Området hotas av igenväxning, exploatering, föroreningar och ändrad hydrologi.

Vattnet från Svesån och från bäcken som leder från reningsverket bidrar sannolikt med stor näringstillförsel till vattensystemen. Även andra föroreningar kan misstänkas flöda till denna väg.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Underlag för bedömning saknas.

Behov av dokumentation: Området är bristfälligt dokumenterat.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5H06)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 205)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:305)

Rytterås 1975a naturbeskrivning, vattenförorening

Skidell 1974 fåglar

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4801)

4801. Betesmark vid Axtorp

Yta: 1,5 ha

k:a

Ekonomisk karta: 08D 4i

Fastigheter: Varola-Axtorp 1:12.

Värden: BZ

Naturbetesmark, igenväxningsmark

Läge: Drygt 2,5 km VNV om Varola

Topografisk karta: 08D SÖ

Beskrivning

Det avgränsade området är en igenväxningsmark med stark prägel av slåtterängsflora. Svinrot som bildar täta bestånd finns tillsammans med arter som vårbrodd, darrgräs, slankstarr, krypvide, stagg, smörbollar, grönvit nattviol, liten blåklocka, gökärt, ängsskallra och ängsvädd.

Igenväxningen består dels av tall, gran och björk men också av arter som fyrkantig johannesört och älgört. Nyligen har träd och buskar avverkats i hagen.

Naturvärde: II (Å 37:II)

Området har stort värde framför allt genom sin slätterpräglade flora med en välutvecklad svinrotäng.

Bevarande: Naturvärdena hotas av fortsatt ohävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Om intresse för slätter hos hembygdsföreningen eller annan sammanslutning bör sådan ske. I annat fall bör området betas, helst med inte för tidigt påsläpp.

Behov av dokumentation: Områdets marksvampflora borde dokumenteras.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 37)

4802. Ösan mellan Svenstorp och Bjärby

Yta: Ca 45 ha

Läge: 2,5 km S om Forsby k:a

Ekonomisk karta: 08D 4i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Svenstorp 1:2, Varola 1:25, Kvarnegården 1:1, Toddestorp 1:2, 1:12, 1:4, Pederstorp 1:5, 1:7, Törnrestorp 5:1, 1:8, 1:9, Öm 10:46, 10:34, 10:40, 10:39, 10:38, 10:34, Forsby 1:19, 1:28, 1:17, 1:10. Dessutom berörs ett antal mindre tomter.

Värden: BGVZ

Lövsumpskog, ravin, å, död ved, friskäng, fuktäng, gråalskog, klibbalsumpskog, korvsjö, källa, lövskogsfåglar, meanderlopp, naturbetesmark

Beskrivning

Ösan rinner i detta avsnitt nedskuren något tiotal meter ner i de lösa jordlagren. Ån ringlar fram i en tämligen smal dalbotten och de översvämmade våtmarkerna är här ytmässigt ganska små. Istället finns i detta avsnitt större områden klädda med frodig lövskog av olika slag. Ån har eroderat ut jordbrinkar i sedimenten på något ställe och andra fluviala formationer som korvsjöar förekommer om än sparsamt.

I de södra delarna är det främst björk och klibbal som dominerar trädskiktet. En del grov ek finns också. Ett källkärr i klibbalskogen finns norr om Svenstorp med bäckbräsma, kärrfibbla, ormbär och underviol. Källmossa (*Philonotis* sp.) finns också. Grov vårtbjörk och asp med inslag av bl a lind finns vid Nykvarn. Här är även skogskornell noterad.

I de norra delarna finns grov skog med björk, gran, klibbal och gråal. En del, likaledes grov asp och knäckepil liksom hägg. Lågor och torrträd finns i dessa delar. Fältskiktet är i dessa delar av frisk till fuktig örttyp i sluttningarna med strutbräken och desmeknopp. Norr om Åbacken finns ett kraftigt försumpat alskogsparti med inslag av bl a alm. Kärrfibbla, ormbär och källpraktmossa (*Pseudobryum cinclidioides*) är noterade i dessa delar. Längst i norr finns en hägerkoloni i ett fårbetat område.

En del av de öppna markerna runt Ösan och Axtorpebäcken längst i norr betas. Slänterna ned mot åarna täcks av rödvenäng medan de lägre delarna intas av gräslågstarr-äng. Bland fältskiktsarterna märks darrgräs, kattfot, gökblomster, liten blåklocka, jordtistel, ögontröst, revfibbla, gökärt, prästkrage, bockrot och ängsvädd.

Vid Åbacken finns ytterligare en betesmark som sluttar ned mot Ösan. Marken är stenig och betas av hästar. Vegetationen är här mer hedartad - rödvenhed. Bland indikatorarterna på god hävd och ogödslade förhållanden märks slättergubbe, slåtterfibbla, liten blåklocka, knägräs, gökärt, brokförgätmigej, blåsuga, kattfot, klasefibbla, svinrot, smörbollar, prästkrage, bockrot, ängsskallra, ängsvädd och backtimjan.

Området hyser en rik lövskogsfågelfauna med mindre hackspett, gröngöling och skogsduva.

Utmed denna sträcka finns ett antal kvarnanläggningar.

Naturvärde: II (L 265:II, 271:III, Ä 38:III, 39:III)

Ett stort och varierat område med flera värdefulla lövskogsytor och gräsmarker i kombination med rinnande vatten.

Bevarande: Området hotas främst av avverkning, gallring, vedhuggning etc. Upphörd hävd och igenväxning är ett hot mot de naturliga gräsmarker som finns.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De viktigaste lövskogsbestånden bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Betesmarkerna bör ges lämpligt stöd så att dessa blir föremål för fortsatt hävd. Betesmarkerna vid Åbacken är i stort behov av röjning.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4I02)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 38, 39)

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 265, 271)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 4802, 4803, 4804, 4805, 4806, 4807)

4803. Lövskog sydost om Torbjörntorp

Yta: 9,5

Läge: 3,5 km VNV om Vårsås k:a

Ekonomisk karta: 08D 4i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Torbjörntorp 1:22, Lilla Stenbäcken 2:1, Baståsen 1:3.

Värden: BZ

Björkhage

Beskrivning

Objektet är en björkhage på ganska flack mark. Ett litet inslag av asp samt enstaka häggar och granar finns i hagen.

Naturvärde: IV (L 270:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av om hagmarksbjörkarna skulle avverkas.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 270)

4804. Lövskog mellan Dammstorp och Gammalstorp

Yta: Ca 8 ha

Läge: 3 km SÖ om Forsby k:a

Ekonomisk karta: 08D 4i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Gammalstorp 1:1 4:1, Högåsen 1:7, 1:4.

Värden: BGZ

Anlagd sjö, lövblandskog, rullstensås

Beskrivning

Objektet utgörs av björkdominerad skog väster om Gammalstorpa damm. Utöver björk finns grov asp. Lågor och torrträd finns i området. Området har betydelse för lövskogsfåglar som t ex mindre hackspett.

En markerad rullstensås löper väster om Gammalstorpa damm och berör stora delar av området.

Naturvärde: IV (L 268:IV)

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga aktiviteter.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 268)

4805. Åsrygg norr om Varola

Yta: Ca 20 ha

Läge: 2 km NNÖ om Varola k:a

Ekonomisk karta: 08D 4i

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Torbjörntorp 1:22, 1:8, Baståsen 1:2, 1:3, Brittenäs 1:4, Varola 1:6, Korgatorp 1:2. Dessutom berörs ett antal tomtfastigheter.

Värden: G

Åsrygg

Beskrivning

Objektet är en ås som sträcker sig ca 1,5 km från Korgatorp mot norr. Åsen ingår i en större grupp åsar, troligen av De Geer-typ. Denna åsen har en tydlig rygiform och har större bevarandevärde.

Naturvärde: III (G E1i:II)

Bevarande: För att bevara åsens morfologi får ej gruståkt bedrivas. Även vägbyggnader och uppförande av större byggnader är ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E1i)

4901. Betesmarker vid Nybo

Yta: 13,5 ha

Läge: 2 km N om Vårsås k:a

Ekonomisk karta: 08D 4j

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Vårsås-Esbjörntorp 4:1, Ornebacken 1:4.

Värden: BZ

Gräshed, rik svampflora, öppen hagmark, björkhage, friskäng

Beskrivning

Betesmarkerna nordost om gården Esbjörntorp är de största fastmarksbetena i den östra delen av Skövde kommun. Området utgörs i huvudsak av öppen stenig mark men några björkdungar finns i söder och väster. I vegetationen dominerar hedseriens vegetationstyper med rödvenhed, stagghed samt i skuggigare partier rished av blåbär-lingon-typ. Bland indikatorarterna på ogödslad, välhävdad gräsmark märks vårbrodd, stor blåklocka, stagg, kattfot, bockrot, slättergubbe, ljung, harstarr, gökärt, ängsvädd, blåsuga, darrgräs, liten blåklocka, spåttistel, knägräs, ögontröst, prästkrage, vanlig nattviol och jungfrulin. Floran av ängssvampar är mycket rik i hagen. Bl a har dussintalet vaxskivlingar noterats av vilka småvaxskivling (*Hygrocybe insipida*), scharlakansröd vaxskivling (*H. punicea*) och den sällsynta fager-vaxskivlingen (*H. aurantiosplendens*) kan nämnas. Här finns också höstmusseron (*Lepista personata*), violmusseron (*L. sordida*) och rönnbärshätta (*Mycena adonis*). Detta område är på den gamla ekonomiska kartan (1882) markerad som hed varför den sannolikt har mycket lång kontinuitet som betesmark.

Några hundra meter väster om Nybo ligger en liten stenig betesmark. I vegetationen finns i vissa delar gödselpåverkan med skräppor och nässlor. I andra delar finns stagghed och tuvtätelängar med vårbrodd, stor och liten blåklocka, stagg, krypvide, prästkrage, revfibbla, gökärt och bockrot.

Naturvärde: I (Å 40:III, 41:I)

En av kommunens viktigaste betesmarker och särklassig genom stor yta välhävdad hedmark. Den har lång kontinuitet som betesmark. De biologiska värdena är mycket stora.

Bevarande: Området behöver fortsatt beteshävd av nötkreatur. Upphört bete och konstgödsling är största hotet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Detta är ett högprioriterat objekt.

Behov av dokumentation: Objektet har sådana värden att en dokumentation av t ex rödlistade svampar bör ske.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 40, 41)

4902. Kärr nordväst om Lövåsen

Yta: 2 ha

Läge: 3,7 km NNV om Vårsås k:a

Ekonomisk karta: 08D 4j

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Storslätten 1:1.

Värden: BZ

Kärr

Beskrivning

Kärret är ett litet topogent kärr omgivet av barrskog, åker och tidigare (?) betesmarker. Kärrgolvet bildas av olika fuktiga typer.

Naturvärde: II (V 08D4J02: II)

Orördheten i en trakt med få kärr är främsta värdet.

Bevarande: Alla typer av hydrologiska ingrepp hotar naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Objektet är ej fältinventerat varför en kontroll av naturvärdet bör göras på plats.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D4J02)

4001. Tidans dalgång mellan Bruntorp och Timaden

Yta: Ca 71 ha

Läge: 5 km ÖNÖ om Vårsås k:a

Ekonomisk karta: 08E 4a

Topografisk karta: 08E SV

Fastigheter: Bruntorp 5:1, 7:1, Brumstorp 2:8, 1:18, 2:4, 4:1 5:1, Djurström 3:8, 3:9. Ett flertal fastigheter i Tibro och Hjo kommuner hör också till denna del av dalgången.

Värden: BLVZ

Dvärgvass, fuktäng, strandängsbete, å, åmader, rik fågelfauna, sjöfåglar, torräng

Beskrivning

Denna del av Tidans dalgång ingår i en 7 km lång sträcka med flacka översvämningssmarker. Maderna omges av odlingsbygd. Underlaget utgörs främst av svämle- ra. Av största intresse är de stora arealerna betad strandäng som finns utefter Tidan i denna del. Vegetationen utgörs av gräs-lågstarrängar, tuvtåtelängar, högstarrängar, jättegröe-vegetation samt mindre områden med bladvass och lågvassar. Kalmus är en vanlig art i strandängarna. Betad, öppen fastmarksvegetation finns söder om Timaden (Ön) med stagg, liten blåklocka, gökört och blodrot. Delar av fastmarks-

området har tidigare varit skogklätt vilket stubbar visar. Längst i söder finns backar ned mot ån med torrängsvegetation och arter som brudbröd, ljung, ängshavre, bockrot och backsippa. Även mera hedartad vegetation finns med stagg och ängsvädd. Även i denna del har en röjning av träd och buskar ägt rum. Kvar står dock utpräglade hagmarksgranar och en del enbuskar.

Beteshävden är bäst i de norra delarna.

Objektet är en av Tidans värdefullaste fågellokaler. Stora mängder svanar, gäss, änder och vadare rastar under flyttningen vid högvatten. Även som häckningslokal är objektet av stort värde med bl a tofsvipor, gulärlor och enkelbeckasiner.

Naturvärde: I (08E4A01:I, Ä 42:2)

Mycket stora arealer betad strandäng medför högsta naturvärde. Endast vid sjön Östen finns motsvarande miljöer i kommunen och objektet är även från länsperspektiv av stort värde.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av upphörd hävd. Ändrad vattenregim i Tidån kan också vara ett hot.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 39).

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Det är viktigt att betestrycket ökar i de södra delarna. Under senare tid har betesdriften varit oregelbunden varför omedelbara åtgärder är nödvändiga. I vissa delar finns ett behov av slyröjning.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker, naturbeskrivning (nr 08E4A01)

Bertilsson & Hjolman 1992 betesmarker, naturbeskrivning (nr 84-8)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 42)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 54)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:312, 313)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1995 nyckelbiotoper (nr 4001)

5501. Skarsjömossen och Skarsjön

Yta: 20 ha

Läge: Drygt 4 km V om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5f, 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:223, 30:219. Dessutom flera fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: BVZ

Dystrof sjö, tallmosse, diabas, fattigkärr

Beskrivning

Våtmarken intar en del av den spricka i diabasen där Våmbsbäcken rinner upp. Objektet är en långsträckt och smal mosse med tjärnen Skarsjön i mitten. I de sydvästra delarna skär riksväg 49 mossen. söder om vägen täcks mossen av mycket småvuxen martall. Norr om vägen, runt tjärnen är tallarna mera högvuxna. Ett större kärrdråg finns i de norra delarna.

Väster om Skarsjön, utanför markerat område, ligger en liten diabaskulle som utpekats som möjlig upploppskanal för diabassmältan.

Området ligger huvudsakligen i Falköpings kommun.

Naturvärde: II (V 08D5F04:II)

Trots påverkan av vägen så är detta en märklig våtmark på Billingens diabasplatå med i övrigt ringa ingrepp.

Bevarande: Breddningar och andra arbeten med riksväg 49 utgör ett hot mot mossens naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Vid eventuella vägbyggnationer i området bör viltundergångar skapas så att olika delar får kontakt med varandra.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5F04)

5502. Våtemossen och Fjäramossen

Yta: Ca 166 ha

Läge: 3,5 km NV Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g, 08D 5f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139, 30:251, 30:165, Skövde 4:38, 4:40, 4:41, 4:43, 4:44.
 Dessutom ett antal fastigheter i Falköpings kommun.

Värden: BGHSZ

Tallmosse, öppen mosse, barrsumpskog, diabas, fattigkärr, högmosse, myrfåglar, myrholmar

Beskrivning

Våtemossen och Fjäramossen är två stora mosseplan som sammanbinds av sänkor med sumpskogar och kärrdråg. Våtemossen har som namnet antyder ett blötare och öppnare mosseplan medan Fjäramossen är något torrare och mer klädd med tall. Ett antal myrholmar finns också i Fjäramossen.

Botaniskt är området av värde genom förekomst av dvärgbjörk och vitstarr. I lagarna finns gott om korallrot och i sumpskogen i Fjäramossens allra nordligaste del har ögonpyrola påträffats. Kallgräs och taggstarr är vanliga i myrens kärrpartier.

Ett par motionsspår leder över mossarna.

Naturvärde: II (V 08D5G01:II)

Stora, väsentligen orörda våtmarker gör att dessa måste anses ha ett högt naturvärde.

Bevarande: Objektets naturvärden hotas av avverkning i kantzoner och på myrholmar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Allvin 1986 fåglar
Andersson 1991 våtmarker
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 36)
Larsson & Kamal 1980 torv
Munthe, Westergård & Lundqvist 1928 linjeprofil, naturbeskrivning, torv
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Von Post 1923 torv

5503. Rasbrant norr om Skarsjön

Yta: 1 ha**Läge:** 4,2 km VNV om Våmbs k:a**Ekonomisk karta:** 08D 5f**Topografisk karta:** 08D NÖ**Fastigheter:** Våmb 30:224. Dessutom berörs fastigheten Stenstorp 9:39 i Falköpings kommun.**Värden:** BGZ**Rasbrant,** block, diabas

Beskrivning

Objektet är en rasbrant i diabasen med gott om stora mosklädda diabasblock. I slutningen dominerar gran med inslag av klibbal, gråal, asp, rönn, lind, lönn, alm, sälg och björk. I buskskiktet finns hassel, skogstry och olvon. Markfloran är rik med trolldruva, ormbär, vårärt, kärrfibbla och gullpudra. På lodytor finns bl a grov fjädermossa (Neckera crispa).

Naturvärde: III**Bevarande:** Alla skogliga åtgärder, liksom vägbyggnad utgör hot mot områdets naturvärden.**Skydd:** Inget.**Bedömning av skydd och skötsel:** -**Behov av dokumentation:** -**Litteratur:**

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5511)

5601. Hållsdammsbäcken

Yta: Ca 15 ha**Läge:** 1,5 km NNV om Våmbs k:a**Ekonomisk karta:** 08D 5g**Topografisk karta:** 08D NÖ**Fastigheter:** Skövde 4:16, Våmb 30:10, 30:139.**Värden:** BGHSZ**Bäck, kalkgranskog, sprickdal,** block, diabas, motionsspår, ravin, rik svampflora

Beskrivning

Sydöstra Nordbillingens diabasplatå är sönderskuren av ett antal sprickdalar. De flesta löper i nordsydlig riktning. En av de mest välutvecklade är den som Hållsdammsbäcken rinner fram i. Sprickdalen är ca 400 m lång och mynnar i en bäckravind med ängsgranskog ovanför Brandstorp.

I sprickdalsavsnittet rinner bäcken på ett ställe i en 50 m lång och mindre än 10 m bred klyfta med 10 m höga diabasväggar på ömse sidor av vattendraget. Botten är belamrad med stora mossbevuxna block och bäcken flyter fram under den ena klippväggen.

I den gamla och något sumpiga ängsgranskogen som kantar bäcken längre ned finns en mycket rik marksvampflora med flera intressanta arter. Bl a har här noterats arter som strimmig lökspindling (*Cortinarius glaucopus*), kryddspindling (*Cortinarius percomis*), kantspindling (*Cortinarius varicolor*), klubbspindling (*Cortinarius varius*), rostbrun grynskvivling (*Cystoderma granulosum*), diskvaxskivling (*Hygrophorus discoideus*), svavelrisk (Lactarius scrobiculatus), gulflockig fjällskivling (*Lepiota ventrispora*), brandrussling (*Rhodocybe nitellina*) och fjällig taggsvamp (*Sarcodon imbricatus*).

Sprickdalen ligger i ett område som är starkt utnyttjat för fritidsaktiviteter, framför allt genom förekomsten av motions slingor och leder.

Områdets naturvärden är i övrigt ej dokumenterade.

Naturvärde: I

Detta är den mest välutvecklade och orörda av sydöstra Nordbillingens sprickdalar och har högsta värde från såväl biologisk som geologisk synpunkt.

Bevarande: Området hotas av alla typer av skogliga åtgärder. Anläggning av strövstigar och motionsspår utgör ett hot i känsliga partier.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: För att bevara naturvärdena måste området skyddas som naturreservat. Skyddet bör även omfatta den nedre delen med gammal ängsgranskog. Hela området ska lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: Framför allt kryptogamfloran behöver dokumenteras ytterligare.

Litteratur:

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi, svampflora

5602. Hjälpadalen

Yta: Ca 8 ha

Läge: 1,8 km NNV om Våmb's k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139, 30:140, 30:142. **Värden:** BGHSZ

Bäck, sprickdal, block, diabas, kalkgranskog, motionsspår

Beskrivning

Hjälpadalen är en av de markerade sprickdalarna på kanten av sydöstra Nordbillingen. Den är en av de längsta dalarna - ca 650 m lång.

I botten på dalen finns samlingar av grova block under vilka en liten bäck rinner fram. En blockgrotta finns i de centrala delarna av klyftan. Diabasväggarna, som finns på båda sidorna i klyftan, höjer sig 5-10 m över botten.

Längre ned mynnar bäcken i en ravin med äldre kalkpåverkad granskog. I skogen finns rikligt med granlågor i olika nedbrytningsstadier. I buskskiktet finns hassel och olvon. I fältskiktet som är rikt på ormbunkar växer bl a myska, trolldruva och ormbär.

Sprickdalen ligger i ett område som är starkt utnyttjat för fritidsaktiviteter, framför allt genom förekomsten av motionsslingor och leder.

Naturvärde: II

En av de viktigaste sprickdalarna på sydöstra Nordbillingen.

Bevarande: Området hotas av alla typer av skogliga åtgärder. Anläggning av strövstigar och motionsspår utgör ett hot i känsliga partier.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Delar av området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: Framför allt kryptogamfloran behöver dokumenteras ytterligare.

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5601)

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi

5603. Bollsdalen

Yta: Ca 10 ha

Läge: 2,5 km NV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139.

Värden: BGZ

Sprickdal, block, diabas, kärr, motionsspår

Beskrivning

Bollsdalen är den längsta av sydöstra Nordbillingens sprickdalar. Totalt har den en längd om ca 750 m. Den är ganska bred och ställvis tätt bevuxen av yngre skog och sly varför klyftans sidoväggar inte framträder lika tydligt som i Hjälpadalen och Hållsdammsbäckens dal.

I dalsidorna finns blockmattor av rundade block, mestadels av annat material än diabas. Detta tyder på starka vattenrörelser under glaciationen eller dess avslutning.

I dalbotten finns också kärrvegetation.

Sprickdalen ligger i ett område som är starkt utnyttjat för fritidsaktiviteter, framför allt genom förekomsten av motionsslingor och leder.

Naturvärde: III

Den längsta av sprickdalarna.

Bevarande: Det är viktigt att inga åtgärder vidtas som skadar berggrunden eller de lösa jordlagren. Vägar och andra anläggningar får ej lokaliseras till dalgången.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi

5604. Kambräkendalen

Yta: 5 ha

Läge: 2,5 km NV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139.

Värden: BGZ

Kärr, sprickdal, barrskog, diabas, motionsspår

Beskrivning

En halv kilometer väster om Bollsdalen ligger en liten kilformad sprickdal. Dess botten upptas av ett glest björklätt kärr med några fastare partier. Dalen är i sin helhet ca 375 m lång och smalnar till 15-20 m som minsta bredd. På båda sidorna om kärret finns äldre grovstammig granskog.

Ett bestånd om ca 25 plantor med kambräken i kanten av dalen har fått ge dalen dess namn. I kärret finns mossnycklar.

Sprickdalen ligger i ett område som är starkt utnyttjat för fritidsaktiviteter, framför allt genom förekomsten av motions slingor och leder.

Naturvärde: II

En välutvecklad sprickdal bevuxen med äldre barrskog.

Bevarande: Skogliga åtgärder och exploateringar som påverkar berggrund och lösa jordlager hotar naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De värdefullaste delarna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: Kryptogamfloran bör dokumenteras.

Litteratur:

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi

5605. Sprickdal norr om Hagmanstorpet

Yta: 2,5 ha

Läge: 2,8 km VNV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139, 30:210, 30:212.

Värden: BGZ

Sprickdal, block, diabas

Beskrivning

En mindre sprickdal på Nordbillingens sydostsida finns norr om Hagmanstorpet. Dalen är ca 225 m lång, som smalast 20 m och diabasväggarna höjer sig ca 5 m över dalbotten. I botten av dalen löper en grusväg fram. I kanterna av dalen finns blockterräng.

Naturvärde: IV

Bevarande: Aktiviteter i samband med arbeten på vägen kan skada naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi

5606. Sprickdal nordost om Elinsberg

Yta: 3,5 ha

Läge: 2,9 km VNV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139, 30:165, 30:210, 30:212.

Värden: BGHZ

Bäck, sprickdal, block, diabas

Beskrivning

Sprickdalen omedelbart nordost om Elinsberg är lång och mycket smal. Den mäter ca 400 m i längd och har en minsta bredd om 5-10 m samtidigt som diabasväggarna höjer sig 5-10 m över dalbotten. Dalen genomflyts av en bäck med en fors i ett storblockigt parti i den nedre delen.

Vegetationen i dalen utgörs av ganska ung granskog, varav en hel del blåst omkull. Lämnas dalen åt fri utveckling kan här utvecklas en vacker skogsbiotop.

Naturvärde: III

En smal och lång och smal sprickdal som dessutom har potentiella skogliga naturvärden.

Bevarande: Naturvärdena kan minska vid skogliga åtgärder och åtgärder som påverkar berg och jord.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De värdefullaste partierna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi

5607. Sprickdal nordväst om Elinsberg

Yta: 1 ha

Läge: 3,1 km VNV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:139, 30:165, 30:214, 30:251.

Värden: BGZ

Sprickdal, diabas

Beskrivning

Detta är den minsta av sprickdalarna på Nordbillingsens sydostkant. Den är bara ca 150 m lång och bredden är som minst 20-30 m med ca 5 m höga diabasväggar. I botten av dalen finns en sumpskog av björk.

Naturvärde: IV

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Åkesson 1996 naturbeskrivning, geologi

5608. Betesmark vid Hagmanstorpet

Yta: 1 ha

Läge: 2,7 km VNV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:158.

Värden: BZ

Naturbetesmark

Beskrivning

Betesmarken ligger omedelbart nordost om det lilla stället Hagmanstorpet och omges av barrskog. Betesmarken består av en backe med björk och gran som betas av får. Hävden är ojämn inom området och de senaste åren har denna uteblivit. Fårsvingeltorräng, rödvenhed och fårsvingelvariant av rödvenhed finns i betesmarken. Bland gräsmarksväxterna, vars artantal är ganska litet, märks ljung, gökärt, knippfryle och jungfrulin.

Naturvärde: IV (Å 43:III)

Bevarande: Områdets naturvärden är beroende av fortsatt hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 43)

5609. Lövskog söder om Våmbskleven

Yta: 12 ha

Läge: 1,4 km VNV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:10, 30:100, 30:170, 30:171, 30:177, 30:178, 30:188, 30:189, 30:190.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog, bergbrant, lövblandskog, meanderlopp

Beskrivning

Söder om Våmbsskleven rinner Våmbsbäcken meandrande igenom skogklädd mark. Skogen är en blandning av gråal, klibbal och gran. Upp mot Sydbillingens sluttning finns i flera av skiftena lövbestånd. Trädskiktet utgörs av björk, asp, ek, gråal, ställvis med stort inslag eller till och med dominans av gran. Av andra trädslag förekommer ask, alm, lönn, hägg och fågelbär. Trädåldrar och slutenhet varierar mellan skiftena. I en del bestånd har stora gallringar och röjningar skett nyligen. I fältskiktsfloran märks arter som strutbräken, ormbär, myskgräs, tvåblad, bäckbräsma, skogsbräsma, gullpudra och lungört.

Några av skiftena betas hårt av häst.

Naturvärde: III (L 188:II)

Bevarande: Skogliga åtgärder, bebyggelse och vägbyggnad utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 188)

5610. Blängsmossen

Yta: Ca 310 ha

Läge: 5 km SV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g, 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:1, 4:2, 4:4, 4:5, 4:6, 4:15, 4:16, 4:17, 4:18, 4:19, 4:20, 4:21, 4:22, 4:29, 4:34, 4:38, 4:39, 4:40, 4:88, Böglabo 1:1, Blängsmosse 1:1, Långesäter 13:1, Hallen 2:1, Bergs-Arvidstorp 3:1, Fädernet 1:16, Bergs-Smedstorp 1:1. Dessutom berörs ett antal fastigheter i Skara och Falköpings kommuner.

Värden: BHSUZ

Högmosse, medelrikkärr, öppen mosse, fattigkärr, höljor, kärrfönster, mesotrofkärr, myrfåglar, rik fjärilsfauna, rik mossflora

Beskrivning

Blängsmossen är belägen på Nordbillingsens platå på en nivå av nästan 300 m ö h. Omgivningarna utgörs av flacka barrskogsmarker. Mosseplanet är ett av länets största (många myrar bildas av flera mosseplan) och är därtill ett av de våtaste med massor av välutvecklade höljor. Höljorna bildar stora parallella system, nästan erinrande om Norrlands flarkmyrar. Mosseplanet kantas av stora laggssystem. I den östra kanten finns större arealer skogklädd myr, tallmossar och sumpskogar. I väster ansluter mossen till fastmarksbestånd av ganska orörd barrskog som så småningom övergår i gammelskogsbestånden i Sätuna-skogen.

Ett särdrag i Blängsmossen är förekomsten av kärrfönster ett stycke ut i mosseplanet. Dessa är mjukmatte- och lösbottnkärr med fastmarksvattenkontakt, orienterade vinkelrätt mot mossens lutning och anses ha uppkommit genom sprickbildningar i torven. Kärrfönstren utvecklas på några ställen genom framflytande grundvatten till avvattningsmynningar och vidare till kärrdråg som dränerar mossen ut till laggarna.

Kärrfönstren och laggarna utgörs delvis av välutvecklade medelrikkärr, vilket sannolikt beror på påverkan från underliggande kalkrika moräner. Här finns t ex ängsnycklar. Naturligtvis finns också mesotrofkärr och fattigkärr i laggarna.

Tallmossarna utgörs av såväl västlig ris-typ som av skvattram-typ. Längst i öster, där mossen avvattnas, finns några igenväxande äldre mossodlingar.

Bland botaniskt intressanta fynd från mossen märks det i länet sällsynta dytåget samt vitstarr och myggnycklar. Även på Blängsmossen har dvärgbjörk noterats. Myrtilja finns på några ställen. Den nordliga vitmossan *Sphagnum lindbergii* finns i blöta partier av mossen.

Fågelfaunan är rik med en av länets få häckande rödbenor på myr. Dessutom finns grönbena, gulärta och flera par ljunpipare.

Flera ovanliga fjärilar har noterats på Blängsmossen som svavelgul höfjäril (*Colias palaeno*), allmän gulfläckig pärlemorfjäril (*Boloria aquilonaris*), starrgräsfjäril (*Coenonympha tullia*), violett blåvinge (*Vacciniina optilete*) och makaonfjäril (*Papilio machaon*).

Naturvärde: I (V 08D6G01:I)

En riksintressant myrmark med omistliga naturvärden. För att vara av en sådan storlek har Blängsmossen en nästan unik frånvaro av ingrepp.

Bevarande: Alla typer av ingrepp hotar Blängsmossens naturvärden.

Skydd: Tidigare delvis skyddat som domänreservat samt genom ett beslut av Skövde kommun. Så gott som hela området är avsatt som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen den 20 december 1996. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:3).

Bedömning av skydd och skötsel: Hela mossen måste säkerställas med stöd av NVL (naturreservat). Reservatet bör knytas samman med äldre barrskogar och riktiga gammelskogar i Sätunaskogen så ett sammanhängande orört område skyddas.

Behov av dokumentation: Objektet är mycket väldokumenterat.

Litteratur:

Allvin 1986 fåglar

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6G01)

Granlund 1932 linjeprofil, pollendiagram, utvecklingshistoria

Hakelien & Larsson 1975 mossor

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 35)

Larsson 1960 mossor

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:108)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Länsstyrelsen 1997 naturbeskrivning, skötsel, skydd

Munthe, Westergård & Lundqvist 1928 linjeprofil, naturbeskrivning, pollendiagram,

torv, utvecklingshistoria

Neuendorf 1975 flora, lavar, mossor, vegetation, vegetationskarta

Von Post 1923 torv

Du Rietz 1950 alger, flora, mossor, vegetation

Du Rietz 1951 alger, flora, mossor, vegetation

Du Rietz 1959 flora, lavar, mossor, vegetation

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Söderberg 1918 fåglar
Witting 1947 flora, kemi
Wramner & Bengtsson 1976 fåglar, naturbeskrivning

5611. Billingsluttningen söder om Billinge hus

Yta: Ca 40 ha

Läge: 1,8 km NNÖ om Våmb's k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:10, 30:121, 30:122, Skövde 4:16. Större delen av området tillhör stadstomter.

Värden: BGLSZ

Bergbrant, ädellövskog, brantskog av ädellövskog, diabas, lundflora, lövblandskog, park, utsikt

Beskrivning

Billingsluttningen norr om Våmb höjer sig 75-80 m från tätortens bebyggelse upp till diabasplatån. Sluttningen är till stora delar klädd med lövskog. Till viss del är denna skött som parkmiljö men här finns också bergbranter med naturlig vegetation. Vägen upp till Billinge hus och friluftsanläggningarna skär genom området.

Lövskogen bildas av björk, ek, asp och ask med inslag av lönn, fågelbär, gran, alm, rönn, sälg och i fuktiga stråk klibbal. Omedelbart om Brandstorpsvägen finns ett mindre bokbestånd. Träden är genomgående medelgrova. I buskskiktet finns hassel och skogstry samt i öppnare partier nypon och en.

På flera ställen har gallringar gjorts. Fältskiktet är örtrikt med stort inslag av lundväxter. Under vårarna lyser vårärten vackert röd i sluttningen. Sårlåka och myska finns i de övre delarna av sluttningen medan kransrams och nästrot påträffas i de nedre delarna.

Området har mycket stor betydelse för Billingsluttningens utseende.

Naturvärde: II (L 189:II, 190:II)

Ett stort ras- och bergbrantsområde med mycket ädellöv som trots sitt läge i tätorten har stora kvalitéer.

Området har mycket stor betydelse för Billingsluttningens utseende.

Bevarande: Områdets läge i tätorten gör att området riskerar att beröras av olika typer av exploateringar. Gallring av trädsiktet utanför branterna skapar mosaik som höjer naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Större delen bör i detaljplanen reserveras som naturmark och undantas från exploatering. Gallring av trädsiktet utanför brantzonen skapar mosaik som höjer naturvärdet.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 189, 190)

5612. Billingsluttningen mellan Billinge hus och Lerdalavägen

Yta: Ca 30 ha

Läge: 3 km NNÖ om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:16, 4:82, 4:288. Dessutom ingår ett stort antal stads- och tomtfastigheter.

Värden: BGLSZ

Bergbrant, blandskog, brantskog av ädellövsog, damm, diabas, lerskiffer, motionsspår, skidbacke, sprickdal, utsikt

Beskrivning

Objektet omfattar Billingenbranten norr om Billingehus upp till Lerdalavägen. I söder gränsar området till en skidbacke. I de nedre delarna tar Billingslutningens och Däldernas villabebyggelse vid.

Strupen är en vackert utbildad sprickdal i diabaskanten och här finns även blottningar av flera lager i lerskiffern. I norra delen finns några fristående diabaspelare, så kallade "pseudoraukar". Parallellt med diabasbranten löper en djup dalgång genom större delen av området.

Billingenbranten norr om Billingehus upp mot Lerdalavägen är till större delen lövklädd. Mot norr ökar dock barrinslaget, framför allt av gran. Trädskiktet är annars artrikt och består av ek, asp, björk, ask, alm, lönn, fågelbär, sälg, rönn, oxel och, som ovan nämnts, en stor del gran. Gamla träd finns i de mest otillgängliga branterna, dock ej av grövre dimensioner. Buskskiktet domineras av hassel samt av en på torrare, öppnare partier.

Fältskiktet är av frisk och torr örttyp delvis med inslag av lundväxter. Så har t ex skogsbräsma, myska, tibast och nästrot noterats. Några hundra m norr om Billingehus har kambräken påträffats.

I området finns också den s k Rhododendron-dalen, ett område som planterades med främmande träd och buskar kring några dammar i slutningen. Här finns förutom mycket stora Rhododendron-buskar även främmande träd som thuja, cypresser, olika barrträd och t o m ett exemplar av gingko-trädet.

På grund av branternas otillgänglighet är skogsbestånden i de brantaste avsnitten påfallande orörda. Även i övriga delar är ingreppen små bortsett från ett äldre hygge norr om fastigheten 4:288.

Naturvärde: II (L 186:II)

Ett stort ras- och bergbrantsområde med ställvis orörda trädbestånd som trots sitt läge vid tätorten har stora kvalitéer.

Området har mycket stor betydelse för Billingslutningens utseende.

Bevarande: Genom sitt stadsnära läge riskerar områdets naturvärden att skadas av exploateringar av olika slag.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De mest värdefulla delarna bör säkerställas med stöd av NVL (biotopskydd eller reservat).

Behov av dokumentation: Värdekärnor i området bör lokaliseras och bedömas.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 186)

5613. Lövmarker runt Lilla Åsbotorp

Yta: 15 ha

Läge: 3,5 km N om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:16, 4:55, 4:56, 4:58, 4:59, 4:60.

Värden: BZ

Lövblandskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Objektet utgörs av de igenväxande inägomarkerna runt Lilla Åsbotorp uppe på Nordbillingsens plåtå.

Trädskiktet bildas av grov ask och lönn samt medelgrov ek, björk, fågelbär, gran och någon oxel.

Naturvärde: III (L 184:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder som avverkning av äldre ädla lövträd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 184)

5614. Lövskog på Billingsluttningen vid Ekängen och Hasselbacken

Yta: Ca 40 ha

Läge: 4,5 km N-NNÖ om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:4, 4:15, 4:65, 4:68, 4:69, 4:70, 4:71, 4:72, 4:73, 4:74, 4:76, 4:77, 4:78, 4:79, 4:83.

Värden: BZ

Igenväxningsmark, lövblandskog, ekskog, kraftledning

Beskrivning

Norr om Ekängen, nedanför Billingsens diabasbrant, utbreder sig lövrika sluttande igenväxningsmarker. Lövskogarna är av olika ålder men träden når sällan mer än medelgrova dimensioner. Inne i bestånden finns ett antal mindre åkrar. I sydost gränsar området till Ekängens bostadsbebyggelse.

Marken är ställvis översilad. Jordlagren är kalkrika vilket märks på den örtrika markfloran.

En stor kraftledning skär genom de södra delarna.

Lövbekänta domineras framför allt av björk med inslag av ek, asp och ask. Förekommer gör också fågelbär, rönn, sälk och lönn. I fuktiga stråk finns klippal och på något ställe klen gråal. Granen utgör ställvis ett markant inslag. Väster om Hasselbacken finns en ekskog med underplantering av gran. Buskskiktet domineras av hassel men även druvfläder och nypon förekommer.

Hålträd och lågor finns i de övre delarna av beståndet.

I anslutning till en åker norr om Hasselbacken har åkerkösa och rågvallmo noterats.

Naturvärde: II (L 182:II, 183:II)

Ett stort lövrikt område med stor landskapsekologisk betydelse för lövskogsberoende fauna och flora.

Bevarande: Exploatering och skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Hänsyn måste tas vid skogliga åtgärder. Gamla träd bör lämnas för att bli "evighetsträd". Granen i ekbeståndet väster om Hasselbacken bör avvecklas.

Behov av dokumentation: Området är stort och bör undersökas på eventuella värdekärnor.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 182, 183)

5615. Ulveksbackarna

Yta: 22 ha

Läge: 2,8 km NNV om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5g, 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: -

Värden: BGLSZ

Ekskog, kames, betesmark, dödisgrop, lundflora, rik svampflora

Beskrivning

Sydväst om Karstorpasjön finns ett kulligt område - Ulveksbackarna - som delvis är klätt med lövskog. Terrängformerna bildas av kameavsättningar med några djupa dödisgropar. Nivåskillnaderna uppnår som mest 30 m.

Området betas till största delen men betestrycket är ojämnt.

Skogsdungarna domineras av grov ek med ett stort inslag av grova vårtbjörkar. I mindre mängd finns klenare ask, fågelbär och hägg. Vackra hasselbuketter bildar buskskikt tillsammans med hagtorn, nypon och skogstry. Kulturbetesmarker omger kullarna. Stora delar av dessa är äldre åkermark. Solitärer av hagtorn, hägg och fågelbär finns i betesmarkerna.

I skogsmiljöerna utgörs fältskiktet av frisk örttyp med lundväxter som trolldruva, nästrot, stinksyska, nässelklocka, vätteros, tandrot, storrams och vårärt. En intressant marksvampflora finns i Ulveksbackarna med arter som mörkoliv spindling (*Cortinarius olivaceofuscus*), gultrådig spindling (*C. saniosus*), svart trumpetsvamp (*Craterellus cornucopioides*), bolmörtskivling (*Entoloma eulividum*) och lömsk flugsvamp (*Amanita phalloides*).

Naturvärde: II (L 198:II) Ett stort tätortsnära område med kamelandskap, betesmarker och ekskog. Ulveksbackarna är ett viktigt närströvområde.

Bevarande: Upphörd hävd, skogliga åtgärder och exploatering är principiella hot mot objektet.

Skydd: Området är skyddat som naturreservat genom beslut av Skövde kommun den 28 januari 1992.

Bedömning av skydd och skötsel: Se skötselplan!

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 38)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 198)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:209)
Skövde kommun 1992 beslut, skötselplan
Strömberg & Eknert 1994 geologi

5616. Billingsluttningen norr om Lerdalavägen

Yta: Ca 10 ha

Läge: 4,5 km N om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g, 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:16, 4:65.

Värden: BGLZ

Barrsumpskog, bergbrant, brantskog av blandskog, diabas, stenbrott

Beskrivning

Diabasbranten norr om Lerdalavägen är barrdominerad men har inslag av lövträd av olika slag. I norr gränsar området till ett större diabasbrott. I söder övergår branten i en gransumpskog. I denna sumpskog finns bl a ett bestånd av dunmossa (*Trichocolea tomentella*). I rasbranterna finns lundflora med myska och blåsippan. Strax söder om diabasbrottet har jättelav (*Lobaria amplissima*) påträffats.

Då stora delar av området är för kuperat för rationellt skogsbruk finns här orörda partier. I den södra delen har en avverkning gjorts där alla lövträd sparats.

Markerna är genomgående rika och av örtyyp.

Naturvärde: I

Ett huvudsakligen orört område med mycket rik flora.

Bevarande: Skogliga åtgärder och bergtäkt utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Orörda delar bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: Kunskaperna om denna brant är mycket bristfälliga. Underlag saknas nästan helt. Värdekärnor bör identifieras och bedömas. Naturvärdesbedömningen är mycket preliminär.

5617. Grusås mellan Blängsmossen och Fjäramossen

Yta: Ca 20 ha

Läge: 4,5 km NNV om Våmbs k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:16, 4:34, 4:35, 4:36, 4:37, 4:38, 4:40, 4:47.

Värden: G

Randmorän, moränrygg

Beskrivning

Söder om Blängsmossen finns en materialfattig, låg moränrygg orienterad i östvästlig riktning. Moränryggen är en randmorän, eller med nyare terminologi - randås, som bildats i samband med isavsmältningen. I området finns Billingens högsta punkt, 307 m ö h.

Naturvärde: II (G D1-d,e,f:II) Bildningarna är ej av någon ovanlig typ men ger tillsammans med andra bildningar i trakten information om isavsmältningens förlopp. Detta var i denna trakt komplicerat och är av stort vetenskapligt intresse. Läget uppe på diabasplatån är speciellt.

Bevarande: Områdets hotas av exploateringar och aktiviteter som förändrar ytformer och jordlager.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr D1-d,e,f)

5618. Ryds ängar och Åsenområdet

Yta: Ca 50 ha

Läge: 4,5 km NNV om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5g, 08D 5h, 08D 6g, 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1, 15:33, 15:43, 15:44. Dessutom ingår någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGKLSZ

Naturbetesmark, ädellövskog, bergbrant, bäck, friskäng, hamlade träd, kraftledning, källa, kärr, lundflora, lövskogsfåglar, rik kärlväxtflora, rik svampflora, äldre strandlinje, äldre åker

Beskrivning

Billingsluttningen nedom Åsen intas av lövskogar och betesmarker. Lövbestånden dominerar i de övre och de södra delarna av området. En större betesmark finns i nordost. Genom området löper ett par större kraftledningar.

Rydsbäcken rinner här i en fin kalkstensklyfta, det finns även små ursvarvningar (grytor) i bäckfåran. Ett flertal smältvattenrännor från istiden finns i sluttningen. Frambrytande källflöden tyder på underjordisk karstränering i området. Flera terrasser i morän, strandmärken från Baltiska issjön, finns i sluttningen.

I sluttningen finns många spår av äldre markanvändning genom fornlämningar, gamla gårdstomter, odlingsrösen, äldre åkrar och hamlade träd.

Betesmarkerna utgörs främst av gamla åkrar varför fältskiktet ännu ej hyser så stor mängd gräsmarksarter. Gullvivorna blommar emellertid i mängd under försommaren och gräsmarksväxterna är stadda i ökning. På ett par ställen växer korskovall och vingvial. I betesmarkerna finns också grupper av nyponbuskar och partier som växer igen. Betesmarkerna betas av nötkreatur. Lövmarkerna domineras av medelgrov ask med inslag av björk, ek, alm, klibbal, lönn och fågelbär. Grova oxlar finns på några ställen. I buskskiktet finns framför allt hassel men även en, hagtorn, nypon, krusbär och druvfläder.

Fältskiktet är genomgående av frisk örttyp med många lundflorainslag. Bl a finns i området myska och nästrot i lövskogen.

Att området i äldre tid ingått i Nordbillings lövängsmarker framgår av de ännu kvarstående gamla hamlade lindarna.

Hela området har en rik fauna av lövskogsfåglar. Bl a finns här gott om stenknäck. Såväl bland vedsvampar som marksvampar finns många rara lövskogsarter. Bland vedsvamparna märks hasselticka (*Dichomitus campestris*), trollhand (*Hypocreopsis lichenoides*), fläckticka (*Skeletocutis nivea*) och rödskölding (*Pluteus aurantiogulosus*). Av marksvamparna kan lömsk flugsvamp (*Amanita phalloides*), violett-fotad puderskivling (*Cystolepiota bucknallii*) och kastanjesopp (*Gyroporus castaneus*) nämnas.

Naturvärde: I (Ä 65:III, L 191:I)

Ett stort och viktigt område i Nordbillings mosaik av löv- och betesmarker.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av skogliga åtgärder, felaktig skötsel, igenväxning, exploatering m m.

Skydd: Arbete med att säkerställa området genom skydd med stöd av NVL (naturreservat) pågår. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Att ytor är stadda i igenväxning i Ryds ångar är inte så allvarligt. Området är så stort att bryn och buskmarker har en given plats. Uppröjningar bör därför ske i etapper så att inte all busk- och brynvegetation röjs samtidigt. I skötselplanen ska anges var busk- och brynmarker (igenväxningszoner) ska få finnas och var helt öppen respektive fri utvecklingsmark ska vara målet. Vissa äldre lövträd kan behöva frihuggas.

Behov av dokumentation: Skogliga värdekärnor behöver identifieras.

Litteratur:

- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 65)
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 32)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 191)
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:116)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Rytterås 1977a flora
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
- Skövde kommun 1989 förslag till skötselplan

5619. Alvarmarker vid Cementa

Yta: Ca 5 ha

Läge: Ca 1 km NÖ om Våmb's k:a

Ekonomisk karta: 08D 5g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Våmb 30:10.

Värden: BGZ

Alvar, kalksten, rik kärlväxtflora, ruderväxter

Beskrivning

I Cementas kalkbrott finns flera ytor med kalkhällmarker. Dessa börjar få en flora som påminner om alvarens. Det största området ligger norr om fabriksbyggnaderna.

Floran är rik på kalkgynnade arter som blåeld, grådådra, skuggnäva, mjuknäva, harmynta, färgkulla, vingvial, rödklint, brudbröd, grusbräcka och flera fetknoppsarter. Typiska ruderväxter som återfinns här är t ex taklosta, knipparv, sminkrot, fältkrassing, luddvicker och fodervallört.

Naturvärde: III

Eftersom alvarmarker har mycket liten utbredning har även detta område visst naturvärde.

Bevarande: Igenväxning utgör ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: På sikt bör markfloran skötas, förslagsvis genom slåtter där så är möjligt.

Behov av dokumentation: -

5701. Havstenasjön med omgivning

Yta: Ca 8 ha

Läge: 1,8 km NNV om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: -

Värden: BSVZ

Näringsrik sjö, lövsumpskog, sjöfåglar, strandsnår

Beskrivning Havstenasjön ligger i en sänka i västra delen av Skövde stad. Sjön är eutrof med högt pH (normalt vid eller strax över 8,0).

Stränderna är vegetationsrika och domineras i de sydvästra delarna av bladvass. I de övriga delarna finns starrvegetation. Längre mot sydväst finns busksnår av vide samt sumpskog av björk och klibbal. I kanterna mot fastmarken finns inslag av alm, sälg, fågelbär, asp och lönn. I vattnet finns kransalger, styvnate, vattenbläddra och gul näckros. På stränderna finns mindre allmänna arter som slokstarr, tiggarranunkel, sprödarv och strandskräppa.

I sjön påträffas en rad vattenfåglar som skäggdopping, smådopping, gräsand, sot-höna, rörhöna och skrattnås. Svarthakedopping är en av de raraste häckfåglarna. Näktergal hörs ofta i snåren vid sjön.

Ruda har noterats som enda fiskart vid provfiske i sjön. Såväl större som mindre vattenödlor förekommer i Havstenasjön.

Sjön har muddrats vid två olika tillfällen under 1970-talet. Vassröjning sker regelbundet.

Naturvärde: II (L 201:III, V 08D5H01:III)

Vattenområde med rikt djurliv i tätort medför tämligen högt naturvärde.

Bevarande: Igenväxning, övergödning och exploatering hotar naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Muddring av sjön är ett sätt att förlänga livet på denna eutrofa vattenyta som riskerar att växa igen till ett sumpkärr.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5H01)

Erlandsson 1927 alger

Gotthardsson 1976 fåglar

Gustavsson & Hermansson 1981 fåglar
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 42)
Karlsson 1990 fåglar
Lerner 1993 fåglar
Lerner 1993a fåglar
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Skövde kommun 1982 beskrivning, fiskar

5702. Boulognerskogen

Yta: Ca 14 ha

Läge: Omedelbart Ö om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5H

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: -

Värden: BSZ

Park, damm, gammal tall, gamla ädla lövträd, rik svampflora

Beskrivning

Boulognerskogen är Skövde tätorts största parkyta. Den kantas i väster av järnvägen och i öster av Skövde gamla lasarett. I norr begränsas Boulognerskogen av Hjovägen och i söder av Volvos industriområde.

I parken ligger två vattenytor. Parken genomskärs av ett nät av grusgångar.

Träden i parken utgörs av ek, björk och tall samt alm, lönn och rönn. Även bok och gran finns i parken. Träden är genomgående tämligen grova och gamla.

Fältskiktet utgörs i huvudsak av klippt gräsmatta. Ett område med högörtvegetation finns i den södra delen. Denna del slås varje år. En intressant svampflora har noterats som så ofta i gamla parker. Bl a har här påträffats finluden stensopp (*Boletus reticulatus*), bronsopp (*Boletus appendiculatus*) och marsipankremla (*Russula grata*). På grund av sitt läge inne i tätorten med hög luftföroreningsgrad är epifytfloran artfattig.

Naturvärde: III (L 204:III)

Skövde tätorts största park.

Bevarande: Naturvärdena hotas av felaktig parkskötsel och exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt vid parkskötseln att låta träden åldras och att förnygra bestånden så sent som möjligt. Vissa partier sköts bäst genom slätter istället för gräsklippning.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 204)

5703. Ryds kullar

Yta: Ca 6 ha

Läge: 4 km N om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1.

Värden: BLZ

Fornlämning, torrbacke, betesmark, torräng

Beskrivning

Ryds kullar är rad av tio gravkullar som ligger omedelbart sydväst om Skövde kärnsjukhus. De utgör ett markant inslag i landskapsbilden. På kullarna finns några enstaka ekar, hagtorns- och hasselbuskar.

Omgivningarna utgörs av kulturbetesmarker men på gravhögarna finns torrängsvegetation av ängshavre, tjärblomster, flentimotej, brudbröd, backnejlika, darrgräs, bockrot, stor och liten blåklocka. En annan intressant växt i betesmarken är nässel-snärlja. Norr om kullarna finns ett kärr och ett område med sumpskog. I kärret finns tagelstarr, vippstarr, plattstarr, slokstarr, gökblomster.

Naturvärde: III (Å 44:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas av igenväxning och upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 44)

5704. Karstorpasjön med angränsande våtmarker och små-sjöar

Yta: Ca 50 ha

Läge: 3,2 km N om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1, 15:51, 15:55, Skövde 4:15, 4:140, 4:141. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGLSVZ

Kames, näringsrik sjö, rikkärr, barrskog, gungfly, lövsumpskog, motionsspår, rik kärlväxtflora, rudratväxter, vårdträd

Beskrivning

Karstorpasjön med omgivning ligger i ett av Skövdetraktens mest välutvecklade kameslandskap. Kalkrika jordlager bildar här ett kulligt landskap med många sänkor fyllda med vatten eller våtmarker.

Sjöarna är genomgående kalkrika med pH runt eller strax under 8,0. Kartstorpasjön som täcker en yta av ca 13 ha används i stor utsträckning för friluftaktiviteter. Broar ut till ön ute i sjön har byggts, kanaler har grävts och muddringar har företagits varvid massor flyttats till sjöns norra del. Sjön har ett maximidjup av 13 m. Stränderna har rensats på våtmarksvegetation för att öka badmöjligheterna. I sjön har abborre, sutare, mört, sarv och flodkräfta noterats vid provfisken. Enligt uppgift ska även gädda finnas i sjön.

De mindre sjöarna (7 till antalet) söder om Karstorpasjön är mindre påverkade och här finns i flera av sjöarna en naturlig, kalkpåverkad strandvegetation kvar utefter stränderna. Även här har dock sumpskogarna ställvis gallrats för att öka genomskiktet. I sumpskogarna påträffas korallrot.

Utefter stränderna vid småsjöarna påträffas kärrbräken, slokstarr, oxstarr, vippstarr, ag och smalbladigt kaveldun. Bladvass dominerar annars ofta strandzonen. Den största av småsjöarna, Aspösjön har ett maximidjup av 6-7 m.

I sjöarna finns rikligt med kransalger.

Svartjärn öster om Karstorpasjön avviker från de övriga genom att kantas av gungflyn med vitmossor samt fattigkärrsarter som kallgräs, dystarr, trindstarr, trådstarr och rundsileshår.

På klippta gräsmattor som där några små ytor tidigare varit naturlig gräsmark nära Karstorpasjöns östra strand finns intressanta gräsmarksväxter. Bl a har här påträffats fältgentiana.

Lövskogsområdena nordväst om Karstorpasjön utgörs mest av ridåer och vårdträdsytor. Ädla lövträd, t ex ask och alm finns runt Karstorp. Närmare sjön finns också asp, björk, hägg och sälg. Sydost om Karstorpasjön och vid Aspö finns en hel del sumpskog av björk och klibbal i sänkorna. På fastmarken finns björk, ek, sälg, tall samt lite fågelbär och rönn.

Sydost om Karstorpasjön finns mindre barrskogsområden av såväl tall som gran. En del av tallskogen växer på torvjordar.

Sydväst om Karstorpasjön finns stora arealer ruderatmark. Fågelfaunan i området är artrik och bl a hörs ofta näktergal och rosenfink.

I eller i anslutning till området har friluftaktiviteter en hög intensitet. Billingshov med ishall och angränsande fotbollsplaner ligger i sydvästkanten av Kartstorpasjöområdet. Bebyggelse, ruderatmarker och annan tätortspräglad natur finns också i och i anslutning till området. Ett fågeltorn har uppförts i den södra delen av området.

Naturvärde: II (G D2-a:II, L 192, 207:III, V 08D5H04:II)

Representativt och välutvecklat kameslandskap medför högt geologiskt värde. Framför allt i och i anslutning till de mindre sjöarna finns en värdefull våtmarksvegetation.

Området har stort värde som tätortsnära rekreationsområde.

Bevarande: Områdenas naturvärden hotas av friluftsliv, exploatering och bebyggelse.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: En detaljplan bör upprättas där hänsyn tas till naturvärdena.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D2-a)

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5H04)

Erlandsson 1927 alger

Gustavsson 1977 flora, förorenings-situation, limnologi
Hasslow 1931 alger
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 39) Jo-
hansson 1987b beskrivning, flora, fågel, svampar, åtgärdsförslag
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 192, 207)
Lundin 1989 naturbeskrivning, fåglar
Länsstyrelsen 1976 limnologi
Skövde fältbiologer 1979
Skövde kommun 1982 beskrivning, fiskar, friluftsliv
Zetterstedt 1876 flora, mossor

5705. Aspöravinen och annan lövmark öster om Karstorpa- sjön

Yta: Ca 15 ha **Läge:** 3,2 km N-NNÖ om Skövde
jvstn
Ekonomisk karta: 08D 5h **Topografisk karta:** 08D NÖ
Fastigheter: Skövde 4:15 (?), 4:141, Ryd 15:55.
Värden: BHZ
Barrskog, klibbalsumpskog, ädellövskog, blandskog, bäck, damm, jätteek, lund-
flora, ravin, rik kärlväxtflora, rik svampflora

Beskrivning

Detta objekt består av två delar. I de västra delarna, norr om Svarttjärn finns en igenväxt kullig hagmark som fått lundkaraktär. Lövskog dominerar med björk samt sälg, klibbal, asp, ek med inslag av lind, bok, rönn och oxel. I buskskiktet finns framför allt hassel. I lundfloran märks framför allt läkevänderot, trolldruva, tandrot, nästrot, vårärt och blåsippan.

Den andra delen utgörs av den ravin genom vilken Karstorpasjön dräneras. Ravinens sydvästra sidor är branta. Ravinbotten täcks av en sumpskog med klibbal som är särskilt välutvecklad närmast riksväg 48. Ställvis finns här en rik ormbunksflora. I slutningarna är granen ett framträdande trädslag. Annars finns här också ek, fågelbär, ask, rönn, alm och hägg. Två jätteekar finns i ravinslutningen. Även på andra håll runt Aspö finns gammelek eller anmärkningsvärt grova ekar. I Aspöravinen påträffas flera intressanta arter som skärmstarr, sloknunneört, bäckbräsma, underviol, kärrfibbla, skavfräken, gullpudra och blekbalsamin. I lundpartierna finns en intressant svampflora med kruskantarell (*Pseudocraterellus undulatus*), grå kantarell (*Craterellus cinereus*), lömsk flugsvamp (*Amanita phalloides*), kastanjesopp (*Gyroporus castaneus*), dystersopp (*Porphyrellus porphyrosporus*), guld-kremla (*Russula aurea*), blek rökriska (*Lactarius azonites*), zontaggsvamp (*Hydnelium concrescens*) och trollskägg (*Telephora penicillata*).

En damm finns i ravinens botten på ett ställe utmed bäcken.

Naturvärde: II (L 207:III)

Bevarande: Området hotas främst av skogliga åtgärder, förändrad hydrologi och exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Ravinen bör lämnas utan åtgärder och skyddas mot skogsbruk. Lundpartiet norr om Svartjärn kan plockhuggas på gran och eventuellt betas svagt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 207)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 40)

Johansson 1987b beskrivning, flora, fågel, svampar, åtgärdsförslag

5706. Kulligt landskap sydost om Billingehov

Yta: Ca 12 ha

Läge: 2,3 km N om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:15.

Värden: BLSZ **Betesmark**, dödisgrop, jätteek, kames, källa, lövsumpskog, ruderatväxter, torräng, äldre åker

Beskrivning

Sydost om Billingehov utbreder sig ett kulligt betat landskap med ett par sumpskogsklädda sänkor.

En källa, Frostakällan, mynnar i västra delen och bildar en våtmark som dräneras till Aspösjön. Våtmarken domineras av sumpskog av björk, gran och ask.

En större dödisgrop med mossevegetation finns i söder. Hjortron, rosling, kråkbär och tuvull är exempel på mossearter som påträffas här. Trädskiktet är delvis avverkat.

På kullarna finns en del lövskog, framför allt av ek varav några gammelekar.

Ett par ruderatmarker, delvis gammal åker, finns i de västra delarna sydost om Frostakällan.

Större delen av området utgörs av kulliga betesmarker, varav det mesta varit åker. Många torrängsarter finns på kullarnas krön, varav flera tyder på störning av yt-skiktet. Exempelvis påträffas här stor fältveronika, fältmalört, vårveronika, harmynta, luddlosta, gullklöver, oxtunga och ullört. Bland mera klassiska betesmarksarter märks stor blåklocka, gullviva, backnejlika, darrgräs, ängsskallra och vårstarr. Utmed riksväg 48 finns stora vägsränningar med torrängsflora och växter från torra ruderatmarker som gråbinka, jordklöver, vitblåra, tjärblomster, getväppling m m. Även inne i det betade området finns sådana partier med en vacker ruderatflora där också oxtunga, backmåra och smällglim förekommer.

Naturvärde: III (V 08D5H02, 08D5H03:IV)

Bevarande: Området hotas av exploatering och upphörd beteshävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör betas även i framtiden.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5H02, 08D5H03)

Johansson 1987b beskrivning, flora, fågel, svampar, åtgärdsförslag

5707. Lövskog öster om Linoljedammen

Yta: 5 ha

Läge: 3,5 km NNÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Flera mindre stadsfastigheter i Skövde tätort.

Värden: BZ

Bäck, lövblandskog, ravin

Beskrivning

Objektet utgörs av en lövskog i Mellomkvarnsbäckens dalgång omedelbart öster om Linoljedammen. Dalgången gränsar till industriområden och annan bebyggelse. Skogen domineras av grov björk och ask. Inslag finns av alm, lönn och mycket grov tall.

Markerna är friska till fuktiga och av örtytp. Strutbräken finns i beståndet.

Naturvärde: IV (L 208:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 208)

5708. Lövskog utmed Mellomkvarnsbäcken

Yta: 13 ha

Läge: 4 km NÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:7, 5:37, 5:49, 5:61. Dessutom berörs ett par mindre tomtfastigheter.

Värden: BHZ

Bäck, ravin, lövsumpskog

Beskrivning

Objektet utgörs av Mellomkvarnsbäcken mellan Östra leden och Kvarnegården. Bäckens kanter täcks av klubbalskog med inslag av alm och lönn. Vattendraget rinner fram i ett utpräglat odlingslandskap. Näktergal har hörts vid ett flertal tillfällen i utmed Mellomkvarnsbäcken.

Naturvärde: III (L 193:III)

Bevarande: Objektets naturvärden hotas av skogliga aktiviteter och exploatering för bebyggelse m m.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 193)

5709. Stallsiken-Troentorpområdet

Yta: Ca 6 ha

Läge: 2,5 km NÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:85, 5:102, 5:111, 5:113, 5:391.

Värden: BHZ

Bäck, ravin, damm, klibbalsumpskog, källa

Beskrivning

Objektet bildas av ett par bäckdalar med översilningsmark som genomskärs av Östra leden.

Den norra delen täcks av en gles lövsumpskog dominerad av björk och klibbal. Enstaka asp och gran finns liksom ask, rönn, hägg och sälg. Vass, liksom en del rikkärrsarter, finns väster om Östra leden.

Även den del som ligger utmed den södra bäcken och som gränsar till en damm utgörs av källpåverkad mark. I denna alsumpskog finns gott om död ved. Bland intressanta växter i denna del märks kärrfibbla, strutbräken, springkorn, vippstarr, bäckbräsma och mossorna källpraktmossa (*Pseudobryum cinclidioides*) och den rödlistade dunmossan (*Trichocolea tomentella*). Vid ett gammalt torp väster om Östra leden finns förvildade växter som stor nunneört, gulsippa och hasselört.

Naturvärde: III (L 197:IV)

Källpåverkat område med floravärden höjer naturvärdet trots stora ingrepp.

Bevarande: Området hotas av exploatering, ändrad hydrologi och skogliga ingrepp.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De värdefullaste delarna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 197)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5702)

5710. Lövskog vid Grönalund

Yta: 2,5 ha

Läge: 3,1 km ÖNÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:104. **Värden:** BZ

Lövsumpskog, död ved, klibbalsumpskog

Beskrivning

Detta objekt bildas av en lövsumpskog i en flack sänka söder om Räddningsskolan, nära Ösan.

Skogen domineras av medelgrov klibbal med ett litet inslag av grov björk, medelgrov asp och klen alm, lönn, rönn, sälg och gran. I buskskiktet finns på de minst fuktiga delarna hassel.

I beståndet finns gott om lågor och torrträd. I fältskiktet har trolldruva noterats.

Naturvärde: III (L 202:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga aktiviteter och exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 202)

5711. Lövskog väster om Knistad

Yta: Ca 4 ha

Läge: 5,5 km NÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h, 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Knistad 2:2.

Värden: BZ

Blandskog, död ved, gammal tall, igenväxningsmark, klubbsumpskog

Beskrivning

På östra sidan av Ösan vid Knistad finns stora arealer igenväxningsmarker. Ett större område som tidigare varit björkhage men nu övergått mera till klubbalskog finns på vad som kallas Årängen.

Här redovisas ett särskilt intressant avsnitt med grov tall, björk, asp och gran. Här finns en hel del torrträd och lågor. Bl a har här talticka (*Phellinus pini*) och blodticka (*Caloporus taxicola*) påträffats. Norr om denna del av skogen finns en enbuskmark med gott om stagg.

Naturvärde: II (L 206:II)

Storleken och förekomsten av död ved och grova, äldre träd är motivet för hög klassning.

Bevarande: Främst skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Underlaget är bristfälligt.

Behov av dokumentation: Området är stort och bör analyseras på fler värdekärnor.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 202)

5712. Alkärr norr om Ingelstorp

Yta: 0,5 ha

Läge: 5,2 km NNÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:58, 5:59.

Värden: BZ

Alkärr

Beskrivning

Detta är ett litet objekt som utgörs av ett relativt orört alkärr med inslag av björk och gran. I beståndet finns tämligen mycket lågor i olika åldrar. Gammelgranslav (*Lecanactis abietina*) finns sparsamt i beståndet.

Naturvärde: IV

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5703)

5713. Strandbrink vid Ösan norr om Gudmundstorp

Yta: 0,2 ha

Läge: 5,6 km NÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Knistad 2:2.

Värden: BGZ

Strandbrink, gammal tall, gråalskog

Beskrivning

Området utgörs av en liten strandbrink mot Ösan täckt av gråal. I beståndet finns också spärrgreniga grova tallar. Torrträd och lågor finns i beståndet. Goda markförhållanden indikeras av skogsbingel, rödblåra, lundstjärnblomma och blåsippan.

Naturvärde: III

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga aktiviteter.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Objektet bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5701)

5714. Strandbrink med gråal söder om Horsås

Yta: 1 ha

Läge: 3,8 km ÖNÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:18.

Värden: BGZ

Strandbrink, död ved, gråalskog

Beskrivning

Söder om Horsås finns utmed Ösan en brant strandbrink klädd med gråal. Flera andra lövträdsarter finns, t ex ask och alm. I beståndet finns gott om torrträd och lågor. Vedsvampfloran är troligen rik. Blottad jord finns i branten.

Marken är näringsrik med många krävande växter. Bl a finns här hässleklocka, strutbräken och springkorn. På trädbaser finns trubbfjädermossa (Homalia trichomanoides).

Naturvärde: II

Bevarande: Naturvärdena hotas av alla typer av skogliga ingrepp.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5704)

5715. Randmoräner öster om Skövde

Yta: Ca 60 ha
jvstn

Läge: Ca 3 km NÖ-Ö om Skövde

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Huseby 1:5, Askestorp 4:1, Skövde 5:7, 5:20, 5:28, 5:30, 5:33, 5:34, 5:35, 5:36, 5:44, 5:49, 5:58, 5:59, 5:85, 5:104, 5:105, 5:106, 5:108, 5:177, 5:178, 5:199, 5:370. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: GL

Randmorän, moränrygg

Beskrivning

Strax öster om Skövde tätort ligger ett antal moränrygggar i öst-västlig riktning. Ryggarna ligger grovt sett parallellt. De flesta ryggarna ligger i odlingsmark och har svagt markerade former.

Moränryggarna är randmoräner som anses ha bildats i samband med stillestånd i isavsmältningen eller isframstötter.

Naturvärde: II (G D4-a,b,c,f:II)

Bildningarna har stort värde i relation till andra bildningar i området. De utgör principiellt viktiga randbildningar i trakten kring Billingen.

Bevarande: Naturvärdena hotas av åtgärder som påverkar ytformer och de lösa jordlagren.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D4-a,b,c,f)

5716. Moränrygg och flygsanddyner norr om Gudmundstorp

Yta: Ca 12 ha

Läge: 5,5 km NÖ om Skövde jvstn

Ekonomisk karta: 08D 5h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 5:2, 5:7, 5:29, 5:45, 5:43, 5:46, 5:48, Knistad 2:2. Dessutom berörs ett antal mindre tomtfastigheter.

Värden: G

Flygsanddyn, moränrygg, blandskog

Beskrivning

Strax öster om Skövde tätort ligger ett antal ryggar i öst-västlig riktning. Ryggarna ligger grovt sett parallellt. Den rygg som ligger norr om Gudmundstorp är högre än de andra och har en något annorlunda sträckning. Ryggarna har beskrivits som flygsanddyner (Munthe m fl 1928, Johansson & Rytterås 1971) men också (samma ryggar?) som moränryggar (Ahlin 1982).

Ryggarna är täckta av ungskog av tall och björk samt odlingsmark och bebyggelse.

Naturvärde: II (G D4-e:II)

Bildningarna har stort värde i relation till andra bildningar i området. De utgör principiellt viktiga randbildningar i trakten kring Billingen.

Bevarande: Naturvärdena hotas av åtgärder som påverkar ytformer och de lösa jordlagren.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D4-e)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 41)

Munthe, Westergård & Lundqvist 1928 flygsand

5801. Lillåns dalgång

Yta: Ca 30 ha

Läge: 1,5 km SV-S om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Forsby 3:7, Huseby 1:5, Sventorps-Erikstorp 1:1, Forsby-Karstorp 1:13, Gammalstorp 1:1, Sventorp 1:148, 2:63, 3:1, 5:1, Igelstorp 1:9, 1:15, 1:17, 1:18, 5:1.

Värden: BHLZ

Ravin, å, enbuskar, friskäng, fuktäng, igenväxningsmark, meanderlopp, naturbetesmark, torräng

Beskrivning

Lillån mellan Huseby och Igelstorp rinner vackert meandrande fram i en smal nästan tre kilometer lång dalgång. I de västra delarna omges dalgången av odlingsmark medan skogsmarker präglar ån i öster.

Den västra halvan av dalgången betas eller har betats in i sen tid. Längst i väster utbreder sig norr om Lillån en stor, plan, betad enbuskmark. I åbrinkarna finns torrängsflora med örtrik torräng och arter som ängshavre, jordtistel och brudbröd. Vid åfåran finns högörtängar och tuvtåtelängar. Älggräs dominerar ganska stora arealer. De fuktiga delarna utmed ån är bortstängslade och betas ej mera.

På den plana enbuskmarken finns rödvenäng med ängshavre, stagg, bockrot, ängsskallra, prästkrage, stagg, knägräs, piggstarr, kattfot, revfibbla och gökärt. Nedanför enbuskmarken finns vid ån fuktängar av starr-fräken-typ och högört-typ.

I ån växer kalmus, gul svärdsilja, svalting och bredkaveldun.

I de östra delarna av Lillån har hävden upphört sedan länge. Här finns högvuxen igenväxningsvegetation.

Tofsvipa häckar i området och andra vadare och änder rastar i dalgången.

Naturvärde: III (Ä 45:III, V 08D5I01:III)

Ett stort och varierat objekt.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av upphörd hävd och igenväxning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Betet bör återupptas i de fuktiga delarna. Ett alternativ är att dämna ån och skapa en större våtmark eller liten sjö.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5I01)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 45)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 44)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:306)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

5802. Lövskogar söder om Igelstorp

Yta: 11 ha

Läge: 1,3 km SÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Igelstorp 1:30, 5:1.

Värden: BZ

Lövblandskog, igenväxningsmark, klibbalsumpskog, lövhagmark

Beskrivning

Objektet utgörs av två lövskogsbestånd vid och norr om Lillån. Båda omges av odlingsmarkerna sydost om Igelstorp. Båda har karaktären av ganska långt gångna igenväxningsmarker.

Det västra beståndet domineras av medelgrov björk och gran med inslag av klibbal och fågelbär. Enstaka asp finns också. Beståndet betas eller har nyligen betats.

Det östra beståndet domineras av medelgrov klibbal med inslag av asp, björk, hägg och gran. Enar finns i buskskiktet. Även detta bestånd betas eller har nyligen betats.

Båda bestånden har fältskikt av friska, örtrika typer.

Naturvärde: III (L 221, 222:III)

Bevarande: Objektets naturvärden hotas främst av skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre träd och träd utmed Lillån sparas vid avverkningar. Bete påverkar ej naturvärdena negativt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 221, 222)

5803. Randmorän vid Sventorp

Yta: Ca 45 ha

Läge: På ömse sidor, Ö och V om, Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Halvarstorp 1:1, Sventorp 1:3, 1:4, 3:1, 4:36, Rävstorp 1:2, 1:6, Stora Noltorp 1:2 2:1. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter liksom Sventorps k:a.

Värden: GL

Randmorän, torrbacke

Beskrivning

Vid Sventorp förekommer talrika, väl markerade moränryggar. Dessa är orienterade i öst-västlig riktning och är i stort sett parallella. Den mest markerade av dessa är den norr om Igelstorp där Sventorps kyrka är belägen.

Delar av torrbackarna väster om kyrkan var förr betesmarker. Fortfarande finns en del torrängsväxter kvar.

Naturvärde: I (G E2-l:I, E2-m:II)

En för länet ovanligt stor gruppering av randmoräner där denna bildning är den mest karakteristiska och representativa.

Bevarande: Naturvärdena hotas av ingrepp som förändrar ytformer och lösa jordlager.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Detaljplanen för området bör innehålla restriktioner för hur ytformer och lösa jordlager i randmoränen ska skyddas. Det är önskvärt om betet kunde återupptas på några tidigare betesmarker.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2-l,m)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 43)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:210)

5804. Lövskog väster om Suntetorp

Yta: 23 ha

Läge: 4 km NV om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Knistad 2:2, 2:4, Suntetorp 6:11.

Värden: BHVZ

Klibbalsumpskog, strandskog, bäck, damm, död ved, källa, ravin, å

Beskrivning

Väster om Suntetorp fanns tidigare norr om Årängen igenväxta fodermarker, särskilt utefter en bäck som mynnar i Ösan.

Markerna täcktes av klibbalskog med inslag av mycket grov björk. Även ek, asp, gråal, gran och tall förekom. Gråal förekom särskilt utefter den ravin som bäcken i de norra delarna skurit ut. Enbuskar fanns i buskskiktet. I beståndet fanns gott om hålträd och död ved i form av torrträd och lågor. På lågorna i bäckravinen finns mossklädda lövlågor med stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*). De delar som hörde till Suntetorp i ravinen är nyligen avverkade och omvandlade till viltvatten. På Knistadsidan finns en del av ravinskogen kvar med grov ask och al.

Utmed Ösan finns en välutvecklad strandzon. Här finns grova knäckepilar. I bäckravinen finns källpåverkade partier och rasmiljöer med blottad jord.

Fältskiktet är genomgående av fuktiga till friska örttyper. I bäckravinen finns strutbräken, stinksyska och blekbalsamin.

Naturvärde: II (L 206:II)

Ett lövområde med kvaliteter beroende på grova träd och gott om död ved samt anslutning till rinnande vatten.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga aktiviteter.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Åtminstone bäckravinen bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Detta område bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 206)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5802)

5805. Knistad

Yta: Ca 30 ha

Läge: 2,9 km NV om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Knistad 2:2.

Värden: BLZ

Vårdträd, ädellövskog, gamla ädellövträd, golfbana, moränrygg

Beskrivning

Knistad är i dag centrum i en golfbaneanläggning. Odlingsmark har tagits i anspråk för golfbanorna.

Det gamla gårdscentrat är beläget på en moränbildning som ingår i systemet med randmoräner vid Sventorp.

På kullen finns fornlämningar. Tidigare, fram till 1990, var området runt Björnåsen betesmark.

Den norra delen av moränkullen täcks av en gles lövskog, delvis av vårdträds-karaktär. Skogen har stort inslag av ädla lövträd som ask, alm, lönn och ek. En del av träden är grova. Även asp, björk och klipbal förekommer. Av asparna finns flera träd med bohål.

Fältskiktet utgörs mest av frisk örttyp.

Naturvärde: III (L 210:III, G E2-f:II)

Bevarande: Skogliga åtgärder och uthuggning av äldre lövträd vid vården av gårdsnära träd utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2-f)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 210)

5806. Suntetorp

Yta: 4 ha

Läge: 3,3 km NNV om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Suntetorp 6:11.

Vården: BLZ

Park, gamla ädellövträd, vårdträd

Beskrivning

Sydost om mangårdsbyggnaderna i Suntetorp ligger en park med äldre lövträd. Ek och gran dominerar. I mindre mängder finns grov alm, medelgrov bok, asp, björk, tall och lärk. I buskskiktet finns hassel och en. Parkvägar genomskär beståndet. Något dött träd - torrträd - finns i beståndet.

Naturvärde: III (L 209:III)

Bevarande: Parkskötsel där äldre lövträd tas bort i förtid utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 209)

5807. Säterkullen

Yta: Ca 15 ha

Läge: 2,8 km NNV om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i
Fastigheter: Sventorps 6:11, Knistad 2:2.

Topografisk karta: 08D NÖ

Värden: BGLZ

Björkhage, lövblandskog, moränrygg, stenmurar, torräng

Beskrivning

Nordost om Knistad ligger en moränrygg ute i åkerlandskapet. Den ingår i systemet av ändmoräner runt Sventorps. Kullen höjer sig ca 15 m över omgivande mark. De östra och södra delarna är en ännu betad björkhage som i väster övergår i ekbjörkhage med inslag av gran. Tätare lövskog med ek, asp, björk, ask, rönn och sälg finns i de norra delarna. Hagen omgärdas av en stengärdesgård.

Särskilt i de västra delarna finns en välutvecklad fårsvingeltorräng med arter som vårbrodd, blåsuga, ljung, liten och stor blåklocka, backnejlika, backtimjan, ögontröst, prästkrage, bockrot och ängsvädd. Under senare tid har området markberetts och barrplanterats varför naturvärdena kan väntas försvinna.

Naturvärde: IV (L 215:IV, Å 46:III, G E2-b:II)

Av visst värde i ett i övrigt heltäckande åkerlandskap.

Bevarande: Upphörd hävd och överföring till barrskog utgör hot mot naturvärdena. Åtgärder som skadar ytformer och lösa jordlager utgör hot mot de geologiska värdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Den västra delen skulle möjligen kunna stängslas in och betas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2-b)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 46)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 215)

5808. Lövskog väster om Frökullen

Yta: 5,5 ha

Läge: 2,5 km N om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i
Fastigheter: Frökullen 2:1, Runneberg 1:1.

Topografisk karta: 08D NÖ

Värden: BZ

Lövnaturskog, lövsumpskog, alkärr, död ved, gråalskog

Beskrivning

Väster om Frökullen finns ett litet naturskogsartat lövbestånd av björk och gråal. I beståndet finns också grov asp, senvuxen ek, samt klibbal, sälg, fågelbär, gran och tall.

Marken är till stor del våt. Olika Mnium-arter dominerar bland markmossorna. I norr finns fastare mark som betas.

I beståndet finns gott om död ved i form av lågor och torrträd. På lågorna är stubbspretmossan (*Herzogiella seligeri*) noterad. Enligt nyckelbiotopsinventeringen finns här en rik vedsvampflora. Lackticka (*Ganoderma lucidum*) och barkticka (*Oxyporus corticola*) är bl a noterade här. Välutvecklade alsocklar finns i våta avsnitt.

Fågelfaunan är genom förekomst av gamla lövträd och hålträd rik.

Naturvärde: II (L 217:II)

Ett viktigt område såväl för fauna som flora på grund av rikligt med död ved och gamla lövträd.

Bevarande: Naturvärdena hotas av alla typer av skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De viktigaste avsnitten bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 217)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5801)

5809. Kullar vid Frökullen, Runneberg och Kusåsen

Yta: Ca 15 ha
k:a

Läge: 2,7 km N-NNÖ om Sventorps

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Frökullen 2:1, Runneberg 1:1, Säterkullen 2:12, Kristinetorp 1:3, Kusåsen 1:5. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGZ

Moränrygg, lövblandskog, lövhagmark, naturbetesmark

Beskrivning

Vid Frökullen, Runneberg och Kusåsen finns ett antal moränkullar som hör till systemet med randmoräner vid Sventorp. Flera av kullarna är betesmarker, någon är uppodlad och någon är täckt av lövskog.

Sydost om Runneberg finns ett antal betesmarker som varierar från öppna till skogklädda. Träden i de trädtäckta betena är gran eller björk. I de öppna betesmarkerna finns tuvtåteläng och rödvenäng som båda är fattiga på goda gräsmarksarter. Enbuskar och spridda björkar finns i de öppna betena. Gräsmarksfloran är mager också i skogsbetena. Bland noterade arter märks dock grönvit nattviol, kattfot, knägräs, backtimjan, jungfrulin och gökblomster. Betesmarkerna utgör en mycket liten del av området.

Närmare Kusåsen fortsätter lövskogen och här finns även gråal och någon hägg. Hassel tillkommer i buskskiktet.

Mellan Björkebacken och Runneberg finns en björkskog med inslag av tall. Ett litet inslag av asp, säl, gran samt enstaka fågelbär. Något torrträd förekommer. I buskskiktet finns hassel och en.

Naturvärde: III (L 216, 218:III, Ä 47:III, G E2-b:II)

Bevarande: Upphörd beteshävd, igenväxning, överföring till barrskog samt åtgärder som förändrar terrängens ytformer eller de lösa jordlagren utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Vissa partier framför allt i den östra delen av betesmarkerna bör röjas på buskar och sly.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2-b)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 47)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 216, 218)

5810. Lövskog sydväst om Kusåsen

Yta: 11,5 ha

Läge: 2,2 km N om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kusåsen 1:5.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Omgivet av åkermark och barrskog ligger ett flackt, lövdominerat område sydväst om Kusåsen. Björk dominerar med inslag av grov asp, gråal och gran. Gråal finns främst i fuktiga partier. Enstaka oxel och lönn noterades under lövskogsinventeringen. En del lågor finns i skogen.

I stort sett dominerar frisk örttyp fältskiktet.

Naturvärde: IV (L 219:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 219)

5811. Lövskog nordost om Kusåsen

Yta: 12 ha

Läge: 3,1 km NNÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kusåsen 1:5.

Värden: BZ

Lövblandskog, bäck, död ved, källa

Beskrivning

På flacka och ställvis fuktiga marker nordost om Kusåsen finns ett lövparti dominerat av björk med inslag av asp, gråal, rönn, gran och tall. Enstaka hassel finns i buskskiktet. I skogen finns rikligt med lågor och en del torr- och hålträäd.

En bäck rinner igenom beståndet och en källa finns här.

Naturvärde: III (L 220:III)

Förekomsten av död ved samt våta partier medför visst naturvärde.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga åtgärder och ändrade hydrologiska förhållanden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 220)

5812. Randmoräner mellan Kungsryd och Kulla

Yta: Ca 80 ha

Läge: 2 km Ö om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i, 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Kungsryd 1:27, Stora Björstorp 1:21, 1:4, 1.25, Sventorps-Lunden 1:38, 1:36, 1:37, 1:13, 1:20, 1:40, 1:33, 1:10, 1:11, 2:1, Sventorps-Kroken 1:11, Kullamossen 1:7, 2:1, Stora Noltorp 1:3, Igelstorp 1:31, 1:15. Dessutom berörs flera mindre tomtfastigheter.

Värden: GL

Randmorän, moränrygg

Beskrivning

Vid Sventorp finns en större samling randmoräner. Dessa båda ryggar ligger öster om Sventorp. Ryggarna är i huvudsak uppodlade. Den långsträckt radbyn Lunden ligger på krönet av den södra ryggen. Ryggarna höjer sig knappt 10 m över omgivningen.

Naturvärde: II (G E2n:II)

För länet ovanligt stora samlingar av randmoräner.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av täkt av lösa jordlager, vägbyggnad och större byggnationer.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2n)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:218)

5813. Moränryggar vid Kroken och Igelstorp

Yta: Ca 40 ha

Läge: 2,5 km ÖSÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i, 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sventorps-Lunden 1:10, 1:11, 1:12, 1:14, 1:37, Sventorps-Kroken 1:11, 1:2, Igelstorp 1:15, 1:31, 1:30, 5:1, Sventorp 1:3, 1:147. Dessutom berörs flera tomtfastigheter.

Värden: GL

Randmorän, moränrygg

Beskrivning

Vid Sventorp finns en större samling randmoräner. Detta objekt omfattar två långsträckta ryggar. Den östra ryggen är ca 3 km lång i öst-västlig riktning och höjer sig som mest drygt 10 m över omgivningen. Ryggen är till stora delar skogklädd men omges av åkermark. Den andra ryggen ligger söder om Igelstorps samhälle.

Naturvärde: II (G E2-n,p:II)

För länet ovanligt stora samlingar av randmoräner.

Bevarande: Området hotas av täkt av lösa jordlager, vägbyggnad och större byggnationer.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Vissa delar kring gården Kroken bör stänglas in och betas, t ex torrbackarna söder om vägen, öster om gården och enbuskmarkerna norrut.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2n)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:218)

5814. Sumpskog öster om Kristinetorp

Yta: 3 ha

Läge: 6,3 km SSö om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5i, 08D 6i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kristinetorp 1:3.

Värden: BZ

Barrsumpskog, död ved, lövsumpskog, gammal tall, rik svampflora

Beskrivning

Söder om en moränrygg med en åker och grov tallskog i öster ligger en trädklädd våtmark. Beståndet är påfallande orört med gott om gamla träd, rotvältor och grov död ved. Tall, gran, klibbal och björk dominerar i öster medan lövinslaget ökar i väster. Ett dike finns i de norra delarna.

I fältskiktet finns krävande arter som skärmstarr, kärrfibbla och springkorn. I botten-skiktet finns skogshakmossa (*Rhytidiadelphus subpinnatus*) och vågig sidenmossa (*Plagiothecium undulatum*). Såväl vedsvampfloran som marksvampfloran är

rik med lackticka (*Ganoderma lucidum*), tallticka (*Phellinus pini*), ormticka (*Antrodia albida*), citronticka (*Antrodia xantha*), dagghätta (*Mycena pseudocorticola*) och blodspindling (*Cortinarius sanguineus*).

Naturvärde: II

Ett bestånd med naturskog i en trakt med genomgående hårt kulturpåverkade skogar ger högt naturvärde.

Bevarande: Alla skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena. Åtgärder som förändrar områdets hydrologi utgör också hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd) och lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6804)

5901. Betesmark vid Oxelbacka

Yta: 1,5 ha

Läge: 3 km NÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hulan 1:4.

Värden: BGLZ

Björkhage, gräshed, moränrygg

Beskrivning

Detta objekt bildas av en björkhage på en moränrygg omedelbart väster om Oxelbacka. Omgivningarna består av åker och barrskog. Utöver björk finns ek, tall och gran. Trädskiktet är tätt vilket medfört att fältskiktet är ganska magert. Bland hävdgynnade arter märks vårbrodd, liten blåklocka, gökärt och bockrot. Fältskiktet är överlag av hedtyp.

Naturvärde: III (Å 49:III)

Av värde för landskapsbilden och som naturlig betesmark.

Bevarande: Området behöver fortsatt beteshävd. En viss gallring av trädskiktet skulle gynna markfloran.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 49)

5902. Betesmarker norr om Frostemyren

Yta: 3 ha

Läge: 2 km Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sventorps-Kroken 1:11.

Värden: BZ

Björkhage, enbuskar, friskäng, gräshed

Beskrivning

Objektet består av några betesmarker norr om Frostemyren. I omgivningarna finns åker och skog. De flesta ytor är trädklädda med björk eller björk och ek. Längst i norr finns en igenväxande enbuskmark med mycket hassel. I anslutning till området finns det grova träd, bl a oxlar. Markerna är torra till friska med rödvenhed, rödvenäng och rished av blåbär-lingon-typ. Markfloran är inte särskilt artrik men arter som stor och liten blåklocka, ljung, knägräs, prästkrage, stagg och bockrot förekommer.

Naturvärde: III (Ä 48:III)

Bevarande: Området hotas av igenväxning och upphört bete.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betestrycket behöver ökas. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Rövning och gallring bör ske framför allt i den norra delen.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 48)

5903. Moränryggar vid Kroppedammen

Yta: Ca 30 ha

Läge: 4 km NÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j, 08D 6i, 08 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kroppedammen 1:1, Kristinetorp 1:3, 1:2, Stora Lindåsen 2:1, 2.2, Jonstorp 1:2.

Värden: GL

Randmorän, moränrygg

Beskrivning

Vid Kroppedammen ligger två moränryggar. Dessa är randmoräner som ingår i ett större system av parallella ryggar. Dessa båda ryggar höjer sig ett femtontal meter över omgivningen. Marken täcks av skog och åker.

Naturvärde: III (G E2d:III (II))

Bevarande: Täkter som berör de lösa jordlagren är ett av hoten mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2d)

5904. Lövskog vid Rävshult

Yta: 7,5 ha

Läge: 5 km NÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j, 08D 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Rävshult 1:1.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Objektet utgörs av lövskog öster och norr om Rävshult. Skogen bildas av asp, björk, klibbal och klen rönn. Enstaka sälg förekommer. Av asparna finns några mycket grova exemplar. Hassel finns i buskskiktet. En liten bäck rinner genom området.

Naturvärde: IV (L 179:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder kan hota naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Gammal asp bör sparas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 179)

5905. Sumpskog i Brumstorpskogen

Yta: 1 ha

Läge: 6,5 km ÖSÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Brumstorp 1:15, 1:4.

Värden: BHZ

Barrsumpskog, lövsumpskog, död ved, rik lavflora

Beskrivning

Objektet är en liten sumpskog dominerad av klibbal och gran. Beståndet är en rest av ett större sumpskogsområde där stora delar är dikade och skogligt påverkade. Detta bestånd har troligen lång skoglig kontinuitet. Ett tecken på detta är rik epifytflora med kattfotslav (*Arthonia leucopellaea*), gammelgranslav (*Lecanactis abietina*) och gott om hänslav. Beståndet påverkas av rörligt markvatten. Missne finns i de våtaste delarna. Lågor och torrträd finns i beståndet.

Naturvärde: II

Ett av få opåverkade bestånd i en trakt med starkt kulturpåverkade skogar.

Bevarande: Alla skogliga åtgärder utgör hot mot beståndets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5901)

5906. Lövskog öster om Stockerhult

Yta: 3,5 ha

Läge: 4,5 km ÖNÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sventorps-Stockerhult 1:27, Humlebron 1:8.

Värden: BZ

Lövsumpskog, bäck, död ved

Beskrivning

Detta objekt är en sumpig lövskog utmed en bäck som är dikad. Skogen domineras av klibbal med inslag av björk, hägg och gran. Ganska mycket torrträd och en del lågor karakteriserar beståndet. Skogen är blockrik. Markfloran tyder på näringsrikare förhållanden med arter som gullpudra och blåsippra.

Naturvärde: III (L 223:II)

Bevarande: Skogliga åtgärder av olika slag utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Särskild hänsyn krävs om skogliga åtgärder ska göras.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 223)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 5902)

5907. Kärr sydost om Sventorp

Yta: 6 ha

Läge: 3,5 km ÖSÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kullamossen 2:1, Sventorps-Kroken 1:11, Rävstorp 1:2.

Värden: BHZ

Kärr

Beskrivning

Våtmarken består av en lite större kärryta i norr som delvis är barrklädd och några öppna kärrdråg med mjukmattevegetation söder därom. Kärren är hydrologiskt orörda och ligger helt omgivna av barrskog.

Naturvärde: III (V 08D5J01:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av dikningar och skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Områdets naturvärden bör kontrolleras genom fältbesök.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D5J01)

5908. Moränryggar och hagmarker vid Stora Björstorp och Oxelbacka

Yta: Ca 40 ha

Läge: 3,5 km ÖNÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hulan 1:4, Stora Björstorp 1:28, 3:1, 1:21, Stora Lindåsen 2:1, Källetorpet 1:1. Ett antal tomtfastigheter berörs också.

Värden: BGLZ

Ändmorän, grustäkt, moränrygg

Beskrivning

Vid Sventorp finns en större samling ändmoräner av vilka dessa ryggar utgör en del. De flesta är orienterade i öst-västlig riktning men ryggen norr om Stora Björstorp löper nästan i nord-sydlig riktning. Denna rygg är vackert bevuxen med björkar. Hagen sydväst om Lillstugan betas. Skog, bebyggelse och åker är annars vanligast på ryggarna. En grustäkt finns i den östra delen.

Naturvärde: II (G E2i:II)

För länet ovanligt stora samlingar av randmoräner.

Bevarande: Naturvärdena hotas av täkt av lösa jordlager, vägbyggnad och andra större exploateringar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2i) Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:217)

5909: Betesmarker vid Rävshult

Yta: 3,5 ha

Läge: Ca 5 km NÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 5j, 08D 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Rävshult 1:4.

Värden: BZ

Björkhage, öppen hagmark, friskäng, staggmark

Beskrivning

Detta objekt består av två betesmarker söder och norr om Rävshult. De södra betesmarkerna utgörs av öppna delar i ett större mera igenväxt område.

Igenväxningen består av björk och klibbal. Marken är huvudsakligen frisk med fuktiga inslag och de förekommande vegetationstyperna är rödvenhed, stagghed, rödvenäng och tuvtåteläng. Markfloran är rik med arter som liten och stor blåklocka, gökärt, darrgräs, ljung, harstarr, sumpmåra, revfibbla, stagg, krypvide och ängsvädd. Även slättegubbe, vanlig nattviol, knägräs och blåsuga förekommer.

Nordväst om gården finns en större betesmark med björk och gran. Sly och enbuskar förekommer. Rödvenäng dominerar tillsammans med tuvtåteläng. Stagg dominerar bland indikatorarterna för hävdad mark tillsammans med ängsvädd, bockrot, ljung, vårbrodd, harstarr, gökärt, blåsuga och slättegubbe. Detta område är värdefullare än det södra men tyvärr är det utan hävd idag.

Naturvärde: III (Å 50:II)

Objektet har botaniska värden. Den södra delen har lägre naturvärde.

Bevarande: Området hotas av igenväxning och upphört bete.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Alla betesmarker bör kontinuerligt röjas på buskar och sly. Särskilt gäller detta den norra delen. För den norra delen bör betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 50)

6501. Billingsluttningen ovanför Stora Höjen

Yta: Ca 50 ha

Läge: 2,5 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala-Karstorp 3:1, Långesäter 4:5, 13:1, Hallen 4:1, Toresäter 1:7, Nolberget 1:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGHLZ

Bergbrant, hassellund, lövnaturskog, rasbrant, block, brantskog av ädellövskog, bäck, diabas, död ved, hamlade träd, källa, rik epifytflora, rik kärlväxtflora, rik lavflora, rik mossflora, rik svampflora, utsikt

Beskrivning

Nordbillings västsluttning söder om reservatet Nolberget bildas av en brant som sträcker sig nästan 2 km i riktning SSV från reservatet till Missunnebäcken. Branten vetter mot VNV. Särskilt i söder, vid Missunnebäcken, finns glaciala smältvattenrännor.

De översta delarna innefattar en del av den här lövklädda diabasplatån och diabasbranten. Nedanför denna finns en rasbrant, dock ej med fullt lika välutvecklad talus som i Nolberget.

I de nedre delarna av sluttningen utgörs trädskiktet framför allt av björk, sälg och asp. I de övre delarna ökar inslaget av ädla lövträd med framför allt lönn, alm och ask. Graninslaget är ställvis stort i sluttningen. Många av träden är gamla och grova. I buskskiktet finns framför allt hassel, skogstry och måbär. På några ställen har avverkningar och gallringar skett. Fältskiktet är i hela sluttningen av örttyp med gott om lundflorainslag.

Här finns t ex trolldruva, myska, blåsipppa, springkorn, vårärt, storrams, kransrams och underviol. På de gamla ädellövträden finns en enastående rik epifytflora med arter som almlav (*Gyalecta ulmi*), blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*), lunglav (*Lobaria pulmonaria*), ädellav (*Megalania grossa*), västlig njurlav (*Nephroma laevigatum*), luddlav (*N. resupinatum*), bårdlav (*N. parile*), skinnlav (*Leptogium saturninum*), grynig filtlav (*Peltigera collina*), m m. Också mossfloran på trädstammar, block och lodytor är rik.

Längst i norr, gränsande till reservatet, finns ett stort och välutvecklat hässle. I detta finns gott om död ved av framför allt hassel med en välutvecklad vedsvampflora. Bl a finns här lysticka (*Hapalopilus nidulans*), hasselticka (*Dichomitus campestris*), kantarellmussling (*Plicaturopsis crispa*) och läderskål (*Encoelia furfuracea*). Även på marken finns en intressant svampflora med arter som kameleontskål (*Caloscypha fulgens*). I fältskiktet finns lundväxter som tandrot, nästrot, vårärt, vätteros och lungört.

En annan fin hassellund är belägen ca 500 m NNÖ om Stora Höjen. Här finns också hasselticka. En gammal hamlad alm finns i östkanten av hassellunden. På denna finns bl a almlav (*Gyalecta ulmi*). Sydväst om hassellunden finns källpåverkad mark med bäckbräsma, skärmstarr och tuffmossor (*Palustriella* sp.)

En annan intressant miljö i branten är Missunnebäcken. Här finns vattenfall och forsmiljöer med intressant mossflora. Längst upp rinner bäcken i en sprickdal. Nära bäcken har nästrot, sårläka och skogsstarr noterats. I och intill bäcken finns i de övre delarna gott om lågor, framför allt av gran. Ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*) har noterats på dessa.

Nedanför de skogklädda delarna finns betesmarker som delvis fortfarande är i hävd. Vissa av dessa är i igenväxning men andra har fortfarande mindre öppna ytor med hävdgynnade arter.

Naturvärde: I (L 133:I)

Beståndet utgör en fortsättning söderut på ett av länets värdefullaste lövbestånd - Nolberget.

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla typer utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: I stor sett all mark nedom diabaskrönet bör skyddas med stöd av NVL som reservat.

I hässlerna bör en försiktig uthuggning av alm, ask, björk, asp och sälg ske för att hasseln inte ska konkurreras ut. Bete har länge förekommit i hässlerna och inverkar ej negativt på naturvärdena utan tvärtom. Betet är en förutsättning för att gräsmarkerna utanför hässlerna hålls öppna. I övrigt bör skyddade ytor lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: En utredning för att avgränsa områden som bör skyddas genom reservatsbildning bör utföras. Olika typer av värdekärnor bör lokaliseras.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 133)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6519, 6520, 6521, 6522, 6523 och 6524)

Strömberg & Eknert 1994 skvalrännor

6502. Ängs- och betesmarker vid Toresäter

Yta: Ca 7 ha

Läge: 3,1 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Toresäter 1:4, Längesäter 13:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, friskäng, igenväxningsmark

Beskrivning

Toresäter ligger på nordvästkanten av Nordbillingens platå. Av inägomarkerna brukas fortfarande åkrarna medan betesmarker och tidigare slättermarker till stor del är i igenväxning.

Nordost om den östra gården finns en rest av en tidigare slättermark som ännu hyser en rik slätterängsflora. Här växer t ex sommarfibbla, ormrot, svinrot, darrgräs, ängshavre, jordtistel, stor och liten blåklocka, gullviva, prästkrage och smörboll. Även fältgentiana har under senare år setts i denna mark. Efter många års ohävd slogs området 1988 genom Skövde Naturskyddsförenings försorg. Därefter har ingen hävd skett.

Söder om den västra gården i Toresäter finns ett hästbetat område. Betestrycket är här bra. De östra delarna av betesmarkerna söder om Toresäter är dock ohävd sedan några år. Trädsiktet utgörs av gran, björk och ek. Ett ganska tätt skikt av sly och enar finns i betesmarken. Markfloran är artrik med arter som brudbröd, svinrot, ängsvädd, smörboll, stagg, knägräs, darrgräs, ängshavre, gullviva, prästkrage och gökärt.

Naturvärde: III (Ä 54:II)

Rik flora medför höga naturvärden. En restaurering skulle medföra högre naturvärde.

Bevarande: Igenväxning, igenplantering och upphörd hävd utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området kräver fortsatt hävd. Lämpligt ekonomisk stöd bör utgå för att skötseln (slätter, slyröjning och bete) ska kunna fortsätta.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 54)

6503. Betesmarker vid Tranemyren

Yta: 6 ha

Läge: 1 km SSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Tranemyren 3:1.

Värden: BGZ

Kames, äldre odlingslandskap, kalkgranskog, lövhagmark, torräng

Beskrivning

Runt den något isolerade gården Tranemyren finns en kraftigt kuperad terräng av kamestyp. Inägomarkernas åkrar och betesmarker är små och flikiga. Utanför de öppna markerna finns granskog.

Betesmarkerna har ett trädskikt med gran, oxel, björk och ek. I buskskiktet finns nypon och en. I backarna finns en ytor med vacker torrängsflora med arter som ängshavre, jordtistel, sötvedel, sommarfibbla, småborre, backtimjan, gullviva, bockrot och ormrot. I stora delar av betesmarkerna finns kvävegynnad vegetation. Skär kattost är noterad vid gården. I betesmarkerna har den sällsynta trådvaxskivlingen (*Hygrocybe intermedia*) noterats.

Beteshävden är god i vissa delar. En del av de skogklädda kullarna har avverkats eller röjts under senare år.

Naturvärde: II (Ä 52:II)

Rik flora och betydelse för landskapsbilden medför högt naturvärde.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd eller svag hävd och därav följande igenväxning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 52)

6504. Betesmark vid Älebäcken

Yta: 2,5 ha

Läge: 2,8 km VSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Älebäcken 2:1.

Värden: BZ

Lövskogsmark, fuktäng, gräshed, högörtäng

Beskrivning

Väster om Lerdala på gränsen till Klyftamon ligger Älebäcken. På denna gård finns några ytor betesmark av intresse.

Det nordliga utgörs av fuktiga marker som längre tillbaka dikats. Utmed de gamla dikena växer idag klibbal i ridåer. Staggängs-variant av gräs-lågstarr-äng och fuktäng av högört-typ bildar vegetation, med arter som stagg, smörboll, svinrot, ormrot, ängsvädd, sumpmåra, prästkrage, darrgräs, knägräs och liten blåklocka. Nötkreatur betar området.

Den södra ytan är en hage med ek och björk. I buskskiktet märks enbuskar samt sly av björk och asp. Hagen är mest igenvuxen i den södra delen. Tuvtåteläng, rödvenhed och stagghed är förekommande vegetationstyper. Stagg samt slättergubbe, knägräs, ljung, liten blåklocka, gökärt, prästkrage och jungfrulin finns i hagen. Även denna hage betas av nötkreatur. Betestrycket är i båda betesmarkerna för svagt.

Naturvärde: IV (H 51:II)

Dikningar, igenväxning och kvävegynnad flora har gjort att områdets naturvärden minskat.

Bevarande:

Objektets naturvärden hotas av dikning, kvävegödsling, svag eller upphörd hävd och därav följande igenväxning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Ökat betestryck och slyröjning behöver ske för att få tillbaka naturvärdena.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 51)

6505. Sjömossen

Yta: 9 ha (av totalt 100 ha)

Läge: 2,7 km ÖSÖ om Öglunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Långesäter 13:1. Större delen av Sjömossen hör till fastigheter i Ska-ra kommun.

Värden: BHZ

Extremrikkärr, medelrikkärr, öppen mosse, bäck, gungfly, slukhål

Beskrivning

Sjömossen är en ca 4 km lång och ett par hundra m bred myrmark som ligger i NNÖ-SSV-lik riktning i en spricka på Nordbillingsens plåtå. De norra delarna avvattnas genom Missunnebäcken ner mot Lerdala och Stålkvarnebäcken medan Sjömossens södra del avvattnas genom Linebäcken ned mot Öglunda och Ämten. Sjömossen gränsar i öster till fastigheter med gammelskog hörande till Falköpings kommun.

Våtmarken är i stort sett öppen och utgörs i de norra två tredjedelarna av kärr samt ett par sumpskogspartier i norr. Denna del sluttar svagt mot NNÖ och här finns intressanta hydrologiska företeelser som slukhål, dråg och vidsträckta gungflyn. Längst i norr fanns förr en sjö, Åsajön, men denna sänktes under 1800-talet. Nu växer här sumpskog.

Kärren är till stora delar av rikkärrstyp och Sjömossen inbegriper därmed ett av länets största rikkärr. Mjukmattekärr av *Scorpidium*-typ dominerar vegetationen. Pors täcker stor areal. Bland noterade växter märks stora mängder axag och vitstarr. I övrigt finns snip, tuvsäv, strängstarr, trådstarr, nålstarr och tätört. Av intressanta mossfynd märks maskgulmossa (*Pseudocalliergon trifarium*).

Ett kärndrag utmed Linebäcken är av lite fattigare typ.

Den sydligaste tredjedelen bildas av en sluttande mosse med framför allt fastmattemosse av tuvull-Sphagnum magellanicum-typ och ristuvmosse-vegetation av *Sphagnum rubellum*-typ.

Inne i sumpskogen, norr om vägen till Björnabacken, finns spridd rikkärrsvegetation med arter som majviva, slätterblomma, tagelstarr, myskgräs, axag, ängsstarr, loppstarr, nålstarr, ängsnycklar, tätört och brudborste. Längre norrut utmed Linebäcken finns kärrängar med klubbstarr.

Naturvärde: I (V 08D6F07:I)

En märklig våtmark med intressant hydrologi, rik flora och stora rikkärrsytor medför högsta naturvärde.

Bevarande: Åtgärder som påverkar objektets hydrologi utgör främsta hotet mot naturvärdena. I sumpskogspartierna utgör skogliga åtgärder ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Sjömossen bör skyddas med stöd av NVL (naturreservat). Kärret norr om vägen bör röjas och diken bör fyllas igen.

Behov av dokumentation: Framför allt sumpskogspartierna i de norra delarna bör utredas ytterligare.

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6F07)
- Friden 1961 flora
- Hasselrot 1956 flora
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 34)
- Larsson & Kamal 1980 torv
- Munthe, Westergård & Lundqvist 1928 flora, torv, utvecklingshistoria
- Von Post 1923 torv
- Rytterås 1977 flora, vegetation
- Åkesson 1996 geologi

6506. Sänkor sydväst om Stora Kulhult

Yta: 8 ha

Läge: 2,3 km VSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Kulhult 1:3, 1:5.

Värden: BGHVZ

Alkärr, kames, lövblandskog, barrsumpskog, död ved, golfbana, hassellund, rik svampflora

Beskrivning

Sydväst om Stora Kulhult ligger ett par områden med djupa sänkor i kameslandskapet. En mindre sjöyta, Kulhultasjön finns i den nordligaste av sänkorna. Omgivningen utgörs av en golfbana.

Kulhultasjön är en basisk sjö (pH 7,9 maj 1982). Runt sjön och i de övriga sänkorna finns lövsumpskog och kärrvegetation, framför allt av sumpkärrstyp. På fastmarken i kanterna finns lövskog av björk med inslag av asp, ek, tall och gran. Något lite hassel finns bl a i buskskiktet.

I den södra delen finns två sänkor. I den sydöstra sänkan finns en sumpskog med mycket granlågor och förekomster av bäckbräsma, blåmossa (*Leucobryum glaucum*), grynig filtlav (*Peltigera collina*), källpraktmossa (*Pseudobryum cinclidioides*), röd trumpetsvamp (*Cantharellus lutescens*), m m. I den sydvästra sänkan finns en välutvecklat alkärr med stora socklar och källpåverkade kantzoner. I sluttningarna ovanför finns en blandlövskog av asp, ek, björk, ask m m med en hel del gamla träd och gott om död ved.

Här har bl a de rödlistade tickorna stor aspticka (*Phellinus populicola*) och brödmärgsticka (*Perenniporia medulla-panis*) hittats.

Längst i söder mot vägen finns en hassellund där hasselticka (*Dichomitus campestris*) och läderskål (*Encoelia furfuracea*) noterats.

Naturvärde: II (L 129, 130:III, V 08D6F05:III, 08D6F06:IV)

Orörda skogspartier med såväl fastmarksskog som sumpskog, framför allt i det södra partiet, medför högt naturvärde. Området har också geologiska värden.

Bevarande: Åtgärder som förändrar terrängens topografi och lösa jordlager utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Den södra delen bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Bortsett från hassellunden bör områdena lämnas till fri utveckling. I hassellunden bör trädsiktet gallras för att gynna hasseln. Viss föryngring av hasselbuketter kan bli aktuell.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6F05, 08D6F06)

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 129,130)

Skogsstyrelsen 1995 nyckelbiotoper (nr 6501, 6502, 6503)

Skövde kommun 1982 pH

6507. Gullakrokssjöarna

Yta: Ca 20 ha

Läge: 1,6 km SV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f, 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Gullakroken 2:2, 3:4, Stora Kulhult 1:11, 1:5, Igelsjö 3:1.

Värden: BGHVUZ

Kalkoligotrof sjö, kames, källa, bäck, dödisgrop, extremrikkärr, fuktäng, kalktuff, klubbsumpskog, lövsumpskog, rik algflora, rik kärleväxtflora, rik mossflora

Beskrivning

I den nordligaste delen av kameslandskapet i Valle ligger ett par småsjöar i sänkor. Den största av dem, Stora Gullakrokssjön, omges i söder och väster av lövsumpskogar. Den Lilla Gullakrokssjön omges av odlingslandskap.

Hydrologiskt försörjs sjöarna nästan helt av källflöden som mynnar i sluttningarna sydväst, söder och öster om Gullakrokssjöarna. Det ytliga tillrinningsområdet är mycket litet. Trots detta är flödet från de båda sjöarna ymnigt året om.

Vattnet i källflödena är mycket kalkrikt och Gullakrokssjöarnas pH varierar mellan 8,2 och 8,6. Siktdjupet är stort i sjöarna och vattnet är påfallande kallt. Stora Gullakrokssjön har ett största djup av 12,5 m medan Lilla Gullakrokssjön har ett maximidjup av ca 4 m.

Runt källflödena i sluttningarna finns vackra källkärr av kalktyp. Här påträffas arter som axag, ängsstarr, slankstarr, loppstarr, näbbstarr, tagelsäv, kärrknipprot och majviva.

På en liten udde i östra delen av Stora Gullakrokssjön, sannolikt uppbyggd av kalktuff, växer tall och enbuskar samt rikkärnsvegetation utmed den norra stranden. Axag, hårstarr, slätterblomma, flugblomster, majviva och loppstarr finns t ex här. Här finns också ett stort bestånd av kal tallört.

Extremrikkärnsytter finns på flera ställen utefter sjöns stränder.

I sjökanten finns en smal bård dominerad av vippstarr. Ag finns på flera ställen utmed sjöns stränder, liksom små bestånd av blåsäv. I övrigt finns svartvide, klibbal och björk i en smal bård utmed stränderna.

Åker och kulturbetesmark omger större delen av Lilla Gullakrokssjön.

Sumpskogarna domineras mest av klibbal och björk men i sydost finns ett stort inslag av gran. Ställvis är träden gamla och även arter som skvattram, tranbär och andra fattigkärnsarter på tuvorna i kalkkällkärren tyder på kontinuitet av ostörda förhållanden. På granarna finns gott om gammelgranslav (*Lecanactis abietina*). I sumpskogarna finns ställvis gott om bladvass samt arter som skogsknipprot, skogsnycklar, korallrot, hampflockel, kransrams, skogsstarr, brunstarr och skärmstarr. I de övre mer lundartade delarna har lundviol anträffats.

I botten på sjöarna finns en tät matta av kransalger varav flera rödlistade arter - *Chara hispida*, *C. tomentosa* och *C. polyacantha*.

Gädda, abborre och mört förekommer i sjön. Troligen förekommer också flodkräfta. Av evertebratfaunan kan noteras att den rödlistade nattsländan *Odontocerum albicorne* och den tillika rödlistade snäckan *Valvata piscinalis* finns i sjön.

Mossfloran är utomordentligt rik med många sällsynta och även rödlistade arter. Bland noterade arter märks dunmossa (*Trichocolea tomentella*) i stora mängder i de södra delarna av området. Den lilla svartknoppsmossan (*Catocopium nigritum*) har här en av sina pålitligaste lokaler i länet. I övrigt märks arter som kamtuffmossa (*Palustriella commutata*), kalkkällmossa (*Philonotis calcarea*), purpurvitmossa (*Sphagnum warnstorffii*), kratt-vitmossa (*Sphagnum centrale*) och kalkflikmossa (*Lophozia heterocolpos*). Kameleontskål (*Caloscypha fulgens*) är också noterad i den källpåverkade sumpskogen.

Naturvärde: I (V 08D7F02:I, L 131:1, 64:III)

De båda sjöarna är genom sin kalkoligotrofa karaktär mycket märkliga och unika i länet och därmed i hela sydvästra Sverige.

De många källsystemen och sumpskogarna, källkärren och kalktuffbildningarna kring dessa är i sig nog för högsta naturvärdesklass.

Bevarande: Naturvärdena hotas av tillförsel av växtnäringssämnen, ändrade hydrologiska förhållanden och skogliga åtgärder. Åtgärder i det ytliga tillrinningsområdet kan påverka vattnets kvalitet. En utbyggnad av villaområdet väster om Igelsjö skulle påverka sjön negativt.

Skydd: Arbete med att säkerställa Gullakrokssjöarna och delar av omgivningarna som reservat pågår. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 26).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att de sydöstra, södra och västra delarna lämnas helt utan åtgärder vid ett skydd. Sjöns hydrologi och näringsfattiga status måste säkras. Betesdrift i de norra delarna håller fuktängsfloran i hävd.

Behov av dokumentation: Förhållandena i sjön är väl kända. Kryptogamfloran i sumpskogar och kärr är ej detaljinventerad.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F02)

Hasslow 1931 alger

Hulth 1898 alger, flora, kalktuff
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 23)
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 64, 131)
Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 kalktuff, linjeprofil
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:106)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Länsstyrelsen 1990 beslutsunderlag, skötselplansförslag
Pettersson m fl 1993 limnologi, strandvegetation, fiske
Sernander 1916 kalktuff
Skövde fältbiologer 1979 flora, naturbeskrivning
Skövde kommun 1982 pH

6508. Lycke - Lilla Höjen

Yta: 173 ha

Läge: 1,5 km Ö-SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f, 08D 7f, 08D 7g **Topografisk karta:** 08D NÖ

Fastigheter: Staversäter 1:1, Lilla Höjen 2:1, 3:1, 4:1, Lerdala-Karstorp 3:1, 1:5, Lycke 1:5, Skraddareslätten 3:1, Björnasäter 2:1.

Värden: BGKLSZ

Bergbrant, betad skog, kalkgranskog, kames, lövhagmark, moränrygg, brynmiljöer, erosionsränna, extremrikkärr, friskäng, hamlade träd, kalksten, rik kärllväxtflora, rik mossflora, rik svampflora, stenmurar, torräng, äldre odlingslandskap, äldre åker, öppen hagmark

Beskrivning

Valles kameslandskap övergång i Nordbillings västsluttning innefattas till en stor del av naturreservatet Lycke - Lilla Höjen. I de västra delarna finns kullar och sänkor. I de östra delarna mellan Lilla Höjen och Karstorp finns en långsträckt rygg med en kraftig västsluttning. Ryggen bildas av morän av randtyp. Flera glaci-fluvialt bildade erosionsrännor med blockig botten finns i området. I sluttningen går kalspolad kalksten i dagen på flera ställen. Även vid Lycke finns en markerad kulle. Närmast vägen mellan Öglunda och Berg finns grusiga-sandiga jordlager.

Jordlagren är överallt tydligt påverkade av den underliggande kalkstenen.

Naturen i reservatet är mycket varierad med åkermark, öppna betesmarker, träd-klädda betesmarker - såväl av barr- som lövträd, lövskog och barrskog.

Från markanvändningshistorisk synpunkt finns två remarkabla förhållanden. Delar av sluttningen har ingått i Nordbillings lövängar vilket bl a visas av träden med hamlingspå av väster om Lilla Höjen. Anmärkningsvärt är också att flera barrbestånd på kalk i reservatet tycks ha lång kontinuitet. Detta styrks av beståndens olikåldrighet och förekomsten av signalarter som västlig hakmossa (*Rhytidia-delphus loreus*) och luddicka (*Onnia tomentosa*). Framför allt i de södra och västra delarna finns stora och mycket välutvecklade och kalkpräglade ängsgrankogar. Stor del av denna skog är dessutom betad av nötkreatur.

Under senare år har betesmarkerna i de norra delarna på flera ställen restaurerats. Detta gäller särskilt väster om Karstorp där stora arealer av fin gräsmark på kalk nu täcker sluttningen. I delar av denna stora betesmark finns bestånd av ung gran. Denna del redovisas ej i kommunens ängs- och hagmarksinventering.

Vid Staversäter finns också betesmarker av högsta klass. Dessa ligger i ett starkt kuperat landskap. Det värdefullaste partiet är en östsluttning söder om gården. Sluttningen är glest bevuxen med ek, hassel, nypon och enbuskar. Fältskiktet domineras av torrängar med arter som ängshavre, jordtistel, darrgräs, spåtistel, klasefibbla, backmåra och jungfrulin. Sydväst om gården finns betesmarker med igenväxningsvegetation där hundäxing och gulmåra är dominerande. Här har dock låsbräken noterats. Närmare gården finns restaurerade betesmarker och ytor som är gammal åker där gräsmarksfloran håller på att etablera sig.

Vid Lilla Höjen finns en mindre betesmark i brant sydvästsluttning. I floran finns såväl kvävegynnade igenväxningsarter som fina gräsmarksarter.

På kullarna söder om Karstorp ligger några, delvis nyrestaurerade, fina gräsmarker. På kullen omedelbart söder om gården finns ett glegt trädskikt av oxel, björk och alm med hagtorn, en och nypon i buskskiktet. Fältskiktet är dominerat av en välutvecklad torrängsflora med gullviva, bockrot, jordtistel, spåtistel, darrgräs, jungfrulin, stor blåklocka och rödkämpar.

Strax sydväst om denna kulle finns en sluttande gammal åker där gräsmarksväxterna etablerar sig. Bl a finns bergbräsa här i en åkerkant.

Mellan Lilla Höjen och Karstorp betas stora arealer av äldre åkrar. I dessa har successionen nu lett till att här bl a finns nypon, brudbröd och mycket stora mängder av gullviva. I en sydvänd åkerren till en fortfarande brukad åker finns solvända, backglim och en av få förekomster i kommunen av pimpinell. I åkermarkerna vid Karstorp har fliknäva och duvnäva påträffats.

I reservatets nordligaste hörn finns en blandlövhage i nordsluttning. Träden utgörs av björk, ask och fågelbär. I de nordvästra delarna finns också klibbal. Nypon, hagtorn, hassel och enbuskar bildar buskskikt. Såväl partier med kvävegynnade igenväxningsarter som med fina gräsmarksarter (smörbollor, darrgräs, stor blåklocka och bockrot) finns i sluttningen. I den nordvästligaste delen av denna betesmark finns ett litet rikkärr - Björnasäterkärret. Här finns arter som gräsull, flugblomster, kärrknipprot, blodnycklar, rosettjungfrulin och ängsstarr.

Lövskogarna domineras av igenväxta tidigare slätter- och betesmarker. I lövängsresten nordväst om Lilla Höjen finns gott om hamlade askar och några almar. Här finns också tätvuxna hässlen. I övrigt domineras de igenväxande lövmarkerna av ek, asp, björk, alm, ask, fågelbär (rikligt), oxel, vildapel m m. Gran finns som inslag i många av bestånden. Ett särskilt fågelbärsrikt bestånd finns NNÖ om Lilla Höjen. Kalkrikedomen i jordlagren medför att fältskiktet helt domineras av ängsseriens växter. Lundväxter som såriläka, nästrot och skogsstarr finns spridda i bestånden

På de gamla hamlade träden finns rikligt med almlav (*Gyalecta ulmi*). Området har en mycket rik svampflora. En lång rad rödlistade svampar är påträffade i området.

Naturvärde: I (Ä 53:I, 55:III, 56:III, 76:III, G A4-a:I, A5-a,b:I, V 08D7F10:III, L 69:III, 132:I)

Lycke - Lilla Höjen har stora naturvärden av såväl geologisk som biologisk art. Moränryggen söder om Karstorp har en ovanlig orientering i ett mycket speciellt läge (platåbergssluttning). Mosaiken av många olika sorters natur med utpräglad kalkpåverkan ger fauna och flora särskilda värden.

Bevarande: Viktigt för bibehållandet av naturvärdena är att terrängens ytformer och lösa jordlager ej påverkas, att beteshävderna upprätthålls i lämpliga avsnitt, att äldre löv- och barrträd bevaras, att barrbeståndens kontinuitet bevaras,

att brynmiljöerna med artrikt buskskikt kan fortleva och utvecklas och att hydrologin ej påverkas.

Skydd: Hela området utom den västra delen av rikkärret vid Björnasäter är skyddat som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen 19 december 1975. Skötselplanen är också från 1975.

Bedömning av skydd och skötsel: En översyn av reservatets skötselplan är av största vikt.

Behov av dokumentation: Naturvärdena i barrbestånden på kalk, såväl inom som utanför reservatet bör utredas. Av särskilt intresse här är svampfloran, kärlväxtfloran och mossfloran.

Litteratur:

- Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A4-a, A5-a,b)
- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F10)
- Andersson & Appelqvist 1982 insekter, svampar, naturvärdesbedömning
- Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 53, 55, 56, 76)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog
- Länsstyrelsen 1975 beslut, skötselplan
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:107)
- Oskarsson & Fagerlind 1977 säkerställandehistoria
- Proschwitz 1982 mollusker, naturvärdesbedömning
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
- Strömberg & Eknert 1994 geologi, skvalrännor

6509. Odlingslandskap runt Björkebacken

Yta: Ca 50 ha

Läge: 1 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f, 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala-Karstorp 1:5, 5:1, 7:1. Lycke 1:5. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BGKLZ

Äldre odlingslandskap, brynmiljöer, hassellund, hamlade träd, kalksten, lövhagmark, rik svampflora, stenmurar, torräng, äldre åker

Beskrivning

Nedom naturreservatet Lycke - Lilla Höjen finns runt Björkebacken ett välbevarat äldre odlingslandskap. Hela området ligger i västsluttning men prägelns av Valles kuperade kameslandskap med kullar och sänkor finns också. Åkrarna är små och omgivna av vällagda stenmurar. Mellan åkrarna finns breda zoner med gräsmarker och lövdungar. Hamlade träd finns spridda runt åkrarna och på åkerholmar. De flesta av träden har nyligen omhamlats. Större betesmarker finns sydväst om Björkebacken. Här finns stora ytor med kalkpräglad gräsmarksflora med brudbröd, jordtistel och gullviva, puktörne, ängshavre, darrgräs, knölsmörlomma, vårfingerört, småborre, jungfrulin, klasefibbla och sommarfibbla.

I lövdungarna finns en rik våraspekt med svalört, nunneört, blåsippa m m. I åkrarna har arter som fliknäva, duvnäva och åkerkulla noterats. I söder finns en hassellund med gott om död hassel.

Runt det tidigare läget för gården Stora Björkebacken finns en mosaik av lövdungar, gamla nu betade åkrar och gräsmarker. Här har en extremt artrik och speciell svampflora noterats. Bl a kunde 1995 ett stort antal murklor noteras. Bl a klor-murklan (*Disciotis venosa*) förekom i stor mängd. De rödlistade arterna hättmurkla (*Morchella semilibera*) och klockmurkla (*Verpa conica*) noterades, den förstnämnda rikligt. På hassel har hasselticka (*Dichomitus campestris*) noterats.

I de sydöstra delarna finns barrdominerade igenväxningsmarker som betas.

Hela området är starkt präglad av kalkstenen och jordarna måste anses vara extremt kalkrika.

Naturvärde: I

Området har dokumenterat rik svampflora, kraftigt kalkpräglad flora och välbevarat mosaikartat odlingslandskap medför att området måste anses ha högsta naturvärde. Det är anmärkningsvärt att detta område ej finns redovisat i tidigare underlag.

Bevarande: Området hotas av igenväxning, upphörd hävd och felaktig skötsel/hantering av lövbestånden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: En plan för områdets skydd och skötsel bör upprättas. Hänsyn måste på lämpligt sätt och på rätta platser tas till hävdberoende miljöer, igenväxningssuccessioner, gammelträd av olika slag och död ved.

Behov av dokumentation: En dokumentation av områdets natur, framför allt med inriktning på vegetation, bör göras som underlag för framtagande av skötselplan.

Litteratur:

Skogsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6506)

6510. Igelsjöarna med omgivande våtmarker

Yta: 10 ha

Läge: 800 m SV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f, 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Igelsjö 3:1, Lerdala 3:4, 3:10, 7:4, 13:33, Tranemyren 3:1. Dessutom berörs ett par mindre samfälligheter och tomfastigheter.

Värden: BVZ

Näringsrik sjö, dödisgrop, lövsumpskog, naturbetesmark, medelrikkärr

Beskrivning

De båda Igelsjöarna ligger i en sänka i terrängen omedelbart söder om Lerdala tätort. Sänkan ingår i Valles kuperade kameslandskap. Högre upp, i sydostlig riktning ligger den lilla Svartesjön. Stora Igelsjön har ett svagt basiskt vatten (pH 7,7 vid provtagning 1982).

Sjöarna omges av, mestadels lövklädda våtmarker. Även sluttningen söder om sjöarna är lövklädda. Runt sjöarna dominerar björk, klibbal och *Salix*. På fastmarkspartierna finns björk, asp, ek, ask, rönn, fågelbär, gran och tall. Några grova hagmarksgranar finns i sluttningen.

Vegetationen är påverkade av jordarnas höga kalkhalt. I starrmarkerna runt Lilla Igelsjön är t ex vippstarr ett påtagligt inslag. Här finns också tiggarranunkel och rävstarr. Vid Svartesjön har oxstarr påträffats.

Ett område betas mellan de båda Igelsjöarna, norr om diket som förbinder dem. På fastare och torrare mark finns här arter som darrgräs, jordtistel, brudbröd, prästkrage, liten blåklocka, bockrot, sommarfibbla, vårfingerört, jungfrulin och gullviva. I anslutning till betesmarken har ljungsnärja anträffats.

Naturvärde: II (L 67:II, V 08D7F03:II, Ä 73:III)

Kalkpåverkade sjöar i utpräglat kameslandskap med rik flora ger högt naturvärde.

Bevarande: Naturvärdena hotas av för höga växtnäringshalter i vattnet, exploatering genom bebyggelse eller andra anläggningar samt av upphörd hävd i de betade delarna.

Skydd: -

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F03)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 73)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 67)

Skövde kommun 1982 pH

6511. Slänt med grus vid Långesäter

Yta: Ca 60 ha

Läge: 2 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f, 08D 6g,

08D 7f, 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sandgärdet 1:2, Orresäter 3:2, Långesäter 4:5, 13:1, 14:1, 11:2, Lerdala-Karstorp 3:1, Staversäter 1:1. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BGLZ

Grusavlagring, torrbacke

Beskrivning

Objektet utgörs av en slänt med grusmaterial av okänt bildningssätt. Isavsmältningen har i det aktuella området varit sammansatt och avlagringarna är svårtolkade. I åkerlandskapet finns intressanta åkerholmar med bl a smalbladig lungört. En gammal grustäkt finns nedom Stensgården.

Naturvärde: II (G A5-b:I)

Området är av väsentlig betydelse för tolkningen av isavsmältningen.

Bevarande: Åtgärder som påverkar terrängformerna och de lösa jordlagren utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A5-b)

6512. Nolberget

Yta: Ca 50 ha

Läge: 2,3 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f, 08D 6g

Topografisk karta: 08D SÖ

Fastigheter: Långesäter 13:1, Nolberget 1:1, Berg-Arvidstorp 3:1.

Värden: BGHLUZ

Bergbrant, lövnaturskog, rasbrant, rik epifytflora, talus, bäck, diabas, död ved, gamla ädellövträd, hamlade träd, källa, lerskiffer, lövskogs fåglar, klibbalsumpskog, lundflora, rik kärleväxtflora, rik lavflora, rik mossflora, rik molluskfauna, utsikt, ädellövskog

Beskrivning

Sydost om Lerdala gör västra diabasbranten på Nordbillingen en krök åt öster och skapar på så sätt en nordsluttning. Hela denna nordsluttning täcks av lövskog av olika typer. En välutvecklad talus av diabasblock finns nedom diabasbranten utefter stor del av dess längd. En bäck rinner ner i sluttningen norr om gården Hallen. Flera källor mynnar i sluttningen. Flera glaciala smältvattenrännor finns i de västra delarna.

Stora delar av de nedre delarna av sluttningen, närmare Stensgården, samt partierna norr om Arvidstorp har varit lövängar i äldre tid. Här finns gamla hamlade askar och almar. De övre delarna av sluttningen, i och ovanför talusmarkerna, täcks av lövskog som är av mer utpräglat refugial typ. Några gamla almar och askar visar dock även uppe i branten spår av hamling, men slätter kan omöjligen ha förekommit i delen med blockrik terräng. I de norra delarna, i sluttningens nedre del, finns en större alsumpskog.

De övre delarna av sluttningen täcks av en artrik lövskog där de ädla lövträden ask, alm och lönn dominerar. Av andra lövträd märks björk, rönn, sälg, lind, hägg och fågelbär. Enstaka granar finns i branten. Ett artrikt buskskikt finns i branten med arter som hassel, skogstry, måbär, olvon, tibast, m m. Nedanför blockbranten är skogsbestånden mera varierade. Även här finns ytor som domineras av ask och alm. Andra ytor domineras av gran med inslag av lövträd av olika slag. I dessa delar liksom uppe på diabaskrönet finns de få ekarna i området. På några ytor, framför allt i de östra delarna, finns ytor med asp och björk. I alsumpskogen dominerar klibbal.

Fältskiktet tyder i hela området på mycket goda näringsförhållanden. Framför allt i områdets västra delar finns på friska till svagt fuktiga marker stora arealer under våren dominerade av ramslök. På andra håll är skogsbingeln en viktig art.

En lång rad lundväxter finns i sluttningen, t ex skogssvingel, storgroë, nästrot, lundviol, desmeknopp, springkorn, hässlebrodd, skogsstarr, vårärt, myska, strutbräken och kransrams.

På fuktigare mark finns massvegetation av skärmstarr och gullpudra.

Marksvampfloran är mycket anmärkningsvärd med flera sällsynta och rödlistade arter. Bl a har här påträffats dystersopp (*Porphyrellus porphyrosporus*), droppklibbskivling (*Limacella guttata*), irismusseron (*Lepista irina*), hasselnagelskivling (*Collybia verna*), hättmurkla (*Morchella semilibera*), vindlad klockmurkla (*Ptychoverpa conica*) och rund toppmurkla (*Morchella esculenta*).

Även vedsvampfloran är intressant med rikligt med fläckticka (*Skeletocutis nivea*) och scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*).

På träden, särskilt på alm, ask och lönn, finns en rik epifytflora som i länet endast har sin motsvarighet i Hunnebergs branter. Särskilt upp i blockbranten är epifytfloran mycket prunkande och iögonfallande. Stora mängder av lunglav (*Lobaria pulmonaria*) bidrar framför allt till detta. Här finns en lång rad rödlistade arter och signalarter. Bland lavarna märks bårdlav (*Nephroma parile*), västlig njurlav (*N. laevigatum*), luddlav (*N. resupinatum*), blylav (*Degelia plumbea*), korallblylav (*Parmeliella triptophylla*), ädellav (*Megalaria grossa*), skinnlav (*Leptogium saturninum*), blekspik (*Sclerophora nivea*), almlav (*Gyalecta ulmi*), blek kraterlav (*G. flotowii*), slanklav (*Collema flaccidum*), frostig trädgrönelav (*Scoliciosporum prunosum*) och rikfruktig blemlav (*Phlyctis agelaea*).

På stubbar och död ved finns också intressanta lavar och mossor som grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*), kornig nållav (*Chaenotheca chlorella*) och smalskaftlav (*Cybebe gracilentia*).

Längre mot nordost finns en större lövsumpskog av klibbal, ask och björk av betydligt lägre ålder.

Naturvärde: I (L 133:I, V 08D6G03:III)

Ett av länets värdefullaste lövbestånd. Såväl rent refugiala miljöer i rasbranterna som bestånd med trädkontinuitet på grund av tidigare lövängsbruk gör att ädellövkontinuiteten är mycket god. Kalkrikedom, källmiljöer och den nordläget är ytterligare faktorer som bidrar till framför allt rik flora.

Bevarande: Alla skogliga ingrepp som berör lövträden påverkar naturvärdet negativt.

Skydd: En stor del av området är naturreservat genom beslut av länsstyrelsen 7 januari 1986. Skötselplan fastställdes vid samma tidpunkt. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Granarna bör successivt minskas genom att unggran röjs bort. I övrigt fri utveckling. Lövmarkerna norr om reservatet bör ej överföras till barrskog.

Behov av dokumentation: Dokumentation av kryptogamfloran pågår.

Litteratur:

- Andersson 1985 naturbeskrivning
- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6G03)
- Andersson & Appelqvist 1984 naturbeskrivning, flora
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 133)
- Länsstyrelsen 1985 beslut, skötselplan
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Skövde kommun 1977 områdesplan
- Strömberg & Eknert 1994 smältvattenrännor

6513. Gammelekar vid Lilla Kulhult

Yta: 1 ha

Läge: 2,7 km SV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lilla Kulhult 1:18.

Värden: BZ

Jätteek, lövhagmark, rik insektsfauna, rik lavflora

Beskrivning

Objektet utgörs av en betad blandskog av gran, ek och vårtbjörk med inslag av asp och lind. Förr var detta område en öppnare hage glest täckt av ekar. Det som ger detta område högt naturvärde är de två jätteekarna i hagen samt en jättelåga av ek. En av ekarna är ihålig och döende. På ekarna finns en lång rad intressanta lavar som rostfläck (*Arthonia vinosa*), guldpuddrad spiklav (*Calicium adpersum*), gulnål (*Chaenotheca brachypoda*), kornig nållav (*C. chlorella*), brun nållav (*C. phaeocephala*), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*), almlav (*Gyalecta ulmi*) och sotlav (*Cyphelium inquinans*). I mulmen av de gamla ekarna har rester och spillning av läderbaggen (*Osmoderma eremita*) påträffats. Även den grova eklågan är rik på mulm.

Värdefulla gammelekar finns dessutom på tomtmark i anslutande bebyggelse.

Naturvärde: II

Detta är ett viktigt område vid bevarande av naturvärden knutna till ek.

Bevarande: Fortsatt igenväxning av hagen utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att de gamla ekarna friläggs. Eftersom de redan är invuxna och skadade av detta bör friläggandet av träden ske i etapper. Slutmålet bör vara att ekkronorna ska ha minst 5 meter till närmsta träd-krona. I området bör också andra ekar friställas så att de kan utvecklas till gammelekar och ta över det värdefulla organismlivet.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6516)

6601. Lövskog vid Fädernet

Yta: 16,5 ha

Läge: 3,5 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Fädernet 1:16, Långesäter 13:1.

Värden: BZ

Lövblandskog, diabas, fuktäng, igenväxningsmark

Beskrivning

Ett av de största lövområdena på Nordbillingsens platå finns väster och nordväst om Fädernet. Lövmarkerna är delade i en nordlig och en sydlig del. Markerna är igenväxande gamla inägomarker där björk och asp dominerar med ett stort inslag av gran. Även sälg, rönn och hägg finns i bestånden. I buskskiktet finns hassel, en och krusbär.

Fältskiktet är mestadels av en rätt fattig frisk till fuktig örttyp. Ställvis, i anslutning till hasselbuskagen, finns lundflora och i fuktiga partier arter som skärmstarr, tuvstarr, kärrspira, slätterblomma och skogsnycklar. Framför allt utefter vägen mellan Skövde och Lerdala finns stora mängder brudborste. 1995 upptäcktes i anslutning till dessa lövmarker tre av totalt fyra förekomster av tistelsnyltrot. Utefter vägen finns också andra intressanta växter som tvåblad, slätterblomma, skogsnycklar och vildlin.

I de norra delarna finns ett område med diabashällar omväxlande med fuktiga sänkor. I denna del finns hävdgynnade arter som ögontröst, blåsuga, kattfot, krypvide, getväppling, vildlin, slättergubbe, svinrot, klasefibbla, knägräs och stagg kvar.

I kanten av en åker intill det södra beståndet har brunklöver påträffats. I sydväst-kanten av det norra lövskogsområdet har ängsnycklar påträffats.

Naturvärde: III (L 141:IV, 142:III)

Lövskogarna är de största på kommunens del av Nordbillingsens platå. Här finns värdefull vägkantsflora.

Bevarande: Naturvärdena hotas av beståndens överföring eller succession mot barrbestånd samt av felaktig skötsel av vägkanterna.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Sen slätter av vägkanten i kombination med uppsamling av växtmaterialet torde vara den mest gynnsamma skötseln av vägkanterna där tistelsnyltrot växer. För att utveckla naturvärdena i lövskogarna bör ett antal äldre träd lämnas vid avverkningar. Bestånden bör ej omföras till barrskog. Den norra, halvöppna delen med diabashällar bör röjas upp och åter hävdas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson 1996 flora, skötsel

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 141, 142)

6602. Lövskog nordost om Arvidstorp

Yta: Ca 5 ha

Läge: 3 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Långesäter 13:1.

Värden: BZ

Ädellövskog, bäck, diabas, hamlade träd, lundflora, rasbrant

Beskrivning

Omedelbart öster om vägen mellan Lerdala och Skövde där den skär igenom diabasen ner mot Bergsplatån ligger en remsa med ädellövrik skog i slutningen. I den östra delen rinner en bäck genom beståndet. Trädskiktet domineras av björk med stort inslag av ask, alm, asp och lönn. Björk och asp är grova i beståndet. Gran tränger in i beståndet. En del av askarna och almarna visar tecken på hamling. I buskskiktet finns gott om hassel och skogstry.

Fältskiktet är lundartat med strutbräken i fuktiga delar. Blåsippa, nästrot och vårärt finns på torrare partier. Lunglav (*Lobaria pulmonaria*) finns på gamla ädellövträd. Det finns gott om död ved i beståndet.

Naturvärde: II (L 137:II)

Objektet ansluter till andra värdefulla lövbestånd och har betydelse som led i landskapsekologisk betydelse.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder och en succession där granen blir allt mer dominant.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas som naturreservat och anslutas till reservatet Nolberget. I annat fall måste äldre lövträd sparas i mycket god omfattning vid avverkningar i beståndet.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 137)

6603. Lövskog norr om Hallen

Yta: Ca 7 ha

Läge: 2,3 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hallen 2:1.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Uppå på Nordbillingens platå, i anslutning till Nolbergets sluttning finns lövdominerade igenväxningsmarker. En gammal åker finns i beståndets mitt.

Medelgrov asp och björk bildar trädskikt med inslag av gran och klibbal. I buskskiktet finns glest med hassel.

Markerna är delvis betade och av frisk örtyyp.

Naturvärde: III (L 139:III)

Ansluter till andra mycket värdefulla lövmarker.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder, t ex omföring till barrskog.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör behållas som lövdominerat bestånd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 139)

6604. Lövskogsområde väster om Ljungslätt

Yta: Ca 20 ha

Läge: 3,5 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08d 6g

Topografisk karta: 08d NÖ

Fastigheter: Långesäter 1:41, 13:1, 14:1, Bergs -Arvidstorp 3:1, Hallankaretorp 1:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BZ

Rasbrant, bergbrant, block, diabas, gamla ädellövträd, hamlade träd, igenväxningsmark, rik lavflora

Beskrivning

Nordbillingens övergång från platå till diabasslutning väster om Ljungslätt täcks av lövskog. Diabasslutningen är här förhållandevis mjukt sluttande men här finns ganska gott om block. Så gott som hela området är igenväxande gammal inägomark. Beståndet är mycket heterogent.

Bestånden har hög trädslagsblandning med asp, rönn, alm, ask, lönn, ek, klibbal och hägg. Av askar och almar finns en del mycket grova träd. Detta gäller särskilt i de norra, sluttande delarna där en del av träden visar spår av hamling. Gran är ett viktigt trädslag i stora delar, särskilt på fastigheten Långesäter 13:1. I buskskiktet finns hassel.

Fältskiktet är örtrikt med strutbräken, vårärt och blåsippa. Friska till fuktiga marker dominerar. Lunglav (*Lobaria pulmonaria*) och almlav (*Gyalecta ulmi*) finns på de gamla ädellövträden i norr.

Torrträd och lågor finns i beståndet. Bland intressanta svampar märks fläckticka (*Skeletocutis nivea*) i de norra delarna och valticka (*Phellinus laevigatus*) i de södra delarna.

Naturvärde: II (L 138:II)

Ett stort lövområde med rik markflora, förekomst av äldre träd och rik markflora. Särskilt viktig är den norra, sluttande delen.

Bevarande: Området hotas främst av skogliga åtgärder men också av bebyggelse och annan exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre lövträd sparas vid avverkningar. Bestånd med lång kontinuitet och med värdefulla element (t ex bäckar) lämnas. Beståndet får ej omföras till barrskog. Särskilt viktigt att bevara är de norra delarna.

Behov av dokumentation: Värdekärnor bör lokaliseras då markanvändningshistorian är mycket varierande.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 138)

6605. Betesmark vid Arvidstorp

Yta: 2 ha

Läge: 3 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs -Arvidstorp 3:1.

Värden: BZ

Naturbetesmark, fuktäng, högörtäng

Beskrivning

Objektet utgörs av öppna betesmarker på Nordbillingsens platå ett par hundra m sydväst om Arvidstorp.

Betesmarkerna är något igenväxande och en stor del av hagen är påverkad av gödsling. I norr och söder finns ogödslade partier med fin flora. Rödvenäng och högörtäng dominerar med arter som slåttergubbe, svinrot, sommarfibbla, brudborste, jordtistel, blåsuga, darrgräs, gökärt, blåsuga, stagg, bockrot, jungfrulin och smörbollor. I söder utgör kvävegynnade växter ett större inslag.

Naturvärde: III (Å 58:III)

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör främsta hotet mot objektets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Beteshävden behöver intensifieras.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 58)

6606. Betesmark vid Stubberud

Yta: 1,5 ha

Läge: 3,2 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Långesäter 13:1.

Värden: BZ **Lövskogsmark,** friskäng, högörtäng, igenväxningsmark

Beskrivning

Betesmarken ligger på Nordbillingsens platå och är en numera ohävdad, igenväxande hagmark med björk, ek och stora hagmarksgranar. Rödvenäng dominerar friska marker medan högörtäng dominerar fuktiga marker.

Trots ohävd och igenväxningen finns fortfarande en rik flora med arter som slåttergubbe, gökärt, prästkrage, jungfrulin, klasefibbla, slankstarr, revfibbla, ängsskallra, ljung, fläckigt nyckelblomster, darrgräs, svinrot och smörbollor. Tyvärr har en del av området granplanterats.

Naturvärde: III (Å 57:II, L 140:IV)

Bevarande: Fortsatt igenväxning och ohävd utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Stängsling av området bör ske. Betet bör återupptas och en röjning av sly bör ske. Dessutom bör de planterade granarna tas bort.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 57)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (r 140)

6607. Betesmark sydost om Ljungslätt

Yta: 2 ha

Läge: 4 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ljungslätt 1:4.

Värden: BZ

Naturbetesmark, friskäng

Beskrivning

Objektet är en öppen betesmark i ett småskaligt odlingslandskap på Nordbillingens nordsluttning. Enstaka björkar, granar, hasselbuskar och enar finns i hagen.

Rödvenäng dominerar friska marker medan tuvtåteläng och högörtäng finns på fuktigare mark. Slåttergubbe förekommer rikligt men också stagg, prästkrage, gökärt, sumpmåra, darrgräs, ängsskallra, gullviva, ormrot, kärrsälting, slätterblomma, gökblomster, slåttergubbe, kattfot, jungfrulin och smörbollor finns i fältskiktet. Fältgentiana växer vissa år i denna betesmark.

Området betas med nötkreatur men vägrenar slogs vid tillfället för ängs - och hagmarksinventeringen med lie. En gammal lada bidrar till trevnaden i landskapet. Hävdens förefaller under senare år att ha minskat i intensitet.

Naturvärde: II (Å 60:II)

Rik flora med rödlistade hävdberoende arter motiverar det höga naturvärdet. De södra delarna är värdefullast.

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör hot mot naturvärdena. Bebyggelse och exploatering kan utgöra visst hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Sly börjar växa in i betesmarken och bör röjas bort.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 60)

6608. Moränryggar och betesmarker vid Törsatorp och Stubberud

Yta: Ca 10 ha

Läge: 4,5 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs -Arvidstorp 3:1, Långesäter 13:1, Stubberud 1:4, Hallankaretorp 1:1, Sätters -Törsatorp 1:3. **Värden:** BGZ

Moränrygg, betesmark, äldre åker

Beskrivning

Mitt uppe på Nordbillingens platå, ganska ensligt beläget, finns de gamla inägomarkerna från Törsatorp. Dessa är belägna på en låg moränrygg i öst -västlig orientering. En mindre fortsättning på denna rygg finns i Stubberud. I moränens blockmaterial finns stor andel diabas.

En del av de gamla inägomarkerna betas av får. I betesmarkerna, som till stor del är gammal åker, finns glest med framför allt gran men även björk. Välutvecklade hagmarksgranar finns i betesmarken. Den gamla åkern var rik på åkerholmar. I betesmarken, där endast mindre delar är naturbetesmark, har noterats hävdgynnade arter som gökärt, sommarfibbla, prästkrage, bockrot, jungfrulin, stagg, blåsuga, darrgräs och liten blålocka. Örnbräken breder ut sig i vissa partier.

Naturvärde: II (Ä 59:III, G A6 -a,b:II)

Genom sitt speciella läge över HK i det kvartärgeologiskt intressanta Billingen -området är området geologiskt värdefullt. Även betesmarkerna har visst värde, dock ej i samma mån som de geologiska värdena.

Bevarande: Upphörd hävd, igenväxning samt åtgärder som påverkar terrängens ytformer och de lösa jordlagren utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A6 -a,b)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 59)

6609. Betesmarker vid Jutaberget

Yta: 4,5 ha

Läge: 1,2 km VNV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Jutaberget 1:1.

Värden: BZ

Äldre odlingslandskap, öppen hagmark, björkhage, friskäng, stenmurar, åkerholmar, äldre åker

Beskrivning

Jutaberget ligger som en ensamgård uppe på östkanten av Nordbillingsens platå. De betade inägomarkerna har en ålderdomlig prägel med en blandning av öppen betesmark, trädklädda hagar och betad skogsmark. De öppna markerna var tidigare åkermarker och här finns gott om rösen och stenmurar.

I de öppna betesmarkerna som betats en längre tid början floran att få inslag av arter från naturlig gräsmark, exempelvis sommarfibbla, kattfot, vårfingerört, jungfrulin, gökärt, bockrot, prästkrage, slättergubbe, ängsskallra, gullviva och stagg.

De trädklädda markerna domineras av björkhage, blandskog samt en gles ekdominerad ädellövskog. I brynvegetationen har skogskornell påträffats. En hel del gräsmarksväxter finns i fältskiktet från den tid detta var slättermarker. I vissa igenväxta partier finns inslag av lundflora med blåsippa, lungört och rödblåra.

Naturvärde: II (Ä: 64:II)

Ett vackert exempel på ålderdomligt odlingslandskap på Billingplatån.

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör hot mot naturvärdena. I viss mån utgör bebyggelse och annan exploatering hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. En viss gallring av träd och buskar bör ske.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 64)

6610. Ryds grottor och Ymsingsborg

Yta: Ca 25 ha

Läge: 4 km SSV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skövde 4:16, Ryd 15:1, 15:23, 15:24.

Värden: BGLSZ

Bergbrant, diabas, fornlämning, rasbrant, rik mossflora, utsikt, vattenfall

Beskrivning

Diabasbranten norr om diabasbrottet utmärks av branta stup och höga diabaspelare. Särskilt markant är detta vid Ryds grottor som inte är någon grottbildning utan

en klyfta som öppnats vid ett bergskred, troligen med lerskifferns som glidyta. Diabasen har glidit ut 10<197>20 meter.

I branten finns blocksamlingar med pelarförklyftad diabas. Strax söder om Ryds grottor kastar sig Rydsbäcken ut över diabaskanten vid Guldfallet.

Från diabasplatåns kant har man en vid utsikt över landskapet öster om Billingen, kanske kommunens bästa över urbergsslätten - det subkambriska peneplanet - öster om platåbergen.

Blåbärsgranskog dominerar uppe på platån.

I klippmiljöerna finns en rik mossflora. Bl a har här noterats alla arter baronmossor, även den rödlistade mörka baronmossan (*Anomodon rugelii*). Bland övriga mossor märks fällmossa (*Antitrichia curtipendula*), trädkrypmossa (*Amblystegium subtile*), trubbfjädermossa (*Homalia trichomanoides*), alsidenmossa (*Plagiothecium latebricola*), kalksidenmossa (*Taxiphyllum wissgrillii*) och grov fjädermossa (*Neckera crispa*).

Ca 500 m norr om Ryds grottor ligger en fornborg, Ymsingsborg.

Naturvärde: III

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga åtgärder.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Utsikten bör hållas fri från träd - och buskvegetation i den mån detta inte strider mot uttalade biologiska skyddsvärden.

Behov av dokumentation: Naturvärdena i detta brantavsnitt bör utredas.

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 31)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

6611. Strängelidskärret och lövmarker vid Kornfallet

Yta: Ca 30 ha

Läge: 3,5 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Langesäter 2:7, 13:1, 13:2, 14:1, Kornfallet 1:2, 1:3, 1:4, Äskeliden 1:1. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BHZ

Barrsumpskog, extremrikkärr, lövblandskog, block, källa, naturlig slåttermark, rik svampflora, torräng

Beskrivning Vid Kornfallet gör Nordbillings norra diabasslutning en gir in mot öster och bildar en trågliknande dalbildning som sträcker sig ända till Nordbillings östslutning vid Liden. Slutningen täcks av lövskog av olika slag och övergår längre ner i flacka, fuktiga marker med ett rikkärr, Strängelidskärret. Blockrik terräng finns i den s k Bergahagen, sydost om Strängelidskärret.

Norr om Kornfallet finns ett ålderdomligt, lövrikt kulturlandskap där en 0,5 ha stor yta av löväng fortfarande hävdas. Ängen är en rest av forna större slåtterängar i denna trakt. Den var vid tillfället för ängs - och hagmarksinventeringen tämligen igenväxt med gran och björk. Trots detta finns gräsmarksväxter som svinrot, prästkrage, ormrot, gökblomster, vitpyrola, krypvide, smörbollor, tvåblad, klasefibbla, sommarfibbla, darrgräs, gökärt, gullviva, ängsskallra, ormrot och nattviol i fältskiktet. Slättermarken har under senare tid öppnats upp.

Längre ner i sluttningen mot Strängelidskärr finns ohävdad torrängsmark. Här finns bl a tjärblomster, brudbröd, säfferot och jordtistel.

Strängelidskärr är ett litet topogent rikkärr som till största delen täcks av tallkärrs-vegetation. Tallkärrret övergår framför allt i norr och öster i en rik typ av gransumpskog. I de västra delarna vidtar lövsumpskog av klibbal och björk på mark som är av igenväxningstyp. En mindre öppen, tuvig yta finns där flugblomster, ängsnycklar, slätterblomma, kärrknipprot, snip och näbbstarr påträffas. Purpurvitmossan (*Sphagnum warnstorffii*) dominerar bottenskiktet.

Lågvuxen bladvass finns i stora delar av våtmarken. Sumpskogarna i kärrets kanter är starkt kalkpåverkade med arter som kärrbräken, skogsknipprot, skogsnycklar och tvåblad. Många av barrträden i kärret är gamla och senvuxna och tyder på lång kontinuitet av barrträd i kärrmiljön. Spindelblomster noterades under våtmarksinventeringen i den östra delen. Svampfloran är intressant i de barrklädda delarna med arter som slemsopp (*Suillus flavidus*) och rödgul trumpetsvamp (*Cantharellus lutescens*).

Lövmarkerna i sluttningen söder och sydost om kärret har hög trädslagsblandning av björk, asp, sälg, gran med inslag av ek, alm, lönn, fågelbär, hägg och oxel. I öster bildar lövskogen igenväxningsmark med övergång mot slätterängen.

Naturvärde: I (L 136:III, Ä 61:I, V 08D6G02:I)

De värdefullaste delarna är lövängen vid Kornfallet och Strängelidskärr. Övriga delar har inte lika höga naturvärden.

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör hot mot lövängens naturvärden. Ändrad hydrologi och skogliga åtgärder utgör hot mot Strängelidskärrs naturvärden. Ny bebyggelse och annan exploatering utgör hot mot naturvärdena i hela området.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Slättern bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Strängelidskärr bör skyddas med stöd av NVL (biotop-skydd) och lämnas åt fri utveckling. Möjligen kan någon yta i kärrets centrum hållas öppen genom slyröjning eller slätter.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1985 naturbeskrivning, flora

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6G02)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 61)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 136)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6614)

6612. Rikkärr i Kulaboda

Yta: 1 ha

Läge: 1,6 km VSV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kulaboda 1:2.

Värden: BHZ

Extremrikkärr, barrsumpskog, skvalränna

Beskrivning

Omgivet av barrskogar i östsluttningen av den trågliknande svacka som tvärrar Nordbillingen mellan Liden och Kornfallet ligger vid Kulaboda ett litet källkärr. Det är beläget i botten av en skvalränna utspolad av smältvatten från inlandsisen.

Kärret var tidigare igenvuxet, framför allt med klibbal men är efter röjningar öppet. I fältskiktet finns arter som kärrknipprot, tätört, näbbstarr, smörboll, ängstarr, slankstarr, slätterblomma, tagelsäv och gräsull. Dunmossa (*Trichocolea tomentella*) finns i kanten av källbäckar.

I den omgivande skogen har sårläka och skogsknipprot påträffats. En gransumpskog i anslutning till kärret är av visst intresse.

Naturvärde: II

Ett av få rikkärr i Nordbillings östsluttning.

Bevarande: Igenväxning, ändrad hydrologi och skogliga ingrepp i gransumpskogen utgör hot mot objektets naturvärden.

Skydd: Kärret (0,4 ha) är skyddat med stöd av NVL (biotopskydd) genom beslut av länsstyrelsen den 18 april 1995.

Bedömning av skydd och skötsel: Röjningar av rikkärrsytan bör utföras med ca 5 års mellanrum.

Behov av dokumentation: -

6613. Lövskogar mellan Långesäter, Skogsbolet och Äskeliden

Yta: Ca 65 ha

Läge: 3,5 km Ö -ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skogsbolet 1:2, 1:4, 1:5, Äskeliden 1:1, Långesäter 1:7, 1:12, 1:18, 1:24, 2:6, 2:7, 5:1 A, 5:1 B, 6:5, 13.1, 14:1. Dessutom berörs en samfällighet bestående av en gammal fägata.

Värden: BKZ

Lövblandskog, bäck, hamlade träd, högörtäng, igenväxningsmark, klibbalsumpskog, källa, lundflora, lövsumpskog

Beskrivning

Ett stort område på Nordbillings sluttning mellan Långesäter, Skogsbolet och Äskeliden täcks av lövskogar av skiftande åldrar. Till största delen är det igenväxningsmarker, framför allt på fuktig översilad mark. Flera bäckar rinner genom sluttningen. Ett större område väster om Håkantorps är en sluttande klibbalsumpskog.

De viktigaste trädslagen i området är björk och klibbal. Ask, asp, gran, ek, alm, sälg samt i mindre utsträckning rönn, fågelbär och lönn utgör inslag i lövskogarna. Hassel är den dominerande busken i inte allt för fuktiga marker. Hagtorn, brakved, viden och krusbär förekommer här och var. En del bestånd nära Långesäter ingår i betesmarker.

En lång fägata, delvis kantad av äldre almar och askar löper genom hela området. Markerna är genomgående starkt kalkpåverkade. Näringsrikedom förstärks ytterligare genom översilning. Älggräs, kärrfibbla, strätta och andra arter från fuktiga örttyper är karaktärsarter.

På torrare marker dominerar vegetation av frisk och torr örttyp med blåsippra, troll-druva m m. Ett par hundra m sydväst om Skogsbolet finns en ek -alm -lund med bl a gulsippa. Väster om Håkanstorp, i anslutning till den översilade alsumpskogen, finns några hamlade askar med bl a almlav (*Gyalecta ulmi*). Även markfloran är här rik med ett bestånd av guckusko, vätteros, hässleklocka, skogsknipprot och lundkardborre.

En liten hassellund och en beteshage med grövre lövträd finns längst i norr.

Området innefattar även några mellanliggande åkermarker

Naturvärde: II (L 82, 134, 135:III, V 08D7G02:II)

Det är framför allt de nordöstra delarna som är värdefulla. Dessa bör avgränsas tydligare från mer triviala avsnitt.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder och ändrad hydrologi. Ny bebyggelse och annan exploatering utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De allra värdefullaste skogsavsnitten bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Guckuskobeståndet kan behöva speciell skötsel med försiktig gallring och slyröjning.

Behov av dokumentation: Värdekärnorna bör bedömas och avgränsas tydligare i detta stora lövskogsområde.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G02)

Andersson & Appelqvist 1984 naturbeskrivning, flora

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 82, 134, 135)

Skogsvårdstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7613)

6614. Moränrygg norr om Blängsmossen

Yta: Ca 20 ha

Läge: 5 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Långesäter 13:1, Bergs -Smedstorp 1:1, Fädernet 1:16, Björstorp 2:1, Skövde 4:2.

Värden: G

Moränrygg

Beskrivning

Omedelbart norr om Blängsmossen ligger en låg moränrygg i öst -västlig riktning. Bildningen är en randmorän som bildats i samband med isavsmältningen i Billingenområdet. De västra delarna intas av inägomarker kring Smedstorp och Åsen, medan de östra delarna täcks av skog.

Naturvärde: II (G D1 -a,b:II)

Bildningarna har stort vetenskapligt intresse i relation till andra bildningar i trakten eftersom de utgör några av de principiellt viktiga avlagringarna i området kring Billingen.

Bevarande: Naturvärdena hotas av åtgärder som påverkar terrängens ytformer och de lösa jordlagren.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde D1 -a,b)

6615. Liden och Mölltorps hage

Yta: Ca 130 ha

Läge: 2,2 km SSV om Säters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:17, 15:19, 15:23, 15:31, Mölltorps hage 1:1, Mölltorp 1.3, Laggaretorp 1:6, Björstorp 6:2, Garpängen 1:2. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BGHLSZ

Bergbrant, lövhagmark, rasbrant, ädellövskog, block, brynmiljöer, bäck, diabas, död ved, friskäng, gamla ädellövträd, hamlade träd, jätteek, kalkgranskog, kalksten, lundflora, lövskogsfåglar, rik kärlväxtflora, rik lavflora, rik svampflora, äldre strandlinjer

Beskrivning

Billingslutningen mellan Smedsgården och Liden innefattar ett av de största sammanhängande lövområdena på Nordbillings östsida. Området omfattar terrängen från diabasplatån på ca 290 -300 m ö h till odlingsmarken vid Rånna på ca 170 m ö h. Ett par vattendrag rinner nedför sluttningen i området varav Rännån är det mest framträdande. En av bäckarna rinner ställvis "underjordiskt", under blockmorasen i branten. Vid Smedsgården och i Mölltorps hage finns raukliknande bildningar skapade av Baltiska issjön. Vid Rånna finns strandmärken från Baltiska issjön. Vid Smedsgården finns också stora flyttblock och i anslutning till dessa fragment av alvarmark.

Historiskt har de nedre delarna av sluttningen, vilket arealmässigt är den största delen, varit lövängar. Dessa har successivt vuxit igen eller tagits i bruk som betesmarker. De övre delarna av sluttningen, i anslutning till diabasbranten, är till viss del impediment och har ej varit slåttermark. Gammelträd med spår av hamling finns dock ganska långt upp i branterna. I båda fallen gäller att kontinuiteten av träd, framför allt ädla lövträd, är mycket lång.

De nedre delarna täcks till stora delar av ädellövskog eller lövskog med stort ädel-lövinslag med björk, ek, alm, ask, lind, fågelbär, säl, asp, hägg och rönn. Utefter bäckar och åar förekommer klibbal. Här och var förekommer grova och mycket grova träd.

Sydväst om Rånna försöksgård ligger en betad ca 7 ha stor lövhagmark i sluttningen - Mölltorps hage. Denna har nyligen gallrats och röjts vilket medfört att trädskiktet nu är ganska glest. Ek, alm och björk dominerar men här finns också lind, fågelbär, rönn och ask. Enstaka träd är hamlade. I buskskiktet finns hassel, hagtorn och nypon.

Strax norr om Mölltorps hage finns ett lövbestånd som fortfarande har stark hagmarks -karaktär. Trädslagsfördelningen ungefär densamma men buskar och ungräd är mycket tätare. Här finns en gammelek i de nedre delarna.

I fältskiktet i Mölltorps hage finns en hel del hävdgynnade gräsmarksarter. Bl a finns här ormrot, darrgräs, slåttermugg, jordtistel, kattfot, stor och liten blåklocka,

gökärt, jungfrulin, gullviva, prästkrage, grönvit nattviol och ängsskallra. I betesmarken finns också de sällsynta daggkåporna skärdaggkåpa och källdaggkåpa. På frambrutande kalksten finns murruta. Röjningar av buskar och träd har gjorts vid flera tillfällen i olika delar av Mölltorps hage.

Fältskiktet i de mera igenväxta delarna är genomgående lundartat med en lång rad intressanta arter. Framför allt utmed Rånnån finns under vårarna vidsträckta mattor av ramslök. Skogsbingel dominerar sommaraspekten i stora delar. Arter som skogsstarr, nästrot, storrams, kransrams, vätteros, tvåblad, vårärt, lundviol, sårlåka, myska, hässleklocka, bergbräsma, lundbräsma, tandrot, skogsnycklar och skogsknipprot finns flerstädes i slutningen.

Uppen på branten är lövskogen av rasbrantstyp och är genomgående mera orörd. Stora delar kan karakteriseras som urskog eller urskogsartad skog. Här ökar också inslaget av gran. Blockmoras av diabas finns på flera ställen. Mängden död ved är i dessa avsnitt mycket större och detta gäller särskilt den del som ingår i det lilla naturreservatet Lidens urskog. Här finns i slutningen partier med ängsgranskog i rasbrantmiljö med granbjässar på uppemot en meter i diameter vid brösthöjd. Även här finns dock gammelträd av alm, ask och lind. I dessa delar är också epifytfloran intressantare. Här finns vackra bestånd av lunglav (*Lobaria pulmonaria*) och bårdlav (*Nephroma parile*) på framför allt sälg och rönn. I fältskiktet finns också här en lång rad lundväxter som myska, springkorn, kransrams, storrams, trolldruva, tandrot, hässleklocka, vårärt samt de rödlistade storgröe och skogssvingel. Utefter vattendragen har lundelm, strutbräken, ögonpyrola och lundstjärnblomma.

Ovanför Smedsgården är diabasbranten klädd med ädellöv och har en rik epifytflora. Här finns också en rik mossflora med mörk husmossa (*Hylocomium umbratum*), platt fjädermossa (*Neckera complanata*), grov fjädermossa (*N. crispa*), m m. Här finns också ett bestånd av den rödlistade skogssvingeln. Omedelbart nedanför diabasbranten finns här en källpåverkad alsumpskog med strutbräken, bäckbräsma, gullpudra, m m.

En intressant svampflora finns i området med arter som trådvaxskivling (*Hygrocybe intermedia*) och etteriska (*Lactarius bertillonii*), ostkremla (*Russula amoene-lens*) och citronkemla (*R. raoultii*) i gräsmarkerna. I lövskogarna nedom Liden har t ex korallticka (*Grifola frondosa*), fläckticka (*Skeletocutis nivea*), stinkbrosking (*Micromphale foetidum*), grönnopping (*Entoloma incanum*), bandad navelrödskivling (*E. undatum*), fläckig puderskivling (*Cystolepiota adulterina*) och rostfjällskivling (*Lepiota fulvella*).

I hela området finns en mycket rik fågelfauna med stora populationer av stenknäck, flera par mindre hackspett m m.

Naturvärde: I (L 143:I, Ä 62:II)

Ett av Nordbillings viktigaste lövskogsbestånd och av riksintresse.

Bevarande: Området hotas av skogliga åtgärder, de betade områdena hotas av upphörd hävd och igenväxning. Naturvärdena i hela området hotas principiellt av ny bebyggelse och annan exploatering. Naturvärdena knutna till vattendragen kan förstöras eller minskas av dikning, kulvertering, rätning och kanalisering.

Skydd: Ett mindre område av diabasbranten, 3 ha, är skyddat som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen den 24 oktober 1975. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: I princip hela området bör skyddas med stöd av NVL som naturreservat. Det är en mycket viktig komponent i den lövskogstrakt som Nordbillingen och Valleområdet representerar.

Detta skogsområde har lång kontinuitet som övergångszon från mer eller mindre orörd rasbrantsskog till mer eller mindre trädklädd ängsmark. Det är därför viktigt

att skötselplanen för området tar hänsyn till de olika naturvärden som finns i olika delar av området. Principiellt viktigt är att skapa stora ytor av brynmiljöer av blommande småträd och buskar mot de betade ytorna. I området finns gott om gamla träd. I allt skötselarbete måste sådana träd sparas. Också förekomst av grov död ved, även i betesmarkerna, bör lämnas. Den igenväxta betesmark som i nederkanten sträcker sig 300 m mot nordväst från Mölltorps hage bör restaureras och åter tas i bruk som betesmark.

Behov av dokumentation: Inventeringsunderlag för reservatsbildning av i stort sett hela området bör tas fram. För utarbetande av skötselplan bör kärnor av gammelträd och urskogsbestånd lokaliseras.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 62) Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 31, 32)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 143)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:206)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Persson, 1985 flora, markanvändning

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6601, 6602, 6619)

6616. Lidens ängar och lövmarker söder om Björstorp

Yta: Ca 45 ha

Läge: 1,2 km SV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g, 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Mölltorp 1:3, 1:14, Garpängen 1:2, Björstorp 1:2, 6:2. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BHLSZ

Lövskogsmark, äldre odlingslandskap, brynmiljöer, hamlade träd, igenväxningsmark, kalksten, lundflora, rik svampflora, stenbrott, åkerholmar, äldre åker

Beskrivning

Nedom Liden på Nordbillingens östsluttning utbreder sig ett landskap starkt präglad av äldre tiders kulturlandskap. Stora arealer gammal åker med hundratals rösen och åkerholmar omväxlar med igenvuxen gammal ängsmark. De flesta av gamla åkrarna är numera sedan mer än 50 år betesmarker. I kanten av åkrarna och på åkerholmar finns några gamla almar och askar med hamlingsspår. Traditionellt har även delar väster om Liden kallats Lidens ängar.

I övrigt dominerar fågelbär, rönn och ek utöver de ovan nämnda i trädsiktet runt de gamla åkerytorna. Bland buskarna dominerar hassel, en och nypon.

Gräsmarksfloran är rikast vid de gamla åkerholmarna och rösena. Här finns t ex bockrot, jordtistel, ängsskallra, gullviva, jungfrulin, prästkrage, brudbröd och stor blåklocka. Floran ute på de gamla åkerytorna har stort inslag av kvävegynnade arter.

På en gammal grov hamlad ask i de södra delarna finns almlav (*Gyalecta ulmi*) och blekspik (*Sclerophora nivea*).

Mellan de gamla åkerytorna finns lövklädd mark som mot Björstorp blir mera sammanhängande. Trädsiktet domineras av ek, alm och ask på frisk mark och av klibbal på fuktigare mark i norr utmed Garpängsbäcken. Rönn, vildapel, fågelbär och hägg bildar inslag i trädsiktet. Stora mängder hassel finns i busksiktet samt

hagtorn, nypon och krusbär. Trots att detta historiskt var ängsmark finns här gott om lundväxter. T ex finns här trolldruva, lundviol, springkorn och storrams. I lundpartierna har intressanta svampar påträffats som olivskräling (*Simocybe centunculus*), tårkragskivling (*Stropharia albocrenulata*), småskölding (*Pluteus nanus*) och grön rödhätting (*Entoloma versatile*).

Till stora delar ligger terrängen på kalksten. I Mölltorp finns ett gammalt kalkbrott med pågående kalktuffbildning.

Naturvärde: II (L 151:II, Ä 63, 67:III)

Ett mycket värdefullt kulturlandskap med naturvärden som kompletterar andra lövmarker i Nordbillings östsluttning.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas såväl av skogliga åtgärder som av igenväxning och upphörd hävd. Ny bebyggelse liksom annan exploatering utgör också hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att de gamla åkermarkerna även fortsättningsvis betas. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. En del träd kan försiktigt omhamlas. Äldre solitärträd kan huggas fram. Blommade buskar och småträd bör lämnas här och var så att de karakteristiska brynmiljöerna bevaras.

Behov av dokumentation: Underlag bör tas fram så att skötsel av öppna och halvöppna marker tar hänsyn till naturvärden såväl från träd - och buskskikt som från gräsmarkernas fältskikt.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 63, 67)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 30)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 151)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

6617. Lövskog väster om Sätters kyrka

Yta: 26 ha

Läge: Omedelbart V om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g, 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Mölltorp 1:14, Björstorp 2:1.

Värden: BZ

Ädellövskog, igenväxningsmark, lundflora, rik svampflora

Beskrivning

Ovanför Sätters kyrka finns igenvuxna gamla inägomarker som nu täcks av ädellövskog.

Grov ask med litet inslag av grov alm, medelgrov ek och björk karakteriserar trädskiktet. I buskskiktet dominerar hassel. Markerna är friska till fuktiga med stort inslag av lundväxter. Bl a finns här gulsippa.

Delar av området är fortfarande betade.

Många fina svampfynd är gjorda i området, t ex hinnskivling (*Bolbitius reticulatus*), lundvaxskivling (*Hygrophorus nemoreus*), stinkbrosking (*Micromphale foetidum*), hasselticka (*Dichomitus campestris*), gulfotshätta (*Mycena renati*), mjölmusseron (*Tricholoma ustaloides*), kandelabersvamp (*Clavicornia pyxidata*) och fläckticka (*Skeletocutis nivea*). Dunmossa (*Trichocolea tomentella*) finns också i området.

Naturvärde: II (L 157:II)

Ädellövskog på kalk med god trädkontinuitet ger högt naturvärde.

Bevarande: Området hotas främst av skogliga åtgärder samt av nybyggnad och annan exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Vid avverkningar ska äldre lövträd sparas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 157)

6618. Lövmarker mellan Smedsgården och Ryds ängar

Yta: Ca 40 ha

Läge: 3,8 km S om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g, 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1, 15:28, 15:29.

Värden: BGHLSZ

Lundflora, ädellövskog, bergbrant, bäck, källa, lövhagmark, lövskogsfåglar

Beskrivning

Mellan de stora lövområdena vid Mölltorpshage -Rånna och Ryds ängar finns också lövmarker av högsta klass. Dessa är inte lika väl sammanhållna som de ovan nämnda. Dels löper vägen mellan Rånna och Ryd genom beståndet, dels finns här öppna betesmarker och något anlagt barrbestånd.

Bestånden ligger i kraftig sluttning. Flera bäckar rinner i kraftigt markerade bäckdalar genom bestånden. Källpåverkad mark finns i dessa bäckdalar. Jordarna är genomgående starkt kalkpåverkade vilket sätter sin prägel på floran. Kommunens enda naturliga blottningar av Chasmopskalk finns i detta området.

Ovanför vägen dominerar skogen av en gallrad ekskog med inslag av ask, alm och lind. Enstaka fågelbärsträd, björk, gran och lönn finns också. Grov asp finns i beståndets övre delar. Hassel är en karaktärsart i buskskiktet men skogstry är också en frekvent buske.

Nedanför vägen minskar eken något och istället ökar alm i söder. I bäckdalarna tillkommer klibbal. Längst i nordost finns en alsumpskog. En mindre björkdunge i anslutning till betad mark finns i de norra delarna. I övrigt spelar asp en stor roll i norr. Buskskiktet hyser även här hassel och skogstry men också krusbär och olvon.

I hela området dominerar lundfloran markvegetationen. Bestånden hyser en prunkande våraspekt med smånunneört, svalört, vårärt, ramslök, lungört och blåsippan. Längre fram på sommaren finns rikligt med stinksyska, tandrot, nästrot, underviol, kransrams, storrams, skogsvicker, trolldruva, långsvingel, skogsstarr, hässlebrodd, lundelm och myska. I de fuktiga bäckdalarna finns strutbräken, bäckbräsma, gullpudra och skärmstarr.

Lövmarkerna har stor betydelse för fågelfaunan med bl a stor förekomst av stenkäck.

En kalavverkning av lövskogen har skett i de södra delarna nedom vägen.

Stubbar av ek ovanför vägen tyder på att här även tidigare funnits ekbestånd. Plockrösen tyder också på att markerna förr ingått i inägorna.

Betesmarkerna nedom vägen är intressantast vid en kulle som kallas Mosebacke. På kullen finns en, nypon, hassel och hagtorn samt enstaka granar, björkar, ekar och fågelbär. I fältskiktet märks indikatorarter på hävd som gökärt, prästkrage, bockrot, gullviva, stor och liten blåklocka, darrgräs, sommarfibbla, brudbröd, svinrot och jungfrulin. I vissa partier finns kvävegynnade arter som hundäxing. Rönningar har gjorts i betesmarkerna under senare år.

I övrigt ingår äldre åkrar i de betade markerna.

Naturvärde: I (L 147:II, 164:I, Ä 66:III, V 08D6H03:III)

Området är ett av östra Nordbillingsens viktigare lövbestånd och uppvisar lysande exempel på ädellövlundar.

Genom sin närhet till Skövde har markerna stort socialt värde.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga åtgärder och av uppförande av nya byggnader och annan exploatering. Betesmarkernas naturvärden hotas av upphörd hävd och igenväxning.

Skydd: För delar av området pågår säkerställandearbete då de ingår i det planerade naturreservatet Ryds ängar. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (naturreservat). Stora delar av området bör lämnas till fri utveckling. Betesdriften runt Mosebacke och i övriga betade delar nedom vägen bör fortsätta.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6H03)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 66)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 147, 164)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

6619. Garpägebäcken nedom Kulabodakärret

Yta: 1,1 ha

Läge: 6,1 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Garpängen 1:2, Björstorp 2:1.

Värden: BZ

Gransumpskog, bäck, bergbrant

Beskrivning

Objektet är ett bäckdråg med brant nordsida. Gran dominerar trädskiktet men klibbal, ask, rönn och sälg finns också. Bäckens slingrar vackert och kanterna är ställvis källpåverkade. Här finns den rödlistade dunmossan (*Trichocolea tomentella*) tillsammans med bl a springkorn, skärmstarr och bäckbräsma. I bergbranten nordväst om bäcken finns gott om granlågor en del torrträd och stenblock. Här finns grov fjädermossa (*Neckera crispa*) och kalkkrusmossa (*Tortella tortuosa*) på bergväggarna.

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning och dikning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6604)

6620. Garpägebäcken ovanför Kulabodakärret

Yta: 0,6 ha

Läge: 5,7 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Björstorp 1:2, 2:1 och 6:2.

Värden: BZ

Bäck, bergbrant, block, hassel, död ved

Beskrivning

Detta område innefattar en en skogsbäck som rinner i en brant sluttning. Bäckens rinner i blockrik terräng, delvis under blocken. Gran dominerar med sparsamt inslag av björk, al, ek ask, sälg, asp och fågelbär. I branten finns gott om gammal grov hassel med mycke död ved. Vedticka (*Phellinus viticola*) finns på en av granlågorna.

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6606)

6621. Alsumpskog norr om Törsatorp

Yta: 0,7 ha

Läge: 5,2 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Björstorp 6:2.

Värden: BZ

Alsumpskog, död ved, socklar

Beskrivning

Området utgörs av en alsumpskog med inslag av gran, delvis senvuxen, och glasbjörk. Död ved finns tämligen rikligt i form av högstubbar av al och björk samt lågor av gran. I sumpskogen finns välutvecklade socklar. I floran märks kalla.

Naturvärde: IV

Bevarande: Avverkning och dikning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6607)

6622. Bäck väster Törsatorp

Yta: 0,4 ha

Läge: 4,2 km ÖSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Yttersöra 12:3

Värden: BZ

Bäck, död ved, klibbal, gran, sumpskog

Beskrivning

Detta objekt utgörs av en bäck som rinner i en klibbalsumpskog med stort graninslag. I området finns gott om mossbevuxna lågor i olika nedbrytningsstadier, liksom en del högstubbar. Intressant är förekomsten av dvärghäxört som förekommer tämligen rikligt. Här finns också gullpudra, bäckbräsma, kärrfibbla och skärmstarr.

Naturvärde: IV

Bevarande: Avverkning och dikning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6608)

6623. Gammelskog öster om Törsatorps gamla tomt

Yta: 2,4 ha

Läge: 5 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Långesäter 1:9.

Värden: BZ

Barrnaturskog, sumpskog, död ved

Beskrivning

Öster om Törsatorps gamla tomt finns några äldre barrskogsbestånd. Granen dominerar med inslag av tall, klibbal och björk. Av framför allt gran finns gott om senvuxna träd. Rikligt med granlågor finns i olika nedbrytningsstadium. Torrträd och högstubbar är vanliga. Vedticka (*Phellinus viticola*) finns på några granlågor. Blodlaven (*Mycoblastus sanguinarius*) är vanlig i bestånden men även kattfotslav (*Arthonia leucopellaea*) finns.

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning och dikning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6609, 6610 och 6611)

6624. Sumpskogar N om Blängsmossen

Yta: 4,6 ha

Läge: 5,5 km SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Långesäter 1:2, Sandgårdet 1:2 och Orresäter 3:2.

Värden: BZ

Sumpskog, död ved

Beskrivning

Norr om Blängsmossen finns ett par sumpskogsstråk med äldre träd. Trädskiktet domineras av klibbal, gran och glasbjörk. Det finns gott om lågor, torrträd och högstubbar. Särskilt av klibbal finns gamla individer. I den norra delen rinner en bäck. Av intresse i området är att korallav (*Sphaerophorus globosus*) växer på klibbal vilket är ovanligt i Skaraborgs län. Av övrig påväxt på träden märks kattfotslav (*Arthonia leucopellaea*).

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning och dikning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling. Det är viktigt att hänsyn till dessa bestånd tas vid aktiviteter i angränsande bestånd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6612 och 6613)

6625. Igenväxningsmarker och sluttningsskogar nedanför Jutaberget

Yta: 15 ha

Läge: 700 m VNV om Säters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Björstorp 1:2, 2:1, 3:8, Borgaliden 1.1, Mölltorp 1:14, Bäckagården 1:8.

Värden: BZL

Bergbrant, ekhage, ädellövskog, hamlade träd, jätteek, ängsgranskog, brantskog av ädellövskog, död ved, källa, epifytflora, rik mossflora, rik lavflora, rik svampflora, rik kärlväxtflora, diabas,

Beskrivning

De nedre delarna av detta område utgörs av en fortfarande någorlunda öppen ekhage där även alm förekommer. Även ask, lind och lönn förekommer. Hassel dominerar buskskiktet. På gammal hamlad ask har almlav (*Gyalecta ulmi*) noterats. Längre upp i sluttningen finns en igenväxten löväng med gott om gamla hamlingsträd. De gamla askarna, almarna och ekarna har idag fått konkurrens av björk, gran och ung ask. På de gamla hamlade träden finns almlav (*Gyalecta ulmi*), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*) och stor knopplav (*Biatorpa sphaeroides*) är noterade rödlistade arter på de gamla hamlingsträden. En lång rad signalarter är noterade.

I sluttningsens norra del finns en ängsgranskog delvis påverkad av rörligt markvatten med bl a dvärghäxört. Granskogen är grov och högstammig. Här finns gott om granlågor och här har ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*) noterats.

Ovanför dessa marker finns en lång östvärd rasbrant med grova diabasblock. Vägen upp till Jutaberget skär genom branten. I branten finns framför allt alm men också gran, asp, ask, björk, lönn, tall, fågelbär och sälg. Några träd har spår av hamling. Hassel dominerar buskskiktet. På marken finns en välutvecklad lundflora med bl a myskmadra, vårärt, underviol, trolldruva, storrams, Bland intressant påväxt på träden kan nämnas lunglav (*Lobaria pulmonaria*) som finns särskilt på lönn och här har en av länets rikaste lokaler. I branterna finns också en hel del död ved av olika trädslag.

Naturvärde: I

Bevarande: Ekhagen bör hävdas. I den igenväxta ängen med gamla hamlingsträd bör dessa frihuggas. Avverkning och all typ av skoglig aktivitet i övrigt utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling. Området bör skyddas som naturreservat.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

6626. Bergbrant N om Isgateberget

Yta: 3,5 ha

Läge: 2,5 km SV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Björstorp 6:2.

Värden: BZ

Bergbrant, död ved, rasbrant, lunglav, bäck, brantskog av ädellövfattig typ, diabas, block, gamla lövträd, rik lavflora, rik mossflora

Beskrivning

Väster om naturreservatet Lidens urskog fortsätter Billingbranten norr om det s k Isgateberget. Överst finns pelarförklyftad diabas och längre ned grova mossbeklädda block. Trädskiktet domineras av grov gran, rönn och sälg med inslag av björk, asp, fågelbär och lönn. Gran har för länge sedan gallrats i beståndet. Grova hasselbuketter finns med gott om död klenved. Även av de olika trädslagen finns död ved. På granlågor finns vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*) liksom vedticka (*Phellinus viticola*). Särskilt på rönn men även på sälg finns gott om lunglav (*Lobaria pulmonaria*). På sälg har havstulpanlaven (*Thelotrema lepadinum*) noterats. På blocken finns bl a mörk husmossa (*Hylocomium umbratum*) och västlig hakmossa (*Rhytidadelphus loreus*). En del lundväxter som springkorn, myskmadra och trolldruva finns i branterna.

Naturvärde: II

Bevarande: Avverkning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Det är viktigt att hänsyn till dessa bestånd tas vid aktiviteter i angränsande bestånd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6618)

6701. Ösan norr om Åkleby

Yta: 1,5 ha

Läge: 4,5 km ÖSÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Åkleby 2:1, Horn 2:4.

Värden: BVZ

Gråalskog, å, död ved

Beskrivning

Objektet utgörs av en strandbrink vid Ösan med grov gråalskog. I området finns även grova barrträd och en gammal alm. Lågor och högstubbar finns i beståndet. Marksvampfloran är rik.

Naturvärde: III (L 160:IV)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av skogliga åtgärder av alla slag. Exploatering av olika typer utgör också hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 160)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6710)

6702. Sumpskog söder om Källehagen

Yta: 1,7 ha

Läge: 2,9 km Ö om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Klia 1:2, 1:3, S:3.

Värden: BZ

Barrsumpskog, lövsumpskog, rik mossflora

Beskrivning

I de vidsträckta barrskogsmarkerna mellan Ösan och Luttran ligger en liten orörd sumpskog med ett par öppna kärrytor. Sumpskogen som bildas av klibbal, björk, tall och gran är urskogsartad naturskog. Gamla tallar, lågor av olika trädslag och mossbelupna socklar präglar objektet. På lågorna växer stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*) och långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*), på trädsocklarna finns blåmossa (*Leucobryum glaucum*) och på blöt mark finns källpraktmossan (*Pseudobryum cinclidioides*).

Naturvärde: II

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag samt ingrepp som påverkar hydrologin utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd) och lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6709)

6703. Ravin i Vrångebäcken

Yta: 3 ha

Läge: 3,7 km SÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Mölltorp 1:2.

Värden: BHZ

Bäck, ravin, barrsumpskog, död ved

Beskrivning

Vrångebäcken har skurit ut en mindre ravin i de lösa jordlagren av finsand till mjäla. I ravinkanterna sipprar källvatten fram.

Ravinen täcks av granskog med gott om död ved. På lågorna har stubbspretmossan (*Herzogiella seligeri*) noterats. I ravinen finns massförekomst av strutbräken samt lundelm, skärmstarr och missne. Här finns också ett bestånd av ögonpyrola. Källpraktmossan (*Pseudobryum cinclidioides*) förekommer sparsamt på källpåverkad mark. Guldkremlan (*Russula aurea*) är noterad bland marksvamparna.

Naturvärde: II

Bevarande: Alla typer av skogliga åtgärder samt åtgärder som påverkar lösa jordlager och hydrologi utgör hot mot naturvärdena. Bäckens avvattningsområdena i Södra Ryd varför orent dagvatten kan utgöra hot mot odokumenterade limniska värden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd) och lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6712)

6704. Snikabäcken

Yta: 2 ha

Läge: 3 km SSÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sätters -Lunden 1:3, 1:5, 1:9, 1:14, Ryd 15:17, 15:19.

Värden: BHZ

Bäck, ravin, barrsumpskog, källa, lövsumpskog, meanderlopp

Beskrivning

Snikabäcken rinner vackert slingrande fram över de lätta jordarna norr om Södra Ryd. Utefter två avsnitt har bäcken ett särskilt vackert lopp och kantas av naturliga skogsbestånd med gott om död ved. Det norra beståndet utgörs av gran och det södra av klibbal. I bäcksidorna finns källpåverkad mark. Bland kärllväxterna märks skärmstarr, bäckbräsa, spindelblomster, korallrot, kärrfibbla och ormbär. Den rödlistade dunmossan (*Trichocolea tomentella*) och vågig sidenmossa (*Plagiothecium undulatum*) har noterats bland markmossorna.

Naturvärde: II

Bevarande: Alla typer av skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena. Ny bebyggelse och annan exploatering samt åtgärder som påverkar områdets hydrologi kan hota naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Områdena bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6701, 6703)

6705. Luttrans dalgång uppströms Stöpen

Yta: 67 ha

Läge: 2,2 km Ö -SSÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h, 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sätters -Lunden 1:6, 1:7, 1:14, 1:15, Snuggebo 1:1, 1:2, Mon 1:3, Mölltorp 1:14, Säter 2:1, Sörbylund 2:3, 4:2, Klia 2:7, Dunshult 1:1. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BHVZ

Lövsumpskog, meanderlopp, ravin, å, bäck, källa, lundflora, lövblandskog, strandbrink, öring

Beskrivning

Luttran leder bort en stor del av vattnet från Nordbillings östsida. Ett stort antal bäckar och åar flyter samman med Luttran söder om Stöpen. De viktigaste vattendragen är Garpängsbäcken, Rännån, Vräkeforsbäcken, Snikabäcken och Vrångbäcken. De nedersta delarna av vissa av dessa bäckars dalgångar ingår i objektet.

Luttran och bäckarna har skurit raviner i de lösa jordarna. Särskilt i de södra delarna är raviner djupa, ca 10 m. I de norra delarna uppvisar Luttran vackra exempel på meanderlopp. Strandbrinkar med rasjordstyper och småskred är utbildade på flera ställen.

Genom att ån avvattnar mycket kalkrika marker är vattnet mycket kalkrikt.

Omgivningarna utgörs till stora delar av åkrar. På östra sidan dominerar dock skogsmarker omgivningarna. I norr kantar Stöpens tätort den västra stranden. På motsatta sidan finns här en betesmark. En motorbana är anlagd norr om Snuggebo och berör delvis objektet.

Raviner täcks, i den mån de ej är beteshävdade, av lövskog. Framför allt finns här klibbal och gråal. Asp, gran, hägg, björk, lönn, ask, fågelbär, ek och alm finns som inslag i bestånden. Hassel finns på en del ställen i buskskiktet.

En del bestånd är genomhuggna och har låga naturvärden. Andra hyser äldre träd med gott om död ved. Fuktiga lågor som ligger i vattnet finns bl a där Vrångbäcken rinner ut i Luttran.

Fältskiktet är överallt präglat av kalken med rika förekomster av lundväxter. Ramslök finns i de övre delarna. Andra arter är t ex lundelm, strutbräken, hässleklocka, humle, bäckbräsa, lungört, lundkardborre, kransrams och kärrfibbla.

Av faunan kan framhållas att öring finns i vattnet vilket tyder på god vattenkvalité. Luttran är ett viktigt tillhåll för strömstare och även kungsfiskare noteras då och då.

Naturvärde: II (L 150, 156:II, 158:III, V 08D6H04, 08D6H05:III)

Ett av de viktigaste vattendragssträckorna på Nordbillings östsida. Luttran är här geomorfologiskt välutvecklad med flera mogna skogsbestånd.

Sannolikt finns höga limniska värden i ån.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder och av ny bebyggelse och annan exploatering. Föroreningar och kväveutlakning till vattnet kan påverka naturvärdena negativt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De områden som avgränsats som nyckelbiotoper bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Uppkommande gran bör röjas bort. De nordöstra delarna bör även fortsättningsvis betas.

Behov av dokumentation: Limniskt värdefulla avsnitt behöver identifieras och avgränsas. Resultatet av en sådan utredning kan medföra förändrad värdestatus för hela objektet.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6H04, 08D6H05)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 27)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 150, 156, 158)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:302)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6704, 6706, 6714, 6716)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

6706. Grusås mellan Stöpen och Snuggebo

Yta: Ca 12 ha

Läge: 1,6 km Ö -SÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Mölltorp 1:4, 1:10, 1:14, Åkersäter 1:2, 1:3, 1:4, 2:26, Dunshult 1:1, Björkebacken 1:1. Dessutom berörs ett antal mindre tomtfastigheter.

Värden: GL

Grusavlagring, rullstensås

Beskrivning

Objektet är en rygg i SSV -NNV -lig riktning som utgör den sydligaste delen av ett stråk av kullar och ryggar från Horn och söderut. Bildningarna är avlagrade av en isälv och det aktuella avsnittet kan ha avsatts i en spricka i inlandsisen. Materialet i ryggen är sand som växellagrar med grövre grusigt material.

Naturvärde: II (G B2 -a:II)

En rygg med karakteristisk form utan ingrepp i form av täkter ger högt naturvärde.

Bevarande: Objektets naturvärden hotas av åtgärder som påverkar terrängens ytformer och de lösa jordlagren.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde B2 -a)

6707. Lövskog sydväst om Stöpen

Yta: Ca 60 ha
Ekonomisk karta: 08D 6h
Fastigheter: Åkersäter 1:2, 1:3, 1:4, 2:6, 2:26, Mölltorp 1:14, Stångesäter 2:1.
Värden: BHLSZ
Ädellövskog, bäck, ekskog, källa, lundflora, motionsspår

Beskrivning

Mellan Stöpens samhälle och riksväg 48 finns ett större sammanhängande lövskogsområde. Terrängen sluttar mot öster. Garpängsbäcken rinner genom områdets norra del. Utefter bäcken finns försumpad mark. I områdets södra del finns också kallpåverkade partier. Jordarna i hela objektet är kalkrika vilket påverkar vegetationen.

Ett belyst motionsspår slingrar sig fram i de norra delarna.

Skogen domineras av medelgrov till grov ek och björk med inslag av ask, sälg, gran, alm och hägg. Hassel dominerar buskskiktet. I fältskiktet finns ställvis välutvecklad lundflora med långsvingel, skogssvingel, stinksyska, lundstjärnblomma, skogsstarr, springkorn, gulsippa, skogsvicker, tandrot, hässleklocka och lundelm. I fuktiga partier, finns skärmstarr, kärrfibbla och strutbräkenbestånd. I ett kallpåverkat och fårbetat parti i de sydöstra delarna täckt av välsluten askskog finns källpraktmossa (*Pseudobryum cinclidioides*).

Ett värdefullt parti finns kring Garpängsbäckens nedre del där dvärghäxört och lundstjärnblomma noterats.

En del av beståndet är gallrat och även avverkningar har skett. Lövskogen påverkas också av en större elledning skär genom skogen.

Naturvärde: II (L 159:II)

Ett stort ädellövskogsområde med kalkpräglad flora och bäckmiljöer medför högt naturvärde. Området har sociala värden och värde för friluftslivet genom sitt tätortsnära läge.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena. Uppförande av nya byggnader eller annan exploatering utgör också hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är delvis klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Värdekärnorna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd) och i huvudsak lämnas till fri utveckling. Vid skogliga åtgärder bör lågor, torrträd och gamla lövträd sparas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 159)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6707, 6708, 6713, 6715)

6708. Skåningstorpskärret med omgivningar

Yta: 12 ha

Läge: 4 km SSÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1.

Värden: BHZ

Extremrikkärr, kalktuff, källa, lövsumpskog, rik kärlväxtflora, rik mossflora

Beskrivning

Objektet utgörs främst av ett extremrikkärr vid foten av Billingens östsluttning. Flera källor mynnar i kärret omgivna av välvda axagytter. Kalktuffbildning pågår - särskilt i den västra källbäcken - och ett par torrare kalktuffryggar finns mellan blötare källkärrsyttor. Söder och nordväst om det öppna kärret finns björksumpskog. Den sydöstra björkskogen är gallrad. Här finns rikligt med bl a blåtåtel och ängsvädd. I kärret finns ett stort antal ovanliga rikkärrsväxter som blodnycklar, vaxnycklar, flugblomster, kärrknipprot, sumpnycklar, majviva, vippstarr, oxstarr, ängsstarr, tagelsäv, gräsull, rosettjungfrulin, vildlin och slätterblomma. Av intressanta rikkärrsmossor kan nämnas att svartknoppsmossa (*Catocopium nigratum*), källflikmossa (*Lophozia bantriensis*) och dunmossa (*Trichocolea tomentella*) har påträffats. I källbäckarna finns kransalger. I björksumpskogen i sydvästskanten av reservatet växer repestarr.

Naturvärde: I (N 14:207:I, V 08D6H02:I, L 148:III)

Ett av få riktigt artrika och välutvecklade rikkärr i Nordbillingens östsluttning.

Bevarande: Hotet mot kärret är främst igenväxning av buskar och sly samt ändring av de hydrologiska förhållandena.

Skydd: En mindre del (2,3 ha) omfattande rikkärret är skyddat som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen den 23 september 1970.

Fastställd skötselplan är från den 14 oktober 1975. Förvaltare är Skövde kommun. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: För att undanröja hotet om igenväxning fordras regelbunden men ej årlig busk - och slyröjning, möjligen kompletterat med slätter av fastmarkspartier. Det är inte kostnadseffektivt att sköta öppna partier som slättermark. En stor röjning gjordes 1990 varför situationen f n är god. Skötselplanen behöver ses över under den kommande tioårsperioden.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6H02)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 33)

Larsson 1968 flora, mossor, vegetation

Larsson 1969 flora, mossor

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 148)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:207)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skövde kommun & Länsstyrelsen 1975 skötsel, naturbeskrivning

6709. Lövmarker mellan Smedsgården och Mölltorp

Yta: Ca 40 ha

Läge: 2,7 km S om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1, 15:23, 15:31, Sätters -Lunden 1:3, 1:6, 1:14.

Värden: BHZ

Lövblandskog, bäck, kalksten, källa, lundflora, lövsumpskog, strömränna, ädel-lövskog

Beskrivning

Slutningen nedom vägen mellan Rånna och Ryd, norr om Smedsgården täcks av frodiga lövskogar. I de övre delarna sluttar terrängen brant men sedan planar den ut närmare riksväg 48. Ett par bäckar rinner genom bestånden och på ett par platser finns källor. Jordarna är mycket kalkrika. Ett par strömrännor från isavsmältningen förekommer.

I de nedre delarna dominerar ganska ung klibbal och ask. Björken utgör ett stort inslag liksom sälg. Enstaka förekommer hägg, ek, alm och lönn. Ett parti väster om Lunnahult har granplanterats.

Längre upp i slutningen finns ställvis högvuxen medelgrov alm med inslag av ask, björk och någon ek, gran och fågelbär.

Överallt är markfloran rik och närmast av lundtyp. Ramslök, skogsstarr, storrams, lundstjärnblomma, kärrfibbla, skärmstarr, stinksyska, hässleklocka och strutbräken finns på flera ställen. Även lundviol, kransrams, myska, nästrot och skogsnycklar är påträffade i detta område.

I ett källpåverkat avsnitt nedom branten i norr finns kamtuffmossa (*Palustriella commutata*). Här är även ädellövträden äldre.

Skogsbestånden är jämfört med intilliggande bestånd mera påverkade av skogliga åtgärder (avverkningar) och är genomgående yngre. Detta gäller framför allt de östra delarna.

Naturvärde: II (L 162:III, 163;II)

Ett stort område med ädellövnatur som dock är starkt påverkat av skogliga åtgärder.

Bevarande: Skogliga åtgärder och åtgärder som påverkar områdets hydrologi utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Ett källpåverkat område (0,3 ha) är skyddat med stöd av NVL (biotop-skydd) genom beslut av Skogsvårdsstyrelsen 8 maj 1995. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Områden med äldre ädla lövträd och klibbalar bör sparas och lämnas till fri utveckling. Granplanteringen väster om Lunnahult bör avvecklas. Asken är på dessa marker ett både från produktions - och naturvårdssynpunkt ett bättre träd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 162, 163)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6702)

6710. Lövskog norr om Mölltorp

Yta: Ca 40 ha

Läge: 1,5 km SSÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Mölltorp 1:14, Åkersäter 2:4, 2:13, 2:26.

Värden: BLZ

Lövskog: död ved, hjorthägn, jätteek, lundflora, lövsumpskog, ädellövskog

Beskrivning

Mellan den gamla vägen till Mariestad och riksväg 48 ligger norr om Mölltorp ett större bestånd ädellövskog. Lövskogsområdet fortsätter även nedom riksväg 48. Terrängen sluttar mot öster. Stora delar av området är påverkat av rörligt grundvattnet och en mindre våtmark finns i de centrala delarna. Garpängsbäcken rinner genom den nordligaste delen.

Större delen av beståndet (Mölltorp 1:14 ovan riksvägen) är betad av kronhjort och har under de senaste 15 åren med djurens hjälp utvecklats från en tät ädellövlund till en gles skog med stor genomsikt. Två områden har dock ej betats av hjort - området nedom riksväg 48 samt marker utanför Mölltorp 1:14.

Trädskiktet domineras av klibbal, ek, ask, alm och björk. Ädellövet dominerar mera i de övre delarna medan triviallövet är mera markant i de nedre delarna. I beståndet finns tämligen grov ask och alm. En jätteek finns strax nordost om Mölltorps gård. En hel del död ved finns i beståndet efter hjortarnas aktiviteter.

Betetrycket har starkt förändrat vegetationen i lövbeståndet. I anslutning till den lilla våtmarken har skogsnycklar, skogsstarr, näbbstarr och kransrams noterats. Förr fanns här storrams, kransrams, ramslök, ormbär, bäckbräsma, blåsippa, stinksyska, lungört, nunneört, lundbräsma, vätteros, skogsknipprot, lundviol och tvåblad.

I den ej hjortbetade delen har också lundväxter som lungört, bäckbräsma, storrams, blåsippa, stinksyska, lundviol och skavfråken påträffats.

Norr om hjorthägnen finns på grannfastigheterna en i stort sett orörd ädellövskog med grov alm, asp, ek och hassel.

Hjorthägnen har en intressant vedsvampflora. Bl a har brödmärgsticka (*Perenniporia medulla -panis*), lysticka (*Hapalopilus rutilans*) och fläckticka (*Skeletocutis nivea*) noterats.

Naturvärde: II (L 152:II, V 08D6H06:III)

Ett starkt påverkat objekt som hyser äldre ädla lövträd.

Bevarande: -

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Området är intressant genom sin succession till följd av hårt hjortbete. En del skogliga åtgärder har dock gjorts (vedhuggning), oftast föranledda av hjortarna som skadat träden. Den gamla eken bör frihuggas så den inte dör i förtid. Området norr om hjorthägnen har så höga naturvärden att skydd med stöd av NVL (biotopskydd) bör övervägas.

Behov av dokumentation: Eftersom kärleväxtfloran i hjorthägnen inventerades 1989 skulle det vara av värde med en förnyad inventering för att utröna något om hjortarnas påverkan på floran.

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6H06)
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 29)
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 152)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

6711. Betesmark söder om Stängesäter

Yta: 4 ha**Läge:** 600 m SSÖ om Sätters k:a**Ekonomisk karta:** 08D 6h**Topografisk karta:** 08D NÖ**Fastigheter:** Mölltorp 1:14.**Värden:** BKZ**Äldre odlingslandskap**, friskäng, torräng, åkerholmar, äldre åker, öppen hagmark

Beskrivning

Söder om Stängesäter utbreder sig nedom den gamla Mariestadsvägen en sluttande betesmark. Hagen är en blandlövhage med många stora och vackra odlingsrösen. Enligt den gamla ekonomiska kartan från slutet av 1800 -talet var området då åkermark. Under de senaste 50 åren har området dock enbart betats.

Trädskiktet domineras av ask och fågelbär. I buskskiktet finns hagtorn, hassel och nypon.

I de övre och nedre delarna av hagen dominerar en vegetation med många kvävegynnade växter. Däremellan finns torrare mark och här växer ängshavre, stor blåklocka, brudbröd, prästkrage och gullviva rikligt. Här finns också backsmörblomma, blodnäva, sötvedel, lundtrav, rödkämpar och bockrot.

Området betas av nötkreatur.

Naturvärde: III (Ä 68:III)

Området har stora kulturhistoriska värden och är av betydelse för landskapsbilden.

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör hot mot naturvärdet. Uppförande av bebyggelse och annan exploatering utgör också hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.**Bedömning av skydd och skötsel:** -**Behov av dokumentation:** -**Litteratur:**

- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 68)

6712. Lövskog väster om Rosenlund

Yta: Ca 12 ha**Läge:** 600 m SÖ om Sätters k:a**Ekonomisk karta:** 08D 6h**Topografisk karta:** 08D NÖ**Fastigheter:** Mölltorp 1:14, Åkersäter 1:4, 2:6, 2:26.**Värden:** BZ**Lundflora, ädellövskog**, gamla ädellövträd, hamlade träd, orkidéer

Beskrivning

Väster om Rosenlunds trädgård, på västra sidan om riksväg 48, ligger en ädellövskog dominerad av ask och alm. Även ek, asp, björk, lönn, gråal, klibbal och fågelbär liksom flera hamlade oxlar förekommer längre in i beståndet. Ädellövträden är ganska grova och gamla. I buskskiktet dominerar hassel. Getapel och hagtorn finns också och tyder på öppnare förhållanden i äldre tid. Historiskt är detta gammal lövängsmark.

Objektet är känt för sin fina, kalkpåverkade flora. Lundväxter dominerar fältskiktet med arter som gulsippa, tvåblad, trolldruva, lundviol, underviol, kransrams, storrams, hässleklocka, lundstjärnblomma, skogsknipprot, skogsnycklar och skogstarr. Här finns också citronsippa, korsningen mellan vitsippa och gulsippa. I beståndets nedre delar finns kommunens största bestånd av guckusko som tillika är ett av länets största.

Röjningar för att gynna guckuskon har gjorts under senare år. Arten har också ökat i antal.

Naturvärde: II (L 153:II)

Rik markflora och god trädkontinuitet ger detta objekt högt naturvärde.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot objektet. Igenväxning utgör ett hot mot naturvärdet i vissa delar. Exploatering i form av uppförande av byggnader eller andra anläggningar kan utgöra ett hot.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Om hot mot guckuskolokalen skulle uppenbara sig bör denna skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Även för sumpskogen väster om guckuskolokalen kan ett sådant skydd övervägas. Runt guckuskobestånden bör regelbunden röjning av sly och buskar ske så att halvöppna förhållanden råder. I övrigt bör äldre ädla lövträd sparas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 28)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 153)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6719 och 6720)

6713. Ung ädellövskog nedom Sätters k:a

Yta: 6 ha

Läge: Omedelbart Ö om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stängesäter 1:1, Mölltorp 1:14.

Värden: BZ

Ädellövskog, allé, gamla ädellövträd, lundflora, vårdträd

Beskrivning

I slutningen nedom den gamla Mariestadsvägen, mitt emot Sätters kyrka finns en ung, gallrad ädellövskog av ask och i viss mån alm. Enstaka klibbal, fågelbär och hästkastanj finns här. Norr om gården finns en mera parkartad ädellövskog med inslag av hästkastanj. Utmed vägen finns en allé med grova träd, framför allt askar. I de södra delarna är ädellövskogen äldre och grövre.

Fältskiktet är av utpräglad lundtyp med många kalkgynnade arter. Gulsippan förekommer t ex rikligt liksom skogsstarr, storrams, lundviol, skogsförgätmigej och ormbär.

Naturvärde: III (L 146:II)

Bevarande: Naturvärdena hotas principiellt av exploatering i form av uppförande av byggnader och andra anläggningar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 146)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6718)

6714. Ädellövskog nordost om Sätters k:a

Yta: 32 ha

Läge: 700 m NNÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h, 08D 7h

Topografisk karta: 08D Nö

Fastigheter: Mölltorp 1:14.

Värden: BZ

Lundflora, ädellövskog, igenväxningsmark, rik svampflora

Beskrivning

I Nordbillingsens östsluttning, begränsat av den gamla och nya vägen till Mariestad samt vägen mellan Säter och Stöpen i norr och Stängesätters åkermarker i söder finns en större ädellövskog. Även detta bestånd är som så många andra i denna del av sluttningen gammal lövängsmark som vuxit igen till ädellövskog. Den största delen, omfattande de övre delarna hyser en ganska ung skog med enstaka grandungar. Här har också en del dikningar och avverkningar gjorts. De östra, nedre, delarna täcks av en grov skog med ek, alm och ask. Inslag finns också av medelgrov asp och björk. Ett ganska tätt buskskikt av hassel m m gör att beståndet har hög slutenhet.

Fältskiktet i hela området är av lundtyp med arter som gulsippa (även hybrid med vitsippa), lungört, vårärt och skogsbingel. I de nedre delarna finns skogsvicker, skogsstarr, långsvingel, nästrot, lundelm och skogsnycklar. Bland noterade intressanta svampar märks fläckticka (*Skeletocutis nivea*), *Psathyrella populina*, småskölding (*Pluteus nanus*) och vårtkräling (*Flammulaster limulatoides*). På träden finns piskbaronmossa (*Anomodon attenuatus*), guldockmossa (*Homalothecium sericeum*) och trubbfjädermossa (*Homalia trichomanoïdes*).

Naturvärde: II (L 154:II)

Beståndet har sannolikt god kontinuitet av ädla lövträd, är stort och hyser lundflora vilket medför att objektet har högt naturvärde. De övre delarna har lägre naturvärde.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena. Uppförande av bebyggelse och annan exploatering utgör också hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Vid skogliga åtgärder bör gamla ädla lövträd och grov död ved sparas. De nedre delarna bör säkerställas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: Naturvärdena bör utredas ytterligare.

Litteratur:

- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 26)
- Lundgren 1992 fåglar
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 154)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6717)

6715. Betesmarker vid Brona

Yta: 13 ha

Läge: 700 m NV om KSS

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1.

Värden: BZ

Sandmark, äldre åker, betesmark, kraftledning, rik fjärilsfauna, torräng

Beskrivning

Objektet utgörs av två betesmarker på sandig mark som till största delen förr sannolikt varit åker. Huvuddelen är öppen men i södra och nordöstra kanten finns lundartade partier. Markfloran i de öppna delarna är rik på torrängsväxter som smällglim, tjärblomster, käringtand, getvåpling, jungfrulin, bockrot, ljung, gulmåra, ängsskallra, monke, liten blåklocka, ängsklocka, m m. I de mera lundartade delarna har kransrams, skogsnycklar och skogsknipprot noterats. Området är känt för sin rika fjärilsfauna, framför allt när det gäller dagfjärilar och mätare. Bl a har här noterats hökblomsternätfjäril (*Melitaea cinxia*) och svävfluglik dagsvärmare (*Hemaris tityus*).

Markerna har ej betats under senare år. I det norra delområdet finns också fuktigare partier. I denna del har låsbråken hittats.

Naturvärde: II

Ovanlig naturtyp samt rik fjärilsfauna ger mycket högt naturvärde.

Bevarande: Den upphörda hävden och igenväxningen i den södra delen utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är önskvärt att betet kommer igång igen. Området bör ej betas för hårt, möjligen ej alla år, då för hårt bete är ogynnsamt för fjärilsfaunan. Sly bör röjas bort.

Behov av dokumentation: -

6716. Ljunghedsmark och sandiga åkrar sydost om Lunnahult

Yta: Ca 4 ha

Läge: 3,4 km SSÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 6h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ryd 15:1.

Värden: BZ

Sandmark, kraftledning, äldre åker

Beskrivning

Området utgörs av gammal åkermark på sandig mark som utvecklats till ljunghedsliknande mark och torrbackar. Området ligger till stor del under en stor kraftledning och är till största delen öppet. Enstaka träd finns i kanterna, t ex tall, asp och ek. Enbuskar förekommer tämligen rikligt. Många arter från naturlig fodermark finns i området som slankstarr, tjärblomster, smörbollar, blåsuga, liten blåklocka och slätterfibbla. Getrams och ängsklocka är ovanliga inslag i floran. Området är helt ohävdad och delvis granplanterat.

Naturvärde: III

Bevarande: Igenväxning, fortsatt ohävd och granplantering utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skötas på något sätt. Eventuellt genom slyröjning. Bl a bör de planterade granarna tas bort.

Behov av dokumentation: Hela området norr om KSS bör inventeras i syfte att upprätta en plan för den fortsatta markanvändningen så att denna tar hänsyn till naturvärdena.

6801. Ösan vid Fjället

Yta: Ca 20 ha

Läge: 6 km SSV om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Säterkullen 2:19, Knistad 2:2, Skövde 5:3, 5:4, Sörby -Lund 4:2, Frösve -Tovatorp 1:10. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BSVZ

Gråalskog, ravin, å, blandskog, block, död ved, friskäng, källa, naturbetesmark

Beskrivning

Ösan nedströms bron vid Fjället bildar en intressant sträcka natur utefter rinnande vatten. Ån rinner i en ravin nedskuren 10 -20 m i de lösa jordlagren. I detta avsnitt är åns botten stenig. Den djupt nedskurna åfåran i detta avsnitt betingas av Ösans passage av den gamla strandzon som finns i ett öst -västligt bälte. Ösan delar på flera ställen i detta avsnitt upp sig i flera åfåror och flera små lövklädda holmar finns i ån. I den västra ravinsidan finns ställvis källpåverkad mark. Små distinkta tvärraviner finns längre mot norr på den västra sidan.

Den västra stranden kläs ställvis av en påfallande orörd gråalskog. Även björk, klibbal, hägg, gran, tall och alm finns i skogen. Många av träden, särskilt en del av barrträden, är gamla och grova. Utmed ån står grova knäckepilar, ibland med stammar som hänger ut över vattnet. I buskskiktet dominerar hassel som utvecklat grova buketter. I beståndet finns gott om död ved i olika nedbrytningsstadier och dimensioner.

Markfloran har stort inslag av lundväxter som hässleklocka, lundelm, rödblära, springkorn, lundstjärnblomma och ormbär. I fuktiga partier finns skärmstarr, strutbräken, missne, kärffibbla och källpraktmossan (*Pseudobryum cinclidioides*).

På andra sidan ån täcks strandbrinken närmast Fjället av en öppen betesmark. Närmast ån finns en ridå av alar. I floran finns många intressanta gräsmarksväxter som stagg, svinrot, prästkrage, bockrot, stor och liten blåklocka, gökärt, smörbollor och darrgräs.

Längre mot norr vidtar sedan lövskog även på östra sidan av ån.

Forsärla och strömstare finns utmed ån, men det är osäkert om den sistnämnda häckar.

Naturvärde: II (L 168:II, Ä:69:III)

Ett naturskogsartat strandskogsparti i kombination med limniska miljöer och gräsmarker, alla med stora botaniska och zoologiska värden, ger högt naturvärde. Naturvärdena är dock olika höga i olika delar. Området är en omtyckt sportfiskelokal.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder av olika slag. Betesmarken hotas av upphörd hävd och igenväxning. Hela området hotas av uppförande av ny bebyggelse eller annan exploatering. De limniska naturvärdena är starkt beroende av att Ösans vattenkvalité är god.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Den västra stranden bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd alternativt reservat). Betesdriften på den östra sidan bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: Områdenas limniska värden är ej kända. Dessa bör utredas och kan leda till en omvärdering av naturvärdet.

Litteratur:

Hermansson 1976 strömstare

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 69)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 168)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6801, 6802)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

6802. Betesmark öster om Daltorp

Yta: 2,5 ha

flygplats

Ekonomisk karta: 08D 6i

Fastigheter: Daltorp 1:10.

Värden: BZ

Blandskog, igenväxningsmark

Läge: Knappt 3 km SÖ om Skövde

Topografisk karta: 08D NÖ

Beskrivning

Detta objekt utgörs av en igenväxande hagmark omgiven av åkrar och skog. Ett ganska tätt trädskikt av björk, asp och gran finns i hagen. En är den vanligaste busken. Marken är till stor del fuktig med tuvåtälängar, men här finns också rödvenäng. Trots upphört bete finns här flera indikatorarter för hävdad gräsmark som ängsvädd, smörbollar, piggstarr, stagg, prästkrage, gökärt, ängsskallra, grönvit nattviol, sumpmåra slättergubbe samt stor och liten blåklocka.

Naturvärde: III (Å 70:III, L 171:IV)

Bevarande: Området hotas av igenväxning och fortsatt ohävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör röjas och bete återinföras. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 70)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 171)

6803. Moränrygg mellan Fjället och Daltorp

Yta: Ca 70 ha

Läge: 5 km S om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Suntetorp 6:11, Runneberg 1:1, Daltorp 1:7, Säterkullen 2:12, Kristinetorp 1:2, 1:3. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: G

Randmorän, torrbacke

Beskrivning

Mellan Fjället och Daltorp ligger några moränryggar i öst -västlig riktning. Dessa hör till samma grupp som bildningarna vid Sventorp och är randmoräner. Bildningarna täcks av skog (framför allt i väster), åker och bebyggelse.

På ett par ställen utmed torra vägkanter m m har fältkrassing noterats.

Naturvärde: II (G E2 -b:II)

Bildningarna ingår i ett för länet ovanligt stor gruppering av randmoräner och har en karakteristisk ryggform.

Bevarande: Åtgärder som påverkar terrängens ytform och de lösa jordlagren utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde E2 -b)

6804. Lövskog norr om Säterkullen

Yta: 7,5 ha

Läge: 5,8 km S om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Runneberg 1:1, Daltorp 1:10.

Värden: BZ

Lövblandskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Norr om Säterkullen finns en igenväxningsmark av grov asp, björk och gran. Inslag finns av grova fågelbärsträd. Även lite gråal förekommer. I buskskiktet finns hassel och enstaka getapel. Området har tidigare varit betesmark och en del gräsmarksväxter finns kvar.

Naturvärde: III (L 169:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder liksom omföring till barrskog utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre lövträd, hålträd och död ved bör sparas vid avverkningar.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 169)

6805. Alsumpskog utmed Rallebäcken

Yta: 20 ha

Läge: 4,8 km SSÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Kristinetorp 1:2, Daltorp 1:5, 1:6, 1:10, Fröbäcken 1:1.

Värden: BHZ

Bäck, klibbalsumpskog, meanderlopp, ravin

Beskrivning

Rallebäcken kantas utefter en ca 2 km lång sträcka av ganska grov klibbalskog. Bäckens rinner i en svagt utvecklade ravin nedskuren ca 5 i de flacka strandzonssedimenten sydost om Skövde flygplats. Vattendraget har ett vackert meandrande lopp.

Grov klibbal förekommer utefter hela sträckan. I de södra delarna finns även gråal. Ett litet inslag finns av björk, grov asp, gran, hägg och sälg. I buskskiktet finns hassel, en, getapel och nypon på högre liggande partier. I de södra delarna betas några avsnitt.

I markfloran har strutbräken, gullpudra, bäckbräsma och blåsippa noterats. Scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*) är noterad i de södra delarna.

Naturvärde: III (L 170:II)

Ett tämligen värdefullt klubbalsbestånd utefter rinnande vatten i denna del av kommunen. En del ingrepp i form av avverkningar har dock skett och medför att objektets naturvärden minskat.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder och av åtgärder som påverkar hydrologin och vattendragets lopp. **Skydd:** Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Några partier med gammal klubbalskog bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd) och lämnas till fri utveckling. Underlag för att avgränsa sådana ytor saknas.

Behov av dokumentation: Objektet är stort och värdekärnor och limnologiska värden bör utredas.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 170)

6806. Lövskog utmed Alebäcksbäcken

Yta: 19 ha

Läge: 4 km SSÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6i, 08D 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Långaskede 2:1, Lilla Långaskede 1:6, Klåvasten 3:2, Soldatorpet 1:1, Stora Väring 5:32, Fröbäcken 1:3.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog, ravin

Beskrivning

Objektet utgörs av lövsumpskog utmed en ca 2 km lång sträcka av Alebäcksbäcken uppströms Klåvasten. Vattendraget är nedskuret i gamla strandzonssediment.

Skogen domineras av grov klubbal med inslag av medelgrov asp, gran och björk. Hägg och rönn förekommer sparsamt.

Naturvärde: III (L 172:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder och åtgärder som påverkar bäckens lopp och hydrologi påverkar naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 172)

6807. Björkkärr sydost om Klåvasten

Yta: 0,7 ha

Läge: 3,3 km SSÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bro 1:31.

Värden: BHZ

Lövsumpskog

Beskrivning

Objektet är ett kärr med 80 -åriga björkar och med stort inslag av klibbal och gran. Enstaka äldre klibbal och björk finns med rik epifytflora. Lågor och välutvecklade sockelbildningar utgör värdefulla mikrohabitat. Mindre stillastående vattensamlingar finns i kärret.

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder och åtgärder som påverkar områdets hydrologi utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 6803)

6901. Dottermossen

Yta: Ca 140 ha

Läge: 7,5 km NÖ om Sventorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Våring 40:2, 8:8, 1:58, 11:71, Locketorp och Våring s:21, Bro 1:32, Stenbrotorp 1:2, Stora Dagstorp 1:3, 1:2, Dagstorp 1:10, Sventorps -Larstorp 1:2, Alebäcken 4:1, Lilla Dotterhall 1:2. Ytterligare några fastigheter berörs till mycket liten del.

Värden: BGHZ

Tallmosse, lövsumpskog

Beskrivning

Dottermossen är en svagt välvd mosse som till stora delar är påverkad av gammal torvtäkt. Stora arealer kantskog bestående av tallmosse och lövsumpskog finns, framför allt i de nordöstra delarna. Dikningar i dessa delar har skett. Här finns ett par försumpade avsnitt med gammal björksumpskog. Asp förekommer i lövbeståndet allra längst i nordost. Rikligt med död ved i form av lågor och torrträd finns i ett par områden i de nordöstra delarna. Missne och en rödlistad skalbagge (*Labi-dostomis humeralis*) har noterats här.

Objektet har ej fältinventerats under våtmarksinventeringen.

Naturvärde: III (V 08D6J01:III, L 175:IV, 177:IV)

Bevarande: Det är framför allt skogsbrukets aktiviteter som kan hota vissa värden. Mossens morfologi är till stora delar kraftigt störd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6J01)

Franzén 1983 torv

Julihn 1975 torvbrytning

Larsson & Kamal 1980 torv

Lundgren & Andersson lövskog (nr 175, 177)

Munthe, Westergård & Lundqvist 1928

Skogsvårdsstyrelsen 1996 nyckelbiotoper (nr 6901, 6902)

Von Post 1923 torv

6902. Höge mosse

Yta: 57 ha

Läge: 7 km ÖSÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Locketorps och Värings socknar s:12, Bankälla 5:2, 1:6, 24:1, 3:2, Hagestad 3:1.

Värden: BHZ

Tallmosse

Beskrivning

Höge mosse är en ganska liten mosse täckt av lågvuxen tall. Den är hydrologiskt helt orörd vilket är ovanligt i dessa delar av kommunen. Laggår och kärr är små men på några ställen tydligt utvecklade. Avverkningar på anslutande fastmarker påverkar i viss mån skog -myr -mosaiken.

Objektet har ej fältinventerats under våtmarksinventeringen.

Naturvärde: II (V 08D6J02:II)

Våtmarkens orördhet medför ett högt naturvärde.

Bevarande: Objektets naturvärden hotas främst av skogsbrukets aktiviteter. Eftersom inga äldre diken finns i våtmarken torde dikningshotet idag vara av ringa betydelse.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6J02)

Franzén 1983 torv

Larsson & Kamal 1980 torv

Von Post 1923b torv

6903. Orrebomossen

Yta: 31 ha (av totalt ca 180 ha)

Läge: 5 km N om Tibro station

Ekonomisk karta: 08D 6j, 08E 6a
NV

Topografisk karta: 08D NÖ, 08E

Fastigheter: Stora Dagstorp 1:2, 1:4, Hagestad 3:1 samt flera fastigheter i Tibro kommun.

Värden: BHZ

Tallmosse, öppen mosse, fattigkärr, högmosse, lövsumpskog

Beskrivning

Mossen ligger nästan i sin helhet i Tibro kommun. Endast en mindre del i norr hör till Skövde kommun.

Mossen består av ett östligt och ett västligt svagt välvt mosseplan. Det västra är till viss del påverkat av torvtäkt och är tätare bevuxet med martallar än det östra. Välutvecklade laggar finns framför allt i de sydöstra delarna och i norr. Många av laggarna i de norra delarna är dikade. Ett förhållandevis opåverkat björkkärr finns i de norra delarna i anslutning till en lagg.

Objektet är inte fältinventerat i våtmarksinventeringen.

Naturvärde: III (V 08E6A01:III)

Ett stort myrområde som endast i mindre delar är påverkade.

Bevarande: Skogsbrukets aktiviteter i form av avverkningar och rensningar av befintliga diken utgör det största hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker

Allvin 1986 fåglar

Larsson & Kamal 1980 torv

Skogsvårdsstyrelsen 1995 nyckelbiotoper (6903)

Von Post 1923a torv

6904. Östra Säckamossen

Yta: 36 ha

Läge: 5 km ÖSÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6j, 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Väring 29:18, 5:31 (Bankälla ga:1), Bankälla 29:1, 8:12, 6:6, Källsäter 4:8, Locketorps -Bengtstorp 1:13, 1:10.

Värden: BHZ

Tallmosse

Beskrivning

En mindre myr huvudsakligen bevuxen med tallmosse -vegetation. Större delen av myren är påverkad av dikning.

Mossen har ej fältinventerats i våtmarksinventeringen.

Naturvärde: IV (V 08D6J03:III)

Bevarande: Skogsbruket kan utgöra visst hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6J03)

6905. Västra Säckamossen

Yta: 22 ha

Läge: 4,5 km ÖSÖ om Locketorps

k:a

Ekonomisk karta: 08D 6j, 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Källsäter 3:15, 3:6, 3.2, 3:8, Bro 1:32.

Värden: BHZ

Tallmosse

Beskrivning

En mindre myr huvudsakligen bevuxen med tallmosse -vegetation. De södra delarna av myren är påverkade av dikning.

Mossen har ej fältinventerats i våtmarksinventeringen.

Naturvärde: IV (V 08D6J04:III)

Bevarande: Skogsbruket kan utgöra visst hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6J04)

6906. Liten mosse öster om Lilla Dagstorp

Yta: 11 ha

Läge: 4 km ÖSÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 6j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Källsäter 1:18, Bankälla 8:12.

Värden: BZ

Tallmosse

Beskrivning

Liten skogklädd mosse. Några diken är gjorda i mossen.

Mossen har ej fältinventerats i våtmarksinventeringen.

Naturvärde: IV (V 08D6J05:III)

Bevarande: Skogsbruket kan utgöra visst hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D6J05)

6001. Källemossen

Yta: Ca 145 ha

Läge: 6 km N om Tibro station

Ekonomisk karta: 08E 6a, 08E 7a

Topografisk karta: 08E NV

Fastigheter: Östra Stöpen 3:1, Bankälla 3:2 - 3:4, 5:2, 1:6, 24:1, Stora Dagstorp 1:6, 1:2, 1:3. Dessutom hör en liten del till Tibro kommun.

Värden: BHZ

Öppen mosse, fattigkärr, myrfåglar, tallmosse

Beskrivning

Källemossen är svagt välvd mosse med ett mosseplan som i stort sett är öppet i de centrala delarna och tallklädd i kanterna. Utefter hela den västra kanten finns en välutvecklad lagg, ställvis med lösbottenvegetation. Mossen saknar spår av torvtäkt frånsett en mycket liten husbehovstäkt i nordväst. Däremot genomdras mossen av ett antal diken som delar in mosseplanet i rektanglar. Ett dike finns även utefter den östra kanten av mossen.

Naturvärde: II (V 08E6A03:II)

Storleken, välutvecklad lagg och, bortsett från diken, ganska orört objekt gör denna mosse värdefull.

Bevarande: Avverkningar i kantzonerna och rensningar av diken är de främsta hoten mot naturvärdena för närvarande.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Allvin 1986 fåglar

Andersson 1991 våtmarker

Larsson & Kamal 1980 torv

Von Post 1923b torv

Westergård, Johansson & Willén 1926 torv

7401. Klyftamon norr om Stora Gåsemossen

Yta: Ca 330 ha

Läge: Ca 4 km VNV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7e, 08D 7f,

08D 8e

Topografisk karta: 08D NV, 08D NÖ

Fastigheter: Långmyra 1:1, Klyftamoskiftet 1:1, Lerdala 21:3, 42:1, Båltorp 1:2, 1:3, 1:4, 1:5, Paris 1:2 1:3 1:4, 2:1, 3:1, Vargamossen 1:1, 2:1, Sätuna samf, Veka 1:1, 2:1, Stubberud 1:8, Bergs -Olofstorp 1:2, Långesäter 13:1, Äskeliden 1:1,2, Kornfallet 1:2, 1:3, 1:4, Ljungslätt 1:2, Stubberud 1:8, Toresäter 1:5, Gåsemossen 1:1, Tinningemossen 1:1.

Värden: BGSZ

Barrsumpskog, hällmarkstallskog, tallmosse, Baltiska issjöns tappning, barrskogsfåglar, gammal tall, lövblandskog

Beskrivning

Landskapet väster om Bjursjöarna har ett för centrala Skaraborgs län mycket märkligt utseende. Extremt tunna jordlager blottar en lågt kuperad sprickdalsberggrund. Berggrunden utgörs av röd till rödgrå gnejs som stryker i nordvästlig -sydostlig riktning. De högsta bergklackarna höjer sig mindre än 35 m över omgivningen. Vegetationen utgörs av magra hållmarkstallskogar och myrvegetation. Större trakt-hyggen saknas i hela området, spår av gallringar finns dock i stora delar av området.

Orsaken till att naturen ser ut på detta sätt står att finna i spåren av den Baltiska issjöns tappning. Vid denna tappning släpptes enorma vattenmassor förbi Nordbilingen och flöt ut över Klyftamon. Vattnet drog då med sig all lös finjord här och kalspolade det underliggande berget. Kvar av de lösa jordarna finns några grova block - eller rullstensfält. Efter istiden har torvjordar bildats i de våta sänkorna. En viss vittring har också skett.

Hållmarkstallskogarna har under århundraden blivit utsatt för bränder, den senaste stora branden ägde rum i början av 1800 -talet. Under 1800 -talet antas området har betats hårt och även på annat sätt utnyttjats intensivt. Någon fast bosättning i denna del har dock aldrig funnits. En del av småmyrarna var dock slättermark. 1990 brann ett mindre område vid Stora Käringberget.

Hållmarkstallskogarna är för det mesta ca 110 år men några bestånd hyser gammeltall upp emot 170 år. Riktigt gammal tall finns bl a i ett gammalt domänreservat i de norra delarna (Koflyhall, Vo 85). Detta område är dock mycket litet. Ganska mycket döda träd finns i beståndet med den mesta döda veden är ung.

I området finns också marker av frisk typ. Här har utgör gran ett större inslag och dessutom finns här ett antal områden med gammelasp.

Myrmarkerna utgörs mest av tallmossar, både av skvattram -typ och ris -typ. Sumpskogar av gran, tall, björk och klibbal finns också liksom små ytor öppna sumpkärr. Något mindre parti med öppet fattigkärr finns också. Den största myren är Lilla Gåsemossen som i den norra delen har en vacker lagg med äldre sumpskog och mjukmattekärr.

Epifytfloran är ganska mager. På gammal klibbal har frostig trädgrönelav (*Scolicosporum pruinosum*) noterats. På brända stubbar från början av 1800 -talet finns kolflarnlav (*Hypocenyomyce anthracophila*) och *Lecidea botryosa*. På fuktiga lågor har den lilla hornflikmossan (*Lophozia ascendens*) noterats.

Fågellivet i kan karakteriseras som en typisk tallskogsfauna. Dubbeltrast, rödstjärt, talltita, tofsmes, pärluggla och sparvuggla häckar i området. Tjäderpopulationen är god för att vara i Skaraborgs län och två spelplatser finns i området.

Naturvärde: I (V 08D7F01:II, L 47:III)

Trots att åldern för att vara tallskog av denna typ genomgående är låg är området enastående orört och vildmarksartat. Växlingen mellan myrmark och fastmarker bidrar till en välutvecklad skog -myrmosaik.

Bevarande: Alla typer av normalt skogsbruk utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Arbete med att skydda de viktigaste delarna med stöd av NVL (reservat) pågår.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F01)
Andersson 1995 vegetation, flora, naturvärdesbedömning, markanvändningshistoria
Berglund 1992 krossberg
Blom 1970 socialhistoria
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 47)
Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi, bildningshistoria
Lycken & Smedegård 1993 rättshistoria
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7402, 7403, 7404, 7405, 7406, 7407, 7408, 7409, 7410, 7412)
Strömberg 1993 geologi, bildningshistoria
Strömberg & Eknert 1994 geologi, bildningshistoria

7402. Stora Gåsemossen och Nolmossen

Yta: Ca 135 ha

Läge: 3,2 km VNV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7e, 08D 7f
NÖ

Topografisk karta: 08D NV, 08D

Fastigheter: Långmyra 1:1, Klyftamoskiftet 1:1, Lerdala 2:67, 3:1, 3:2, 3:3, 3:4, 3:7, 5:18, 5:19, 7:2, 21:3, 22:1, 38:1, 42:1, Igelsjö 3:1,5, Hansamossen 1:1.

Värden: BGHSZ

Tallmosse, barrskogsfåglar, barrsumpskog, fattigkärr, hållmarkstallskog, mesotrofkärr

Beskrivning

Stora Gåsemossen är den största hydrologiskt orörda mossen i Klyftamon. Den ligger kant i kant med det stora orörda hållmarksdominerade området väster om Bjursjöarna.

I Stora Gåsemossen och den intilliggande Nolmossen finns flera bergiga myrholmar med mager hållmarkstallskog.

Mosseplanet på båda mossarna är täckt med tämligen lågvuxen tallmosse. I de centrala delarna av Stora Gåsemossen finns en liten nästan öppen mosseyta. De äldsta tallarna på mossen finns i de sydöstra delarna.

Framför allt i de södra delarna finns vackra orörda laggkärr med fattigkärr och mesotrofkärr kantade av lågvuxen sumpskog. Här finns arter som snip, tätört och gott om korallrot utöver fattigkärrarterna. Trådstarr är ofta dominant i de mesotrofa kärren. Ett mycket vackert avvattningsdråg finns i Stora Gåsemossens östra del. Här finns ett sluttande kärr i vars mitt ett vattendrag rinner fram under torven bildande ytor med gungflyn. Här finns en artrik halvgräsflora med arter som dytåg, snip, ärtstarr, vitag, taggstarr, strängstarr, sumpstarr, m m. I bottenskiktet finns rikkärrarter som röd skorpionmossa (*Scorpidium revolvens*), stor skedmossa (*Calliergon giganteum*), guldspärrmossa (*Campylium stellatum*) och kärrbryum (*Bryum pseudotriquetrum*) bland vitmossorna.

Nedom detta kärrdråg finns sumpskog uppkommen på äldre mossodlingar.

Naturvärde: I (V 08D7E01:I, 08D7E02:II)

Den nästan totala frånvaron av ingrepp, anslutningen till vildmarksområdet väster om Bjursjöarna och ett vackert avvattningsdråg gör Stora Gåsemossen mycket värdefull.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av skogliga åtgärder och dikningar.

Skydd: Arbete med säkerställande med stöd av NVL (reservat) pågår. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 25).

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7E01, 08D7E02)

Andersson 1995 vegetation, flora, naturvärdesbedömning, markanvändningshistoria

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7409, 7411, 7509)

7403. Klyftamon söder om Stora Gåsemossen

Yta: Ca 180 ha
k:a

Läge: 4,4 km V -VNV om Lerdala

Ekonomisk karta: 08D 7e, 08D 7f
NÖ

Topografisk karta: 08D NV, 08D

Fastigheter: Lerdala 2:67, 3:1, 3:2, 3:3, 3:4, 3:7, 5:18, 5:19, 7:2, 13:33, 21:3, 22:1, 30:1, 38:1, 42:1, Klyftamoskiftet 1:1, Vårslakärr 2:1, Slåtterna 1:1, Starrkärr 1:1, Gullakroken 1:5, 3:4, Stora Höjen 1:1, Igelsjö 3:1, Hultet 2:1, Lerdala - Myreberg 1:1, Lilla Kulhult 1:12.

Värden: BGSZ

Hällmarkstallskog, Baltiska issjöns tappning, barrskogsfåglar, barrsumpskog, block, bäck, igenväxningsmark, lövsumpskog, tallmosse

Beskrivning

Söder om Stora Gåsemossen och Nolmossen utbreder sig delvis samma natur med hällmarkstallskog och småmyrar som återfinns väster om Bjursjöarna. Här förekommer dessutom en stor rikedom på stora flyttblock. En annan skillnad här är att kalhyggen brutit upp vildmarkskaraktären. Gammal skog finns på vissa skiften och framför allt nära mossarna i norr.

Ytterligare en skillnad är att det på skilda ställen utefter Slåttabäcken finns lövsumpskogar. Dessa är uppkomna på gamla slättermarker och odlingsmarker anlagda på torvmarker. På Slåtterna finns rester av ett torp som stod här fram till för några decennier sedan. Vid Starrkärr finns fortfarande ett torp kvar.

Lövskogarna domineras av björk och klibbal. Framför allt runt Starrkärr finns högvuxen klibbalskog. I kanterna av lövskogarna finns också asp och här tar barrträden också snabbt över.

Naturvärde: II (L 48:II)

De värdefullaste avsnitten finns i anslutning till Stora Gåsemossen. Flera av lövbestånden utmed Slåttabäcken är unga.

Bevarande: Skogliga åtgärder och åtgärder som förändrar hydrologin utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Arbete med att säkerställa de viktigaste områdena i anslutning till Stora Gåsemossen och Nolmossen pågår.

Bedömning av skydd och skötsel: Områden som skyddas bör lämnas till fri utveckling. Vid skogsbruk i övriga delar bör ytor med gammelträd lämnas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1995 vegetation, flora, naturvärdesbedömning, markanvändningshistoria

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 48)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7409)

7404. Lövmarker norr om Kärret

Yta: 8 ha

Läge: 4,6 km V om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7e

Topografisk karta: 08D NV

Fastigheter: Gullakroken 3:4, Stenstorp -Mossen 1:1, Stenstorp 1:1, Onderås 1:1.

Värden: BZ

Lövsumpskog, äldre åker

Beskrivning

Objektet utgörs av ett par lövsumpskogar som uppkommit på gammal mossodling och våtsslåttermark. Björk dominerar det nordliga beståndet medan klibbal dominerar det södra. I bestånden finns också asp, gran sälg, rönn och vildapel sparsamt.

Naturvärde: IV (L 49:III, 50:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 49, 50)

7405. Gammelskog norr om Attebo

Yta: 8 ha

Läge: 3,8 km V om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7e

Topografisk karta: 08D NV

Fastigheter: Attebo 1:1.

Värden: BZ

Barrnatureskog, död ved, rik mossflora

Beskrivning

Söder om Klyftamons magra hållmarker och myrmarker ligger ett område med gammelskog av tall och gran. Terrängen sluttar svagt åt söder. Markerna är friska till fuktiga.

Beståndet har högt virkesförråd och är en barrskog med god bonitet. I beståndet finns gott om torrträd, lågor och högstubbar i olika åldrar. Granarna är täckta med

gammelgranslav (*Lecanactis abietina*). På lågor finns långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*) och på marken har kuddar av blåmossa (*Leucobryum glaucum*) noterats.

Naturvärde: III

Ett gammelskogsområde på god skogsmark är ovanligt och ger högt naturvärde.

Bevarande: Alla typer av skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Kärnområdena eller eventuellt mera bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Skogen bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: Organismlivet bör undersökas noggrannare så att de skogliga naturvärdena kan bedömas bättre.

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7413, 7414, 7415)

7406. Moränrygg vid Lövåsen

Yta: Ca 60 ha

Läge: 3,5 km V om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7e, 08D 7f

Topografisk karta: 08D NV, 08D

NÖ

Fastigheter: Lerdala 2:21, 2:67, 3:2, 3:3, 3:4, 3:5, 5:18, 5:19, 7:2, 13:33, 22:1, 38:1, 42:1, Stora Höjen 1:1, Gullakroken 3:4, Vråna 1:1, Älebäcken 2:1, Tyskamossarna 2:1, Lerdala -Lövåsen 1:1, Hultet 2:1, Lerdala -Myreberg 1:1.

Värden: G

Moränrygg, Baltiska issjöns tappning, block

Beskrivning

Objektet består av två parallellt liggande moränryggar orienterade i VNV -OSO. I anslutning till ryggarna finns några kullar. Ryggarna har markerade nordsidor med blockrika ytor. Bildningarna har karaktär av randmoräner men i någon rygg förekommer sandigt grus under moränen varför detta kan vara skenbart.

Naturvärde: II (A3 -a,b,c,e:II)

Bildningen ligger i utkanten av det vetenskapligt intressanta området kring Nordbillingsens spets och är av intresse för tolkningen av isavsmältningen och Baltiska issjöns tappning.

Bevarande: Åtgärder som påverkar terrängens ytformer och de lösa jordlagren hotar naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A3 -a,b,c,e)

7501. Betesmark vid Älebäcken

Yta: 3 ha

Läge: 2,9 km VSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Älebäcken 2:1.

Värden: BGZ

Lövskogsmark, friskäng, äldre åker

Beskrivning

Denna blandlövhage ligger på gränsen mellan Valles löv - och odlingslandskap och barrskogarna i Klyftamon.

I hagen finns små insprängda åkrar. Underlaget utgörs av ändmoränbildningar.

Hagen var tidigare ganska igenvuxen och trädskiktet domineras av björk med inslag av ek och fågelbär. Det uppkommande slyet utgjordes av asp och björk. Numera är hagen röjd och gallrad.

Marken är ogödslad och fältskiktet hyser en hel del intressanta gräsmarksarter som stagg, ljung, stor och liten blåklocka, backnejlika, västgötamåra, grönvit nattviol, rödkämpar, backvial, sötvedel, blåsuga, kattfot, slätterfibbla, gökärt, prästkrage, bockrot och jungfrulin.

Naturvärde: III (Ä 71:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av igenväxning och upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Rójningar av buskar och gallringar av träd bör ske regelbundet. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 71)

7502. Betesmark norr om Stora Gullakrokssjön

Yta: 2 ha

Läge: 1,5 km VSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Gullakroken 3:4.

Värden: BGZ

Öppen hagmark, enbuskar, grusavlagring, torräng

Beskrivning

Norr om Stora Gullakroken ligger en åsrygg i nord-sydlig riktning. Åsryggen är uppbyggd av isälvsmaterial, framför allt grus.

På åsen finns en öppen betesmark som är glest bevuxen med enar. I de södra delarna finns några björkar. I den nordvästra delen finns en del sly.

Fältskiktet domineras av fårsvingeltorräng med arter som fårsvingel, ljung, liten blåklocka, backnejlika, ögontröst, sommarfibbla, knägräs, jungfrulin, darrgräs, bockrot och backtimjan. Fårbetet i betesmarken har något utarmat örterna.

Naturvärde: III (Ä 72:III)

Bevarande: För hårt fårbeta, husbehovstäkt av grus, upphörd hävd och exploatering för bebyggelse eller andra anläggningar kan utgöra hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Påsläppet bör ske något senare än nu för att floran ej ska utarmas. I nordväst kan röjning av buskar och sly ske.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 72)

7503. Lövskog väster om Hemriket

Yta: 9 ha

Läge: 1,9 km V om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hemriket 2:2, Gullakroken 3:4.

Värden: BZ

Lövblandskog, lövsumpskog

Beskrivning

Objektet utgörs till största delen av björkskog med stort graninslag. I fuktiga partier utmed ett par dikade bäckar finns klibbal och gråal. Enstaka klena häggar finns i beståndet. Även tall och uppväxande sälg och rönn finns. Markerna är friska och fuktiga.

Scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*) är noterad i partiet med gråal.

Naturvärde: III (L 63:III)

Partiet med gråal är värdefullast.

Bevarande: Skogliga åtgärder och successiv överföring eller succession mot barrskog utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: I partiet med gråal bör särskild hänsyn tas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 63)

7504. Lövskog norr om Rosenlund

Yta: 7 ha

Läge: 1 km V om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 2:67.

Värden: BZ

Lövblandskog, död ved, lövsumpskog

Beskrivning

I en svacka väster om Lerdala samhälle, ned mot Nolängså, ligger några lövdungar. På sluttande mark finns ek, asp och björk, i botten dominerar klibbal. Frisk och fuktig mark dominerar. Lågor och torrträd förekommer.

Naturvärde: III (L 65:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder liksom exploatering för bebyggelse eller annat utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 65)

7505. Sparresäter med omgivningar

Yta: Ca 45 ha

Läge: 2,5 km NNV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sparresäter 1:13, Lerdala 42:1, 42:5.

Värden: BLSZ

Hassellund, jätteek, lövhagmark, ädellövskog, allé, död ved, friskäng, gamla ädellövträd, igenväxningsmark, lövsumpskog, rik insektsfauna, rik lavflora, rik svampflora, stenmurar, vårdträd

Beskrivning

Sparresäter är en större gård i ett vackert höjdläge sydväst om sjön Lången. Omgivningarna söder och öster om byggnaderna domineras av lövklädda marker. Några åkrar ingår i området.

SSV om gården ligger en större hagmark med framför allt ek men även björk, ask, asp, vildapel och rönn. I buskskiktet finns hassel, en och nypon. En jätteek står i den nordvästra delen. Hagen har vid olika tillfällen gallrats och röjts. Den södra och östra delen är fortfarande ganska igenväxt. Hävden har de senaste åren skett med häst varför betestrycket är något ojämnt. I fältskiktet dominerar den örtrika friskängen och rödvenängen med arter som darrgräs, brudbröd, stor och liten blåklocka, prästkrage, låsbräken, backnejlika, småfingerört, backsippa, kattfot, småborre, jordtistel, backmåra, gullviva, backsmörblomma, gökblomster, backtimjan och ljung. I kanten av hagen i norr har snårstarr och vallkrassing noterats. På den gamla eken finns gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*) och ekticka (*Phellinus robustus*). I gräsmarken har ett 10 -tal vaxskivlingar noterats, bl a scharlakansröd vaxskivling (*Hygrocybe punicea*) och lädervaxskivling (*H. russocoriaceus*).

Sydväst om denna hage finns en välutvecklad ek -lind -hassel -lund. Utöver lind och ek finns inslag av björk och asp. Beståndet är något gallrat. I fältskiktet finns en vacker våraspekt med mängder av blåsippa, buskviol, lungört, gullviva och vit-sippa. På sommaren dominerar skogsbingel markfloran. Området var tidigare ett domänreservat. På andra sidan av vägen, vid åkerkanten finns en jätteek.

Omedelbart söder om huvudbyggnaden finns en grupp jätteekar.

Dessa har en mycket rik lavflora med arter som guldpuddrad knappnålslav (*Calicium adpersum*), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*), brun nål-lav (*Chaenotheca phaeocephala*), rödbrun blekspik (*Sclerophora coniophaea*), gammelekslav (*Opegrapha illecebrosa*), fällmossa (*Antitrichia curtipendula*) och oxtungsvamp (*Fistulina hepatica*). Tyvärr håller röd stackmyra på att ha ihjäl en del av dessa ekar.

Sydväst om byggnaderna finns en större allé av lövträd.

Öster och nordost om gården finns lövbestånd med bl a lind, ek, asp och björk. En del av ekarna och lindarna är mycket grova. Närmast huvudbyggnaden finns bestånd av närmast vårdträdskaraktär med utöver ovan nämnda trädslag även lärkträd, bok, lönn och alm. Jättetorrträd av ek finns i beståndet. Ytor av såväl ristyp som örttyp finns i fältskiktet. I rikare partier finns t ex stinksyska, underviol och bergmynta.

Ett klubbalsbestånd på mark med rörligt grundvatten finns längst i NÖ.

Närmast sjön finns en ädellövlund med mycket grov ek och lind. Lågor och torrträd finns i beståndet. Även här finns på den grova ekbarken intressanta lavararter som guldpuddrad spiklav (*Calicium adpersum*) och sotlav (*Cyphelium inquinans*).

Förutom de här beskrivna förekomsterna av jätteeckar finns enstaka exemplar i anslutning till barrskogen i de västra delarna. Rester och spillning av läderbagge (*Osmoderma eremita*) har noterats i gammelekarna vid Sparresäter. Sammantaget har ett 25-tal olika tickarter noterats i skogsbestånden runt Sparresäter. Bland de mest intressanta, utöver ovan nämnda, finns hasselticka (*Dichomitus campestris*), ormticka (*Antrodia albida*) och rävticka (*Inonotus rheades*). Även i övrigt är svampfloran rik.

Runt gården har intressanta ruderatväxter som dvärgvårlök, hjärtstilla och rågvallmo noterats.

Naturvärde: I (L 54:I, 55:II, Ä 75:II)

Ett stort område med lång kontinuitet av grova och gamla ädellövträd gör att det har högsta naturvärde. Framför allt värdena knutna till gammelek är betydande och är de värdefullaste i hela kommunen.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga åtgärder. Upphört bete och igenväxning utgör ett hot i hagmarken i söder.

Skydd: Ek-lind-hassel-lunden vid Botten har tidigare varit avsatt som ett domänreservat. Genom beslut den 17 juli 1996 är detta område skyddat med stöd av NVL som naturreservat.

Bedömning av skydd och skötsel: Särskilt viktiga delar måste påskyddas med stöd av NVL (biotopskydd eller naturreservat). Betesdriften i hagen bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Betesmarken bör gallras något i söder. Detta bör dock ske med stor urskiljning då här finns många blommande träd och buskar.

Behov av dokumentation: En detaljinventering för att bättre avgränsa värdekärnor och planera säkerställandet av naturvärdena bör genomföras. Såväl flora som fauna bör dokumenteras.

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 75)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 8)

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 54, 55)

Länsstyrelsen 1996 naturbeskrivning, skötsel

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7513, 7514)

7506. Moränrygg mellan Bjursjöarna

Yta: Ca 15 ha

Läge: 3 k NV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1, Långmyra 1:1.

Värden: G

Moränrygg, barrskog

Beskrivning

Bjursjöarna skiljs åt av en markerad moränrygg som löper i öst -västlig riktning och höjer sig maximalt ca 20 m över sjöarna. I markytan finns rundade block. Bildningen anses vara av randtyp möjligen med komplext bildningssätt. Ryggen täcks av mogen barrblandskog. På ryggen har svedjenäva och backmåra anträffats.

Naturvärde: I (G A2 -c:I)

Ett karakteristiskt och representativt exempel på moränrygg.

Bevarande: Naturvärdena hotas av aktiviteter som påverkar terrängformer och lösa jordlager.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A2 -c)

Berglund 1992 krossberg

7507. Lilla Bjursjön

Yta: 18,5 ha

Läge: 2,8 km VNV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1.

Värden: BVZ

Dystrof sjö

Beskrivning

Lilla Bjursjön är en dystrof skogssjö i östra delen av Klyftamon. Sjön kantas av en vegetation av gul och vit näckros, säv, bladvass och starrarter.

I sjön finns abborre, gärs, mört, ruda och enstaka flodkräftor. Enligt uppgift ska även gädda finnas i sjön.

Sjöns pH var i början på 1980 -talet 5,8 -6,1.

Naturvärde: III

Bevarande: Försurning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 7)
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:301)
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Skövde kommun 1982 beskrivning, fiskar, pH

7508. Stora Bjursjön

Yta: 26 ha

Läge: 3,1 km NV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 30:1, 42:1, Sätuna 1:2 -1:4, m m.

Värden: BVZ

Dystrof sjö

Beskrivning

Stora Bjursjön är en dystrof skogssjö i östra delen av Klyftamon. En växtbård av gul och vit näckros, bladvass, säv och starrväxter finns runt större delen av sjön. Stränderna är skiftande med hållar, sand - och våtmarker.

Vid provfisken har gädda, abborre, gärs, braxen, mört och enstaka flodkräftor noterats.

Sjöns pH var i början av 1980 -talet 6,3<197>6,5.

Naturvärde: III

Bevarande: Försurning kan vara ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 7)
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:301)
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Skövde kommun 1982 beskrivning, fiskar, pH

7509. Borgehall

Yta: Ca 15 ha

Läge: 2,7 km NV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1.

Värden: BGLSZ

Bergbrant, Baltiska issjöns tappning, ekskog, forn lämning, hållmarkstallskog, rik fågelfauna, torrbacke, utsikt

Beskrivning

Vid Stora Bjursjöns nordöstra strand reser sig en bergrygg 35 m över sjöns yta och når 132 m ö h. Bergbranten är imponerande och den är möjligen frispolad vid Baltiska issjöns tappning. På dess högsta del i sydost finns en fornborg. Två otydliga stenmurverk bildar rester efter denna. Blockmarker finns vid bergets fot. Från Borgehall har man en vid utsikt.

Ek och tall bildar en torr och gles skog med mycket hållmarker. Torrträd och högstubbar finns i branterna. I de nedre delarna finns också asp, klibbal och lönn. I dessa delar finns också ett buskskikt av hassel och en. De sydöstra delarna har gallrats. I de torra sluttningarna växer backvicker, den rödlistade ärtvickern, svedjenäva, glansnäva, snårstarr, backmåra, sötvedel, kärleksört, gaffelbräken och svartbräken.

I en blockrik bergbrant i nordväst finns utöver tall och ek även lind. Här har grov fjädermossa (*Neckera crispa*) och stor revmossa (*Bazzania trilobata*) noterats.

Borgehall är ett traditionellt tillhåll för berguv.

Naturvärde: II (L 52:III)

Objektet har sociala värden, flora med sällsynta arter samt är av värde för fågellivet. Dessutom är det av kulturhistoriskt intresse.

Bevarande: Naturvärdet hotas främst av skogliga aktiviteter.

Skydd: Området med fornborgen är ett gammalt domänreservat. Arbete med att skydda delar av området som naturreservat med stöd av NVL pågår.

Bedömning av skydd och skötsel: Det gamla domänreservatet bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 7)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 52)

Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7501, 7502)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning, utsikt

7510. Gransumpskog väster om Sparresäter

Yta: 0,5 ha

Läge: 3 km NNV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1.

Värden: BZ

Barrsumpskog, död ved

Beskrivning

Objektet är ett litet kärr skyddat av omgivande skog med grandominans och med inslag av klibbal och glasbjörk. I sumpskogen finns gott om lågor, torrträd och senvuxna träd. Hänglavar av såväl skägg - som tagellavar förekommer rikligt. Missne finns i kärret.

Strax nordväst om sumpskogen, väster om Lindåsarna, ligger Klyftamons högsta punkt (ca 145 m ö h) som höjer sig över området i övrigt.

Möjligen är detta berg ett restberg eller en liten horst. En sydvänd brant med en urspolad ränna finns nedanför berget.

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7512)

7511. Bergbrant öster om Lilla Bjursjön

Yta: 1 ha

Läge: 2,3 km NV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1.

Värden: BZ

Bergbrant

Beskrivning

Öster om Lilla Bjursjön finns en mindre sydvänd bergbrant. En del lågor av olika åldrar finns i branten.

Naturvärde: IV

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7519)

7512. Lilla Bodarna

Yta: 1,3 ha

Läge: 4,2 km NNV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1.

Värden: BZ

Lövblandskog, gamla ädellövträd, igenväxningsmark

Beskrivning

På platsen för torpet Lilla Bodarna finns ett luckigt, igenväxande, bestånd med gamla lövträd. Bl a finns lind.

I fältskiktet finns lundväxter som underviol och vårärt. Mindre hackspett är noterad i beståndet.

Naturvärde: III

Bevarande: Igenväxning av barrträd och skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De äldre lövträden bör frihuggas och barrträden bör hindras från att tränga in.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7503)

7513. Skuggad brant vid Bjursjökullen

Yta: 0,1 ha

Läge: 2,9 km NV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1.

Värden: BZ

Bergbrant, block

Beskrivning

Objektet är en liten yta bergbrant som troligen skyddats från exponering under lång tid. På block finns fällmossa (*Antitrichia curtipendula*), korallav (*Sphaerophorus globosus*) och kalkkrusmossa (*Tortella tortuosa*).

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: - **Behov av dokumentation:** -

Litteratur:

Berglund 1992 krossberg

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7504)

7514. Grova ekar sydväst om Larstorp

Yta: 0,6 ha

Läge: 3,1 km VSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 42:1, Lerdala -Myreberg 1:1.

Värden: BZ

Jätteek

Beskrivning

Objektet utgörs av en grupp grova ekar varav en har en diameter vid brösthöjd om 1,1 -1,2 m. Inga signalarter är noterade då ekarna är ganska unga.

Naturvärde: IV

Bevarande: Igenväxning och skogliga åtgärder hotar ekarna.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Ekarna bör frihuggas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7518)

7515. Hassellund söder om Lövåsen

Yta: 1,6 ha

Läge: 2,5 km VSV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hultet 2:1.

Värden: BZ

Hassellund, bäck

Beskrivning

Några hundra m söder om Lövåsen finns mellan ett par små åkerlappar en delvis betad hassellund. En bäck rinner genom den sydvästra delen. En mindre grustäkt finns i den södra delen.

Naturvärde: IV

Bevarande: Skogliga åtgärder liksom utökad grustäkt utgör hot mot naturvärdena. Igenväxning med barr och triviallövträd utgör också ett hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7520)

7516. Förkastningsbranten väster om Lången

Yta: Ca 60 ha

Läge: 2,5 - 6 km N -NNO om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f, 08D 8f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sparresäter 1:13, Karlsfors 3:1, Dämman 1:1, Sjöråsen 1:1, Melldala 13:1, 15:1, Stensnäs 1:2, 1:3, 3:2, 3:3.

Värden: BGLZ

Bergbrant, block, brantskog av blandskog, död ved, förkastning, jätteek, källa, rik fågelfauna, rik kärlväxtflora

Beskrivning

Utefter en drygt 3,5 km lång sträcka är förkastningen väster om Lången mycket markant. Terrängen höjer sig på något hundratals meter ca 60 meter över Långens yta. Vid Timmersdala -Holmestadvägens passage av branten kan glidytor och av rörelsen omvandlat berg iakttas. Rikligt med block förekommer utefter hela branten. I söder finns ytor med rörligt markvatten.

Bergbranten täcks av blandskog med gran, tall, ek, asp, björk m m. Skogen är ställvis torr och ljus. Vissa partier i söder har karaktär av igenväxande ekhagmark. Närmast stranden finns en bård med klibbal, knäckepil, gamla tallar m m.

På många platser finns gamla grova träd, torrträd och lågor. Jättelågor av ek och grova ekstubbar tyder på lång ekkontinuitet. Blåsippa, backvicker, den rödlistade ärtvickern, tibast, backmåra, vispstarr, skogsstarr, lundelm, skogsvicker, lundstjärnblomma, snårstarr och glansnäva är arter som noterats i branten.

Fiskgjuse häckar i en tall i branten.

Naturvärde: II (L 21:III)

Detta är den enda bergbranten i kommunen av betydelse utanför platåbergen. Flora och fauna är dåligt kända varför bedömningen av naturvärdet är något osäker. Förekomsten av jättelågor av ek och grova ekstubbar tyder på att kontinuiteten av ek är mycket god. Den blockrika och otillgängliga terrängen medför goda förutsättningar för skogliga refuger.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör främsta hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Värdekärnorna i området bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd eller eventuellt reservat).

Behov av dokumentation: En dokumentation av området med sikte på att avgränsa skogliga värdekärnor bör utföras.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 21)

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:203)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7508, 7511, 7414, 8505, 8506, 8507)

7517. Lången

Yta: 320 ha

Läge: 3,5 km NNO om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f, 08D 8f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Diverse samfälligheter.

Värden: BLSVZ

Näringsrik sjö, högvass, rik fågelfauna, rik kärlväxtflora, sjöfåglar

Beskrivning

Lången, som är kommunens tredje största sjö, är en eutrof sjö på gränsen mellan Klyftamons barrskogar och den lövrika och odlade platåbergsnaturen. Sjön är belägen på en höjd över havet av 65 m. Stränderna i väster är steniga och strax utanför är sjöns djup som störst, ca 8 m. I väster vidtar den mäktiga förkastningsbranten mot Klyftamon. I öster och söder är stränderna flacka med en bård av våtmarksvegetation. Innanför stränderna vidtar klibbalstrandskogar. En iordninggjord badplats med brygga, hytter, dusch och WC finns vid Melldala. Strax norr om denna finns en nyanlagd småbåtshamn. Sjöns vatten är svagt basiskt med ett pH 1982 av 7,7.

Vassar av framför allt bladvass dominerar stränderna i öster. Framför allt i nordost finns större vassområden. Även säv, kaveldun och smalkaveldun finns utmed stränderna. I vassarna och starrmaderna finns vattenmärke, besksöta, blomvass, gul svärdslilja, sjöranunkel och slokstarr. Strax norr om badplatsen finns agnsäv och blåsåv.

Här finns också i grunt vatten en liten förekomst av borstnate tillsammans med flera andra nate -arter. Ute i vattnet är den stora mängden grovnate anmärkningsvärt.

I sjön häckar många par skäggdoppingar, något par knölsvan, gräsand, kanadagås, sothöna. Även årta och brunand är rapporterade från sjön. I vassarna finns sävsparv, rör - och sävsångare samt något par brun kärrhök. Rördrom har hörts från vassarna i sjöns norra del. Fiskgjuse häckar normalt strax väster om sjön och fiskar regelbundet.

I sjön finns abborre, gös, gädda, mört, ål och benlöja.

Naturvärde: II (V 08D8F03: I, 08D7F09:II)

Sjön har stort socialt värde. Den är ett omtyckt fritidsfiskevatten.

Bevarande: Naturvärdena i sjön hotas av alltför höga halter av växtnäringsämnen, exploatering av stränderna genom bebyggelse. Ett allt för intensivt båtliv kan påverka fågellivet negativt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Fågellivet i sjön bör undersökas. Det finns tecken på att det är förbiset.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F09, 08D8F03)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 9)

Karlsson 1990 fåglar

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

Skövde kommun 1982 fiske, beskrivning

7518. Strandskogar söder och sydost om Lången

Yta: Ca 25 ha
la k:a

Läge: 2 - 2,5 km N -NNÖ om Lerdala

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sparresäter 1:13, Lerdala 38:1, Sjöråsen 1:1, 1:2. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BHZ

Strandskog, bäck, högvass, klibbalsumpskog, strandsnår

Beskrivning

En bård av klibbalsumpskog kantar Lången utmed dess södra och sydöstra strand. Söder om bården finns vidsträckta åkermarker. Ut mot sjön finns en smal bård med vassvegetation.

Utöver klibbal finns också mycket björk. Även gråal, sälj och knäckepil finns i beståndet. Vid Stålkvarnebäckens utlopp finns grov klibbal och knäckepil.

Naturvärde: III (L 56:III, V 08D7F09:II)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F09)
Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 56)

7519. Strandskog utmed Långens nordöstra strand

Yta: 40 ha
Timmersdala

Läge: 1,5 - 1,8 km V -SSV om
k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f, 08D 7g, 08D 8f, 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Melldala 13:1, 15:1, Timmersdala 4:5. Dessutom berörs ett stort antal tomt - och fritidshustomtfastigheter.

Värden: BHLZ

Strandskog, gamla ädellövträd, hassellund, klibbalsumpskog, källa, strandsnår

Beskrivning

Innanför vassarna vid Långens östra och nordöstra strand finns en långsträckt strandskog. I de södra delarna ligger en lång rad fritidshus i skogen. Banken efter den gamla järnvägen mellan Lerdala och Timmersdala löper också genom de södra delarna.

Klibbal dominerar i de flesta partierna men björk förekommer också rikligt. Även asp, gråal och sälj förekommer. Vid Samuels holme finns ett fint parti med grova ekar, grova lindar och hassellund. Närmast vassarna finns busksnår av viden samt här och var grova knäckepilar. I de norra delarna har vissa bestånd nyligen gallrats. Typiska arter i skogen är rankstarr, grenrör, skogssäv, vasstarr, bunkestarr, besöksöta, älggräs och sumpförgätmigej. I hassellunden finns lundflora.

I de södra delarna, nära fritidshuset, mynnar ett antal kalkrika källor med bl a stora förekomster av kamtuffmossa (*Palustriella commutata*), bäckbräsma, kransalger, m m. I hassellunden har hasselticka (*Dichomitus campestris*) noterats och i övrigt kan tickan *Ceriporia resinascens* nämnas bland vedsvamparna i strandskogen.

Naturvärde: II (V 08D8F03:I, L 24:II)

Skogliga och andra ingrepp har gjort att naturvärdet försämrats kraftigt det sista decenniet i stora delar av området. Runt källpåverkade avnsitt och vid Samuels holme finns dock fortfarande värdefulla partier.

Bevarande: Skogliga åtgärder samt exploatering för bebyggelse och annat utgör påtagliga hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Någon yta med vackra källor bör skyddas med stöd av NVL (biotopkydd).

Behov av dokumentation: Värdekärnor bör identifieras och avgränsas.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D8F03)
Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 24)

7520. Stålkvarnebackens dalgång från Lerdala till Karlsfors

Yta: Ca 25 ha
k:a

Läge: 0,5 - 2,2 km NÖ om Lerdala

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 3:4, 38:1, Källefäll 2:1, Krokavadshage 1:1, Dämman 1:1, 1:3, Karlsfors 3:1. Dessutom berörs flera mindre tomtfastigheter.

Värden: BHZ

Alkärr, bäck, klibbalsumpskog, anlagd sjö, död ved, ekhage, källa, lövhagmark, lövsumpskog, naturbetesmark, sjöfåglar, åsrygg

Beskrivning

Stålkvarnebäcken leder vatten från Billingen (bl a delar av Blängsmossen och Sjömossen) och från flera av de små kalkrika sjöarna öster om Lerdala. Mellan Lerdala och Karlsfors rinner den slingrande fram i en liten dalgång, ställvis kantad av små kullar och åsryggar. Bäckens botten är i de övre delarna sandig -grusig. Vid Dämman är bäcken dämnd och bildar en damm. Någon del ingår i betesmark.

Sammantaget finns utmed ån stora ytor klibbalsumpskog. Klibbalen är genomgående medelgrov. Mitt emot Lerdala gård finns ett bestånd med mycket gammal och mycket grov klibbal. På kullarna finns bestånd med ek. I anslutning till torpställena sydost om Lerdala gård finns ganska mycket svartpoppel. I övrigt finns björk, hägg, asp, ask, fågelbär, lönn, rönn och sälj på fastmarkspartierna. I anslutning till det dämnda avsnittet finns klibbalskog av alkärrstyp.

Ett vackert parti med naturskogsartad klibbalskog söder om Källefäll har nyligen gallrats hårt och har förlorat viktiga naturvärden. Fortfarande finns värdefulla partier vid Lerdala. Här finns t ex guldpuddrad spiklav (*Calicium adpersum*) på klibbal. I dalgången finns ställvis rikligt med strutbräken, skärmstarr och bäckbräsma. Springkorn, besksöta och rankstarr finns i de norra delarna. På fastmarkerna i kanterna av sumpskogen finns ställvis hässleklocka, rödblåra, kransrams och humle.

En liten åskulle mitt emot Lerdala gård betas. Här finns en del grova ekar. I fältskiktet finns här gökärt, gullviva, prästkrage, bockrot samt stor och liten blåklocka. Ett annat betat parti finns i de norra delarna på ömse sidor av dammen. Här finns färsvingeltorräng med liten blåklocka, prästkrage, sommarfibbla, bockrot och gullviva. Väster om dammen finns en liten ås med eskog där liljekonvalj förekommer rikligt. I de norra betesmarkerna finns några grova lågor.

I dammen vid Dämman finns fina fågelmiljöer med häckande änder och även häckande grågås. Mindre hackspett finns i de skogklädda delarna.

Naturvärde: II (L 58 (liten del av), 59:I, V 08D7F08:II, Å 78, 80:III)

Vissa delar med gammal klibbal har fortfarande mycket högt naturvärde. Före gallringen var detta den värdefullaste klibbalskogen i Skövde kommun.

Bevarande: Skogliga åtgärder av olika slag utgör hot mot naturvärdena. Upphörd hävd utgör ett hot mot naturvärdena i de betade delarna. Åtgärder som påverkar bäckens lopp, flöde och vattnets kvalitet kan vara ett hot mot framför allt limniska värden.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: De värdefullaste avsnitten bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd). Betesmarken längst i norr bör öppnas upp och röjas.

Behov av dokumentation: Bäckens limniska värden bör utredas.

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F08)

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 78, 80)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 18)
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 58, 59)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7523)

7521. Lerdala gård

Yta: Ca 6 ha

Läge: 1,3 km NO om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 38:1.

Värden: BLZ

Jätteek, vårdträd, gamla ädellövträd, rik lavflora, rik insektsfauna

Beskrivning

Lerdala gård omfattar gårdsmiljöerna till den största av gårdarna sydost om Lång-en. Av särskilt intresse här är de många grova och gamla vårdträden. Ett halvdu-sin jätteekar samt många mycket grova askar och almar är de mest pregnanta insla-gen. Dungen söder om gården utgörs av medelgrov ek. Även här finns en gamme-lek utmed vägen.

På de gamla ekarna har noterats de rödlistade brun nål -lav (*Chaenotheca phaeo-cephala*) och gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*). Lavfloran på träden är dock ej närmare undersökt. Ekticka (*Phellinus robustus*) finns på en av de gamla ekarna.

Naturvärde: II (L 59 (delvis):I)

En av kommunens värdefullaste vårdträdsmiljöer.

Bevarande: Park - och vårdträdsskötsel som ej tar hänsyn till de äldre lövträdens naturvärden kan utgöra ett hot. Skötseln av vägen kan också medföra att träden skadas.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Naturvärdena knutna till gammelträden bör utredas närmare. En dokumentation av epifytfloran kan vara första steget.

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 18)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 58 c)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

7522. Betesmarker norr om Barnabergssjön

Yta: 1,5 ha

Läge: 500 m Ö om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Yttersöra 19:1, 20:1.

Värden: BGLZ

Kames, torräng, enbuskar, naturbetesmark

Beskrivning

I det kuperade landskapet öster om Lerdala ligger ett par betesmarker med lite bättre markflora.

I en sluttning vid vägen upp mot Björnasäter finns en torrbacke med fin torrängsflora med bl a grådådra, backsmultron, harmynta, buskviol, darrgräs, ängshavre, jordtistel, spåtistel, småfingerört, brudbröd, prästkrage, bockrot, gullviva och backtimjan. I kanterna finns lönn, fågelbär, oxel och ek. I brynen finns gott om småborre.

Omedelbart norr om Barnabergssjön ligger en hage med stora solitära granar och björkar. Enbuskar dominerar bland buskarna. Även här finns en del torrängsväxter som jordtistel, gullviva och bockrot. Området är för närvarande ganska igenväxt och betestrycket ojämnt då det betas av hästar.

I svackan mellan de båda kullarna finns ett område med unga alskog.

Naturvärde: III (Ä 74:III)

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör ett hot. Exploatering i form av bebyggelse och andra anläggningar utgör också ett hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Røjning bör ske i området och nötkreatur borde ingå i betesdriften.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 74)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7528)

7523. Landskap med dödisgropar öster om Lerdala

Yta: Ca 12 ha

Läge: Omedelbart Ö om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 3:2, 7:2, 21:3, 60:1, Yttersöra 20:1. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BGLZ

Dödisgrop, kames, betesmark, näringsrik sjö, ruderväxter, äldre odlingslandskap

Beskrivning

Öster om Lerdala kyrka visar Valles kameslandskap upp en rad vackra gropar och kullar. Landskapet är gammalt inägolandskap och fortfarande till stora delar betat. Utmed Stålkvarnebäcken har igenväxningen med klibbal av fuktiga marker hunnit långt. I det avgränsade området ligger två öppna vattenytor, nämligen Barnabergs-sjön och en grop strax nedom uppfartsvägen mot Berg. En annan sänka täcks av en våtmark.

Den sistnämnda vattensamlingen saknar ytligt avlopp och är kvävepåverkad från närbelägna ladugårdar. I vattnet kan man på sensommaren se stora exemplar av vattenstäckra.

På dikesrenar utefter vägar och åkrar finns ställvis en rik ogräsflora med arter som luddvicker, blåeld, backskärvfrö, knölsmörlomma, spikvallmo, rågvallmo och sanddådra.

Betesmarkerna har genomgående en kvävepåverkad flora.

Naturvärde: II (V 08D7F04 -7:III, L 68 (delvis):III, G A4 -a:I)

Naturvärdena är främst av geologisk och landskapsbildsmässig art.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av åtgärder som påverkar terrängens yt-former och de lösa jordlagren. Bebyggelse och annan exploatering utgör också ett hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A4 -a)

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7F04, 08D7F05, 08D7F06, 08D7F07)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 68 (delvis))

7524. Bergsplatåns sluttning från Lerdala till Karlsfors

Yta: Ca 35 ha

Läge: 1 -2 km NÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Yttersöra 6:3, 6:6, 6:15, Lerdala 38:1, Skalmesäter 1:4, 1:6, 1:10, 4:1, Åsmon 1;1, Dämman 1:1, 1:8. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet och mindre arealer samfälld mark.

Värden: BGKLZ

Bergbrant, lövblandskog, lövhagmark, stenbrott, brynmiljöer, friskäng, kalksten, lövskogsfåglar, naturbetesmark, rödfyr, rik svampflora, stenmurar, äldre odlingslandskap

Beskrivning

Detta område omfattar sluttningen från kalkstenens nivå ner till sandstenen av de sydvästra delarna av Bergsplatån. Landskapet och naturen är mycket omväxlande och mosaikartat beroende på de stora olikheter i markanvändningshistoria som olika delar har.

Längst i norr finns rester efter ett stort kalkbrott med stora slagghögar (Dämman, Åsmon, Skalmesäter). Kalkstenen är i de inre delarna blottad i form av branta skärningar. I detta område har en vildvuxen men inte särskilt gammal triviallövskog etablerat sig. Framför allt dominerar björk. Utefter kalkstensväggarna i brotten finns på några ställen bäckar eller källvattenflöden där en intressant mossflora utvecklats.

Även längre mot söder finns rester av gammal kalkstenstäkt med ruiner efter kalkugnar. I de södra delarna dominerar dock intrycket av gammal inägomark med rester efter åkrar, slåttermarker, små brukningsvägar, odlingsrösen, stenmurar m m. Stora arealer betas än i dag och är av blandlövhagetyper. Lönn, björk, asp, alm, fågelbär, hägg, sälg och gran finns i det ganska artrika trädsiktet. Längst i söder finns ek. Vildapel finns här och var liksom ett artrikt buskskikt med hassel, en, hagtorn, olvon, krusbär och nypon. Ett par områden med finare gräsmarker finns sydväst om Skalmesäter. I floran märks arter som darrgräs, prästkrage, jordtistel, ängshavre, sommarfibbla, bockrot, gullviva samt stor och liten blåklocka.

I den nordöstra delen finns en nyröjd hage. I denna växer en del betesgynnade växter samt några exemplar av sankt Pers nycklar.

Ett hässle med gott om död klenved finns i de övre, södra delarna. Strax norr om hässlet finns en mindre betad kalkgranskog.

Svampfloran i området innehåller många intressanta inslag som hättmurkla (*Morchella semilibera*) och grönpucklig tråding (*Inocybe corydalina*) samt arter som spärrfjällskivling (*Lepiota aspera*) och vårringhätting (*Conocybe aporos*).

I området finns mindre hackspett.

Naturvärde: II (L 58:I, Ä 77:III)

Ett varierat område med stora potentiella värden. Dess värde beror mycket på dess komplementära funktion till övriga näraliggande platåbergsobjekt.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör ett hot mot naturvärdena i skogsmiljöerna. Upphörd hävd utgör hot mot naturvärdena i betesmarkerna.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 77)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 58)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7521, 7524 och 7525)

7525. Sumpskog vid Stålkvarnesjön

Yta: 2 ha

Läge: 700 m SÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala -Karstorp 1:5.

Värden: BHZ

Barrsumpskog, källa, lövsumpskog, rik mossflora, rik svampflora

Beskrivning

Öster om Stålkvarnesjön finns en källpåverkad barr - och lövsumpskog. Gran, klibbal, gråal, björk och sälg finns i trädsnittet. Bland buskarna märks olvon och skogstry. I området har dunmossa (*Trichocolea tomentella*) påträffats. Här finns också tuvor av blåmossa (*Leucobryum glaucum*) samt kamtuffmossa (*Palustriella commutata*) i källmiljöerna. Bland kärlväxterna märks skärmstarr, tvåblad, skogsknipprot, bäckbräsa och ormbunkar. Bland funna svampar märks rödgul trumpet-svamp (*Cantharellus lutescens*), svavelrisk (Lactarius scrobiculatus) och riskan *Lactarius scoticus*. Skogen är påfallande orörd och gammal.

Naturvärde: II (L 68 (delvis):III)

Värdefull kalkpåverkad blandsumpskog.

Bevarande: Skogliga åtgärder och aktiviteter som påverkar områdets hydrologi utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7526)

7526. Silverfallet och Karlsfors

Yta: 44 ha

Läge: 3 km SSV om Timmersdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f, 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Karlsfors 1:2, 2:1, 3:1, Åsmon 1:1, Lilla Björstorp 1:1, Yttersöra 3:7, 5:8, 6:9, 7:6, 7:11, 12:3, 17:1, 18:1.

Värden: BGHLSZ

Bergbrant, brynmiljöer, ädellövskog, alunskiffer, bäck, friskäng, gamla ädellöv-träd, jätteek, kalksten, lundflora, lövhagmark, rödfyr, sandsten, stenbrott, vattenfall

Beskrivning

Bergsplatåns sluttning ned mot Långensänkan är särskilt markant mellan Karlsfors och Melldala. Hela sluttningen intas av en högvuxen ädellövskog som ger karaktär åt landskapsbilden. I de södra delarna av området rinner Alekärra -Sjömansbäcken utför kalkstenschällar och brottkanter och bildar vid högvatten, framför allt på våren, ett vattenfall - Silverfallet. Den totala fallhöjden är 60 m. Trots att bäcken alltså är påverkad av äldre tiders brytning finns här naturligt tre av Billingens bergarter naturligt blottade - sandsten, alunskiffer och kalksten. I området finns Västergötlands största förekomst av stoftkol (stenkolspulver). Jordarna i hela området är starkt påverkade av kalk.

Trots det till synes homogena skogstäckets har stora delar av sluttningen i äldre tid påverkats av kalkstensbrytning. Slagghögar med rödfyr, brott och rester efter kalkugnar ligger spridda i sluttningen. Emellan dessa partier ligger mera opåverkad gammal inägomark som vuxit igen till ädellövskog. I de nedre delarna, längst i norr, norr om Nyhem, samt på några fläckar norr om Silverfallet finns öppen betesmark.

Längst i norr har dessutom nyligen en större röjning av buskar, ungträd och slyet gjort de öppna delarna ännu större. Hela området så när som på partierna söder om Silverfallet betas.

Lövskogen är en ädellövskog där alm och ask dominerar. Inslaget av björk, ek och körsbär är ställvis stort. Någon gammelek finns i slutningen norr om vägen upp mot Yttersöra. På rödfyrhögarna dominerar björk och sälg. Enstaka tallar finns vid Silverfallet och längst i norr. I buskskiktet dominerar hassel och hagtorn. Här finns också berberis, skogstry, krusbär, skogskornell, olvon, nypon och getapel. Partier av hassellundkaraktär har tidigare funnits men dessa har förändrats genom röjning av buskar.

De lövklädda delarna hyser en välutvecklad lundflora med en vacker våraspekt. Här hittas t ex vitsippa, blåsippa, lungört, smånunneört, vårlök och svalört. På några ställen finns gulsippa. Längre fram på våren kommer på några ställen ramslök, vårärt och lundviol. På högsommaren dominerar skogsbingel och skogsstarr med förekomster av storrams, hässleklocka, stinksyska och någon förekomst av sårlåka och skogsknipprot.

I de öppnare betade markerna finns arter som jordtistel, slankstarr, gullviva, rödkämpar, vildlin, rosettjungfrulin, backsmörblomma, lundtrav, klasefibbla, backlök, rödklint, sommarfibbla, bockrot, stor och liten blåklocka, brudbröd, prästkrage, ängsvädd, ängshavre och spåtistel. Finast är floran norr om Nyhem. Här finns t ex också stallört.

På kalkstenshällarna vid Silverfallet med sina tunna men fuktiga jordlager finns ormtunga och strandmaskros.

I Silverfallet växer stora mängder rutlungmossa (*Conocephalum conicum*) samt kvarnbäckmossa (*Hygrohypnum luridum*). En intressant mossa i klippskrevorna i fallet är den nordliga och kalkgynnade trindmossan (*Myurella julacea*).

Naturvärde: I (L 58:I, Ä 83:III)

Trots påverkan av brott så torde stora delar ha god kontinuitet av ädla lövträd.

Området har stora sociala värden och är framför allt under maj och juni starkt frekventerat. Slutningen har stor betydelse för landskapsbilden.

Bevarande: Skogliga åtgärder som påverkar gamla lövträd och tillgången på död ved utgör hot mot naturvärdena. Igenväxning av de öppna delarna med fin gräs- mark utgör hot.

Skydd: Hela området är skyddat som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen den 22 oktober 1992. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: En förutsättning för att bibehålla och utveckla naturvärdena är att skogsbrynsvegetationen tillåts utveckla en mosaik mellan löv och gräs- mark. Bete är därför en viktig del av skötseln. Det är viktigt att spara död ved då sådan bildas vid trädens åldrande.

Behov av dokumentation: Svampfloran i området är okänd och bör undersökas.

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1983 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 83)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 17)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 58)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Länsstyrelsen 1992 skötselplan, naturbeskrivning
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

7527. Betesmark söder om Åsmon

Yta: 2 ha

Läge: 2 km ONO om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skalmesäter 1:6.

Värden: BZ

Kalktorräng, äldre åker, kalksten, utsikt

Beskrivning

Objektet utgörs av en praktfull tidigare betesmark med många kalkväxter. Från betesmarken har man en fin utsikt mot väster.

Större delen av området var förr åker. Fortfarande är området i stort sett fritt från träd bortsett från några äldre åkerholmar och kantzoner. På holmarna finns gran, oxel, apel, rönn, lönn och en. I kanterna finns framför allt alm och hassel.

Den öppna marken är artrik och färgsprakande med dominerande arter som ängshavre, backglim, brudbröd och vädtklint. Här finns också gott om luddhavre, darrgräs, backsmörblomma, småborre, sötvedel, bockrot, rödkämpar, stor blålocka, jordtistel och klasefibbla. Mer ovanliga är vårfingerört, getväppling, rosettjungfrulin, spåtistel, färgkulla, sommarfibbla och den i länet sällsynta kranssalvian.

I kanterna finns inslag av lundväxter.

Området hävdas ej sedan nästan ett decennium.

Naturvärde: II (Ä 79:II)

Trots att området tidigare varit åker är naturvärdet mycket högt på grund av rik flora.

Bevarande: Fortsatt ohävd är ett hot mot områdets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdrift måste komma igång igen för att inte naturvärdena ska förfaras. Ett alternativ till bete är sen slåtter, vilket inte skulle medföra allt för stor kostnad då området är plant. Det är också angeläget att utrota inträngande örnbräken.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skövde kommun 1992 naturbeskrivning, flora (nr 79)

7528. Backar vid Lerdala samhälle

Yta: 2 ha

Läge: 1 km SV om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Igelsjö 3:6.

Värden: BZ

Torrbackar, torräng

Beskrivning

Objektet utgörs av ett område med mjuka kullar i den sydvästra delen av Lerdala samhälle. Kullarna är trädfattiga utom i en djup sänka där en liten lövdunge finns. På torrbackarna på kullarna finns arter som bockrot, mörkt kungsljus, väddklint, liten blåklocka, oxtunga, m m. Av särskilt intresse är förekomsten av trollsmultron och ljungsnärja. Ett bestånd av violkungsljus finns i den sydvästra kanten.

Området slås vissa år.

Naturvärde: III

Ovanlig flora motiverar högt naturvärde.

Bevarande: Upphörd hävd, konstgödsling och igenväxning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: -

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör slås varje år och det slagna höet måste tas omhand. Slåttern bör ske i augusti -september.

Behov av dokumentation: -

7529. Kalkgranskogar vid Skalmesäter

Yta: 4,6 ha

Läge: 1,7 km NÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skalmesäter 4:1 och Björnasäter 2:1.

Värden: BZ

Ängsgranskog, rik svampflora.

Beskrivning

Ovanför vägen in till Skalmesäter finns ett par bestånd av kalkgranskog med lång kontinuitet. Granen dominerar trädskiktet med inslag av asp, vårtbjörk, ask, fågelbär, oxel, rönn, alm, sälj och vildapel. Blåsippan är en karaktärsväxt på marken. Bland andra intressanta växter märks sårläka, vårtärt, troll-druva och tvåblad.

På död hassel har hasselticka (*Dichomitus campestris*) noterats.

Naturvärde: II

Bevarande: Avverkning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: Svampfloran i området bör dokumenteras för att en slutlig naturvärdesbedömning ska kunna göras.

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7522)

7530. Stålkvarnebäcken söder om Lerdala

Yta: 4,8 ha

Läge: 500 m SSÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala-Karstorp 1:5, Häljantorp 1:2, 3:1, Lerdala 5:8, 14:3, 21:3 och 42:3.

Värden: BZHV

Bäck, klibbalsumpskog,

Beskrivning

Stålkvarnebäcken rinner på en bädd av småsten och mindre block söder om betesmarkerna vid Lerdala kyrka. Bäckens har liten vattenföring på sommaren men har förutsättningar för att vara en god öringbiotop. Kanterna utmed bäcken är ställvis branta. På den norra sidan växer sprinkorn och dvärghäxört. Klibbal dominerar som kanträd i de norra delarna medan granen tar över i de södra. Rester efter kvarnanläggningar finns i de centrala delarna. En hel del död ved finns runt de gamla kvarnanläggningarna.

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling. Fortsatt bete i anslutande delar är positivt.

Behov av dokumentation:

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7527 och 7528)

7531. Liten kalkgranskog vid Lerbäck

Yta: 0,6 ha

Läge: 1 km ÖNÖ om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lerdala 21:1.

Värden: BZ

Ängsgranskog, rik svampflora.

Beskrivning

Området utgörs av en liten betad grandominerad kalkbarrskog i kraftig sluttning. Tall ingår med 10 %. Ett sparsamt inslag av ek, ask, asp, björk, rönn och fågelbär finns i beståndet. I fältskiktet märks rikligt med blåsippa. I sluttningen finns ytor med blottad jord.

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör ej kalavverkas. Fortsatt bete är positivt.

Behov av dokumentation: Svampfloran i området bör dokumenteras för att en slutlig naturvärdesbedömning ska kunna göras.

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7533)

7532. Kalkgranskog söder om Björnasäter

Yta: 5,1 ha

Läge: 1 km Ö om Lerdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Skräddareslätten 3:1 och Björnasäter 2:1.

Värden: BZ

Ängsgranskog, rik svampflora.

Beskrivning

Objektet är en större grandominerad olikåldrig kalkbarrskog med litet inslag av björk, asp, lönn, ask, ek, m fl trädslag. Även tall finns i trädsiktet. Hassel finns i busksiktet. I fältsiktet är blåsippan ett karakteristiskt inslag. På död hasselved noterades hasselticka (*Dichomitus campestris*).

Naturvärde: III

Bevarande: Avverkning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör lämnas till fri utveckling.

Behov av dokumentation: Svampfloran i området bör dokumenteras för att en slutlig naturvärdesbedömning ska kunna göras.

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7534)

7601. Melldalaskogen

Yta: Ca 10 ha

Läge: 1,2 km NV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Melldala 5:6, 13:1, Högsböla 1:3.

Värden: BHLUZ

Död ved, hamlade träd, ädellövskog, bergbrant, betesmark, gamla ädellövträd, kalkgranskog, kalksten, kalktuff, lundflora, rik epifytflora, rik lavflora, rik mossflora, rik svampflora, äldre åker

Beskrivning

Ovanför Melldala täcks kalkstenskleven och sluttningen nedanför av gammal lövskog. Hela området är en gammal löväng som under 1900-talet betats och successivt vuxit igen. Sluttningen påverkas överallt av underliggande rörligt markvatten och flera källor bryter fram och bildar källbäckar. Jordlagren i området är extremt kalkrika. Kalktuffryggar finns längst i norr. Fragment av kalktuff finns i jorden över stora delar.

Skogen är till största delen en ädellövlund av ask och alm där man främst lägger märke till trädbjässar med hamlingspåsar av de båda trädslagen. Trots detta är skogen högvuxen. I de norra delarna finns en hel del gran i skogen. I anslutning till några källor i norr finns gammal grov gran i ett glest bestånd. Av övriga trädslag finns ek, oxel, sälk och vildapel. Den södra halvan av skogen är yngre och här har olyckligtvis gjorts en gallring under 1995. Allra längst i söder finns ett gammalt kalkbrott med bl a björkskog i botten. I buskskiktet märks framför allt hassel och hagtorn samt en del nypon i kanten mot öppna betesmarker.

Fältskiktet i sluttningen är av lundtyp med en rik våraspekt av ramslök, lundviol, gulsippa, svalört, blåsippa, lungört m m. På sommaren märks framför allt skogsbingel och stinksyska. Storrams, sårläka och rödblåra förekommer också. I granskogspartiet finns små gräsfläckar med bl a slankstarr och ängsvädd. I anslutning till källor i norr finns källgräs.

I reservatet ingår ett par betade öppna ytor som förr varit åkrar. Dessa invaderas successivt av naturliga gräsmarksväxter som gullviva och sommarfibbla. Även rosor, hagtorn och enbuskar har etablerat sig och bildar övergång mot skogen. En del av dessa har tyvärr röjts bort 1995.

På en kulle söder om kalkstensbrottet finns torrängsflora med bl a grådådra.

Kryptogamfloran i Melldalaskogen hyser en lång rad intressanta och rödlistade arter. På de gamla hamlade almarna och askarna finns t ex almlav (*Gyalecta ulmi*), blek kraterlav (*Gyalecta flotoiwii*), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*), savlundlav (*Bacidia incompta*), piskbaronmossa (*Anomodon attenuatus*), liten baronmossa (*Anomodon longifolius*), grov baronmossa (*Anomodon viticulosus*), platt fjädermossa (*Neckera complanata*) och trädporella (*Porella platyphylla*). På stenarna i källbäckarna finns kraterlav (*Gyalecta jenensis*) samt flera arter av de små dvärgmossorna (*Seligeria* spp.). Svampfloran hyser både på marksvamp- och vedsvampsidan intressanta arter. På gamla almlågor har ådermusslingen (*Rhodotus palmatus*). På tunna kvistar är stinkbroskingen (*Micromphale foetidum*) vanlig. På marken finns t ex grönpucklig tråding (*Inocybe corydalina*).

Faunan i området är dåligt undersökt.

Naturvärde: I (L 70:I)

Detta är en av kommunens och länets värdefullaste ask-alm-lundar.

Bevarande: I de övre delarna hotas naturvärdena av granuppslag. I de nedre, norra delarna är bevarandet av gran istället nödvändigt för att bevara naturvärdena. Upphört bete utgör också ett hot mot naturvärdena. En viss frihugning av något gammelträd kan vara nödvändigt men lövved bör lämnas kvar för nedbrytande organismer.

Skydd: Hela området utom det gamla kalkbrottet i söder är skyddat som reservat genom beslut av länsstyrelsen den 30 oktober 1990. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att skötseln i reservatet följer beslutad skötselplan.

Behov av dokumentation: Evertebratfaunan och kryptogamfloran i reservatet bör dokumenteras.

Litteratur:

Andersson 1985 naturbeskrivning

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Appelqvist & Hallingbäck 1986 svampar

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 70)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Länsstyrelsen 1990 naturbeskrivning, flora, skötselplan

7602. Melldalakärret

Yta: 4 ha

Läge: 1,3 km NV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Karlsfors 3:1.

Värden: BHZ

Extremrikkärr, kalktuff, källa, bergbrant, bäck, kalkfuktäng, kalkgranskog, kalksten, orkidéer, rik kärlväxtflora, rik mossflora, rik molluskfauna

Beskrivning

Omedelbart norr om Melldalaskogen, i slutningen från kalkstenskleven ner mot Långensänkan, ligger ett märkligt källkärr.

I de övre delarna av området löper ett antal parallella kalktuffryggar ner utefter en stor del av slutningen. Emellan dessa tuffryggar bryter källdrag fram som terrassformigt bygger upp nya kalktuffryggar. Totalt torde kalktuffen här ha en ansevärd mäktighet. Längre ner bryter källvattnet fram kraftigare och ett litet öppet källkärr bildas. Även detta kännetecknas av stora kalktuffryggar och vackra travertinartade terrassbildningar. Hela den övre delen av det öppna kärret vilar på fast kalktuffunderlag. Längre ner finns små ytor av mera ordinärt fastmattekärr av extremrik typ, liksom kalkfuktängsvegetation.

Kalktuffryggarna i de övre delarna täcks av senvuxen gran samt alm, ask, björk och oxel. Hassel och skogstry bildar ett glest buskskikt. I det öppna kärret finns en del björk samt framför allt brakved och en.

Runt kärret och kalktuffryggarna finns en granplantering med kraftigt uppslag av diverse lövträd och buskar.

I kärret och intill källbäckarna i de nedre delarna finns t ex flugblomster, kärrknipprot, brudsporre (formen praktsporre, *Gymnadenia conopsea* var. *densiflora*), näbbstarr, hårstarr, slankstarr, tagelstarr, ängsstarr, kärrsälting och tätört. Även honungsblomster har anträffats några decennier tillbaka. I kalkfuktängspartiet finns rödklint, ormtunga, krissla och plattsäv. På kalktuffryggarna i de nedre delarna av kärret finns stora ruggar av backskafting. I skogen på kalktuffryggarna finns t ex skogsknipprot.

Kalktuffen bildas framför allt av kamtuffmossan (*Palustriella commutata*) men i detta kärr deltar även den sällsynta tuffkuddmossan (*Eucladium verticillatum*) i tuffbildningen. Av andra arter på kalktuffen märks kalkflikmossa (*Lophozia heterocolpos*) och den lysande orange algen *Trentepohlia aurea*.

Naturvärde: I (V 08D7G07:I)

Ett av länets värdefullaste källkärr och det kärr som har de mest välutvecklade kalktuffbildningarna. Ett unikt kärr.

Bevarande: Naturvärdena i de nedre delarna hotas av igenväxning. Igenväxningsprocessen i själva kärret är dock långsam. Ett större hot utgör granplanteringen i de nedre delarna. Tramp utgör också ett hot och därför bör området ej betas. Utan särskilda anordningar, som i sig också kan utgöra en risk för negativ påverkan, bör större grupper ej besöka kärret.

Skydd: Hela området är skyddat som naturreservat genom länsstyrelsens beslut den 30 oktober 1990. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Skydd och skötsel beskrivs i skötselplanen för reservatet. Granskogen väster om kärret bör på sikt avvecklas.

Behov av dokumentation: Kryptogamfloran och evertebratfaunan bör dokumenteras.

Litteratur:

Andersson 1985 naturbeskrivning, flora

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G07)

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Carlin 1974 flora, naturbeskrivning

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 12)

Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 kalktuff

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Länsstyrelsen 1990 naturbeskrivning, flora, skötselplan

7603. Högsböla ängar

Yta: 35 ha

Läge: 1,2 km NNV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Högsböla 2:1, Rud 1:9.

Värden: BKSUZ

Hamlade träd, lövhagmark, löväng, naturlig slåttermark, öppen hagmark, brynmiljöer, friskäng, fuktäng, högörtäng, jätteek, kalksten, källa, lövskogsfåglar, rik kärlväxtflora, rik lavflora, rik svampflora, torräng

Beskrivning

Nordbillingen har länets i särklass största rester efter äldre tiders lövängar. I Högsböla äng finns den största sammanhängande ytan av dessa. Hela den övre delen av detta naturreservat är en gammal löväng med många av de gamla hamlade träden kvar. De nedre delarna, som ligger på de västligaste delarna av Bergs kalkplatå och med tunna jordlager, var i äldre tid framför allt betesmarker. Källdrag bryter fram i de allra översta delarna av Högsböla äng. I dessa delar finns en några sänkor med fuktig mark, annars dominerar frisk och torr mark. Kalkpåverkan är stor i hela området.

Restaureringar har skett i omgångar från slutet av 1960-talet och framåt.

I de övre delarna (de äldre gårdsnära gårderna) finns spridda almar och askar med hamlingsspår. Hamlingen lär ha pågått in på 1940-talet. Ekarna finns framför allt i de nedre delarna av den gamla ängen. Några av ekarna är riktiga gammelekar och vissa av dem har spår efter stamkvistningar. I de fuktiga partierna finns framför allt klibbal. I de norra delarna finns en del björk och ett tätare buskskikt. Här finns också en liten dunge med gran med ett litet bestånd av murgröna. I den nedre delen av ängen (Skrantängen) är trädsiktet glesare. Här finns istället fler hasselbuskar. Bland buskarna i övrigt märks hagtorn och nypon. På två ställen finns här buskar av svartoxbär. Fältskiktet uppvisar en mosaik av gräsmarksvegetation och skogsflora. I de fuktiga partierna finns ganska mycket älggräs och även grupper med rosendunört. I friska delar finns en rik våraspekt med vitsippa, blåsippa, lungört, svalört, nunneört, desmeknopp och några mindre förekomster av gulsippa. Längre fram på våren blommar mängder av gullviva i hela reservatet liksom vårärt och ramlök i skuggigare delar. I områden som utvecklat bättre grässvål, framför allt i den s k Skrantängen, finns arter som klasefibbla, ängsskallra, backsmörblomma, sommarfibbla, brudbröd, jungfrulin, ormrot, rödklint, vildlin, svinrot, rödkämpar, mandelblomma, jordtistel och getväppling.

De delar som legat längre ut mot kalkstenskleven har förr varit betesmarker. Dessa delar präglas till stor del av tunnt jordtäckte, ställvis med exponerade kalkhällar. Länge låg dessa i ohävd och en tät busk- och slyvegetation dominerade. Dessa partier restaurerades i början av 1990-talet och nu har gräsmarksarterna ökat även i denna del. Gullviva, brudbröd, ängshavre, småfingerört, grusbräcka, harmynta, m fl växter har nu ökat. I denna del finns också ett livskraftigt bestånd av St Pers nycklar som tycks ha ökat genom restaureringen. I de södra delarna av dessa gamla betesmarker finns fuktängsvegetation med krissla, brudsporre, slankstarr och rosettjungfrulin. Uppslaget av buskar och sly är fortfarande stort av framför allt ask och hassel. Buskfloran är mycket artrik och har sannolikt lång kontinuitet i dessa betesmarker. Här finns bl a stora bestånd av skogskornell.

Ett mindre parti med ask, hassel och gran har lämnats utan åtgärd.

Längst i norr, utanför de betade och restaurerade markerna, finns en äldre gransumpskog på kalk. På de gamla senvuxna granarna finns gott om gammelgranslav (*Lecanactis abietina*). Det som främst tilldrar sig intresset här är förekomsten av guckusko. Även skogsknipprot, skogsnycklar, tvåblad, vätteros och ramslök finns i denna del.

Kryptogamfloran i reservatet är ej undersökt men på de gamla hamlade träden finns gott om almlav (*Gyalecta ulmi*) samt vitskivlav (*Buellia alboatra*), platt fjädermossa (*Neckera complanata*) och trädporella (*Porella platyphylla*). På de gamla ekarna finns t ex gulpudrad spiklav (*Calicium adpersum*) och gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*). Bland marksvampar har en del vaxskivlingar noterats, t ex slemvaxskivling (*Hygrocybe glutinipes*) och brun ängsvaxskivling (*Hygrocybe colemanniana*).

Av faunan kan nämnas att stenknäck, steglits och gröngöling är viktiga och signifikanta arter i reservatet. Övriga fauna är ej undersökt i området.

Naturvärde: I (L 70:I)

Detta är kärnan av resterna efter de stora lövängarna på Nordbillingen och är av omistligt värde.

Bevarande: Bevarandet av naturvärdena i detta objekt kräver stora skötselinsatser. Skötseln måste dock anpassas till objektets förutsättningar så att t ex en buskrik betesmark är målet i de västra delarna. Här gäller det framför allt att hålla efter hassel och ask. I den gamla ängen är det viktigt att utöver traditionell skötsel bevara äldre lövträd och att hantera död ved på ett lämpligt sätt.

Skydd: Hela området är skyddat som reservat med stöd av NVL genom beslut av länsstyrelsen den 9 oktober 1990. Större delen av den gamla lövängen skyddades som reservat 25 januari 1968. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Se beslutad skötselplan.

Behov av dokumentation: Faunan och kryptogamfloran i reservatet bör dokumenteras.

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G08)
- Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
- Carlin 1974 flora, vegetation
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 85)
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 10, 11, 13)
- Johansson & Hedin 1991 restaurering, markanvändningshistoria, flora, vegetation
- Lundgren 1992 fåglar
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 70)
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:103)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Länsstyrelsen 1990 beslut, skötselplan, naturbeskrivning
- Rytterås 1969 naturbeskrivning, flora, vegetation
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
- Skövde kommun 1977 förordnandeförslag

7604. Odlingslandskap vid Yttersöra

Yta: Ca 90 ha

Läge: 1-1,5 km SV-NV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Yttersöra 2:13, 3:7, 4:6, 4:7, 4:8, 5:8, 7:6, 7:11, 12:3, 17:1, 18:1, Högsböla 1:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BKLZ

Stenmurar, äldre odlingslandskap, brynmiljöer, hamlade träd, lövhagmark, åker

Beskrivning

Söder om Högsböla äng, till och strax söder om vägen mellan Karlsfors och Yttersöra, utbreder sig ett småskaligt odlingslandskap på Bergs kalkplatå.

Typiskt för området är en rad stenmurar och små ägovägar som skiljer åkrarna åt. Utmed dessa finns buskar och lövträd, framför allt ask och en artrik brynvegetation med blommande träd och buskar. Hamlade träd finns på flera ställen i området, särskilt i anslutning till Högsböla äng.

Strax söder om Högsböla äng finns betesmark med karaktär av en blandlövhage. Historiskt lär den dock ha varit betesmark och bör då klassas som utmarksbete. Trädskiktet domineras av alm, ek och ask samt en del gammal gran. Buskskiktet utgörs av hassel och hagtorn. I fältskiktet finns enstaka gräsmarksarter som liten blåklocka, vildlin, darrgräs, rosettjungfrulin och jordtistel. Kvävegynnade växter finns också i denna betesmark som nyligen röjts på hagtorn och nypon.

Naturvärde: II (Ä 84:III, L 70:I)

Bevarande: Igenväxning och plantering med barrträd utgör hot mot naturvärdena. Bebyggelse och annan exploatering utgör också hot mot naturvärdena liksom upphörd hävd av betesmarkerna. För stor bortröjning av blommande träd och buskar är också hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Barrbestånden i de östra delarna bör avvecklas och ersättas med lövskog. Vid röjning utmed stenmurar och ägovägar kan enstaka grupper av blommande träd och buskar lämnas. Enstaka askar skulle kunna nyhamlas och få bilda trädrader av hamlade träd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 84)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 70)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7603)

7605. Betesmark vid Håkansgården

Yta: 3 ha

Läge: 1,6 km S om Timmersdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Melldala 15:1.

Värden: BHLZ

Lövskogsmark, friskäng, kalksten, källa

Beskrivning

Håkansgården ligger vid foten av sluttningen nedanför Bergs kalkstensplatå. Ovanför gården utbreder sig en beteshage bevuxen med björk och gran. Flera källor bryter fram i sluttningen.

Många hävdgynnade arter finns i hagen som darrgräs, brudbröd, revfibbla, prästkrage, jungfrulin, gullviva, fläckigt nyckelblomster, tvåblad, smörbollor och något exemplar av sankt Pers nycklar. Vid källorna finns källkärrsvegetation med tätört, näbbstarr, vildlin och ett bestånd med pestskräp.

Efter nyligen gjorda avverkningar ligger en del ris kvar i betesmarken. Dessutom kommer sly rikligt upp.

Naturvärde: II (Ä 86:II)

Kalkrik naturlig gräsmark med rik flora ger mycket högt värde.

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör hot mot naturvärdena. Även anläggning av ny bebyggelse eller annan exploatering utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Rójning och städning av ris är viktigt för att bevara naturvärdena.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 86)

7606. Sumpiga igenväxningsmarker sydost om Högsböla äng

Yta: Ca 12 ha

Läge: 600 m NNV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs-Kyrketorp 9:1, Högsböla 1:1.

Värden: BHZ

Lövsumpskog, igenväxningsmark, lundflora, hamlade träd, medelrikkärr, ädellövskog

Beskrivning

Sydost om Högsböla äng finns igenväxande lövskogar och granrika marker. Ett svagt sluttande område med gles björksumpskog, brakved och bladvass har tidigare varit ett öppnare rikkärr. Här fanns ännu på 1980-talet axag, gräsull, slätterblomma, kärrknipprot, flugblomster och hampflockel.

Ytterligare ett litet rikkärr ligger närmare Klockarebolet. Detta kärr röjdes i början av 1970-talet och ännu drygt 10 år senare fanns här arter som kärrknipprot, flugblomster, loppstarr, näbbstarr och skvattram. I sumpskogen omkring finns gott om skärmstarr. I granskogen finns dvärghäxört och utmed en bäck i södra delen av denna skogklädda del finns lundstjärnblomma. Av lundväxter i skogen märks storrams, ormbär, skärmstarr, skogsstarr, skogsnycklar, blekbalsamin, tibast samt den dominerande ramslöken.

I de norra delarna finns grova hamlade askar och almar med rik påväxt av lavar och mossor.

Naturvärde: II (V 08D7G09:III, L 70:I)

Ett viktigt sumpskogsområde på Bergsplatån.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga åtgärder och aktiviteter som påverkar de hydrologiska förhållandena. Igenväxning hotar hamlade träd och rikkärrsmiljöer.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: I de norra delarna bör hamlade träd frihuggas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G09)

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 15, 16)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 70)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7604, 7605, 7606 och 7607)

7607. Kalkbarrskog norr om Kohagagärdet

Yta: Ca 10 ha

Läge: 1,7 km NNV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bäckedalen 21:1, Timmersdala 4:5.

Värden: BHZ

Kalkgranskog, bäck, källa

Beskrivning

Nära Bergs kalkstensplatås västra kant finns ett område som tidigare täcktes med äldre barrskog, synbarligen med tämligen lång kontinuitet. Marken är fuktig med små bäckdrag och översilande markvatten. I de våtaste delarna fanns stråk med klibbal som ökar mot väster. Området gränsar i söder till guckuskolokalen hörande till reservatet Högsböla ängar.

1983 fanns här dvärghäxört och skärmstarr. Ganska grova lågor och torrträd av gran var frekventa.

Tyvärn avverkades delar av området i mitten på 1980-talet, varför naturvärdena idag troligen är påverkade.

Naturvärde: II

En äldre kalkgranskog på såväl fuktig, frisk som torr mark är ovanlig. Naturvärdesbedömningen behöver dock uppdateras då skogliga åtgärder starkt påverkat området.

Bevarande: Skogliga aktiviteter utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Underlag för bedömning är inaktuell.

Behov av dokumentation: Området bör inventeras för att utröna vilka värden området har som kalkbarrskog.

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7601)

7608. Odlingslandskap söder om Sotarliden

Yta: Ca 100 ha
Timmersdala k:a

Läge: 0,3 -1,3 km SSV-ÖSÖ om

Ekonomisk karta: 08D 7g, 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lilla Stolan 2:1, Bäckedalen 2:2, 2:4, 2:13, 18:1, 20:1, Timmersdala 2:10, 4:4, 5:2, 5:3. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BKLZ **Stenmurar, äldre odlingslandskap, hasselund**, brynmiljöer, fornlämning, grustäkt, hamlade träd, igenväxningsmark, kalksten, ruderatväxter, torräng, äldre åker

Beskrivning

På Bergsplatåns allra nordvästligaste del inklusive sluttningarna ned mot Långensänkan utbreder sig ett småskaligt odlingslandskap. I terrängen finns mängder av strukturer från äldre tiders brukande av åker och äng. Fornlämningar finns i området.

Markerna utgörs av en mosaik av små åkerlappar, öppna betesmarker (ibland äldre åkrar), blandlövhagar med ek, alm, fågelbär, ask, björk, oxel, gran, samt lövdungar av samma trädslag. I en hage finns gott om oxlar med hamlingspår. Hassel är vanlig i markerna.

De olika ytorna avgränsas ofta av stenmurar och brukningsvägar och det är gott om odlingsrösen i markerna.

Betesmarkerna är på grund av gödsling och avsaknad av hävdkontinuitet inte så artrika. I kanten av de många murarna, brukningsvägarna finns dock en artrik flora. En mindre yta med bättre gräsmark finns öster om Äspekullen. Här finns bland igenväxningsarter brudbröd, liten blåklocka, tjärblomster, darrgräs, jordtistel, gullviva, ängsvädd, prästkrage, backtimjan, darrgräs och bockrot. Flera lokaler av gulsippa finns i området.

Flera hassellundar med bl a hasselticka (*Dichomitus campestris*) och läderskål (*Encoelia furfuracea*) finns i de södra och östra delarna. En del av dessa betas.

På flera ställen mynnar källor i den svaga sluttningen.

I objektet ingår också ett större grustag. I detta finns en del ruderatväxter som monke, färgkulla, oxtunga, myskmalva, sötvedel, västgötamåra, åkerkulla, jungfrulin, backvial, gråbinka, ullört och silverarv. Fina, delvis betade, sandmarker finns också sydost om Stommen.

I grustaget finns en stor backsvalekoloni.

Naturvärde: II (L 70:I, Ä 103:III)

Området har främst kulturhistoriska värden. Inget område i kommunen har så stora mängder med hassellundar som detta.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd hävd, växtgifter i jordbruket och skogliga åtgärder. Uppförande av ny bebyggelse och annan exploatering utgör också hot mot naturvärdena. Igenväxning av hässlarna är ett hot mot naturvärdena i dessa.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: En plan för hur grustaget ska skötas/efterbehandlas så att naturvärdena bevaras bör tas fram. En del hässlen kan behöva åtgärder i form av att framför allt asp och björk tas bort.

Behov av dokumentation: Områdets naturvärden bör dokumenteras noggrannare som underlag för en skötselplan som tar hänsyn till områdets skiftande naturvärden.

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 103)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 70)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7601, 7602, 8604, 8605 och 8606)

7609. Lövmarker ovanför Silverfallet

Yta: 31 ha

Läge: 1,7 km SV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Yttersöra 2:11, 8:8, 8:12, 25:1, Lilla Björstorp 1:1, Lilla Björnasäter 1:1, 2:1, Skalmesäter 4:1. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BHZL

Bäck, lövhagmark, lövsumpskog, friskäng, hamlade träd, igenväxningsmark, kalksten, lövblandskog

Beskrivning

Sjömansbäcken och Älekärrsbäcken rinner samman på västra delen av Bergs kalkstensplatå strax ovanför Silverfallet. Naturen domineras av lövklädda marker, delvis av igenväxningstyp. Restaureringar av hagmarker har skett på några ställen.

Runt sammanflödet finns en blandsumpskog av klibbal och ask med stor kalkinfluens. Längre från bäckarna dominerar friska marker. Genom att jordlagren är tunna finns ibland sumpväxter sida vid sida med växter hemmahörande i torrare naturtyper. Utöver de ovan nämnda träden finns björk, alm, asp, lönn, säl, hägg, oxel och gran. Hamlade oxlar finns utmed bäcken. Buskskiktet är ställvis tätt med hassel samt en del hagtorn, en, olvon, krusbär och nypon. Längre upp mot Örjansgården finns mader med snåriga videbuskage. I skogsbestånden finns småborre, lundviol, buskviol, skogsnycklar, tibast, skogsstarr och ett litet bestånd sankt Pers nycklar.

Längre uppströms utmed bäckarna, upp mot Kampavall, finns lövhagmarker som nyligen gallrats och röjts. Här finns också träd med hamlingsspår. Den södra hagen är artrikare än den norra med arter som jordtistel, brudbröd, prästkrage, bockrot, gullviva, stor och liten blåklocka och darrgräs.

På äldre almar, framför allt nära Skalmesäter, finns almlav (*Gyalecta ulmi*). 16 olika tickor är funna i området, bl a hasselticka (*Dichomitus campestris*) och skumticka (*Spongipellis spumeus*).

Partier med hassellund finns i de norra delarna.

Markerna är hårdbetade och gräsmarksfloran har utvecklats mot det bättre.

Naturvärde: II (L 78:II, Ä 81:II, 82:III, V 08D7G01:III)

Marker med hög kalkinfluens och rik flora medför högt naturvärde. Viktiga bäckmiljöer i lövrika och varierade biotoper.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder, upphörd hävd och igenväxning samt av anläggning av ny bebyggelse och annan exploatering.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Bete skulle medföra högre naturvärden i vissa delar.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G01)

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 81, 82)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 19)

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 78)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7608 och 7609)

7610. Lövsumpskog väster om Orresäter

Yta: 13 ha

Läge: 2,6 km SSV om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Orresäter 3:2, 3:5, Långesäter 1:9, 13:1, Björnasäter 2:1.

Värden: BZ

Lövsumpskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Utefter Sjömansbäcken, väster om Orresäter, finns en svacka med sumpskog av sekundär igenväxningstyp. Klibbal dominerar men björk, hägg, ek, ask, asp, lönn och gran finns också.

Naturvärde: III (L 80:III, V 08D7G04:IV)

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08F7G04)
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 80)

7611. Lövskog nordväst om Skogsbolet

Yta: 32 ha

Läge: 2,2 km S om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sandgärdet 1:2, Orresäter 3:2, Bergs-Skogsbolet 1:2, Yttersöra 2:11, 4:6, 4:8, 4:9, 4:11, 5:8, 8:16, 12:3, Långesäter 14:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BZ

Lövsumpskog, ädellövskog, hassellund, hamlade träd, jätteek, igenväxningsmark, lövrik hagmark, rik lavflora

Beskrivning

På Nordbillings sluttning ned mot Bergs kalkstensplatå finns nordväst om Skogsbolet sumpskog och ädellövskog på översilad mark. Sumpskogen är av igenväxningskaraktär. Klibbal och björk dominerar i de västra delarna medan asken ökar mot sydost. I skogen finns inslag av hägg, fågelbär, sälg och alm. I buskskiktet finns mycket hassel samt brakved, hagtorn och enstaka tibast. Markfloran är kalkinfluerad med arter som ramlök och vätteros. I bottenskiktet märks bl a den rödlistade dunmossan (*Trichocolea tomentella*).

En hassellund finns i de västra delarna. Här har bl a hasselticka (*Dichomitus campetris*) och trollhand (*Hypocreopsis lichenoides*) noterats.

Grupper av hamlade träd finns i kantzonerna mot åkrar. En del av dessa har en mycket rik lavpåväxt med arter som almlav (*Gyalecta ulmi*) och brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*). Även en del mycket grova ekar finns i området.

Namnet Kilakärren antyder att här förr varit öppna våta eller fuktiga slättermarker.

Naturvärde: III (L 81:II, V 08D7G03:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder samt uppförande av nya byggnader eller annan exploatering utgör hot mot naturvärdena. Även dikning och förändring av de hydrologiska förhållanden påverkar naturvärdena negativt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Omhamling av träd med hamlingsspår belägna i kantzoner samt nyhamling av träd i samma lägen skulle medverka till att bevara kontinuiteten av sådana träd. Frihuggning av äldre och gröve ek är viktigt för att bevara naturvärdena knutna till dessa. Hassellunden bör rensas på överståndare som kan skugga ihjäl hasselbuskarna. Ett nygrävt dike bör fyllas igen.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G03)
Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
Lundgren 1992 fåglar
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 81)
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7615, 7616, 7617 och 7618)

7612. Lövskog mellan Kila, Skogsbolet, Fagerliden och Olofstorp

Yta: 31 ha

Läge: 2,1 km SSÖ om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs-Skogsbolet 1:2, 1:3, Fagerliden 3:1, Yttersöra 2:11, 2:13, 3:7, 7:6, 7:8, 7:9, 7:11, 18:1, Bergs-Kyrketorp 6:1, 9:1, Kila 3:2, 3:9.

Värden: BZ

Lövblandskog, död ved

Beskrivning

Objektet utgörs av sekundär lövskog av björk, klibbal och ask med inslag av ek, asp, lönn, fågelbär, sälk och hägg. Enstaka alm, rönn och vildapel förekommer också. Hassel dominerar buskskiktet tillsammans med en, hagtorn och krusbär. En del av markerna ingår i betesmarker. I de södra delarna finns en beteshage med grov fågelbär och oxel samt aspar med bohål, hasselbuketter, lågor av gran m m. I fastigheten Yttersöra 18:1 är skogen ganska gammal och här finns en hel del torrträd och lågor.

Naturvärde: III (L 87:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder kan hota naturvärdena liksom uppförande av nya byggnader och annan exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Underlaget för bedömning är otillräckligt.

Behov av dokumentation: Eventuella värdekärnor bör identifieras och avgränsas.

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 87)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7612)

7613. Vallersjön med omgivningar

Yta: Ca 30 ha

Läge: 3,4 km SÖ om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Klosterholmen 1:2, 2:2, Vallersjön 5:2, Bäckagården 1:8. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BVZ

Mesotrof sjö, lövblandskog, igenväxningsmark, lundflora

Beskrivning

Vallersjön ligger i en sänka i Nordbillingens diabasplatå, längst i norr. Sjön omges närmast vattnet av lövskog, längre bort av barrskog.

Lövskogarna utgörs av de igenvuxna inägorna till Klosterholmen och gården Vallersjön. Trädskiktet domineras av björk och klibbal med inslag av ask, gran, hägg, lind, asp och sälk. Av ek finns ganska grova träd.

Hassel och en bildar buskskikt. Även granplanterade gamla inägor finns. I lövskogarna finns bland arterna i fältskiktet storrams, gulstarr, skogsstarr, skogsnycklar, smörboll, trolldruva, skogsvicker, lungört, bergmynta och brudborste.

Sjöns vatten har ett ganska högt pH - 7,4 i maj 1982. I norr finns en sandstrand, lämpad för bad.

Storskrake antas häcka i sjöns grannskap.

Naturvärde: III (L 91:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena, liksom uppförande av nya byggnader eller annan exploatering.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Sjöns limniska värden är bristfälligt dokumenterade.

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 24)

Karlsson 1990 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 91)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

Skövde kommun 1982 pH

7614. Bäckgården och Ängen

Yta: Ca 30 ha

Läge: 1,1 km NNV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g, 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bäckgården 1:8, Ängen 1:4.

Värden: BHZ

Död ved, lövsumpskog, lundflora, ädellövskog, hamlade träd, rik lavflora, rik mossflora, rik svampflora

Beskrivning

Söder om Ängen, på Nordbillings östsluttning, utbreder sig ett större lövskogsområde. Objektet är en sedan länge igenvuxen gammal ängsmark. Delar av skogen har naturskogs-karaktär. Marken är i stora delar påverkad av rörligt grundvatten. Den sydligaste delen betas av får och är öppnare.

Trädskiktet domineras av ask, asp och klibbal. I skogen finns inslag av alm, ek, fågelbär och hägg. Utmed åkern, nära Ängen, finns en grupp grova och gamla almar och askar med hamlingsspår. Hassel dominerar helt buskskiktet. Påfallande stora mängder av grova asplågor finns i beståndet. Även annan lövved förekommer. I fältskiktet märks arter som lundstjärnblomma, desmeknopp, lungört, vårärt, gullpudra, bäckbräsma, skogsstarr, kransrams, storrams, trolldruva, underviol, vätteros, skogsnycklar, tvåblad och nästrot. Av särskilt intressanta lundväxter märks lundviol och lundkardborre.

På de gamla hamlade träden finns en intressant epifytflora med almlav (*Gyalecta ulmi*), blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*), klosterlav (*Biatorella monasteriensis*), gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*), grov baronmossa (*Anomodon viticulosus*), liten baronmossa (*Anomodon longifolius*), platt fjädermossa (*Neckera complanata*) och trädporrella (*Porella platyphylla*).

På de gamla asplågorna finns rikligt med stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*), kopparglansmossa (*Platygyrium repens*) och kandelabersvamp (*Clavicornia pyxidata*). På en gammal ask har apeltickan (*Tyromyces fissilis*) noterats. På stubbar finns lilanoppingen (*Entoloma euchroum*). På klenare ved finns stinkbrosking (*Micromphale foetidum*) och fläckticka (*Skeletocutis nivea*). Bland övriga ovanliga tickor märks rökticka (*Bjerkandera fumosa*), tegelticka (*Daedalopsis confragosa*), *Skeletocutis lenis* och mjölksticka (*Oligoporus tephroleucus*). Bland intressanta marksvampar märks pärlmusseron (*Melanoleuca verrucipes*), tårkragskivling (*Stropharia albocrenata*), droppklibbskivling (*Limacella guttata*), eldsopp (*Boletus luridus*), irisusseron (*Lepista irina*) och slöjröksvamp (*Lycoperdon mammiforme*).

Naturvärde: I (L 95:I)

Ett av de finaste lundområdena på östra sidan av Nordbillingen. Framför allt de norra delarna har stora värden.

Bevarande: Alla typer av skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: 8 ha av området är skyddat som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen den 5 september 1995. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Naturvärdena skyddas genom att skogen lämnas till fri utveckling. En försiktig röjning runt de gamla hamlade träden är tänkbar.

Behov av dokumentation: Faunan i området är dåligt känd.

Litteratur:

Johansson 1994 naturbeskrivning, flora, vegetation, svampar, mossor, lavar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 95)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Länsstyrelsen 1995 beslut, skötselplan

7615. Lövskogar vid Ingasäter, Böglabo och Marbacken

Yta: Ca 30 ha

Läge: 1,5 -2,5 km NNV om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g, 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ängen 1:4, Säter 3:4, Marbacken 3:1, Böglabo 1:1, Berg 7:1, Ingasäter 1:1 4:1 5:1 6:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGKZ

Lövblandskog, äldre odlingslandskap, hamlade träd, hassellund, igenväxningsmark, lövsumpskog, smältvattenränna

Beskrivning

På Nordbillingens östsluttning mellan Ängen och Ingasäter finns igenvuxen inägomark som nu täcks av lövskog i olika åldrar och trädslagssammansättningar. Flera av bestånden har gallrats och röjts och får i stort betecknas som kulturskogar. I öster finns bestånd som kan klassas som blandlövsumpskogar.

Bestånden utgörs av ek, björk eller asp med inslag av hägg, klibbal, gran, fågelbär och ask. Hassel, hagtorn, getapel och nypon bildar buskskikt.

Något område kan karakteriseras som hassellund. Av ask och alm finns några träd med hamlingsspår. Enstaka lundväxter finns i fältskiktet.

Genom avverkningar, röjningar och gallringar har ställvis resterna av ett gammalt småskaligt odlingslandskap frilagts.

Av geologiskt intresse i området är ett antal smältvattenrännor från inlandsisen. Här finns också ett erosionshak från Baltiska issjön.

Naturvärde: III (L 92:III, 93:II)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 92, 93)

Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

7616. Garparör med omgivningar

Yta: Ca 100 ha

Läge: 3 km N om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g, 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ingasäter 1:1 4:1 5:1 6:1, Stenstomten 1:1, Fiskartorp 2:1, Garparör 1:1, Rödegården 1:24, Backatomten 1:14, Sätters-Smedstorp 1:9.

Värden: BGKLSZ

Alkärr, bokskog, hamlade träd, hassellund, lövhagmark, rik svampflora, äldre odlingslandskap, bäck, gamla ädellövträd, jätteek, klappersten, rik fjärilsfauna, rik lavflora, stenmurar, ädellövskog, äldre åker

Beskrivning

Mellan nya och gamla vägen mellan Skövde och Mariestad, med Garparör som centrum, finns ett större lövdominerat område. Markerna runt Garparör utmärks genom sina många spår av äldre odling och småskaligt odlingslandskap. En par klapperstensvallar som är strandlinjer från Baltiska issjön utgör geologiskt viktiga element.

Naturen är en mosaik mellan åkerlappar, öppna betesmarker, lövhagmarker, igenvuxna lövängar och lövskogar. Stenmurar och odlingsrösen är frekventa.

Mellan Garparör och Ingasäter finns en större grupp lindar med spår av hamling. De flesta av lindarna är rika på hål. Norr om vägen mellan Garparör och Ingasäter finns ett större bestånd med bok. Ekskog dominerar i de nordvästra delarna. I söder och väster utgör klibbal och ask viktiga trädslag då markerna här är fuktigare. Björkskog finns sydost om de hamlade lindarna i reservatet. Nära Garparör finns en gammelek. Längst i norr finns en granskog.

Ett vackert alkärr med välutvecklade socklar finns vid Rödegården. En del jätteekar och grova askar och almar står kvar i lövmarkerna norr om Rödegården. På dessa gammelträd finns en rik lavflora med arter som brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*), blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*), almlav (*Gyalecta ulmi*), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*) och brun nållav (*Chaenotheca phaeocephala*). Dessa delar har en utpräglad karaktär av igenväxt löväng. I denna del finns också en större hassellund. Rikligt med gamlar rösen finns i beståndet.

För övrigt finns de flesta av traktens trädslag i bestånden. Framför allt finns det gott om vildapel. Hassel är den vanligaste busken men även en, nypon, olvon m m förekommer.

Fältskiktet i markerna varierar mellan fuktiga och friska och är genomgående av örttyp. Skogsarter som vätteros, trolldruva, ormbär, tandrot, vårärt m m finns i slutna partier. I blötare alkärr finns gullpudra, rankstarr, vattenblink, besksöta och vattenstäckra. De öppna partierna, som sammantaget inte är mer än ca 7 ha, har sällan så tät grässvål men här finns ändå här och var hävdindikerande arter som darrgräs, liten och stor blåklocka, brudbröd, prästkraige, gullviva, slankstarr, fläckigt nyckelblomster, knägräs, stagg, revfibbla, svinrot, tjärblomster, vanlig och grönvit nattviol, sommarfibbla, jungfrulin, ängsskallra, lundstarr, gökblomster, jordtistel, blåsuga, backnejlika och gökärt. Sammantaget således en ganska fin lista.

I en välgång ner mot riksväg 48 växer vingvial.

Naturreseptatet är känt för sin rika svampflora. Svamprikedomen beror till stor del på att så många trädslag finns i området. Exempel på intressanta svampar knutna till trädskiktet är lilanopping (*Entoloma euchroum*), lömsk flugsvamp (*Amanita phalloides*), senapsfränskviling (*Hebeloma sinapizans*), rotfränskviling (*H. radicosum*), kandelabersvamp (*Clavicornia pyxidata*), dystersopp (*Porphyrellus porphyrosporus*), bronssopp (*Boletus appendiculatus*), kastanjesopp (*Gyroporus castaneus*), alsopp (*Gyrodon lividus*), trollskägg (*Telephora penicillata*), zonrisk (*Lactarius zonarius*), silkeslidskviling (*Volvariella bombycina*) och kruskantarell (*Pseudocraterellus sinuosus*). Även svampar knutna till gräsmarker finns företrädda med arter som trådvaxskivling (*Hygrocybe intermedia*), lutvaxskivling (*H. nitrata*) och vaxskivlingen *H. flavipes*.

Området är av stort värde för lövskogsfåglarna i trakten. Bl a häckar här mindre hackspett.

Garparör med omgivning är också en mycket bra lokal för fjärilar, framför allt för nattflygande arter. Exempel på noterade fjärilar härifrån är lindsvärmare (*Mimas tiliae*), nagelspinnare (*Aglia tau*), ekorrspinnare (*Stauropus fagi*), snövit gaffelsvans (*Furcula bicuspis*), vecklarespinnare (*Gluphisia crenata*), asptandvinge (*Notodonta torva*), ektandvinge (*Peridea anceps*), vit hakvinge (*Leucodonta bicoloria*), fläckig hallonspinnare (*Thyatira batis*) och bandad hallonspinnare (*Habrosyne pyritoides*).

Ovanför Lagmansboda finns ett granplanterat område som förr var äng. Några gamla lindar och en ek står fortfarande kvar i detta bestånd. På dessa finns en rik lavflora med arter som brun nållav (*Chaenotheca phaeocephala*) och gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*).

Naturvärde: I (L 94:I, 100:II, Ä 94:III)

Mosaiken mellan öppna och slutna partier, områdets storlek, god trädkontinuitet samt den stora trädslagsblandningen medför högsta naturvärde.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör ett hot mot naturvärdena i de delar som inte är skyddade. Uppförande av bebyggelse och annan exploatering utgör också ett hot i dessa delar. I den skyddade delen utgör en skötsel som inte tar hänsyn till områdets naturvärden ett hot.

Skydd: 45 ha av området är skyddat som naturreservat genom beslut av länsstyrelsen 29 oktober 1973. Fastställd skötselplan daterar sig från den 11 juli 1974. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt av mosaiken mellan slutna, halvöppna och öppna ekosystem bevaras även i framtiden.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 94)
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 21)
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 94, 100)
- Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi
- Länsstyrelsen 1973 beslut
- Länsstyrelsen 1974 skötselplan
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:105)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Rytterås 19xx naturbeskrivning, historia
- Rytterås 1987 naturbeskrivning, flora
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7707)
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

7617. Alkärr ovanför Bäck

Yta: 4 ha

Läge: 2,4 km ÖSÖ om Bergs k:a
Ekonomisk karta: 08D 7g **Topo-**

grafisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bäck 1:1.

Värden: BHZ

Alkärr, bäck

Beskrivning

Inne i barrskogslandskapet ovanför stället Bäck ligger ett stråk med alkärr utmed den steniga Vallersjöbäcken. Förr fanns här också en del större bokar.

Alkärren är väl utvecklade med fina socklar och vegetationslösa våta partier emellan. I de våta ytorna finns vattenstäckra, strandklo, blåsstarr och dvärgigelknopp. På socklarna finns stora kuddar av blåmossa (*Leucobryum glaucum*).

Avverkningar har skett i anslutning till kärren.

Naturvärde: III (V 08D7G11:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G11)
- Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7614)

7618. Bergs ängar

Yta: Ca 30 ha
k:a

Läge: 1,7 -2 km ÖSÖ-SÖ om Bergs

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs Prästbol 5:1, Berg 1:7, 3:2, 3:3, 4:12, 4:15, Braskatorp 1:2, 1:4.

Värden: BKLZ

Ekhage, lövblandskog, bäck, ekskog, friskäng, fuktäng, hamlade träd

Beskrivning

I Nordbillingens nordvästsluttning ned mot den gamla kungsvägen finns stora arealer gammal ängsmark i olika tillstånd. En del har odlats upp, andra marker betas och åter andra har vuxit igen till lövskog.

Längst i söder vid Braskatorp finns lövskog med björk och al i söder och ekskog/ekhage i norr. Även söder om gården Skogen finns ek i bestånden på samma sätt som det finns björk och al i fuktiga sänkor norr om byn. Några träd med spår av hamling finns. Ekmarkerna norr om byn betas till stor del. Här finns några fläckar med fin gräsmark i ett par korridorer omgivna av tätare beskogad mark. Här återfinns arter som slättergubbe, stor och liten blåklocka, gökärt, prästkrage, fläckigt nyckelblomster, ormrot och ängsvädd. Närmast vägen till Braskatorp finns en fin ekhage. Här finns t ex ängsskallra, svinrot, darrgräs, slättergubbe, ängsvädd, stor och liten blåklocka och prästkrage. I mera beskuggade partier finns skogsflora med inslag av lundväxter som vårärt, skogsbingel, m m. Gullpudra och strutbräken finns utefter bäckar.

Längre mot norr, närmare Övertorps marker, finns skog av asp och björk med inslag av ek, klibbal, fågelbär och gran. Klibbal finns framför allt utefter en bäck i den nedre delen. En del äldre ekar finns i bestånden. En uppvuxen granplantering finns inne i lövskogen. Buskskiktet domineras av hassel.

I området finns också fuktängspartier med bl a slankstarr.

Ett område på kyrkans mark, långt upp i sluttningen, har gallrats ur och röjts i syfte att restaureras till slättermark.

Av intressanta svampar funna i området märks brödmärgstickan (*Perenniporia medulla-panis*).

Naturvärde: II (L 77, 89:II, Ä 88:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder, upphört bete och igenväxning samt av uppförande av nya byggnader och annan exploatering.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: I hela detta område finns en del äldre ek spridda i bestånden. Dessa bör frihuggas. Granplantningen bör efter avverkningen ersättas med lövskog. Det är önskvärt att större arealer betas. Att restaurera ekmarkerna till slättermarker är ej optimalt använda naturvårdsresurser. Uppröjning av igenväxta områden med fuktängsvegetation bör ske.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 88)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 77, 89)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

7619. Lövsumpskogar och kärr mellan Kyrketorp och Tatermyren

Yta: 30 ha
k:a

Läge: 0,5 -1,2 km SÖ-ÖSÖ om Bergs

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs-Kyrketorp 1:8, 3:4, 6:1, 7:1, Berg 2:4, Tatermyren 1:2, 1:4.

Värden: BHZ

Lövskog, lövsumpskog, medelrikkärr, friskäng, orkidéer

Beskrivning

Sydost om Bergs kyrka finns på Bergs kalkstensplatå en stor men flack sänka. Sänkan intas huvudsakligen av kärr och lövsumpskog. Området har troligen betydelse för grundvattennivåerna på kalkstensplatån.

Ett av björkar ganska igenvuxet kärr ligger strax öster om Kyrketorp. De nordligaste partierna ingår i en betesmark. 1983 noterades här ängsnycklar, blodnycklar, skogsnycklar, tvåblad, kärrknipprot och några exemplar av honungsblomster. Kärrret är påverkat av dikning och trampskador från betande djur i norr.

Ett större, glest björklätt men ändå blött kärr finns strax sydväst om Tatermyren. Mängder av vattenklöver samt spridda ängsnycklar finns i kärret. Mera sällsynt finns vaxnycklar, rävstarr, näbbstarr och oxstarr.

Björkskogen på fastare mark runt kärret har gallrats hårt och är starkt påverkad. Här finns stora bestånd av brunstarr.

Ett öppnare betat område på fastmark finns väster om kärret. Betesmarken är en blandlövhage av ek och björk med en och hassel i buskskiktet. Darrgräs, stor och liten blåklocka, jordtistel, blåsuga, piggstarr, prästkrage, slättergubbe, hirsstarr, sumpmåra och gökärt är noterade under ängs- och hagmarksinventeringen bland indikatorarterna för god hävd. Betesmarken är dock delvis igenväxt.

Naturvärde: III (L 73:III, V 08D7G05:II, 08D7G06:III, Ä 87:III)

Naturvärdena varierar starkt i området.

Bevarande: Skogliga åtgärder och åtgärder som påverkar områdets hydrologi är hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det lilla kärret i väster bör röjas fram successivt. Även betesmarken vid Tatermyren bör röjas. Vissa ekar bör friställas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G05, 08D7G06) Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 87)

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 20)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 73)

7620. Odlingslandskap vid Högsböla och Bergs Prästebol

Yta: Ca 175 ha

Läge: 0,5 -2 km NNÖ om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g, 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bergs Prästebol 5:1, Berg 1:7, Rud 1:9, Solberg 2:1, Stenbergshult 2:1, Högsböla 1:1, 2:1, 2:8, Bergs-Anderstorp 1:10. Dessutom berörs flera mindre tomtfastigheter.

Värden: BKLZ

Stenmurar, äldre odlingslandskap, allé, fornlämning, åker

Beskrivning

På Bergsplatåns norra del utbreder sig vid Högsböla ett odlingslandskap med gott om spår från äldre markarrondering och bruk. Mängder av stenmurar, fägator, odlingsrösen och ägovägar liksom äldre byvägar och alléträd m m samverkar till att skapa ett småskaligt landskap. Utefter åkrarna och stenmurarna finns rader med askar, fågelbärsträd, rönn och oxel som bidrar ytterligare till ägornas inramning. Grova ekar finns vid odlingsrösen i öster. Området är dessutom beläget i en mycket gammal kulturbygd.

Några hundra meter norr om Piggstenen finns en beteshage som enligt äldre ekonomiska kartor även förr var betesmark. Björk och en dominerar lignoserna. Rödvenäng och rished av blåbär-lingon-typ dominerar vegetationen. Darrgräs, liten och stor blåklocka, jordtistel, backtimjan, prästkrage och bockrot är noterade bland hävdgynnade växter.

Utmed stenmurar och ägovägar finns ofta gräsmarksväxter. Öster om Prästebolet finns t ex flentimotej och brudbröd utmed ägovägen. En vacker fägata leder fram till området från nordost.

Naturvärde: I (Ä 92:III)

Området har sitt främsta värde som kulturlandskap, de biologiska värdena är något mindre men återfinns i anslutning till kulturspår av olika slag.

Bevarande: Upphörd hävd, intensivt jordbruk med användning av biocider och konstgödsel, uppförande av nya byggnader och annan exploatering utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att skötselplaner upprättas för jordbrukets drift. Härvid måste hänsyn tas såväl till biologiska som kulturhistoriska värden.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 92)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

7621. Odlingslandskap vid Esbjörntorp och Övertorp

Yta: Ca 175 ha
k:a

Läge: 1,5 -2,5 km Ö-NNÖ om Bergs

Ekonomisk karta: 08D 7g, 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Övertorp 1:2, 2:2, 2:3, 2:4. Bergs-Esbjörntorp 1:7, 1:8, 1:14, 1:15, 1:16, 3:3, 3:4, 4:3, 4:4, 6:1, 6:3, Berg 3:2, Stora Stolan 3:1. Dessutom berörs ett stort antal mindre tomtfastigheter.

Värden: BKLZ

Lövsumpskog, stenmurar, äldre odlingslandskap, friskäng, gräshed, igenväxningsmark, lövblandskog, naturbetesmark, rik lavflora

Beskrivning

Runt byarna Esbjörntorp och Övertorp utbreder sig ett av Nordbillingens finaste kulturlandskap. Mängder av stenmurar, fägator, odlingsrösen och ägovägar liksom äldre byvägar och alléträd m m samverkar till att skapa ett småskaligt landskap. Vissa åkrar är helt inramade av stora vällagda stenmurar med sten av många olika bergarter.

I de sydöstra delarna övergår landskapet successivt till ett barrskogslandskap. I denna övergångszon finns betesmarker, al-och björksumpskogar, lövlundar med hassel, ek, alm och ask.

En liten fin betesmark ligger på fastigheten Övertorp 2:4, ett stycke in mot skogen. Fältskiktet är påfallande hedartat. Liten och stor blåklocka, gökärt, prästkrage, kattfot, stagg, slättegubbe, ormröt, svinrot, ljung, grönvit nattviol, kattfot och knägräs finns i denna hage. Igenväxning hotar här markfloran.

Mot öster övergår odlingslandskapet i fuktiga lövskogar. På fastigheterna Esbjörntorp 1:7 och Övertorp 2:2 finns öster om landsvägen en större betesmark. Även denna hotas av igenväxning men här finns ändå arter som slättegubbe, liten blåklocka, gökärt, prästkrage, jordtistel, knägräs, gullviva, ängsskallra och slättegubbe. Hagen är dock nyligen röjd, floran visar på viss kvävepåverkan. Här finns också en gammal fägata.

I väster finns lövskog och lövhagmark vid Övertorp. I söder dominerar klibbal medan eken dominerar i norr. Grov ek och oxel finns i kanterna av bestånden.

En intressant och artrik lavflora finns på stenmurarna.

Ett litet alkärr ligger längst i nordost.

Från geologisk synpunkt kan påpekas att här finns strandmärken från den Baltiska issjön.

Naturvärde: I (L 74, 76, 86:III, Ä 90, 92:III, V 08D7G13:III)

Området har sitt främsta värde som kulturlandskap, de biologiska värdena är något mindre men återfinns i anslutning till lövbestånd, betesmarker och vattendrag.

Bevarande: Upphörd hävd, intensivt jordbruk med användning av biocider och konstgödsel, uppförande av nya byggnader och annan exploatering utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:2).

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att skötselplaner upprättas för jordbrukets drift. Härvid måste hänsyn tas såväl till biologiska som kulturhistoriska värden. Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G13)
Andersson & Appelqvist 1984 flora, vegetation
Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 90, 91)
Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi
Lundgren 1992 fåglar
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 74, 76, 86)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

7622. Svänebergskärret

Yta: 2 ha

Läge: 2,5 km ÖNÖ om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Övertorp 1:14, 1:15, 1:16.

Värden: BHZ

Alkärr

Beskrivning Objektet utgörs av ett vackert alkärr med välutvecklade socklar. Alarna är ganska gamla. Utöver klibbal finns en del gran. Strandklo och blåsstart finns i enstaka exemplar som enda vegetation mellan socklarna. Vattenstäckra har också noterats. I alkärret finns död ved i form av torrträd och lågor. Längre mot söder övergår kärret via en stenig bäck till en klibbalsumpskog av översilningstyp och sedan till ytterligare ett alkärr.

Omgivningarna utgörs till stor del av hyggen.

Naturvärde: II (V 08D7G12:II)

Ett representativt alkärr av stagnant typ.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Objektet bör ej utsättas för åtgärder vid skogliga aktiviteter i omgivningarna.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D7G12)

7623. Lövmarker nordost om Esbjörntorp

Yta: 23 ha

Läge: 2,5 km NÖ om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Stolan 3:1, Rud 1:9, Bergs-Esbjörntorp 1:14, 1:15, 1:16, 3:9, 4:5, s:6.

Värden: BGZ

Blandlövskog, lövhagmark, ädellövskog, hassellund, igenväxningsmark, klibbalsumpskog, äldre strandlinje

Beskrivning

Nordost om Esbjörntorps odlingsmarker vidtar i slutningen ett par större lövbestånd uppkomna på äldre inägomarker. Ask dominerar det översta av dem och klibbal det nedre. Det övre området är en f d ek-björk-hage. Det nedre området är en hagmark i de västra delarna. Inslag av alm, björk, asp, lönn, rönn, oxel, hägg, sälg, fågelbär och mycket apel finns i bestånden. Många av träden är grova och död ved förekommer. Hassel dominerar buskskiktet men även olvon, nypon, en och hagtorn förekommer. Nära Stolan finns en hassellund.

I den norra delen av det nedre beståndet finns hamlade träd av ask och alm. Här har bl a almlav (*Gyalecta ulmi*) noterats. Av övriga trädslag märks oxel, sälg, lönn, rönn, fågelbär och vårtbjörk. Denna del betas av hästar.

En brant finns i de lägre liggande delarna i söder. Här finns gott om död ved av olika trädslag. Alm, ask, fågelbär och ek dominerar trädskiktet i dessa delar med inslag av sälg, ränn, hägg, asp, lönn m m.

Markerna är mestadels av fuktig typ men frisk mark finns också. Kalkpåverkan gör florän örtrik och närmast lundartad i slutna partier. Bl a har lundkardborre noterats. Ramslök är vanlig i vissa partier. I området har flera fynd av hasselticka (*Dichomitus campestris*) gjorts.

Från geologisk synpunkt kan påpekas att här finns strandmärken från den Baltiska issjön.

Naturvärde: II (L 84, 85:II)

Av särskilt värde är delarna på en skiffergrusås och en svacka i anslutning därtill.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör främsta hotet mot lövskogarnas naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 84, 85)

Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8602)

7624. Lövmarker nordost om Bäckén

Yta: 35 ha

Läge: 2,6 km Ö om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Finskatorp 1:1, 2:1, 3:1, Övertorp 1:2, 2:2, Bergs-Esbjörntorp 3:9, Bäckén 2:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet. **Värden:** BGZ

Ädellövskog, barrsumpskog, äldre strandlinje

Beskrivning

Söder om vägen från Binneberg till Övertorp och nedom gamla vägen mellan Timmersdala och Skövde finns ett större lövområde.

Högvuxen ask och alm dominerar med inslag av fågelbär, oxel, sälg, lönn, asp och klibbal. I vissa partier övergår skogen i gransumpskog.

Skogen är gallrad och har genomgående karaktär av kulturskog. I beståndet finns gott om sly av ask och alm. Hålträd förekommer. Markfloran är rik med arter som trolldruva, ormbär, lungört, stinksyska, blåsippan och skogsstarr.

Kring Finskatorp finns ett litet arboretum.

Från geologisk synpunkt kan påpekas att här finns strandmärken från den Baltiska issjön.

Naturvärde: III (L 83:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 83)

Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi

7625. Betesmark söder om Rosenhaga

Yta: 2 ha

Läge: 1,5 km SÖ om Bergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 7g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Rosenhaga 1:2.

Värden: BZ

Lövskogsmark, hassellund, orkidéer

Beskrivning

Söder om gården Rosenhaga finns en långsträckt betesmark. Området är halvöppet, trädskiktet utgörs framför allt av klibbal i de södra delarna. I mitten finns en hassellund medan betesmarken i stort sett är öppen längst i norr. Marken är ställvis fuktig. I florin ingår lundväxter, hävdgynnade växter och våtmarksväxter. Bland de betesgynnade arterna märks ängsbräsma, smörboll, ormröt, jungfrulin, svinrot och klasefibbla. Kransrams och vårärt kan nämnas bland lundväxterna. Många orkidéer finns i området, t ex skogsnycklar, tvåblad, grönvit nattviol, några få exemplar av brudsporre och likaledes några få exemplar av sankt Pers nycklar. Näbbstarr och bäckbräsma finns i våtare partier.

Naturvärde: III

Orkidérikedom och artrik markflora medför högt naturvärde.

Bevarande: Igenväxning, upphörd hävd och dikning utgör hot mot områdets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Den södra delen bör öppnas upp ännu mer. Betespåsläppet bör ske senare än nu.

Behov av dokumentation: -

7701. Lövmarker sydväst om Säterkroken

Yta: Ca 30 ha

Läge: 1,5 km NNÖ om Säters k:a

Ekonomisk karta: 08d 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Säter 5:1, Bäckagården 1:7, 1:8, Eketorp 2:1, Stångesäter 1:3. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BHZ

Lundflora, ädellövskog, bäck, död ved, ekhage, hamlade träd, jätteek, rik svampflora

Beskrivning Sydväst om gården Säterkroken finns ett större område med ädellövskog. Markerna är i sin helhet gamla inägor som vuxit igen sedan länge. Några partier betas dock fortfarande, t ex ett ekområde i väster. Terrängen sluttar svagt mot öster och markerna är på flera ställen påverkade av översilande grundvatten. Ett par små bäckar rinner genom området. Jordarna är kalkrika.

Skogen är en lundartad blandskog med stort ädellövinslag. Grov asp, björk, ek och ask dominerar skogen. I fuktiga partier dominerar klibbal. Dessutom finns här rönn, hägg, alm, sälg, gran, fågelbär. Träden är ej särskilt gamla men en del askar är uppkomna på socklar av äldre, avverkade askar. Öster om vägen mot gården finns en jätteek. Gammal, grov asp finns också på samma sida om vägen. Torrträd och lågor finns tämligen rikligt i vissa delar. I buskskiktet finns hassel samt en del hagtorn och olvon. I fältskiktet märks arter som trolldruva, nästrot, hässleklocka, nässelklocka, lundviol, underviol, stinksyska, gulsippa, blåhallon, vårärt, storrams, tvåblad, tandrot, vätteros och blåsippa. I ett alkärsparti finns skavfräken.

Bland intressanta funna marksvampar märks hæggrattskivling (*Clitocybe geotropa*), senapfränskivling (*Hebeloma sinapizans*) och kornspindling (*Cortinarius olidus*).

Naturvärde: II (L 103:II)

Ett stort ädellövrikt område med stort potentiellt och landskapsekologiskt värde.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör främsta hotet mot naturvärdena. Uppförande av bebyggelse och annan exploatering utgör också hot.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:4).

Bedömning av skydd och skötsel: Området är stort och underlaget för en bedömning av hur naturvärdena säkerställs är bristfälligt.

Behov av dokumentation: Naturvärdena bör dokumenteras ingående.

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 25)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 103)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7710 och 7711)

7702. Betesmarker vid Säterkroken

Yta: 11 ha

Läge: 1,8 km NNÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Säter 5:1.

Värden: BLZ

Lövskogsmark, öppen hagmark, brynmiljöer, friskäng, jätteek, naturbetesmark

Beskrivning

Öster och söder om gården Säterkroken finns en av de större naturliga gräsmarkerna i östra Nordbillingslutningens lövmarker. En del av dessa marker har för länge sedan varit åkermarker men under som efter en längre tids betesdrift fått en fin gräsmarksflora. Andra delar markeras på den gamla ekonomiska kartan från förra seklet som slåttermarker. I söder har nyligen röjningar gjorts och betesmarkerna har utvidgats.

I söder finns glest trädklädda betesmarker samt nyrestaurerad lövskogsmark. I den nyrestaurerade marken finns minst en jätteek. Ask och björk dominerar trädslagen. Trots att de norra delarna för länge sedan varit åker finns här liten och stor blåklocka, gökärt, bockrot, sumpmåra, prästkrage, låsbräken, fläckigt nyckelblomster, grönvit nattviol och smörbollor.

Betesmarkerna öster om gården är tätare klädd med träd och buskar. Hagen är dessutom mycket stenig. Ek, ask och björk dominerar trädsiktet. Marken är välhävdad av får och häst. I fältsiktet finns blåsuga, kattfot, darrgräs, liten blåklocka, knägräs, revfibbla, prästkrage, tjärblomster, jungfrulin, gullviva, fläckigt nyckelblomster, sumpmåra, grönvit nattviol och ängsskallra.

Naturvärde: II (Ä 93:II)

Storleken och frånvaron av kvävegynnade växter gör området mycket värdefullt.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd hävd, konstgödsling och igenväxning. Exploatering i form av ny bebyggelse och annat utgör också ett visst hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Det östra området är i stort behov av röjning och utglesning av det täta trädsiktet.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 93)

7703. Lövskog vid Stenbäcken

Yta: 7 ha

Läge: 1,9 km NNÖ om Sätters k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Säter 5:1, Backatomten 1:8, 1:9, 1:14.

Värden: BZ

Lövnaturskog, bäck, hamlade träd, lundflora, lövblandskog

Beskrivning

Nedom riksväg 48, nordväst om Stöpen finns ett mindre lövområde. En bäck rinner genom området.

Skogen är ett naturskogsartat, blockrikt område med många trädslag som asp, björk, ask och inslag av ek, klibbal, rönn, hägg, sälg och gran. Hassel dominerar buskskiktet.

I fältskiktet finns lundväxter som vårärt, trolldruva, nästrot, skavfräken, storrams, skärmstarr, tvåblad, stinksyska, lundstjärnblomma och blåsippan.

I den södra kanten av området finns också några askar med hamlingsspår där bl a almlav (*Gyalecta ulmi*) och grov baronmossa (*Anomodon viticulosus*) anträffats.

Naturvärde: II (L 103:III)

Rik flora motiverar mycket högt naturvärde.

Bevarande: Objektets naturvärden hotas främst av skogliga aktiviteter. Även uppförande av nya byggnader och annan exploatering utgör hot.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De grova hamlade askarna bör frihuggas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 103)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7701, 7705)

7704. Alkärr sydost om Lagmansboda

Yta: 0,5 ha

Läge: 2 km VSV om Frösve k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Vålssåsen 1:5.

Värden: BZ

Alkärr

Beskrivning

Objektet utgörs av ett litet alkärr som trots den intilliggande riksvägen 48 är relativt orört. Tämligen rikligt med grova och gamla träd. I beståndet finns skärmstarr och storrams.

Naturvärde: III

Bevarande: Skogliga åtgärder liksom aktiviteter med anknytning till väg 48 hotar naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7703)

7705. Gråalskog vid Braxtorp

Yta: 7 ha

Läge: 1,3 km NNV om Frösve k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Braxtorp 3:2.

Värden: BLZ

Gråalskog, igenväxningsmark, jätteek, lövblandskog

Beskrivning

Ute i åkerlandskapet nordväst om Frösve, väster om Ösan, ligger ett gråalbestånd väl synligt från vägen.

Skogen domineras av gråal i de nordöstra delarna och framför allt asp och björk i väster. Även rönn, fågelbär, klibbal, ek, hägg, ask, alm, lönn och någon enstaka vildapel förekommer. Gammal grov ek finns nära gården i söder. I buskskiktet finns en, druvfläder och getapel. Torrträd och lågor finns av gråal.

Markfloran är närmast av lundtyp med desmeknopp och rödblära.

Längst i söder finns en del torrbacksväxter som backglim, gullklöver, oxtunga, vårförgätmigej och rödklint.

På de gamla ekarna finns gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*), brun nållav (*Chaenotheca phaeocephala*) och guldpuddrad spiklav (*Calicium adpersum*). På pinnar på marken har scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*) anträffats.

Naturvärde: II (L:97:II)

Ett förhållandevis orört lövskogsområde i åkerlandskapet. I området finns grov asp av värde för fågellivet.

Bevarande: Det är framför allt skogliga åtgärder (t ex vedhuggning) som utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Runt de gamla ekarna bör röjningar utföras.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 97)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7704)

7706. Luttran mellan Stöpen och Ösan

Yta: Ca 16 ha

Läge: 0,5 -2,5 km S om Frösve k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Braxtorp 1:2, 3:2, Kila 1:6, 1:7, 9:4, Frösve 11:6, 11:8, 12:1, 20:1.

Värden: BGVZ

Å, grustäkt, lövsumpskog, meanderlopp

Beskrivning

Luttran rinner ringlande fram i en grund ravin på Vadsboslättnens helåkersbygd utefter en drygt 2 km lång sträcka mot norr innan den flyter samman med Ösan.

Vattendraget kantas av en ridå av lövträd. I söder finns asp och björk med inslag av klibbal och enstaka ek och tall. Den norra delen domineras av klibbal varav en del är mycket grova. Här finns också hägg, knäckepil, björk, ek samt enstaka aspar. På östra sidan, norr om Bäckafors, finns en i det närmaste avslutad grustäkt med en mindre koloni backsvala.

Naturvärde: III (L 105:III)

Bevarande: Det är främst skogliga åtgärder (t ex vedhuggning) som hotar naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Luttrans limniska naturvärden bör utredas.

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 105)

7707. Kullar och ryggar vid Horn

Yta: Ca 35 ha

Läge: SV och NÖ om Horns k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h, 08D 8h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Horns-Axtorp 1:1, Horn 2:5, 3:20, 4:32, 5:5, 5:7, 5:8, 5:9, 7:1 8:1, 7:2, 9:4, 9:19, 11:7, 14:1, 29:1, 42:1, 52:1.

Värden: GL

Rullstensås, barrskog, grusavlagring, grustäkt

Beskrivning

Objektet utgörs av ett stråk med kullar och ryggar av grus-och sandmaterial. Dessa ligger på Vadsboslättnens flacka odlingslandskap. Kullarna är täckta av talldungar och bebyggelse. Den gamla landsvägen genom kyrkbyn följer ryggarnas krön.

Bildningarna är avlagrade av en isälv och utgör kullar och ryggar i en ås. De flesta är avsatta framför isen.

De norra delarna är i stort sett helt exploaterade på grus och sand. I några slänter växer fortfarande torrängsvegetation med backnejlika, tjärblomster, vanlig johannesört, m m. Strax efter täktens avslutande häckade här mindre strandpipare.

Naturvärde: II (G B2-g:III, 8141:n:II, g:3)

Grusåsarna har stor betydelse för landskapsbilden och på dessa finns många kulturhistoriskt värdefulla miljöer och fornlämningar. Området är centrum i en gammal kulturbygd. Intressanta gårds- och ruderatväxtmiljöer finns på många platser.

Bevarande: Åtgärder som förändrar terrängens ytformer och de lösa jordlagren utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: En del åkerholmar be vuxna med för mycket en bör huggas fram.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde B2-g)

SGU 1992 grus, naturvärde (nr 8141)

7708. Lövklädda kullar öster om Axtorp

Yta: Ca 30 ha

Läge: 1 -2 km SSÖ om Horns k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Horn 3:22, 4:27, 4:32, 9:19, Mårum 8:1, Horns-Axtorp 1:1, Östergården 1:1. Dessutom berörs någon mindre tomtfastighet.

Värden: BGLZ

Björkhage, lövblandskog

Beskrivning

Sydost om Horn finns ett antal långsträckta kullar i åkerlandskapet utsträckta i nordsydlig riktning. Kullarna höjer sig maximalt drygt 10 m över omgivningen.

Kullarna är klädda med lövskog där björk dominerar. Här finns också inslag av gran samt, i mindre mängd, klibbal, asp, fågelbär, ek, alm, hägg och sälg. Druvfläder är den vanligaste busken.

En del av bestånden betas. En öppnare yta med bättre grässvål finns sydost om Axtorp. Enbuskarna står ganska tätt men mellan dessa finns arter som darrgräs, ängsskallra, ljung, fläckigt nyckelblomster, krussilja, rödklint, gökärt, prästkrage, grönvit nattviol, ängsvädd, blåsuga, knägräs, stagg och jungfrulin.

Naturvärde: III (L 98:III, 99:IV, Ä 95:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder samt upphörd hävd och igenväxning av beteshävdad mark utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området är i stort behov av röjning.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 95)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 98, 99)

7709. Lövmarker vid Ljungstorp

Yta: 11 ha

Läge: 2,5 km SÖ om Frösve k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Frösve-Häljatorp 1:2, 1:3, 1:3 1:5, 1:16, 1:20, Ölstorp 1:2, 1:3, 1:8, 1:10, 1:11, Horns-Olofstorp 1:9, Bårstorp 1:2, 1:11, 1:17.

Värden: BGZ

Lövblandskog

Beskrivning

Beläget på en mängd olika fastigheter ligger på kanten mot odlingsmarken öster om Ösan en grupp lövbestånd. Underlaget är en drumlinliknande moränhöjd.

Björk och asp dominerar med uppslag av gran. Även ek, tall, bok, ask, sälg, lönn och rönn förekommer. Runt de gamla torpen finns äldre vårdträd.

Naturvärde: IV (L 106:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 106)

7710. Äldre tallbestånd vid Sörbylund

Yta: 2,3 ha

Läge: 2,5 km SSÖ om Frösve k:a

Ekonomisk karta: 08D 7h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Sörbylund 2:1.

Värden: BZ

Barrskog, gammal tall, park

Beskrivning

Objektet utgörs av en före detta park som är täckt av gammal tall. Träden är ca 220 år. Många av tallarna är döende och tallticka (*Phellinus pini*) förekommer mycket rikligt. I fältskiktet finns kvävegynnade arter.

Naturvärde: III

Bevarande: Alla skogliga åtgärder hotar naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skyddas på lämpligt sätt med stöd av NVL (biotopskydd). Bete kan vara ett sätt att påverka markfloran positivt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 7706)

7801. Betesmark vid Törsatorp

Yta: 1 ha

Läge: 800 M SSÖ om Locketorps k:a
Ekonomisk karta: 08D 7i **Topo-**

grafisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Locketorp 1:9.

Värden: BZ

Öppen hagmark, friskäng

Beskrivning

Detta område är en liten, tidigare fårbetad öppen betesmark belägen på en liten ändmorän. Trots fårbetet finns en rik flora av vårbrodd, ljung, liten blåklocka, backnejlika, gökärt, prästkrage, bockrot och baktimjan. Rödvenäng är den dominerande vegetationstypen.

Naturvärde: IV (Å 97:III)

Rik flora är främsta värdet.

Bevarande: Området hotas av fortsatt ohävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betet i området bör återupptas och ges adekvat stöd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 97)

7802. Betesmark sydväst om Fredsskogen

Yta: 1 ha

Läge: Ca 1,5 km NÖ om Locketorps

k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Väring 1:58.

Värden: BZ

Öppen hagmark, torräng

Beskrivning

Betesmarken ligger på en liten stenig moränkulle som sticker upp ur det omgivande slättlandskapet. Området är i huvudsak öppet men en förekommer och en del björk. Torr mark dominerar med rödvenhed och fårsvingeltorräng som viktigaste vegetaionstyper. I markfloran märks arter ljung, backnejlika, gökärt, prästkrage och enstaka kattfot. En ganska fin flora med ängssvampar finns i betesmarken med arter som ängsvaxskivling (*Hygrocybe pratensis*) och ängsmusseron (*Lepista luscin*).

Naturvärde: III (Å 98:III)

Området har botaniska värden.

Bevarande: Upphörd hävd är främsta hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Det finns ett visst behov av röjning av buskar och sly.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

7803. Gravfält väster om Lilla Väring

Yta: 1 ha

Läge: 700 m NÖ om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lilla Väring 1:2.

Värden: BLZ

Fornlämning, naturlig slättermark, torräng

Beskrivning

Objektet utgörs av ett par kullar strax intill väg 200 norr om Väring. På kullarna ligger ett gravfält från yngre järnålder. I sydkanten finns en stengärdesgård. Fornlämningsområdet är till större delen en slättermark som skötts med skärande verktyg. En del putsning med röjsnöre har skett. De sydöstra delarna har inte slagits alla år. Vegetationen utgörs av olika torrängstyper med en rik flora av ängshavre, brudbröd, backnejlika, backsippa, backtimjan, tjärblomster, bockrot, ängsvädd, gökärt och liten blåklocka är vanliga. En viss ökning av gräs som ängshavre kan skönjas i vissa delar.

Naturvärde: II (Ä 99:III)

En av få slättermarker i denna del av kommunen med rik torrängsflora.

Området har värdefull markflora och ett stort kulturhistoriskt värde.

Bevarande: Upphörd hävd, för tidig slätter och skötsel med slitande verktyg utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Området är till stora delar en fast fornlämning.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör skötas som slättermark med skärande verktyg i så stor utsträckning som möjligt. Då skärande verktyg används vid slåttern kan stubben också bli kortare än vad som nu är fallet. Slåttern bör ske sent och helst inte före 15/7. Området bör efterbetas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skövde kommun naturbeskrivning, flora (nr 99)

7804. Lövmarker öster om Lilla Väring

Yta: 9 ha

Läge: 1,3 km ÖNÖ om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lilla Väring 3:18, 1:2.

Värden: BZ

Lövblandskog, block

Beskrivning

Objektet utgörs av lövmarker på gamla inägor dominerade av björk. Även sälg, fågelbär, klen asp, lönn, ek och en del tall och gran finns i beståndet. Druvfläder finns i buskskiktet. Block förekommer i området. I nordost gränsar lövskogen till barrskog och i sydväst till odlingsmarker och bebyggelse.

Jordarna är sandiga -moiga med inslag av morän från små ändmoräner.

Naturvärde: IV (L 108: III)

Bevarande: Skogsbruk med omföring till barrskog utgör största hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 108)

7805. Lövmarker sydost om Väring

Yta: Ca 16 ha

Läge: 1,4 km SÖ om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Värings Prästbol 12:1, Stora Väring 7:11, 7:21, 7:24, 7:23, 5:34, 2:55, 38:2. Dessutom berörs en del mindre tomtfastigheter.

Värden: BLSZ

Lövblandskog, lövhagmark, motionsspår

Beskrivning

Sydost om Väring finns ett antal dungar med trivallövskog. Björk och asp dominerar trädskiktet. Tall, gran, ek, lönn, sälg och rönn förekommer i mindre mängder. Någon del betas. Delar av området är lövklädd tomtmark som bidrar till lövrikedomen. Här finns också fotbollsplaner i anslutning till lövbestånden.

I området finns en liten ändmorän.

Naturvärde: IV (L 109:III, 110:III)

Bevarande: Ökad bebyggelse och skogliga åtgärder utgör visst hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 109, 110)

7806. Lövdungar vid Bussagården

Yta: Ca 8 ha

Läge: 1,2 km S om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stora Väring 5:31, 2:15.

Värden: BLZ

Lövblandskog, enbuskar

Beskrivning

Söder om Väring ligger ett antal lövdungar i åkerlandskapet. Björk och asp dominerar trädskiktet. Enstaka tall, ek och rönn finns. I buskskiktet finns en.

Dungarna ligger på små moränavsnitt. I söder finns en liten ändmorän och en hyperitklippa.

Naturvärde: IV (L 107:III)

Lövdungarna har värde som avbrott i det hårt brukade helåkerslandskapet.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Dungarna bör ej avverkas genom kalavverkning. Föryngring under skärm är att föredra då kontinuiteten av träd bevaras.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 107)

7807. Lövskog sydost om Olofstorp

Yta: Ca 10 ha

Läge: 3,2 km SSV om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bro 1:31, Locketorp 1:9, 2:12, 9:11.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Objektet är en björkdominerad skog med inslag av asp. Även klen sälg, fågelbär, gran och grov tall förekommer. En finns i buskskiktet. Lågor och torrträd förekommer. Skogen är delvis uppkommen på gammal odlingsmark.

Naturvärde: IV (L 111:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder kan utgöra hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 111)

7808. Lövmarker vid Segolsgården

Yta: 6,5 ha

Läge: 3,5 km SSV om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Locketorp 2:12.

Värden: BGZ

Lövblandskog, björkhage, flygsanddyn, friskäng, ändmorän

Beskrivning

Väster och sydväst om Segolsgården finns lövmarker omgivna av flackt åkerlandskap. Den norra halvan utgörs av en glest trädtäckt björkhage med ett par fornlämningar. Björkarna är grova. Av andra trädslag märks grov ask, asp, rönn och tall. En finns i buskskiktet. I fältskiktet finns arter som ljung, liten blålocka, gökärt, prästkrage, bockrot, svinrot och backtimjan.

Den södra delen är en björkskog med klenare björk. Gran och tall utgör ett påtagligt inslag. Även här finns enbuskar.

Geologiskt är området en kort ändmoränrygg i flygsand. Nordost om området, vid Lilla Segolsgården, finns blottningar av hyperitberg.

Naturvärde: IV (Ä 469:IV, L 112:III)

Bevarande: Upphörd hävd och omföring till barrskog utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturvärde

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 112)

7809. Lövmarker vid Blombacka

Yta: 9 ha

Läge: 700 m SV om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Locketorp 9:6, Bro 1:5, 1.19. Dessutom berörs ett par tomtfastigheter.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Objektet utgörs av en blandlövskog med grov björk och en del asp. Rönn, sälg, tall och mindre mängder gran och hägg finns också. En förekommer i buskskiktet.

Marken är bergig och gnejshällar går i dagen på flera ställen.

En liten kulle nära vägen i öster betas. Här finns gräsmarksväxter som blåsuga, ljung, gökärt, prästkrage och bockrot.

Naturvärde: III (L 114:III, Ä 96:III)

Bevarande: Upphörd hävd, skogliga ingrepp och överföring till barrskog är hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 96)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 114)

7810. Lövskog utmed Klämmabäcken

Yta: Ca 12 ha

Läge: Strax SV om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Brotorp 6:2, Locketorp 9:2, 8:2, 9:29, 1:9, Locketorps-Larstorp 1:2, 2:9, 2:1, Bro 1:5, Aleråsen 1:2, Locketorps-Törsatorp 1:8, Klåvasten 3:2. Dessutom berörs några tomtfastigheter.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog

Beskrivning

Klämmabäcken kantas utefter mer än två kilometer av smala lövridåer som ställvis breddas. Klibbal är det dominerande trädslaget. Här finns också knäckepil, gråal, hägg, sälg, björk, asp. I buskskiktet finns t ex hagtorn.

Säterberget, beläget längst i nordväst, består av hyperit.

Naturvärde: III (L 113:III)

Vattendrag och lövridåer är viktiga element i ett landskap nästan helt dominerat av åker, vilket är fallet i de nordvästra delarna.

Bevarande: Vedhugning och andra skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 113)

7811. Lövdungar sydost om Locketorp

Yta: Ca 11 ha

Läge: Ca 1 km SÖ om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Locketorp 1:9, Locketorps-Myreberg 4:3, 4:4, 5:1, Tjuvmon 1:1, Brotorp 6:2, Även samfälld mark ingår.

Värden: BZ

Lövblandskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Objektet utgörs av lövklädda, igenväxande f d inägomarker. Björk och asp dominerar i dungarna. Ask, sälg, gran, tall samt mindre mängder rönn och fågelbär förekommer också. Sparsamt med hagtorn och en finns i buskskiktet.

Naturvärde: IV (L 116:III, 117:III)

Grov asp och björk är främsta värdet.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre asp och björk bör sparas vid skogsårdsåtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 116, 117)

7812. Lövskog utmed Annedalsbäcken

Yta: 9 ha

Läge: 500 m N om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bro 1:31, 1:32, Stora Väring 3:3, Dammsängen 1:1, Locketorp 1:9, Locketorps-Myreberg 4:3.

Värden: BHZ

Bäck, lövsumpskog

Beskrivning

Längs med Annedalsbäcken finns smala lövridåer. Träden domineras av klibbal, asp, björk och ask. Säl, hägg och hästkastanj finns i mindre mängd. Hagtorn är noterad i buskskiktet. Avverkningar har nyligen skett utmed bäcken, framför allt i de västra delarna.

Naturvärde: IV (L 115:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder och vedhuggning utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 115)

7813. Grusåsar vid Bankälla

Yta: Ca 25 ha

Läge: 2.5 km VNV om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7i, 08D 8i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bankälla 1:11, 4:6, 4:18, 6:6, 24:1, 26:1, 28:1, Källedal 1:1, Sandhem 1:1. Dessutom berörs flera mindre tomtfastigheter.

Värden: BGKLZ

Grusavlagring, fornlämning, grustäkt, äldre odlingslandskap

Beskrivning Området omfattar två korta stråk med kullar och åsar vid Bankälla. Genom det omgivande slättlandet framträder dessa väl i landskapet. Avlagringarna ligger till synes utan samband med andra stråk i omgivningarna. Bildningarna är typiska för avlagringar som byggts upp framför isranden, s k de Geer-åsar. Några husbehovstäkter av grus finns utmed åsarna.

På ryggarna finns bebyggelse samt framför allt tallklädda, tidigare betade marker. Bankälla är en gammal boplats och en lång rad fornlämningar finns på ryggen i anslutning till byn. Flera ovanliga gårdsväxter lever kvar i byn som blåmålla, sminkrot, fältkrassing, vit kattost och sanddådra. På torra partier av åkrarna nära åsen finns gott om åkerkösa. Nära fornlämningen Olshögen finns på exponerade sandtytor den nordliga snölaven (*Cetraria nivalis*) tillsammans med backstarr, vitknavel, backnejlika, fältmalört, m m.

Naturvärde: III (G C2-a,c:III, 8210, 8211:II)

Området har främst geologiska värden. Gårdsmiljöerna har vissa biologiska värden.

Bevarande: Naturvärdena hotas främst av åtgärder som ändrar terrängens ytformer och de lösa jordlagren.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde C2-a,c)

SGU 1992 grus, naturvärde (nr 8210, 8211)

7901. Slättermark vid Skogen, Källsäter

Yta: 0,25 ha

Läge: 3,5 km Ö om Locketorps k:a

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Källsäter 6:2.

Värden: BZ

Naturlig slättermark, rik kärlväxtflora

Beskrivning

Ett litet område med slåttermark vid ett gammalt, välbevarat torp. Området omges av trädgårdesgård. Ängsfloran är rik med intressanta inslag som darrgräs, slåttergubbe, ormrot, stagg, ljung, gökärt, vanlig låsbräken, rutlåsbräken, nattviol, gulliva och borsttåg.

Naturvärde: III (Ä 100:III)

Trots liten yta en mycket rik markflora.

Bevarande: Upphörd slåtter skulle medföra ett hot mot den rika markfloran.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Slåttern bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 100)

7902. Betesmark vid Stenatorp

Yta: 1,5 ha

Läge: 5 km ÖSÖ om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stenatorp 1:2.

Värden: BZ

Lövskogsmark, friskäng, torräng

Beskrivning

Detta objekt utgörs av en liten tall-och björklädd betesmark nära Stenatorp. I buskskiktet finns främst en. Omgivningarna består av åkrar och barrskog. Plana, stenfria partier har en gödselpåverkad flora medan stenbundna ytor hyser flera indikatorarter för hävdad ogödslad mark. Bland arterna märks kattfot, stagg, ängsvädd, svinrot, darrgräs, ljung, jungfru Marie nycklar, jungfrulin, prästkrage, gökärt och backnejlika. De vegetationstyper som dominerar är rödvenäng, fårsvingeltorräng och tuvtåteläng.

Bland noterade svampar märks scharlakansröd vaxskivling (*Hygrocybe punicea*).

Naturvärde: III (Ä 101:III)

Bevarande: Upphört bete och igenväxning utgör hot mot naturvärdena. Örnbräken påverkar mindre delar negativt.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

7903. Lövmarker norr om Stenatorp

Yta: Ca 20 ha

Läge: Knappt 5 km Ö om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Götlunda-Arvidstorp 1:2, Gäddeberg 1:1, Ekefjäll 1:1, Stenatorp 1:5.

Värden: BZ

Lövblandskog, björkhage, friskäng, torräng

Beskrivning

Det avgränsade området utgörs av lövskogar i mosaik med åkrar och barrdungar. Markerna är ställvis ganska blockrika och berget går i dagen på något ställe. Skogen domineras av ställvis grov björk med inslag av medelgrov asp. Enstaka förekommer ung rönn samt ask, lönn, tall och gran. En del buskar av en, hagtorn och nypon finns.

Ett mindre område vid Ekefjäll är en betad björkhage med en del hävdgynnade växter i fältskiktet. Arter som stagg, ljung, gökärt, slättergubbe, prästkrage, bockrot och gökblomster förekommer. Rödvenäng och färsvingeltorräng är de förekommande vegetations-typerna.

Naturvärde: III (L 122:III, Ä 102:III)

Stort lövområde med grov björk.

Bevarande: Området hotas av överföring till barrskog. De mest betespräglade delarna hotas av upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De mest betespräglade partierna bör ges adekvat stöd för fortsatt beteshävd.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

7904. Stockerhultsmossen

Yta: Ca 50 ha

Läge: 6 km Ö om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Flistad s:14, Stenatorp 1:2, Överlunne 9:24, 8:17, 8:11.

Värden: BHZ

Tallmosse

Beskrivning

Stockerhultsmossen utgörs av en talltäckt mosse med en välutvecklad lagg i de södra delarna. I de nordöstra delarna av mosseplanet finns en större, äldre torvtäkt. I övrigt är ingreppen ringa. Mossen har ej fältinventerats i våtmarksinventeringen.

Naturvärde: III (V 08D7J02:II)

En välutvecklad lagg är mossens främsta värde.

Bevarande: Dikning kan vara ett hot liksom skogsbrukets aktiviteter.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: Kunskaper om tallmossens skogliga kvalitéer saknas.

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker
- Franzén 1983 torv
- Larsson & Kamal 1980 torv
- Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 linjeprofil
- Von Post 1923b torv

7905. Betade lövrika marker vid Gäddeberg

Yta: Ca 40 ha

Läge: 3,7 km Ö om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Gäddeberg 1:1, Vrångatorp 1:3.

Värden: BLZ

Lövskog: block, äldre åker

Beskrivning

Runt Gäddeberg finns stora arealer betade marker med spridda lövdungar. Stora delar av arealen är åkrar i olika successionsstadier. Andra delar är åkerholmar och gamla betesmarker som är mer eller mindre klädda med lövträd - främst björk och asp. En del av träden är grova. Av andra trädslag finns mindre mängder lönn, rönn, sälg, vildapel, tall och gran. En och nypon finns i buskskiktet. En del grova stenblock finns i markerna.

Naturvärde: III (L 121a:III, 121b:IV)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre lövträd - framför allt asp, liksom blommande och bärande träd bör sparas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Lundgren 1992 fåglar
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 121a, 121b)

7906. Lövdungar vid Arvidstorp, Götlunda

Yta: 6 ha
k:a

Läge: Drygt 5 km ÖNÖ om Värings

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Götlunda-Arvidstorp 1:2.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Objektet bildas av björkdungar söder om Arvidstorp. Grov asp finns i beståndet liksom lite ask. En, nypon och hagtorn bildar buskskikt.

Naturvärde: IV (L 123:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att en del äldre och grövre björkar och aspar sparas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 123)

7907. Lövskog norr om Stockerhultsmossen

Yta: 12,5 ha

Läge: Ca 6 km Ö om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 7j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Flistad s:14, Blackekärr 2:1.

Värden: BZ

Lövblandskog

Beskrivning

Lövskogen ligger mellan Stockerhultsmossen, barrskogsmark och betesmarker nordväst om Stockerhult. Den domineras av grov björk med inslag av grov asp. Av andra trädslag kan nämnas hägg, klen rönn, samt tall och gran. Skogen betas delvis. En del torrträd och lågor finns i beståndet.

Naturvärde: IV (L 125:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att en del gamla och alla grova döda träd lämnas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 125)

7001. Degermossen

Yta: Ca 520 ha (av totalt 840 ha)
k:a

Läge: Ca 7,5 km ÖSÖ om Götlunda

Ekonomisk karta: 08E 7a (08E 8a)

Topografisk karta: 08E NV

Fastigheter: Flistad s:15, Vaholm s:1, Götlunda s:2, Vaholm 3:1, Flistad 8:6, 12:1, 9:13, 13:1, 14:1, Överlunne 9:24 samt ett antal fastigheter i Töreboda och Tibro kommuner. Ytterligare några fastigheter i Skövde kommun berörs i mycket begränsad omfattning.

Värden: BGHZ

Högmosse, öppen mosse, fattigkärr, lövsumpskog, mesotrofkärr, myrfåglar, myrholmar, tallmosse

Beskrivning

Degermossen är den största av mossarna i gränstrakterna mellan Töreboda, Tibro och Skövde kommuner. Landskapet är ganska flackt och dominerat av barrskogsmarker.

Mossen bildas av flera svagt platåformigt välvda mosseplan åtskilda av kärrdråg. För sin storlek är mossen påfallande förskonad från ingrepp av olika slag. Några små spår av husbehovstäckter finns i sydost. De ingrepp som finns är en del diken i kantzonerna - främst i den del som hör till Töreboda kommun. En vinterväg ut till Degerön, som är en större skogklädd fastmarksholme ute i myren, har avsatt spår i mossen. Avverkningar i de anslutande fastmarkerna påverkar i viss mån landskapets utseende och den naturliga skog-myr-mosaiken.

Flera viktiga kärrdråg finns i objektet. Ett viktigt sådant med fin flora bildar laggen i den sydvästra kanten. Här finns björkkärr av vitmoss-typ, fattig variant med gott om vitstarr, mjukmattekärr av starr-Sphagnum fallax-variant och mindre ytor fattiga lösbotenkärr. Andra betydelsefulla kärrdråg finns mellan Degerön och de västra delarna, två dråg mellan Degerön och den östra kanten liksom i Töreboda kommun i laggarna i de norra delarna. Även här dominerar mjukmattekärren med mindre ytor björkkärr.

Mossevegetationen bildas av ristuvor av Sphagnum fuscum-typ och Sphagnum rubellum-typ i de öppna delarna med hölJOR av mjukmattemossevegetation av Sphagnum tenellum-typ. Mindre ytor är fastmattemosse av tuvull-Sphagnum balticum-typ. Mot kanterna dominerar tallmosse av skvattram-typ. I de nordvästra delarna finns en vidsträckt (totalt drygt 40 ha) björkdominerad sumpskog som fortsätter in i Töreboda kommun. Här finns ställvis gott om lågor och torrträd. Hydrologiskt utgör detta emellertid en starkt påverkad del med många diken och området är till viss del gammal mossodling.

Mossen hyser en av länets största ljunpipareförekomster och har även i övrigt en rik fågelfauna. Trana häckar i kanterna av myren och orrspeL lJuder om våarna.

Naturvärde: I (V 08E7A02:I, L 128:III)

En av länets större mossar med väsentligen opåverkade mosseplan, flera stora, hydrologiskt orörda och botaniskt intressanta laggar och dråg liksom mossens betydelse för fågelfaunan gör att Degermossen har högsta naturvärde.

Bevarande: Mossen hotas av avverkningar i tallmossepartierna i kanterna, diken och eventuellt av torvtäkt. För närvarande finns inga hot mot mossens yta och hydrologi genom nya ingrepp. Rensning av gamla diken kan innebära ett visst hot och inför sådana aktiviteter bör samråd ske. De flesta gamla diken ligger dock i Töreboda kommun. Ett övergripande hot är igenväxning av mosseplanen på grund av tillförsel av näringsämnen genom luftföroreningar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Eventuellt kan vissa kantskogar (tallmossevegetation och sumpskogar) bli aktuella för skydd med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: Tallmossarna och sumpskogarna i mossens kanter bör gås igenom för att avgöra om gamla, orörda bestånd finns som helt bör undantas från skogliga ingrepp (nyckelbiotoper).

Litteratur:

Allvin 1986 fåglar
Andersson 1991 våtmarker, naturbeskrivning (nr 08E7A02)
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 22)
Larsson & Kamal 1980 torv
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 128)
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:205)
Von Post 1923b torv
Westergård, Johansson & Willén 1926 linjeprofil, pollendiagram

8501. Äldre barrskog mellan Björnabacken och Lången

Yta: 6 ha **Läge:** 2,3 km VSV om Timmersdala k:a
Ekonomisk karta: 08D 8f **Topografisk karta:** 08D NÖ
Fastigheter: Karlsfors 3:1, Melldala 13:1.
Värden: BGZ
Hällmarkstallskog, Baltiska issjöns tappning, barrnaturskog

Beskrivning

Ovanför förkastningsbranten vid Långens västsida, strax sydost om torpstället Björnabacken finns ett större bestånd med äldre barrskog. Skogen bildas av hällmarksskog och myr. Den sydvästra halvan är mera orörd än den nordöstra. På hällmarkerna dominerar tall med inslag av asp och gran. Äldre träd, liksom torrträd och lågor är frekventa.

Hällmarkerna är kalspolade vid den Baltiska issjöns tappning.

Naturvärde: II

Ett stort orört barrskogsområde.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas främst av skogliga aktiviteter.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: De viktigaste delarna bör skyddas med stöd av NVL (biotopskydd).

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8503, 8504)

8502. Sprickdal i Djupedalshulan

Yta: 3 ha **Läge:** 3,9 km V om Timmersdala k:a
Ekonomisk karta: 08D 8f **Topografisk karta:** 08D NÖ
Fastigheter: Djupedalshulan 1:1, Horns-Axtorp 1:9, Övertorp 2:2.
Värden: BGZ
Hällmarkstallskog, sprickdal, barrsumpskog, fattigkärr, rik mossflora, äldre åker

Beskrivning

En av de mest markanta sprickdalarna i hela Klyftamon finns nordväst om det lilla stället Almslätten. Sprickdalen är ca 20 m djup med fina lodytor och den är i genomsnitt 50 m bred. Den är över en km lång men det värdefulla avsnittet är knappt 500 m långt. Ett kärr finns i de centrala delarna. Vissa partier har varit gammal mossodling. Väster om branterna finns gammal hällmarkstallskog på vad som kallas Predikstolsberget. I sprickdalen benämns en punkt Karl XII:s grotta.

Lodytorna på östra sidan är mest välutvecklade med en påväxt av kalkkrusmossa (*Tortella tortuosa*), grov fjädermossa (*Neckera crispa*), fällmossa (*Antitrichia curtipendula*) och fjällig gyttelav (*Pannaria leucophaea*). På block i bergbranten finns västlig hakmossa (*Rhytidiadelphus loreus*). På gammal asp i kanten av branten finns bårdlav (*Nephroma parile*). Trolldruva finns i rasbranten.

Upp på hällmarkerna på västra sidan finns gott om gammeltall, torrträd och lågor.

Naturvärde: II

Trots att de centrala delarna av klyftan varit odlade långt tillbaka är hela området ett viktigt refugialområde. Området har även geologiskt intresse.

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 6)
- Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi
- Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8502)

8503. Lövmarker vid Mossbacka

Yta: 4 ha

Läge: 3,1 km V om Timmersdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 8f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Mossebacken 1:2, Sparresäter 1:13, 1:19, Timmersdala-Skogsbolet 1:11.

Värden: BZ

Lövblandskog, igenväxningsmark

Beskrivning

Objektet utgörs av igenvuxna inägomarker runt några torpställen i Klyftamon. Framför allt finns här grov asp men också grov björk. Granen dominerar ställvis. Även ek, klibbal, gråal, sälg och vildapel finns i beståndet.

Naturvärde: III (L 18:III)

Ett viktigt bestånd för hålbbyggande fåglar i området.

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 18)
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8510)

8504. Lövmarker runt Märtamossen

Yta: 4 ha**Läge:** 3,3 km VNV om Timmersdala

k:a

Ekonomisk karta: 08D 8f**Topografisk karta:** 08D NÖ**Fastigheter:** Märtamossen 1:1, 1:2.**Värden:** BZ**Lövblandskog,** igenväxningsmark, äldre åker

Beskrivning

Runt torpstället Märtamossen finns lövbestånd bestående till stor del av björksumpskog uppkommen på gammal mossodling. I beståndet finns också grov asp, gran, lönn och sälg.

Naturvärde: IV (L 17:III)**Bevarande:** Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdena.**Skydd:** Inget.**Bedömning av skydd och skötsel:** -**Behov av dokumentation:** -**Litteratur:**

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 17)

8505. Lövmarker vid Lövbomossen

Yta: 5 ha**Läge:** 4,5 km VNV om Timmersdala

k:a

Ekonomisk karta: 08D 8f**Topografisk karta:** 08D NÖ**Fastigheter:** Lövbomossen 1:2, 1:3.**Värden:** BZ**Lövblandskog,** igenväxningsmark, äldre åker

Beskrivning

Objektet utgörs av igenvuxna inägomarker söder om torpet Lövbomossen. Till stor del är det fuktiga marker, gamla mossodlingar, med björk och asp. Även sälg och gran finns. Enstaka torrträd finns i beståndet.

Naturvärde: IV (L 16:III)**Bevarande:** Skogliga åtgärder utgör hot mot naturvärdet.**Skydd:** Inget.**Bedömning av skydd och skötsel:** -**Behov av dokumentation:** -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 16)

8506. Lövmarker vid Hallsjön

Yta: 4,5 ha
k:a

Läge: 4,5 km VNV om Timmersdala

Ekonomisk karta: 08D 8f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Brännemossen 1:1, Timmersdala 2:4.

Värden: BZ

Lövsumpskog

Beskrivning

På sydsidan av den lilla Hallsjön finns igenvuxna inägomarker till gamla torp. De flesta markerna är fuktiga och domineras av björk. Gran utgör ett stort inslag i beståndet. Markerna ansluter till Hallsjömossens myrmarker.

Naturvärde: IV (L 14:III, V 08D8F06)

Bevarande: Skogliga åtgärder utgör främsta hotet mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Andersson 1991 våtmarker (nr 08D8F06)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 14)

8507. Björkhage vid Stensnäs

Yta: 3 ha
k:a

Läge: 1,5 km VNV om Timmersdala

Ekonomisk karta: 08D 8f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Stensnäs 1:3.

Värden: BZ

Björkhage

Beskrivning

Nordväst om Stensnäs, vid sjön Lången, ligger en björkhage med grov björk. I hagen finns också asp, rönn, fågelbär och vildapel. Hagen är delvis granplanterad.

Naturvärde: IV (L 23:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 23)

8508. Marker runt Århult

Yta: Ca 12 ha

Läge: 4,2 km VNV om Böja k:a

Ekonomisk karta: 08D 8f, 08D 9f

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Århult 4:5, 4:6. Dessutom berörs några mindre tomtfastigheter.

Värden: BKZ

Lövblandskog, hamlade träd, igenväxningsmarker, stenmurar, äldre odlingslandskap

Beskrivning

På sydvästsidan av Vristulven ligger byn Århult. Utöver gårdarnas byggnader finns också ett antal fritidshus utmed sjön. Det avgränsade området utgörs av igenväxande inägomarker i ett småskaligt odlingslandskap med rösen och stenmurar.

På flera ställen finns grova träd av t ex ek, asp, ask och fågelbär. Här finns även lind, rönn, sälg och vildapel. Längst i norr finns en gammal äng med hamlade björkar - troligen de enda i kommunen. Gamla hasslar tillsammans med nypon bildar buskskikt.

Scharlakansröd vårskål (*Sarcoscypha coccinea*) är funnen i området. I de södra delarna finns skogsklocka och nässelsnärja. Blåsippa och skogsbingel förekommer här långt från kalkberggrunden.

Naturvärde: III (L 13:III)

Bevarande: Skogliga åtgärder av alla slag samt exploatering i form av bebyggelse utgör hot mot naturvärdet.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 13)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8501)

8509. Vristulven

Yta: 265 ha (av totalt 430 ha)

Läge: Drygt 1 km VNV om Böja k:a

Ekonomisk karta: 08D 8f, 08D 8g, 08D 9f, 08D 9g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Ej utrett.

Värden: BSVZ

Dystrof sjö, oligotrof sjö, gungfly, högvass, klippstrand, lågvass, sjöfåglar, stenstrand

Beskrivning

Vristulven är den näst största av kommunens sjöar och den enda egentliga större skogssjön. Ungefär hälften av sjön hör till Mariestads kommun. Den är en oligotrof till dystrof sjö i en svagt kuperad terräng. Omgivningarna utgörs till största delen av barrskogar och våtmarker.

Ett ganska stort antal fritidshus är uppförda vid stränderna, särskilt på den del som hör till Skövde kommun. Stränderna är mestadels steniga eller klippiga men sandiga partier finns. Stränder med gungflyn finns framför allt i norr. I dessa delar finns också bladvass-och sävbälten. Sjöns största djup är en håla på ca 14 m och finns mellan ön Jungfrugrund och Århult. I de norra delarna av sjön ligger maximidjupet oftast ej under 5 m. Sjöns pH låg 1982 på 7,0.

Ett stort antal öar finns i sjön där bl a fiskgjuse, häger, lärkfalk och storlom häckar eller har häckat. Även fisktärna, storskrake, kanadagås och drillsnäppa häckar i eller vid sjön.

I sjön finns mört, abborre, gädda och flodkräfta.

På bergiga och steniga partier runt sjön flyger den ovanliga berggräsfjärilen (*Lasiommata petropolitana*) ganska rikligt under sensvåren.

Sjön är ett av kommunens mest besökta badvatten med en stor badplats på den östra sidan. Vid badplatsen finns en större parkering liksom sanitära anordningar. Även som fiskevatten är sjön flitigt nyttjad.

Naturvärde: II

Sjön har främst regionalt intresse. De biologiska värdena är främst knutna till fågellivet och våtmarkerna i de norra delarna. Sjön har mycket stort värde för friluftslivet.

Bevarande: Fågelfaunan i sjön riskerar att störas av det omfattande friluftsliv som finns i sjön sommartid.

Skydd: Flera av sjöns öar är skyddade som fågelskyddsområde genom beslut av länsstyrelsen 1974 och 1978.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 1)

Karlsson 1990 fåglar

Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:201)

Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning

Skövde kommun 1982 beskrivning, fiskar

Wramner 1972 naturbeskrivning, fågelliv, naturvård

8510. Timmersdalavallen

Yta: Ca 175 ha

Läge: Omedelbart Ö, N och V om

Timmersdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 8f, 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Timmersdala 1:9, 1:22, 2:2, 2:4, 2:12, 3:4, 3:61, 5:11, 5:17, Stensnäs 1:3, Bäckedalen 1:7, 1:21, 1:34, 1:35, 1:58, 2:12, 3:29, Kullsåsen 1:4, 2:1, 3:1, 4:1, Timmersdala-Skogsbolet 1:8, 1:10, 1:11. Dessutom berörs ett större antal tomfastigheter.

Värden: BGKLSUZ

Baltiska issjöns tappning, moränrygg, naturbetesmark, barrskog, block, enbuskar, friskäng, grusavlagring, ruderatväxter, stenmurar, torräng, utsikt

Beskrivning

Timmersdalavallen är en markant rygg utbredd i VNV-ÖSÖ-lig riktning med två armar som viker av mot SSV. Den kan också ses som två ryggar av bumerangform. Bildningen höjer sig knappt 30 meter över Långens yta. Timmersdala samhälle kan sägas vara inramad av vallen i alla riktningar utom i söder.

Materialet i Timmersdalaåsen anses vara av såväl blockrik morän-som isälvs-material. I ytan är åsen ställvis blockrik.

Timmersdalavallens bildningshistoria är mycket omdiskuterad. Den "klassiska" uppfattningen om Timmersdalavallen är att den är en rullstensås i öster, en moränvall i mitten och en drumlin i väster. Sannolikt är den en bildning uppkommen vid Baltiska issjöns tappning men som på grund av isproppar fått en form som annars ej varit möjlig (Strömberg 1993). Timmersdalavallens bildningssätt anses fortfarande vara otillräckligt utredd.

Vallen täcks av barrskog i väster och av öppna, betade marker i öster samt åkermark. En ganska omfattande bebyggelse täcker också delar av vallen.

Norr och nordost om kyrkan finns på vallen en större naturbetesmark. Såväl öppna som träd/buscklädda ytor finns. Ask, oxel och fågelbär dominerar trädskiktet. Enen är mycket vanlig i hagarna. I betesmarkerna finns rödvenäng, rödvenhed och örtrik torräng. I markfloran märks ängsvädd, darrgräs, brudbröd, tjärblomster, kattfot, sandmaskros, bockrot, backtimjan, jordtistel, flentimotej, backglim, backsmörblomma, backnejlika, backmåra, duvnäva, spåtistel, ljung samt stor och liten blåklocka. I betesmarkerna finns fina stenmurar.

Bland intressanta ängssvampar som noterats märks scharlakansröd vaxskivling (*Hygrocybe punicea*) och grå vaxskivling (*H. unguinosa*).

På en övergiven åker vid kyrkan finns luddvicker, hundtunga, vildpersilja, backvial, rågvallmo, spikvallmo och duvnäva.

Naturvärde: I (G A8:I, Ä 105:II)

Naturvärdena är främst av geologiskt slag. Bildningshistorien är sannolikt unik.

Bevarande: Åtgärder som förändrar bildnings ytform eller de lösa jordlagren utgör hot mot naturvärdena. Igenväxning och upphörd hävd utgör hot mot naturvärdena i betesmarkerna. Uppförande av nya byggnader eller annan exploatering utgör också ett hot.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:1)

Bedömning av skydd och skötsel: Vallen öster om Timmersdala skulle kunna huggas fram vilket skulle göra att de geologiska formerna framträder tydligare och dessutom skulle markfloran gynnas. På samma gång skulle man få en fin utsiktspunkt.

Nypon och sly bör tas bort i betesmarkerna.

Reservatsskydd bör övervägas.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde A8)
- Björck & Digerfeldt 1986 bildningshistoria
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 105)
- Johansson 1926 bildningshistoria
- Johansson 1937 avlagringar, bildningshistoria
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 3)
- Lundqvist 1921 bildningshistoria
- Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:102)

Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Strömberg 1974 bildningshistoria
Strömberg 1992 bildningshistoria
Strömberg 1993 bildningshistoria
Strömberg & Eknert 1994 geomorfologi, bildningshistoria

8601. Betesmark vid Höjen

Yta: 2,5 ha
k:a

Läge: 1,2 km ÖNÖ om Timmersdala

Ekonomisk karta: 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bäckedalen 2:2, Binnebergsmo 5:5.

Värden: BGZ

Lövskogsmark, enbuskar, friskäng, rik svampflora, sandsten, stenbrott, strandvall

Beskrivning

Betesmarkerna ligger öster om Timmersdalavallen i en sluttning med utsikt mot Låstad. Underlaget är sandsten och flera små brott finns. Vid vägen finns en vacker strandvall.

Hagen är klädd framför allt med vildapel men också av ask, björk och fågelbär och enbuskar. Nypon bildar buskskikt. I fältskiktet som domineras av rödvenäng, finns darrgräs, ljung, stor och liten blåklocka, prästkrage, bockrot, gullviva, backtimjan, hirsstarr och jordtistel.

En enastående rik gräsmarkssvampflora är noterad i området med arter som ljus-skivig lerskivling (*Camarophyllopsis schulzeri*), brun ängsvaxskivling (*Hygrocybe colemanniana*), scharlakansröd vaxskivling (*H. punicea*) och lädervaxskivling (*H. russocoriaceus*).

Naturvärde: II (Ä 107:III)

Området har mycket högt naturvärde på grund av sin rika marksvampflora.

Bevarande: Upphörd hävd, igenväxning samt uppförande av bebyggelse eller annan exploatering hotar naturvärdena. Hagen är redan skadad av vägbyggnad.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Träden bör glesas ut och de flesta av de talrika nyponbuskagen bör tas bort.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 107)

8602. Sotarliden

Yta: Ca 5 ha
k:a

Läge: 1 km ÖSÖ om Timmersdala

Ekonomisk karta: 08D 8g

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bäckedalen 2:2, Timmersdala 2:2, 5:20, 5:21.

Värden: BGHLZ

Extremrikkärr, naturbetesmark, naturlig slättermark, brynmiljöer, bäck, kalksten, kalktuff, källa, torräng

Beskrivning

Sluttningen upp från Timmersdala samhälle mot Bergs kalkstensplatå kallas i de övre delarna för Sotarliden. Ett par mindre, i huvudsak källvattenförsörjda bäckar rinner utför sluttningen. Dessa har bildat kalktuffbildningar som tyvärr skadats allvarligt vid bygget av landsvägen. Ett mindre fritidshus står i de översta delarna. Markerna är efter ett antal restaureringsarbeten nu ganska öppna. Ett buskskikt av hassel, skogskornell, nypon, olvon och berberis tränger dock fortfarande upp. Av träden märks framför allt ask och fågelbär. Kalkpåverkan är överallt stark. Fragment av kalktuff finns i jordlagren.

En större, lite torrare, betesmark finns norr om vägen. Exempel på växter i denna är jordtistel, backsmörblomma, backtimjan, klasefibbla, gullviva, rödkämpar, backtimjan samt mängder med brudsporre.

Den rikaste floran finns söder om vägen. Längst i väster finns ett extremrikkärr med gräsull, näbbstarr, ängsstarr, brudsporre, ängsnycklar, skogsnycklar, slätterblomma, vildlin och tätört. Honungsblomster är noterat i kärret för många år sedan. Utefter den södra bäcken finns en rad kalkgynnade växter. Här liksom över ett större område vid vad som på kartan benämns Hundekärret har röjningar gjorts. Slätter har upptagits på stora delar av området. Här finns arter som jordtistel, krusilja, vildlin, ormtunga, skogsnycklar, ängsnycklar, mängder med brudsporre, spåtistel, kärrknipprot, flugblomster, darrgräs, backtimjan, gullviva och slankstarr. Även många kalkgynnade lundväxter finns i den restaurerade marken, framför allt i söder, som vårärt, skogsknipprot, skogsbingel, gulsippa, skogsstarr och lungört. Utefter bäckarna finns ställvis täta mattor av kamtuffmossa (*Palustriella commutata*).

Naturvärde: II (Ä 104:II, V 08D8G01:III)

Rik flora med många kalkgynnade växter och en god återhämtning efter gjord restaurering medför mycket högt naturvärde, nästan i klass med högsta naturvärde.

Bevarande: Upphörd hävd och igenväxning utgör hot mot naturvärdena. Uppförande av nya byggnader och annan exploatering, t ex vid arbeten med vägen utgör också hot mot naturvärdena. Det är viktigt att de hydrologiska förhållandena inte ändras ytterligare.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:1).

Bedömning av skydd och skötsel: Bete och/eller slätter bör ges stöd så att det kan fortsätta i området. Örnbräken och sly bör röjas årligen. Fortsatt utglesning av trädskiktet är önskvärt.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D8G01)
Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 104)
Johansson 1992 naturbeskrivning, flora
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 4)
Lindroth & Ehrenborg 1968 naturbeskrivning, fåglar, fjärilar
Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 kalktuff
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:102)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse

8603. Stolan

Yta: Ca 80 ha **Läge:** 1 -2,5 km Ö-ÖSÖ om Timmersdala k:a

Ekonomisk karta: 08D 8g **Topografisk karta:** 08D NÖ

Fastigheter: Stora Stolan 3:1, Stolahagen 1:1, Lilla Stolan 2:1, Binnebergsmo 3:2, 7:2, 8:1, 9:2, Sotatorp 1:1, Limugnslyckan 10:1. Dessutom berörs ett större antal tomtfastigheter och några samfälligheter och andra småfastigheter.

Värden: BGLSUZ

Baltiska issjöns tappning, lövhagmark, stenbrott, alunskiffer, anlagd sjö, barrskog, björkhage, igenväxningsmark, kalksten, källa, lundflora, rödfyr, sandsten

Beskrivning

Vid Billingsens absoluta nordspets ligger Stolan. De översta delarna av detta område utgörs av betesmarker, trädklädda eller öppna. Den största delen utgörs av gamla kalkbrott och sandstensbrott, nu mer eller mindre täckta av skog. Dessutom ligger en hel del bebyggelse och anläggningar i området.

Området, särskilt de nedre delarna på sandstenen, vid Binnebergsmo, har stått i fokus vid diskussionerna av den Baltiska issjöns tappning. De kalspolade sandstenshällar som anförts som spår av detta har till stora delar förstörts av täkt och deponering av rödfyr. Ett mindre område finns dock kvar. Här märks bl a en 2 m djup ränna i sandstenen som framstår som en "felvänd klev".

Betesmarkernas västra delar utgörs framför allt björkhagar. Björkarna är högvuxna och grova. Asp och ask finns också i hagen, liksom en del oxel. Ett gles buskskikt av hassel, en och nypon finns. Fältskiktet innehåller få hävdgynnade arter utom längst i öster. Här påträffas brudbröd, prästkrage, bockrot, gullviva, backtimjan, grönvit nattviol, ljung, stor och liten blåklocka, ormtunga, jordtistel och darrgräs. Betesmarkerna i övrigt är antingen påverkade av trädens skugga eller domineras av kvävegynnade växter.

Naturen i det gamla brottområdet är ganska varierad. Här finns rödfyrhögar, kalkstenshögar, kalkstensbrott med branta väggar - en del med sippervatten, små körvägar och marker störda av krossåkning, våta sänkor med kärr och våtar. Intrycket är till stora delar ett märkligt stycke ruderatmark. Genomgående täcks markerna av en gles och ganska ung skog av björk med inslag av asp, fågelbär, hägg, lönn och ask. Trädskiktet är till stora delar gallrat utom i de mest otillgängliga avsnitten. I de västligaste delarna, vid Lilla Stolan, finns en lundartad och äldre skog med björk, ask, asp, ek, sälg och hägg. Här finns ramslök, gulsippa och skogsbingel. I sandstensområdet dominerar tallskog av ljungtyp.

I kalkstensområdena finns på sippervattenytorna kamtuffmossa (*Palustriella commutata*) och arter i de fuktiga skrevorna som jordskrummossa (*Tortula subulata*) och klockmossor (*Encalypta* spp.). I våtarna på den blottade sandstenen finns grov gulmossa (*Pseudocalliergon lycopodioides*) tillsammans med slankstarr, näbbstarr och ängsnycklar.

Nedanför området med gamla kalkstensbrott finns områden där sandsten brutits. Här har en viss återställning skett och en större damm anlagts. Fisk har planterats ut och vattensamlingen nyttjas för sportfiske. I och runt vattensamlingen har vattenväxter etablerat sig, varav blåsäv, veksäv och smalkaveldun kan nämnas.

Naturvärde: II (L 27:II, Ä 106:III)

Området har framför allt stort värde från geologisk synpunkt. De biologiska naturvärdena är knutna till kalksten och ädellövbestånden i väster.

Bevarande: Naturvärdena hotas av skogliga åtgärder, återupptagande av täkter samt av igenväxning och upphörd hävd i de betade delarna. Den motorcrossåkning som sker i området medför ringa påverkan.

Skydd: Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig naturvård (R 27:1).

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

- Björck & Digerfeldt 1986 bildningshistoria
- Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 106)
- Johansson 1926 bildningshistoria
- Johansson 1937 avlagringar, bildningshistoria
- Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde, geologi (nr 4)
- Lindroth & Ehrenborg 1968 naturbeskrivning, fåglar, fjärilar
- Lundgren 1992 fåglar
- Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 27) Lundqvist 1921 bildningshistoria
- Lundqvist, Högbom & Westergård 1931 geologi
- Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:102)
- Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
- Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
- Strömberg 1974 bildningshistoria
- Strömberg 1992 bildningshistoria
- Strömberg 1993 bildningshistoria
- Strömberg 1994 geomorfologi, bildningshistoria

8701. Kulle vid Nils-Matsgården

Yta: 2,5 ha

Läge: 1,8 km NNÖ om Horns k:a

Ekonomisk karta: 08D 8h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Horn 1:30.

Värden: BGSZ

Grusavlagring, barrskog, enbuskar, naturbetesmark, torräng

Beskrivning

Objektet utgörs av norra delen av en åsrygg nära sjön Östen. Den södra delen är en betesmark med torr till frisk mark. Här finns t ex backsippa, brudbröd och backtimjan. Enbuskar finns i slutningen mot nordväst. Den norra delen är en talldunge. Två gamla träbyggnader finns i området. På dessa finns en välutvecklad flora av lavar med t ex rikligt med brun nål-lav (*Chaenotheca phaeocephala*). Från kullen har man utsikt över maderna sydväst om Östen och platsen utnyttjas flitigt under tiden för våröversvämningarna som observationsplats för rastande sjöfågel.

Naturvärde: III

Bevarande: Områdets naturvärden hotas om hävden upphör i det betade avsnittet, om de gamla byggnaderna rivs eller taken på dessa ej underhålls.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

8702. Betesmarker vid Jon-Andersgården, Bankälla

Yta: 1 ha

Läge: Drygt 2 km NÖ om Horns k:a

Ekonomisk karta: 08D 8h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Bankälla 4:8.

Värden: BGZ

Drumlin, naturbetesmark, barrskog, enbuskar, friskäng, stenvägar

Beskrivning

Objektet utgörs av en gammal hage omedelbart norr om gården. De mest gårdsnära delarna är öppna medan tall och en förekommer längre mot norr. Vackra stengärdesgårdar inramar betesmarken. Vegetationen utgörs av rödvenäng med arter som stor och liten blåklocka, knägräs, sommarfibbla, prästkrage, bockrot, backtimjan, gökört och ljung. Ett fynd av den sällsynta fagervaxskivlingen (*Hygrocybe aurantiosplendens*) har gjorts.

Området ligger på nordsidan av en drumlin på vilken Jon-Andersgården ligger.

Naturvärde: III (Å 108:II)

Ett välhävdad och kulturhistoriskt intressant område.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av upphörd hävd och allt för tätt med tallar och enar.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. En del tallar bör gallras bort.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

8703. Östen med omgivningar

Yta: Ca 540 ha (av totalt 900 ha)

Läge: 20 km NNÖ om Skövde

Ekonomisk karta: 08D 8h, 08D 8i, 08D 9h, 08D 9i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Fastighetsutredning ej gjord.

Värden: BGKLSUVZ

Högvass, lövnaturskog, lövsumpskog, näringsrik sjö, rik fågelfauna, rik kärlväxtflora, sjöfåglar, slättsjö, strandängsbete, å, drumlin, gråalskog, klibbalsumpskog, naturlig slättermark, rik fiskfauna, strandsnår

Beskrivning

Sjön Östen är en välkänd, eutrof slättsjö i sydvästra delen av Vadsbosläppen. Sjön berör tre kommuner, Skövde, Töreboda och Mariestad.

Sjöns yta är ca 700 ha men inkluderar man våtmarkerna utmed stränderna så omfattar den ett större område. Genom sjön flyter Tidån och Ösan vilket tillsammans med sjöns låga djup (maximidjup ca 2 m och ett medeldjup av ca 1 m) gör att Östen har en mycket snabb vattenomsättning. Genom muddringar företagna i slutet av 1980-talet har genomflödet dessutom ökat ytterligare. Sjöns pH var vid mätning 1982 7,3.

Sjön är sänkt vid tre tillfällen under 1800-talet - 1823, 1844 och 1887. Muddringsarbeten har gjorts under slutet av 1980-talet i såväl Ösans utlopp i sjön som i sjöns eget utlopp.

Östen omges främst av flacka odlingsmarker men mot Mariestadssidan finns skogsområden. Söder och öster om Östen finns flera nordsydliga drumlinor. Lös-fynd av sandsten anses visa att sådan finns i fast klyft på Östens botten.

I sjöns centrala delar finns en rik submers vegetation, bl a stora mängder hornsärv. Långt ut i sjön finns stora sävruggar. Närmare land finns också bladvassbälten och videsnår. Starrmader och jättegröemader är viktiga vegetationstyper i övergången mot fastare mark. En del betade och slagna sötvattenstrandängar täcks av högstarrängar, delvis av kärrkavletyp. Utefter några sträckor finns bestånd av äldre klibbalstrandskog.

Sjön är en fågellokal av internationell klass. Här rastar hundratals sångsvanar, tusentals gäss och många andra våtmarks- och sjöfåglar under sin flyttning. Östen brukar under vårarna vara en pålitlig lokal för rastande dubbelbeckasin. Som häckningslokal är sjön något blygsammare, delvis beroende på stora och plötsliga vattenståndsvariationer. Här häckar dock flera par rödbena, mängder av gulärlor, tofsvipor, sothöns, vattenrall, småfläckig sumphöna, änder och något par brun kärrhök. Bland intressanta häckande änder märks årtä och skedand.

Sedan muddringarna gjorts har de vårliga översvämningarna minskat och antalet rastande svanar och änder har minskat drastiskt. Om detta beror enbart på den avsedda förbättrade dräneringen av sjön eller om de senaste snöfattiga och milda vintrarna är huvudsaken är ännu oklart.

De största strandängarna i den del som berör Skövde kommun finns norr om Öja och vid Flistadviken. I den senare finns dessutom strandäng som slås. I stort sett finns strandäng annars ända från Tidans utlopp till den gamla strandskogen vid Sjöhaga. Ett mindre betat område finns också öster om Klämmabäckens utlopp.

Botaniskt intressanta partier finns nordväst om Öja där rödlånke, ävjebrodd, treta-
lig slamkrypa och korsslamkrypa växer i strandkanten. Lite ut i grundvattnet finns
trubbnate, hårsärv, nålsäv och blomvass. I sjön har såväl spetsnate som bandnate
påträffats. I laguner inne vassarna simmar vattenaloe omgiven av pilblad, sjöra-
nunkel, vattenveronika, smalkaveldun, vattenskräppa, dyblad och igelknopp. Nära
den gamla strandskogen vid Sjöhaga finns bestånd av rävstarr och jättestarr.

Av skogligt intresse är främst en strandskog väster om Sjöhaga. Här finns orörda
partier av naturskogskaraktär med gott om gammal klibbal, asp och björk. Även
knäckepil, gråal, ek, rönn, fågelbär, gram och tall förekommer. I norr finns några
rikare partier med ask och alm. Lågor, torrträd och hålträd är vanliga. Många lågor
ligger i vått-fuktigt läge. Det är gott om tickor och andra vedsvampar i skogen. Bl a
har här stor aspticka (*Phellinus populicola*), hasselticka (*Dichomitus campestris*)
och rävticka (*Inonotus rheades*) noterats. Minst ett par mindre hackspett häckar.
Näktergal hörs ofta här om våarna.

Ett annat intressant parti finns väster om Flistadviken där betesmarker och kullar
på fastmark omväxlar med strandängar och sluttningar med lövskog. En del av
dessa dungar utgörs av björk, asp m m. Andra är fuktigare med hassel, klibbal och
gråal. I de senare finns t ex desmeknopp och blåsippa. Uppe på de betade kullarna
finns torrängsvegetation med bl a spåtistel.

Östen är mycket fiskrik och många arter är företrädda, som abborre, gärs, lake,
gädda, ål, braxen, faren, björkna, vimma, mört, id, färna, sarv, ruda, sutare och asp.
Iler finns vid sjön.

Utmed sjön finns på våarna stora driftvallar av vass och säv som flutit i land vid
högvattnet. Dessa driftvallar är av stort entomologiskt intresse.

Naturvärde: I (V:I, L 34:I, 7, 35:II, 4, 30, 36:III, 6, 8, 29, 31:IV)

Ett objekt av internationellt värde!

Under våarna besöks sjön årligen av 1000-tals naturintresserade. Sjön har måttligt
intresse som sporfiskevatten och ännu mindre värde som badsjö. Fiske för avsalu
sker av gädda, framför allt under våren.

Bevarande: Sjöns naturvärden hotas av:

- igenväxning av sjöytan
- för höga närsalthalter i Tidån och Ösan
- miljögifter i vattendragen
- upphörd hävd och igenväxning av betade och slagna strandängar
- aktiviteter i det omgivande jordbrukslandskapet som kan påverka fågellivet nega-
tativt
- skogliga åtgärder i äldre strandskogar

Skydd: Till allra största delen är området skyddat med stöd av NVL som natur-
vårdsområde genom beslut av länsstyrelsen den 28 november 1994. En viktig fak-
tor för att bevara och utveckla naturvärdena, nämligen vattenståndsregimen, står
dock fortfarande utanför naturvårdens kontroll. Området är upptaget på den inter-
nationella CW-listan. Området är klassat som riksintresse för vetenskaplig natur-
vård (R 15).

Bedömning av skydd och skötsel: Se skötselplan för naturvårdsområdet. Det
är på sikt nödvändigt med ett förordnande som reglerar vattenregimen i sjön.
Skogsområdet vid Sjöhaga bör skyddas genom reservatsbildning och lämnas till fri
utveckling.

Behov av dokumentation: Sjön är tämligen väl dokumenterad. Fortsatta studier
av muddringarnas påverkan av igenväxning, fågelliv m m är nödvändiga.

Litteratur:

- Andersson 1991 våtmarker (nr 08D8I01, 08D9I01, 08D9I02)
Angel & Neuendorf 1963 fåglar
Alexandersson 1955 fåglar
Björnsson 1993 gäss
Den nordiske arbejdsgruppe 1973 fåglar
Ekstam & Wiesner 1991 ekosystemanalys, skötselprogram
Enemar 1957 fåglar
Frändén 1939 fåglar
Frändén 1944 fåglar
Henriksson m fl 1976 bottenfauna
Henriksson, Nilsson & Oscarsson 1978 fiskar, fåglar, bottenfauna
Hertzman 1977 ingrepp, naturvärde
Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 109, 110, 119)
Holmbring 1973 fåglar
Holmqvist & Johansson 1982 flora
Johansson & Rytterås 1971 naturbeskrivning, naturvärde (nr 2)
Johansson 1978 limnologi
Kloo 1962 fåglar
Landenmark & Larsson 1972 fåglar
Landenmark & Pettersson 1975 fåglar, häckningar
Larsson & Larsson 1977 evertebrater
Lerner 1995 gäss
Lundgren 1992 fåglar
Lundgren 1994 sångsvan
Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 4-8, 29-31, 34-36)
Lundin 1990 fåglar, utveckling
Lundin 1995a fåglar, utveckling
Länsstyrelsen 1970 vattenkemi
Länsstyrelsen 1972 fiskar, limnologi, naturbeskrivning
Länsstyrelsen 1984 naturbeskrivning, naturvärde (nr 14:101)
Länsstyrelsen 1987 naturbeskrivning, riksintresse
Länsstyrelsen 1994 naturbeskrivning, beslut, skötselplan
Lønn 1982 evertebrater
Lønn 1983 geologi
Lønn 1985a evertebrater
Lønn 1985b muddring, ingrepp, samråd
Lønn m fl 1985 faktasammanställning, naturvärde
Neuendorf manuskript naturbeskrivning
Neuendorf 1974 flora
Neuendorf 1977 flora, vegetation, vegetationskarta
Neuendorf 1978 svampar
Nilsson 1951 fåglar
Nilsson 1977a bottensediment, miljögifter
Nilsson 1977b fåglar
Olsson 1936 fåglar

Pehrsson 1977 ekosystemanalys
Pehrsson 1978 biotoper, fåglar
Pehrsson 1981 biotoper, fåglar
Pehrsson 1985 naturvärdesbedömning
Pettersson 1960 fåglar
Pettersson 1961 fåglar
Pettersson 1963 fåglar
Rytterås 1964 fåglar
Rytterås 1968 fiskar, fåglar, naturbeskrivning
Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8801, 8803, 8804, 8805, 9803) Skövde fågelklubb 1965 fåglar
Skövde fältbiologer 1979 naturbeskrivning
Skövde kommun 1982 naturbeskrivning, fiskar
Stjerna-Poth 1969 bentos
Svensson 1972 fåglar
Söderberg 1918 fåglar
Wessberg & Wingstrand 1939 fåglar
Wramner & Bengtsson 1976 fåglar, naturbeskrivning

8704. Kullar nordost om Binneberg

Yta: 2 ha

Läge: 400 m NNÖ om Binnebergs k:a

Ekonomisk karta: 08D 8h

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Binneberg 10:2.

Värden: BLZ

Torrbacke, igenväxningsmark, torräng

Beskrivning

Objektet bildas av ett antal kullar norr om kyrkan. Trädskiktet utgörs av ek, asp, oxel och fågelbär. På kullarna växer en del torrängsväxter, bl a backsippa.

Naturvärde: III

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av fortsatt ohävd och därmed igenväxning.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften i området bör återupptas. Kullarna bör röjas på sly och mycket av trädskiktet.

Behov av dokumentation: -

8801. Lövdungar norr om Hagestad

Yta: 8 ha

Läge: 2 km SSV om Flistads k:a

Ekonomisk karta: 08D 8i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hagestad 3:2, Flistad 2:5, 2:11, 4:3, 17:1.

Värden: BGLZ

Lövblandskog, död ved, drumlin

Beskrivning

Helåkersbygden öster om Östen avbryts av några lövdungar mellan Hagestad och Flistad. Den värdefullaste av dessa är den västligast belägna, särskilt den del som hör till Hagestad. Här har framför allt asp stått och åldrats och bildat mängder av hålträd, torrträd och lågor. Starar, kajor, gröngöling och skogsduva m fl har i detta bestånd en avgörande förutsättning för att kunna finnas i bygden.

Här finns en lång rad tickor med intressanta arter som veckticka (*Antrodia pulvificans*), rävticka (*Inonotus rheades*) och barkticka (*Oxyporus corticola*).

De övriga bestånden är trivialare med yngre asp och björk eller ek.

Dungarna ligger på drumlinbildningar.

Naturvärde: II (L 37:II)

Det är den västligaste delen, och framför allt syddelen av denna, som är värdefullast! De övriga har avsevärt lägre värde. Avverkningar och gallringar har skett regelbundet. Landskapsekologiskt bildar dessa lövdungar dock en enhet och redovisas tillsammans.

Bevarande: De värdefullaste delarna hotas av alla skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det västra beståndet bör genom avtal eller med stöd av NVL (biotopskydd) säkerställas så att det kan lämnas utan skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren 1992 fåglar

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 37)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8802)

8802. Låg rygg norr om Snärva

Yta: Ca 15 ha

Läge: 1,3 km Ö-ÖNÖ om Flistads k:a

Ekonomisk karta: 08D 8i, 08D 9i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Snärva 4:5, 4:6, 4:11, 9:1, Odenslunda 2:4, 2:6, 2:10, 2:11, 2:20, 2.31. Dessutom berörs flera mindre tomtfastigheter.

Värden: G

Grusavlagring

Beskrivning

Söder om Askeberga ligger en flack rygg med grus. Åsens mäktighet anses vara betydligt större än den del som når upp över slättens leror. Troligen är åsen en subakvatiskt avsatt bildning men den inre byggnaden är ej känd.

Åkermark, bebyggelsen och några skogsdungar täcker bildningen.

Naturvärde: III (G C3-b:III, 8220:II)

Objektet har främst geologiskt värde.

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av åtgärder som påverkar terrängens ytform och de lösa jordlagren.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Ahlin 1982 grus, naturvärde (nr Skövde C3-b)

SGU 1992 grus, naturvärde (nr 8220)

8803. Betesmark vid Rättaregården, Greby

Yta: 2 ha

Läge: 2,5 km NNÖ om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 8i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Greby 15:1, 14:3.

Värden: BZ

Naturbetesmark, block, fornlämning, torräng

Beskrivning

Objektet bildas av en svag moränkulle med enar samt en del tall och björk. Det betades tidigare av får. Flera fornlämningar finns i området. Markfloran domineras av torra, magra vegetationstyper med arter som ljung, backtimjan, kattfot (sparsamt), stor blålocka, backnejlika, brudbröd, gökärt, prästkrage, bockrot och mandelblomma. Mängder med stenblock har tippats i hagen som varit i ohävd flera år. En röjd fornminneskulle ligger en dryg halvkilometer längre norrut. Denna har dock ännu ej någon värdefullare gräsmarksflora.

Naturvärde: IV (Ä 112:III)

Bevarande: Naturvärdena hotas av igenväxning med enbuskar och av upphörd hävd.

Skydd: Fasta fornlämningar finns i området.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Rövning av enbuskar bör ske så att markfloran inte trängs undan.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

8804. Liten betesmark söder om Flistad

Yta: 1 ha

Läge: 500 m S om Flistads k:a

Ekonomisk karta: 08D 8i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Flistad 8:6. **Värden:** BZ

Öppen hagmark, fornlämning, stenmurar, torräng

Beskrivning

Betesmarken består av en kuperad och stenig öppen hage med några oxlar. Stengärdesgårdar, odlingsrösen och en fornlämning gör att kulturspåren är många och tydliga. Torrängsvegetationen dominerar den hävdgynnade floran med inslag av arter som kattfot, ängshavre, backsippa, ljung, tjärblomster, bockrot, jungfrulin och ängsvädd. Till stora delar är hagen annars påverkad av kvävegynnade växter.

Naturvärde: IV (Ä 113:III)

Bevarande: Upphörd hävd utgör ett hot mot naturvärdena.

Skydd: En fast fornlämning finns i området.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

8805. Björkhage söder om Odenslunda

Yta: 1 ha

Läge: 1200 m ÖNÖ om Flistads k:a

Ekonomisk karta: 08D 8i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Odenslunda 2:20, 4:5.

Värden: BZ

Björkhage, enbuskar

Beskrivning

Objektet består av en liten björkhage med ett ganska tätt buskskikt av en. Åkrar omger hagen i alla riktningar. I fältskiktet noteras arter som jungfru Marie nycklar, backnejlika, brudbröd, gökärt, bockrot, mandelblomma, svinrot, backtimjan, ljung och liten blåklocka.

Naturvärde: IV (Ä 114:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av igenväxning och upphörd hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: -

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

8806. Betesmarker söder om Bjärstabacken, Hagestad

Yta: 9,5 ha

Läge: 2, 7 km N om Värings k:a

Ekonomisk karta: 08D 8i

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Hagestad 3:2.

Värden: BLZ

Öppen hagmark, enbuskar, friskäng, torräng

Beskrivning

Till Hagestad hör stora arealer kulturpåverkade betesmarker. I dessa finns en del torra kullar och berghällar med naturlig gräsmarksflora. Norr om Hagestad finns dock en större enbevuxen betesmark med mera naturlig och ogödslad flora. Marken är ganska stenig-blockig och dessutom finns här fornlämningar, bl a stensträngar. Betesmarken är hårt hävdad och den finaste floran finns i torrare avsnitt med arter som ljung, liten blåklocka, blåsuga, kattfot, hirsstarr, backnejlika, gökärt, stagg, knippfryle och mandelblomma. I hagen finns rikligt med vaxskivlingar men ännu har inga ovanliga arter påträffats.

En del talldungar och aspdungar har värde framför allt för fågellivet i trakten.

Naturvärde: II (Ä 111:III)

En stor betesmark i en trakt som annars är fattig på naturlig gräsmark på torr-frisk mark.

Bevarande: Minskad hävd, igenväxning av enbuskar och tall samt gödsling utgör hot mot naturvärdena.

Skydd: Fasta fornlämningar finns i området.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls och så att konstgödsling ej sker. Enbuskarna bör hållas under uppsikt så att dessa ej växer sig för täta.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora

8901. Betesmark nordost om Greby

Yta: 3 ha

Läge: 1,5 km S om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Greby 5:3.

Värden: BLZ

Barrskog, naturbetesmark, enbuskar, fornlämning, stenmurar, torräng

Beskrivning

Norr om Greby ligger en glest enbusk-och tallklädd stenig betesmark. Den omges av stengärdesgårdar. I betesmarken finns fornlämningar och odlingsrösen. Området är på den gamla ekonomiska kartan från 1882 markerad som hed och den har således lång kontinuitet som betesmark. I markfloran märks arter som kattfot, gökärt, knippfryle, tjärblomster och mandelblomma.

I odlingslandskapet runt Greby, utanför det markerade objektet, finns kullar med torrängsflora (backsippa, brudbröd) och mera slätterpräglad vegetation.

Området har varit ohävdad ett antal år.

Naturvärde: III (Å 115:III)

En välhävdad betesmark med lång kontinuitet.

Bevarande: Fortsatt ohävd och igenväxning utgör största hotet mot naturvärdena.

Skydd: Fasta fornlämningar finns i området.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 115)

8902. Betesmark öster om Boagärdet

Yta: 2,5 ha

Läge: Ca 2,5 km SÖ om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Götlunda-Boagärdet 1:14.

Värden: BZ

Lövskogsmark, igenväxningsmark

Beskrivning

Objektet är en buskrik utmark som på den gamla ekonomiska kartan från 1882 anges vara ett utmarksbete. Betesmarken ligger på en moränkulle som höjer sig över det omgivande slättlandskapet. Ett ställvis ganska tätt trädskikt av tall och björk gör att markfloran påverkas negativt. Öppna partier hyser arter som slättergubbe, ljung, liten blåklocka, backnejlika, gökärt och prästkrage. Partierna med naturbetesmark är små.

Naturvärde: III (Å 116:III)

Bevarande: Områdets naturvärden hotas av igenväxning och för svag hävd.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls. Rójning och gallring av träd-och buskskikt bör ske.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 116)

8903. Betesmark vid Blackkärr

Yta: 1,5 ha

Läge: 5,5 km SÖ om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Blackekärr 2:1.

Värden: BZ

Björkhage, enbuskar, friskäng, torräng

Beskrivning

Betesmarken består av en kulle bevuxen med en och björk. Området är sannolikt en gammal betesmark och den är välhävdad. Marken domineras av torra och friska vegetationstyper med fårsvingeltorräng och rödvenäng. Bland hävdgynnade arter i markfloran märks rikligt med kattfot, darrgräs, ljung, brudbröd, revfibbla, gökärt, tjärblomster, bockrot, jungfrulin, svinrot och ängsvädd.

Hävden är något svag i betesmarken.

Naturvärde: III (Ä 117:II)

Bevarande: Minskad hävd utgör ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 117)

8904. Björkhagar vid Rosenhaga

Yta: Ca 8 ha

Läge: 3 km ÖNÖ om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Gunnehaga 2:7.

Värden: BZ

Björkhage, block, friskäng, hållmarker

Beskrivning

Objektet utgörs av stor betad björkhage söder om Rosenhaga. Markerna är ganska blockrika och rika på berghällar. Ställvis är de påverkade av körning, tippning och granplantering. I trädsiktet finns utöver björk även asp och gran samt enstaka klen ek och sälg. Längst i väster finns ett öppet mera välhävdad parti med rik markflora. Här finns arter som ljung, liten blåklocka, harstarr, backnejlika, sumpmåra och jungfru Marie nycklar, grönvit nattviol och revfibbla.

En del skräp (t ex gamla halmbalar) finns i området.

Naturvärde: III (Ä 118:III, L 42:III)

Bevarande: Ohävd och samtidig avverkning av alla lövträd utgör ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Betesdriften bör ges lämpligt ekonomiskt stöd så att den upprätthålls.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Holmberg & Åsander 1992 naturbeskrivning, flora (nr 118)

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 42)

8905. Lövmarker vid Lammåsen

Yta: 19 ha

Läge: 1,8 km ÖNÖ om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lammåsen 1:1, Gunnehaga 1:12, 1:38, 1:15, 1:19, 1:20, 14:1, 1:60, 2:55, 2:29, 9:1, s:9, 2:31, Åsen 1:8.

Värden: BZ

Lövblandskog, hjorthägn, igenväxningsmark

Beskrivning

Objektet är ett ganska stort område med lövskog av asp och björk med en del tall och ek. Enstaka klena lönnar och sälg finns i beståndet. Området är igenväxningsmarker. Ett hjorthägn finns i objektet. En del aspar är gamla och är för fågellivet värdefulla hålträd.

Naturvärde: III (L 40:III)

Bevarande: Skogliga aktiviteter kan utgöra ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Det är viktigt att hålträd lämnas vid skogliga åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 40)

8906. Lövdungar vid Häntelyckan

Yta: 3 ha

Läge: 2,6 km Ö om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Gunnehaga 1:38, 3:1.

Värden: BZ

Lövblandskog, björkhage

Beskrivning

Detta objekt bildas av ett par lövdungar vid Häntelyckan. I båda är björk ett viktigt trädslag. I den östra finns också grova aspar. Den västra dungen är betad och är en björkhage. Även här finns asp men i mindre mängd. Av andra trädslag finns enstaka grov lönn, klen ek, ask, rönn, sälg, gran och tall.

Naturvärde: IV (L 41:III)

Bevarande: -

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: För att naturvärdena ska bibehållas bör några gamla aspar och lönnar sparas vid avverkningar.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 41)

8907. Lövrika marker vid Boagärdet, Götlunda

Yta: 12 ha

Läge: 2 km SÖ om Götlunda

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Götlunda-Boagärdet 1:2, 2:2, 1:14, 3:1, Vallby 1:14.

Värden: BZ

Lövblandskog, block, enbuskar, kärr

Beskrivning

Norr, väster och söder om Boagärdet finns i det flacka landskapet ett antal lövdungar. De flesta av dessa är björk-och aspdominerade. Mestadels är det vårtbjörk. Det norra området är talldominerat med stort inslag av vårtbjörk. Utöver dessa trädslag finns inslag av säl, oxel, rönn, ek och lönn. Enen är den vanligaste busken. Det norra området är talldominerat med stort inslag av vårtbjörk. Här finns också en våt, trädlös sänka av sumpkärrstyp. Knärot, blåmossa (*Leucobryum glaucum*) och flagellkvastmossa (*Dicranum flagellare*) är påträffade i denna del. Markerna är nästan överallt påfallande grovblockiga.

Naturvärde: III (L 44:III, 45:IV, 46:IV)

Bevarande: Skogliga åtgärder kan vara ett hot mot naturvärdena.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Äldre träd och hålträd bör sparas vid avverkningar.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Lundgren & Andersson 1991 lövskog (nr 44,45, 46)

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8901)

8908. Litet område med gammelasp öster om Solbacka

Yta: 0,1 ha

Läge: 3,7 km Ö om Götlunda k:a

Ekonomisk karta: 08D 8j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Lunne s:4 (Kättilstorp 1:1).

Värden: BZ

Lövnaturskog

Beskrivning

Området är ett litet urskogsartat bestånd av asp med underväxt av gran. Här finns flera grova aspar med god påväxt av epifyter. Bl a finns fällmosa (*Antitrichia curtipendula*), dagglavar (*Physcia* spp. och *Physconia* spp.) och allélav (*Anaptychia ciliaris*). En mycket grov granslåga och flera grova asplågor liksom torrträd av asp finns i beståndet.

Naturvärde: III

Bevarande: Området hotas av alla skogliga åtgärder.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör i sin helhet lämnas utan åtgärder.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 8902)

9901. Aspdungar söder om Sträte

Yta: 0,5 ha

Läge: 1,5 km NÖ om Vads k:a

Ekonomisk karta: 08D 9j

Topografisk karta: 08D NÖ

Fastigheter: Vad 1:9.

Värden: BGZ

Lövblandskog, lövhagmark, block, död ved, hackspettar, hållmarker

Beskrivning

Runt några äldre, nu betade åkerlappar står ett antal dungar med gammelaspar. Marken är på några ställen i väster blockrik och med flera hållar. Lövträden består av gamla aspar och en del björk. Ett buskskikt av en finns i norr. Mängder med aspar har ett eller flera hål. Högstubbar och lågor förekommer ganska rikligt. Flera arter hackspett häckar i området. Starar, skogsduva, mesar, flugsnappare, nötväckor och andra hålbyggare har här mängder med bohål. Området betas till största delen.

I trakten finns urbergets gamla avjämningsyta, det subkambriska peneplanet, vackert utbildad och lättast iakttagbar i kommunen. Berget sticker upp som flacka hållar i lermarkerna.

Naturvärde: II

Området är av avgörande betydelse för hålhäckande fåglar i trakten.

Bevarande: Varje skoglig åtgärd hotar områdets naturvärden.

Skydd: Inget.

Bedömning av skydd och skötsel: Området bör ges skydd med stöd av NVL (biotopskydd) då det har stort värde för fågellivet i trakten. Biotopskyddet bör omfatta även betade delar (större delen) som ej redovisas i nyckelbiotopsinventeringen.

Behov av dokumentation: -

Litteratur:

Skogsvårdsstyrelsen 1997 nyckelbiotoper (nr 9901)

3. STOROMRÅDEN

Kommunen kan brytas ner i ett antal naturgeografiskt avgränsade delar med gemensam struktur, markanvändning och natur. Fauna, flora, ekologiska processer m m har många gemensamma drag. Naturvårdsarbetets inriktning i olika delar är också olika. Nedan ges en beskrivning av ett antal viktiga storområden av detta slag. I dessa fordras särskild hänsyn vid exploateringar eller aktiviteter av olika slag.

3.1. Lövskogsområde på Billings östsluttning N om Skövde

Skövde är länets viktigaste kommun från lövskogssynpunkt. Arealen örtrik ädel-lövskog är mycket stor. Det största området med rika lundar ligger på Billings östsluttning N om Skövde. I sluttningarna finns från rent refugiala skogsmiljöer vid diabasbranten till igenväxta och igenväxande lövängar. Glaciala smältvattenrännor och stranmärken med kalspolat berg bidrar till ståndortsförhållandenas variation. Bäckar och källdrag finns utefter hela sluttningen. Källdragen beror av frambrytande källhorisonter vid svårgenomsläppliga sedimentära bergarter som bentonitlagret i kalkstenen och alunskiffern.

Lövbståndens mosaik med naturliga gräsmarker har under 1900-talet minskat. En viktig målsättning i detta område är dels att skydda större arealer lövskog samt att utveckla mosaiken med naturlig gräsmark.

3.2. Kulturlandskap på Bergs platå

Kalkstensplatån runt Berg är det främsta kulturlandskapet på platåberg i kommunen. Odlingslandskapet, som är mycket gammalt, har bevarat många strukturer från äldre tiders brukande. Det är också biologiskt mycket rikt. Flera mycket värdefulla lövbstånd finns i området. Mosaiken löv-gräsmark är väl utvecklad. Förutsättningarna för att ytterligare öka denna mosaik är mycket god.

3.3. Östen med omgivande odlingslandskap

I Vadsboslättens södra del ligger Östen i en flack sänka. Sjön är en internationellt värdefull våtmark. Omgivningarna utgörs i den del som berör Skövde kommun av ett utpräglat odlingslandskap. Detta är gammal kulturbygd med flera välbevarade byar. Fornlämningar av olika ålder vittnar om tusentals års av bosättning. Ett antal mindre rullstensåsar och drumlinor med löv-och barrdungar gör att landskapet ej är 100-procentig helåkersbygd.

3.4. Valle-området

Valle-området är landets främsta exempel på kames-landskap. Ett stort antal sjöar samt kullar och åsryggar ger området stark särprägel. Det är också länets främsta trakt med rika ek-hassel-miljöer med lång kontinuitet. Rikkärr, kalkbarrskogar och naturliga gräsmarker är också viktiga naturtyper i Valle-området. Till största delen ligger Valle-området i Skara kommun men södra delen av Lerdala socken i Skövde kommun berörs.

3.5. Ösans dalgång med biflöden S om Skövde

Ö och SÖ om Skövde utbreder sig ett flackt landskap täckt av mäktiga lager lösa jordar. I detta landskap ringlar sig ett antal vattendrag fram som så småningom alla förenas i Ösan. Vattendragen har på flera ställen skurit ut raviner. Ett stort antal värdefulla alskogar och andra fuktiga, ibland källpåverkade, sumpskogar finns i ravinsidorna. Andra avsnitt i vattendragen kantas av våtmarker. Vattnet i bäckar och åar kommer till stora delarna från Sydbillingens sluttningar och är kalkrikt och är genom måttligt förhöjda närsalthalter och föroreningar av god kvalitet. Nedströms Skövde tätort är närsalthalterna högre och vattnet av sämre kvalitet. Stora delar berörs av militära övningsfält och skjutfält.

3.6. Billingens östbrant vid Skövde

Billingens östbrant vid Skövde är av särskilt intresse genom sin mäktighet. Utefter långa sträckor finns här mer eller mindre orörda brantskogar av refugialkaraktär. Såväl barr- som lövskog finns i dessa branter. Landskapsekologiskt är detta en viktig ledlinje trots stark påverkan från tätorten.

3.7. Billingens platå

Billingens diabasplatå är ett flackt landskap täckt av barrskog och myrar. Billingens diabasplatå är Sydsveriges största.

Ett antal mindre gårdar finns på Nordbillingens norra del. Sydbillingens platå saknar helt bebyggelse och är till skyddat som reservat. Nordbillingens skogar är präglade av modernt skogsbruk. Myrarna på Billingens platå har mycket stora naturvärden. Blängsmossen ansluter till äldre, orörda barrskogsbestånd hörande till Falköpings kommun. Av intresse är också ett par klippbäckensjöar som Vallersjön och Simsjön.

3.8. Småskaligt jordbrukslandskap i övergången från den öppna Vadsbo-slätten till skogs- och myrlandskapet i kommunens nordöstra del.

Öster om Östens odlingslandskap vidtar ett småskaligare odlingslandskap som successivt övergår i ett landskap mera präglad av barrskog och myr. Terrängen är överallt mycket flack. Små, låga ryggar och berghällar bidrar till att mosaiken av åker, lövskogs- och barrskogsdungar och betesmarker blir större. Geologiskt är detta en övergång från lerslätt till ett mera kuperat moränlandskap. Ett stråk med ändmoräner finns mellan Locketorp och Götlunda.

3.9. Kalkstensplatån mellan Sydbillingen och Borgundaberget

Häggum och Sjogerstad är ett par socknar som täcker en väsentlig del av kalkstensplatån mellan Sydbillingen och Borgundaberget. I de övre delarna av sluttningarna finns lobformade lämoräner med blockrik yta. Dessa har blivit mera framträdande genom att bäckdalar eroderats fram emellan moränanhopningarna. I sluttningarna upp mot diabasplatåerna finns flera värdefulla lövbestånd och extremrikkärr. Värdefulla lövbestånd och källmiljöer finns också i sluttningen ned mot slätten Ö om Billingen. Kännetecknande för området är också flera viktiga naturliga gräsmarker. Totalt sett är detta storområde mera påverkat av stora täkter, rationellare jord- och skogsbruk än t ex Bergsplatån.

4. PUNKTOBJEKT

De små objekt som fr a har karaktären av floralokaler redovisas ekobladsvis. Som punktobjekt av detta slag redovisas endast små floralokaler som ligger utanför övriga redovisade objekt. Uppgifterna om floralokalerna har erhållits från Projekt Västergötlands flora samt från Artdatabanken, Uppsala.

2705: Åker- och vägkant 150 m NV om Värmagården

Papaver dubium, rågvallmo
Lithospermum arvense, sminkrot

2706: Gammal ek, hotad av granplantering

Calicium adpersum, gulpuddrad spiklav

2707: Gammal ek

Calicium adpersum, gulpuddrad spiklav

2802: Skog och mossekant 900 m OSO St. Krogstorp

Lycopodium complanatum, plattlumner

2803: Åker- och vägkant 300 m NNV om Nytorp

Lithospermum arvense, sminkrot
Vicia villosa, luddvicker

3528: Betesmark 300 m V om Höberg

Helianthemum nummularium, solvända

3529: Skogsbryn m m på Höbergs backe

Helianthemum nummularium, solvända
Lathyrus heterophyllus, vingvial
Potentilla rupestris, trollsmultron

3530: Torräng m m 300 m SV om Torsborg

Lathyrus heterophyllus, vingvial

3531: Skogsbryn, diken m m 600 m SO om Åslagården

Potentilla rupestris, trollsmultron

3628: Bäckkant 600 m S om Herrgården

Cirsium oleraceum, kåltistel

3629: Betesmark 400 m NNO om Kyrkbacken

Carex vulpina, rävstarr

3630: Kärr vid Backgården i Hökaberg

Dactylorhiza incarnata, ängsnycklar

3631: Åkerholme 600 m SO om Bäckagården

Scabiosa columbaria, fältvädd

3632: F d kalkbrott 500 m NV om Lillegården

Carlina vulgaris, spåtistel
Dryopteris cristata, granbräken
Lepidium campestre, fältkrassing

3633: Slänt mot järnvägen 600 m NNO om Nolgården

Potentilla rupestris, trollsmultron

3634: Vägkant 200 m NV om Lillegården

Senecio jacobaea, stånds
Cerastium glomeratum, knipparv

3635: Fuktig mark 350 m ÖNÖ om Frugården

Rumex aquaticus, hästskräppa

3707: F d trädgård vid Stenåsen

Daphne mezereum, tibast
Sedum reflexum, stor fetknopp

3708: Tipp 500 m NO om Stenåsen

Papaver dubium, rågvallmo

4508: Stig 400 m NO om Backen

Pedicularis sylvatica, granspira

4509: Stig 400 m NO om backen

Pedicularis sylvatica, granspira

4510: Hage och kärr 400 m NO om Gåran

Carex lepidocarpa, näbbstarr

4623: Ny vägbank m m 200 m S om Skultorps stn

Lathyrus heterophyllus, vingvial

4624: Vägkanter m m i samhället SO om Skultorp stn

Geranium molle, mjuknäva
Lepidium ruderae, gatkrassing

4625: Skräpmark 200 m SV om N Kyrketorps kyrka

Vicia villosa, luddvicker

4626: Vägkanter m m vid taktiska eken

Lathyrus heterophyllus, vingvial

4627: Åkerren 800 m O om Hentorp

Galium suecicum, backmåra

4628: Dike 450 m SO om Karlsro

Cirsium oleraceum, kåltistel

Tisteln växer i diket på en 3-400 m lång sträcka, i den södra delen även öster om vägen.

4629: Skräpmark, järnväg m m 800 m O om Våmbs kyrka

Aphanes arvensis, jungfrukam
Bromus tectorum, taklosta
Cardamine hirsuta, bergbräsma
Geranium dissectum, fliknäva
Geranium molle, mjuknäva
Papaver dubium, rågvallmo

4710: Skräpmark vid skjutbana 400 m SSV Hagen

Carex lepidocarpa, näbbstarr
Dactylorhiza incarnata, ängsnycklar

4711: Gräsmark 500 m OSO rondell vid södra infarten till Skövde

Lathyrus heterophyllus, vingvial

4712: Järnväg, lövskog m m SV om P4 Kaserner

Anemone ranunculoides, gulsippa
Cirsium oleraceum, kåltistel
Polygonatum verticillatum, kransrams

4806: Sandtag och tipp 450 m SV om Dammstorp

Cerastium glomeratum, knipparv
Papaver dubium, rågvallmo

4903: Vägkant och betesmark N om Nybo

Botrychium lunaria, vanlig låsbräken
Carlina vulgaris, spåtistel
Taraxacum grp Obliqua, dvärgmaskros

4904: Betesmark, åkerkant m m 300 m NO om Esbjörntorp

Cerastium glomeratum, knipparv
Lepidium heterophyllum, vallkrassing

4905: Vägkant m m N om Vårsås k:a

Bromus tectorum, taklosta

5620: Skräpmark m m 800 m S om Däldernas kapell

Lepidium campestre, fältkrassing

5621: Ruderatmark 700 m O om Billingeus

Lepidium campestre, fältkrassing

5622: Skräpmark m m 600 m ONO om Våmbs kyrka

Bromus tectorum, taklosta
Cerastium glomeratum, knipparv
Geranium molle, mjuknäva
Lepidium campestre, fältkrassing

5623: Skräpmark 1 km VSV om Skövde jvstn

Lathyrus tuberosus, knölvial

5717: Parkering 600 m N om Skövde kyrka

Lepidium ruderae, gatkrassing

Symphytum officinale, äkta vallört

5718: Gräsmatta vid H Gjutares gata, 1,2 km NNV Skövde jvstn

Geranium molle, mjuknäva

Veronica opaca, luddveronika

Veronica polita, glansveronika

5719: Vägkant, tipp vid f d Lunnagården i Havstena

Genista tinctoria, färgginst

Lathyrus heterophyllus, vingvial

5720: Ruderatmarker 300 m SV om Trinningen

Genista tinctoria, färgginst

Lathyrus heterophyllus, vingvial

Lepidium campestre, fältkrassing

Papaver dubium, rågvallmo

5721: Vägkant 300 m SV om Ryd

Lathyrus heterophyllus, vingvial

Papaver dubium, rågvallmo

5722: Ruderatmark, damm vid Linoljedammen

Alyssum alyssoides, grådådra

Carlina vulgaris, spåtistel

Chaerophyllum temulum, hårkörvel

Senecio jacobaea, stånds

5723: Skräpmark m m 800 m ONO om Aspösjön

Lepidium campestre, fältkrassing

5724: Skräpmark 1 km NNO om Skövde kyrka

Cardamine hirsuta, bergbräsma

Papaver dubium, rågvallmo

Vicia villosa, luddvicker

5725: Vägkant 100 m S om Skövde jvstn

Conium maculatum, odört

5815: Omställd åker 400 m SO om Knistad

Papaver dubium, rågvallmo

5910: Skog 1 km ONO Gotorp

Lycopodium complanatum, plattlummer

5911: Vägkant, vall NV om järnvägs korsningen SV om Kungsryd

Lepidium heterophyllum, vallkrassing

6514: Åker- och vägkanter m m 300 m SO om Lilla Kulhult

Lathyrus heterophyllus, vingvial

6515: Bred vägren/åkerkant vid Kultorpet

Falcaria vulgaris, skärblad

6516: Gräsmark i Kulhult

Galium suecicum, backmåra

6627: Granskog 700 m S om Smedsgården

Galium odoratum, myskmadra
Neottia nidus-avis, nästrot

6628: Lövskog, åker m m N om Stora Liden

Viola reichenbachiana, lundviol

6629: Granplanterad ängsrest N om Björstorp

Carex lepidocarpa, näbbstarr
Carex sylvatica, skogsstarr
Galium odoratum, myskmadra
Dactylorhiza maculata ssp fuchsii, skogsnycklar

6630: Lövbestånd 150 m S om Borgaliden

Hedera helix, murgröna

6631: Vägkant 400 m NNV om Smedstorp

Orobanche reticulata, tistelsnyltrot

6632: Hage, å m m NV om Åsen

Carex buxbaumii, klubbstarr

6633: Bäck, mossodling 300 m O om Björnabacken

Carex buxbaumii, klubbstarr

6717: Rågåker m m 400 m N om Slättås

Apera spica-venti, åkerkösa
Papaver dubium, rågvallmo

6718: Åker- och väggkant N om Brobacka

Apera spica-venti, åkerkösa

6719: Bete, skog m m ca 400 m NNO om Skåningstorp

Carlina vulgaris, spåtistel

6720: Ö om fotbollsplan vid KSS

Sanguisorba minor ssp minor, pimpinell

6721: Gräsmark m m 1 km NV om kyrkoruin

Lathyrus heterophyllus, vingvial

6722: Hygge m m vid Lunnahult

Carex sylvatica, skogsstarr

Dactylorhiza maculata ssp fuchsii, skogsnycklar

Neottia nidus-avis, nästrot

6723: Bete, skog ca 500 m OSO om Smedsgården

Carex lepidocarpa, näbbstarr

Carex sylvatica, skogsstarr

Dactylorhiza maculata ssp fuchsii, skogsnycklar

Primula farinosa, majviva

6724: Tipp, stenbrott m m V om Mölltorp

Carlina vulgaris, spåtistel

Seseli libanotis, säfferot

6725: Åker, bete m m 400 m ONO om Sätters kyrka

Aphanes arvensis, jungfrukam
Cuscuta europaea, nässelsnärja
Geranium columbinum, duvnäva
Lathyrus heterophyllus, vingvial

6726: Åker, trädgård m m V om Åkersäter

Lotus pedunculatus, stor käringtand

6727: Åker, trädgård m m V om Åkersäter

Aphanes arvensis, jungfrukam

6728: Åker 400 m NNV om Mon

Apera spica-venti, åkerkösa
Lithospermum arvense, sminkrot
Papaver argemone, spikvallmo
Papaver dubium, rågvallmo
Vicia villosa, luddvicker

6729: Vägkant vid Ryds ängar

Melampyrum cristatum, korskovall

6808: Tallmo och grusgrop 400 m NNV om Perstorp

Lycopodium inundatum, strandlummer
Pulsatilla vernalis, mosippa

6809: Åker m m 1 km SSV om Ulvängen

Papaver dubium, rågvallmo

6810: Bangård m m S om Ulvåker f d hpl

Papaver dubium, rågvallmo

6811: Åker V om Säterkullen

Apera spica-venti, åkerkösa
Lithospermum arvense, sminkrot

6907: Kulturmarker kring Suntorps kapell

Papaver dubium, rågvallmo

6908: F d åkrar och hage 200 m OSO Suntorps kapell

Lycopodium inundatum, strandlummer

6909: F d åker 600 m NNO om Jonsbo

Cuscuta europaea, nässelsnärja

7407: Ö om Igelsjö

Lycopodium complanatum, plattlummer

7533: Vägkant 400 m VSV om Björnasäter

Camelina sativa ssp microcarpa, sanddådra

7534: Vägkant 700 m O om Lerdala kyrka

Bromus erectus, raklosta

7535: Grustag NO om Igelsjön

Galium suecicum, backmåra
Neslia paniculata, korndådra
Papaver dubium, rågvallmo
Symphytum asperum, fodervallört

7536: Skogsbryn 500 m SV om Lerdala kyrka

Galium suecicum, backmåra

7537: Gräsmark 300 m V om Igelsjöns västände

Alyssum alyssoides, grådådra
Camelina sativa ssp microcarpa, sanddådra
Vicia villosa, luddvicker

7538: Äng, åker m m 200 m V om Igelsjö

Papaver argemone, spikvallmo

7539: Tallskog 350 m NO om Rörmossen

Chimaphila umbellata, ryl

7540: Hygge 300 m O om Boängen

Galium suecicum, backmåra

7541: Vägkant 350 m V om Stockatorpet

Galium suecicum, backmåra
Papaver dubium, rågvallmo

7542: Kulturmarker vid Smedstorp

Cuscuta europaea, nässelnärja

7543: Barrskog 250 m N om Smedstorp

Chimaphila umbellata, ryl

7544: Vägkanter 400 m N om Majstugan

Galium suecicum, backmåra

7626: Hygge, skog m m 500 m NV om Ingasäter

Carex lepidocarpa, näbbstarr
Carex sylvatica, skogsstarr

7627: Väggkant vid Bäckan

Rhinanthus serotinus, höskallra

7628: Lövskog 450 m V om Skogen

Carex sylvatica, skogsstarr
Cypripedium calceolus, guckusko
Neottia nidus-avis, nästrot
Polygonatum verticillatum, kransrams

7629: Trädgård 100 m SO om Bergs kyrka

Veronica opaca, luddveronika

7630: Gårdsplan 700 m NNO om Orresäter

Papaver dubium, rågvallmo

7631: Betesmark 600 m V om Orresäter

Sanicula europaea, sårläka

7632 Åkerholme 500 m NV om Stensgården

Botrychium lunaria, låsbräken
Scabiosa columbaria, fältvädd

7711: Väggkant, åker m m vid infart till Eketorp

Carex sylvatica, skogsstarr
Conium maculatum, odört
Neslia paniculata, korndådra

7712: Grustag m m NO om Bäckafor

Papaver dubium, rågvallmo

7713: Väggkant N om Klia

Apera spica-venti, åkerkösa
Leonurus cardiaca, hjärtstilla
Ononis arvensis, stallört

7714: Väggkant 300 m NV om Sörgården

Ononis arvensis, stallört

7715: Väggkant 500 m S om Nolgården

Ononis arvensis, stallört

7814: Bete, tallbacke, m m vid Olofstorp

Chenopodium glaucum, blåmålla

7815: Väggkanter i Olofstorp

Ononis arvensis, stallört

7816: Väggkant riksväg 200 V om Truvel

Puccinellia distans, grått saltgräs

7817: Värings samhälle Ö om järnvägsstationen

Cuscuta europaea, nässelsnärja
Lithospermum arvense, sminkrot
Papaver dubium, rågvallmo
Puccinellia distans, grått saltgräs

7818: Gravfält och vägkant vid Trökan

Puccinellia distans, grått saltgräs

7819: Gårdsplaner m m vid Locketorps k:a

Geranium molle, mjuknäva

Leonurus cardiaca, hjärtstilla

7908: F d betesmark m m vid Stenatorp

Cuscuta europaea, nässelsnärja

7909: Vägkanter m m vid Stenatorp

Cerastium glomeratum, knipparv

Cuscuta europaea, nässelsnärja

7910: Vägkanter m m vid Skyttatorp

Geranium molle, mjuknäva

Lithospermum arvense, sminkrot

8511: Grustag vid väg 250 m S om Slättemossen

Galium suecicum, backmåra

8512: Ängsrest, grustag 100 m OSO om skjutbana

Carex muricata, snårstarr

8513: Vägkanter 1 km N om Majstugan

Carex muricata, snårstarr

Galium suecicum, backmåra

8514: Grustag 200 m N om Björnabacka

Papaver dubium, rågvallmo

8515: Väggkant 300 m N om Bronäs

Galium suecicum, backmåra

8516: Väggkant 450 m SSO om Granhult

Galium suecicum, backmåra

8517: Väggkant 300 m S om Svartånedråg

Galium suecicum, backmåra

8604: Grustag S om Katorps såg

Lathyrus heterophyllus, vingvial

8605: Bete Ö om Stensnäs

Galium suecicum, backmåra

8606: Gator m m i Timmersdala

Geranium molle, mjuknäva

Papaver dubium, rågvallmo

8607: Kyrkogård vid Böja kyrka

Geranium molle, mjuknäva

8608: Åkerkant 400 m S om Timmersdala kyrka

Papaver dubium, rågvallmo

8609: Vägdikey 500 m NNV om Grönetomt

Ononis arvensis, stallört

8807: Vägkant 300 m O om Grimsegården

Puccinellia distans, grått saltgräs

8808: Vägkanter m m 500 m S om Västergården

Camelina sativa ssp microcarpa, sanddådra

Lithospermum arvense, sminkrot

8809: Körväg 500 m S om Holma

Galium suecicum, backmåra

8909: Ladugårdsbacke 200 m N om Oxhagen

Chenopodium glaucum, blåmålla

8910: Skräpmark, järnväg m m 400 m NV om Storegården

Lepidium campestre, fältkrassing

8911: Omställd åker 250 m NNV om Solbacka

Chenopodium glaucum, blåmålla

9601: Vägkant 300 m SV om Lilla Motorp

Melampyrum arvense, pukvete

9602: Nedlagd såg V om Lilla Motorp

Papaver dubium, rågvallmo

9603: Ödetomt 750 m N om Sjöberga

Rhinanthus serotinus, höskallra

9604: Väggkant vid Stora Fjärdebäck

Cuscuta europaea, nässelsnärja

9801: Dike och väggkant N om Öja

Cuscuta europaea, nässelsnärja

Ononis arvensis, stallört

5. SKÖVDE KOMMUN FRÅN NATURVÅRDSSYNPUNKT

För att prioritera olika naturvårdsinsatser bör naturen i kommunen ses i ett större perspektiv.

Några förhållanden i Skövde kommun är av särskilt stort naturvårdsintresse. Andra företeelser är av mera regionalt och lokalt intresse.

Nedan ges en kort sammanfattning över några aspekter och typer av natur och deras förekomst och betydelse i kommunen.

Lövskogar

Skövde kommun har ett mycket stort ansvar för bevarandet av naturvärden knutna till lövskogar. När det gäller lundartade lövskogar är Skövde troligen en av de rikaste fastlandskommunerna i den boreonemorala zonen.

En av förklaringarna till denna rikedom på värdefull lövskog på kalkrik mark är att platåbergsbranterna täcks av förhållandevis stora arealer brantskogar av med mycket lång kontinuitet av lövskog. En annan förklaring är att traditionen med lövängsbruk haft stor utbredning på Nordbillings sluttningar och att träden från denna tid i många fall finns kvar. Även utanför branterna finns således god trädkontinuitet av ädellövträd. Det faktum att lövbestånden också finns i mosaik med naturlig gräsmark gör dessa marker ännu rikare. Denna mosaik var mera utvecklad i äldre tid med större areal naturlig gräsmark. Framför allt på Bergsplatån med markerna runt Högsböla äng finns fortfarande värdefull natur av detta slag. På Nordbillings östsida har de naturliga gräsmarkerna minskat starkt i utbredning. Den naturliga igenväxningen av slättermarker och betesmarker har mestadels resulterat i lövskog vilket också väsentligt bidragit till lövrikedomen i kommunen.

Åar

Skaraborgs län är som många slättlandskap fattigt på sjöar men rikt på åar. Skövde kommun utgör härvidlag inget undantag. En långa rad åar berör kommunen. Särskilt värdefulla är de åsystem som går i naturliga, oftast meandrande, lopp utan kanaliseringar eller dämningar. Särskilt viktiga system med åar och raviner finns söder om Skövde med Ösan och dess biflöden. Norr om Skövde bildar Luttran med biflöden ett antal värdefulla miljöer. Klubbalskogar av olika typer, gråalskogar, videsnår, vassar och starmader liksom betade strandängar utmed åarna bildar värdefulla naturtyper. Genom att många av åarna dränerar marker med stort kalkinnehåll är vattnets pH ofta högt och detta gör att åarna ofta är limnologiskt intressanta.

Östen

Sjön Östen är kommunens största och från naturvårdssynpunkt värdefullaste sjö. Sjön är en slättsjö med alla de attribut som tillhör en sådan. Sjön ligger förhållandevis långt ner i Tidans och Ösans vattensystem och har snabb vattenomsättning. Nivåfluktuationerna är stora och snabba. Detta har medfört att sjön har haft större värde som rastlokal än som häckningslokal. Vattenregimen har under senare år ändrats genom de muddringar som utförts såväl vid inloppen som utloppet från sjön. Detta har minskat översvämningarna framför allt vid snösmältningen. De översvämmade maderna och strandområdena var en viktig biotop för rastande simfåglar och vadare. Under senare år har betet intensifierats på flera ställen utmed sjön varvid strandängsarealen ökats. Även slåtter sker på flera ställen av strandängarna. I sjön har några jordbankar lagts upp för att skapa nya biotoper för sjöfågel och för att påverka sjöns igenslammade botten.

Sjöns naturvärden har således både minskat och ökat under senare år. För att reparera de skador på vattenregimen som muddringen skapat är det nödvändigt etablera någon slags reglering av sjöns vattennivåer. Genom den fasta botten i och begränsade bredden av utloppet torde detta vara en tekniskt inte allt för komplicerad åtgärd. Jämfört med Hornborgasjön skulle detta vara en långt mycket billigare och enklare uppgift förutsatt att man inte väntar tills sjön slammat eller vuxit igen.

Ansvar för arbetet med att restaurera Östen måste anses ligga på riksnivå.

Geovetenskapliga värden

Skövde kommun berör flera platåberg - framför allt Billingen, som är det största platåberget, och Borgundaberget, som är ett av de minsta. Diabasplatån på Billingen täcks främst av barrskog och myrmark. Borgundabergets platå är unik genom att den är klädd med lövskog.

Två större områden med kalkplatåer berör kommunen. Det ena utbreder sig runt Bergs kyrka på Nordbillingen. Det andra ligger SV om Skövde runt Häggums och Sjögerstads kyrkor. Dessutom berör kommunen kanten av Brunnhemsberget och det lilla Tovaberget och inbegriper en del av det ännu mindre Myggeberget.

Två större kames-landskap berör kommunen. Det ena är det riksintressanta Valleområdet som berör delar av Lerdala socken. Det andra berör Skövde tätort och visar framträdande morfologi runt Kartstorpsjön samt söderut vid Hene och Skultorp.

Öster om Skövde, med ett centrum runt Igelstorps samhälle och Sventorps kyrka finns ett viktigt stråk med ändmoräner. Samlingen av dessa formationer är en av länets största.

Av stort geologiskt intresse är de bildningar vid Nordbillingen, de strandmärken som finns på Nordbillingens östsida samt formationer i Klyftamoområdet som sätts i samband med den Baltiska issjöns tappning.

Slätten i öster är ett vackert exempel på den helt avplanade bergyta som brukar kallas det subkambriska peneplanet. Det utgör ett av världens äldsta bevarade formelement och är samtidigt ett av de flackaste. Vid Nordbillingens spets har tappningsströmmarna frilagt ett större område av denna bergyta i direkt anslutning till de kambrosiluriska sedimentbergarterna.

I Skövde kommun finns på flera platser postglacial och recent kalktuffbildning. Dessa är av botaniskt, vegetationshistoriskt och morfologiskt intresse.

Förkastningsbranten vid Lången utgör en av de bästa exemplen på sådana i södra Sverige.

Naturliga gräsmarker

Naturliga betesmarker och slättermarker har en något blygsammare framtoning i Skövde kommun än vissa andra markslag. Tre typer av betesmarker framstår ändå som intressanta i detta sammanhang.

Betade strandängar är en naturtyp som är välrepresenterad i kommunen genom före-komsterna vid sjön Östen och vid Tidån i kommunens östligaste del.

En annan företeelse som finns i plåtåbergssluttningarna är förekomsten av betesmarker i anslutning till ädellövträd. Detta beror dels på förekomsten av typen löv-äng/ädellövskog, dels av att andra hagmarker förekommer intill ädellövskog. Detta ger möjlighet till växlingar i livsmiljön för organismer som behöver olika typer av natur/substrat under olika faser av livscykel.

En tredje typ av hävdade eller åtminstone tidigare hävdade marker är extremrikkärr som är förhållandevis väl representerade.

Naturlig gräsmark på mager mark är förhållandevis dåligt representerad i kommunen och då främst genom enstaka bra objekt. De flesta fina ytorna av sådan typ är små och spridda.

Myrmarker

Billingens plåtåer och de nordöstra partierna av kommunen hyser proportionellt sett ansevärliga arealer myrmark. Dessa myrmarker är till skillnad från många myrmarker i södra delen av länet hydrologiskt och morfologiskt påfallande orörda. Detta medför att kommunen inbegriper några riksintressanta myrar och flera av regionalt intresse.

Blängsmossen, mossarna på Sydbillingens platå och Degermossen är exempel på sådana värdefulla myrar. Den orörda Stora Gåsemossen och den skog-myr-mosaik som finns i Klyftamon är andra exempel på värdefulla myrmarker.

Odlingslandskap

Skövde kommun präglas till stora delar av jordbruket. Det flacka landskapet och det rationella jordbruket har medfört att spår av äldre brukningsmetoder ställvis är ganska fåtaliga. Detta gäller framför allt Ö om Skövde men också för delar av Vadsboslätten.

I några trakter i kommunen finns däremot mycket välbevarat gammalt odlingslandskap kvar. I detta sammanhang intar Nordbillingen med Bergsplatån en särställning.

Ett annat område med värdefullt odlingslandskap är det som omger sjön Östen. Landskapet är till stora del påverkat av storskaligt jordbruk men höjdryggar har bevarat bystrukturer och en del refuger med skogsdungar och fornlämningar. Detta odlingslandskap är också viktigt för Östens rastande fåglar.

Ett tredje område med odlingslandskap som kan lyftas fram ligger Ö om det sist nämnda. I övergången mot landskapet med myrar och barrskog i kommunens nordöstra del finns ett mera småskaligt odlingslandskap med skogsdungar och åkermarker.

Barrskogar

Barrskogsförekomsterna i kommunen finns på Nordbillingen, i Klyftamon, i kommunens nordöstra del och i någon mån i de sydöstra delarna. Med ett undantag är barrskogen starkt kulturpåverkad och äldre, orörda bestånd få och små. Undantaget är hållmarkstallskogarna runt Stora Gåsemossen i Klyftamon. Skogen här är genomsnittligen inte så gammal men har ändå skonats från kalhyggesbruk på ett sätt som är mycket ovanligt i södra Sverige. Sydbillingens platå och dess äldre barrskogar ligger väsentligen i Falköpings kommun och kan inte på samma sätt bokföras på Skövde kommun.

I Skövde kommun är förekomsterna av kalkbarrskog av särskilt intresse. De flesta kalkpåverkade barrskogar domineras av gran och de kallas ofta ängsgranskogar. Även dessa skogar är mestadels unga och kulturpåverkade. Här kan dock finnas bestånd med god trädkontinuitet och med värdefull flora. Några äldre barrbestånd av örttyg finns i diabasbranterna och flera av dessa är skyddade som reservat.

6. BRISTER I NUVARANDE UNDERLAG - BEHOV INFÖR DET FORTSATTA NATURVÅRDSARBETET

Denna sammanställning bygger på befintligt underlag. I många fall är detta underlag ganska gammalt. Förhållandena kan ha förändrats. Synen på olika naturföreteelser inom naturvärden kan också ha ändrats. Detta innebär att de bedömningar och de beskrivningar som finns i denna sammanställning i vissa fall inte skulle hålla vid en förnyad genomgång i fält.

Det föreligger således ett stort behov av uppdatering och kontroll av denna sammanställning.

Naturvärdesbedömningarna är gjorda efter naturvetenskapliga värden. Värdena för friluftslivet har ej ingått i bedömningen men en del beskrivningar av sociala värden m m ingår och sådana värden kommenteras i förekommande fall. Kulturhistoriska förhållanden berörs ej alls i denna inventering.

Ett antal naturtyper är särskilt dåligt kända och ett behov av framtagande av underlag föreligger.

Nyckelbiotopsinventeringen

Nyckelbiotopsinventeringen är avslutad och finns med som underlag till naturvårdsprogrammet. I dagsläget pågår en nyckelbiotopsinventering i Skövde kommuns egna skogar.

Rinnande vatten

Kännedomen om naturvärdena i åar och bäckar är bristfällig. Detta är särskilt allvarligt då det finns många vattendrag med stora naturvärden i Skövde kommun.

Kalkbarrskogar

Från nationell synpunkt är kalkbarrskogar en mycket sällsynt biotop-typ. I första hand avses då kalkbarrskogar med god trädkontinuitet. Kalkbarrskogar har bl a en mycket särpräglad mykorrhizasvampflora med många rödlistade arter.

En stor del av kommunen omfattar Billingens och Borgundabergets sedimentbergarter. Kännedomen om naturvärdena i kalkbarrskogar på dessa marker är otillräcklig. Såväl tall- som grandominerade bestånd bör komma i fråga. Granskogarna dominerar dock stort bland kalkbarrskogarna. Med hjälp av skogshistoriska kartstudier och flygbildstolkning skulle ett underlag för fältkontroller kunna tas fram.

Äldre barrskogar

Underlaget när det gäller barrbestånd av särskilt naturvärde är magert. Här avses framför allt bestånd av naturskogskaraktär och barrdungar i odlingslandskapet med betydelse för faunan. Metodik för att på ett systematiskt sätt vaska fram sådana bestånd saknas idag. Inte ens nyckelbiotopsinventeringen lokaliserar alla värdefulla barrbestånd varför kännedomen om värdefull barrskog får anses vara en långsam kumulativ process.

Vårdträdsmiljöer

Runt kyrkor, gårdar m m finns ofta samlingar av gamla lövträd. Dessa gamla lövträd kan vara biologiskt mycket värdefulla. Lav-och mossfloran kan innehålla rödlistade arter. Svampfloran såväl på marken som på ved kan vara rik. Äldre träd är också värdefulla för insekter, fladdermöss och fåglar.

Någon sammanställning över viktiga vårdträdsmiljöer finns ej. Många av objekten torde vara ganska små och fältarbetet för att kontrollera objekten relativt omfattande. Vårdträdsmiljöernas läge och goda identifierbarhet gör ändå att det är motiverat med särskilda studier av dessa.

Däggdjur, fiskar, kräldjur och groddjur

Trots att de flesta ryggradsdjur har en påtaglig storlek så är kännedomen om dem många gånger bristfällig. Hasselmusen har noterats ha goda förekomster i kommunen men kännedomen om andra smågnagare är dålig. Fiskfaunan är dåligt utredd i t ex vattendragen. Samma sak gäller kräldjuren och groddjuren.

Evertebrater

Evertebrater står för den i särklass största delen av den biologiska mångfalden på artnivå. Kunskapen om dessa arter är dock genomgående låg. Då ny kunskap om dessa artgrupper kommer fram bör dessa integreras i naturvårdsarbetet. Särskilda satsningar kan vara aktuella när det gäller t ex arter knutna till gammelekar. När det gäller mollusker kan sammanställningar av insamlingar gjorda av museerna vara av värde för naturvårdsplaneringen.

Geologiska värden

Dessa är mycket bristfälligt kända. Den geologiska kartläggningen är grundlig men gammal - utförd före 1930. Senare undersökningar har uteslutande berört exploaterbara berg och jordarter (t ex grustillgångar) och inte primärt varit inriktade på naturvärden. Paleontologi och kvartärgeologiska förhållanden som berör isavsmältningen är någorlunda kända. Urbergets geologi och geomorfologi är särskilt dåligt kända liksom de lösa jordavlagringarna. Anmälningsplikt och eventuellt undersökningsplikt är önskvärd för arbetsföretag som berör intressanta jord- och bergavsnitt. Undersökningar av sådana kan ge viktig information. Naturvärdesbedömningarna från geovetenskaplig synpunkt kan förändras då ny kunskap framkommer.

7. FÖRSLAG PÅ LOKAL LISTA ÖVER RÖDLISTADE OCH HOTADE VÄXTER I SKÖVDE KOMMUN

De arter som är rödlistade enligt den nationella listan (Aronsson m fl 1995) har en siffra med respektive kategori efter namnet.

- 0 = försvunnen
- 1 = akut hotad
- 2 = sårbar
- 3 = sällsynt
- 4 = hänsynskrävande

Kärlväxter

Agrostemma githago, klätt (2)
Alchemilla glomerulans, källdaggkåpa
Alchemilla wichurae, skärdaggkåpa
Alopecurus myosuroides, renkavle (2)
Alyssum alyssoides, grådådra
Anemone ranunculoides, gulsippa
Apera spica-venti, åkerkösa
Aphanes arvensis, jungfrukam
Arctium lappa, stor kardborre
Arctium nemorosum, lundkardborre
Asplenium ruta-muraria, murruta
Berula erecta, bäckmärke
Blechnum spicant, kambräken
Botrychium lunaria, låsbräken
Botrychium matricariifolium, rutlåsbräken (2)
Bromus benekeni, strävlost (4)
Bromus erectus, raklost
Bromus secalinus, råglost (2)
Bromus tectorum, taklost
Camelina sativa ssp. microcarpa, sanddådra (4)
Camelina sativa ssp. alyssum, lindådra (0)
Campanula cervicaria, skogsklocka (4)
Cardamine flexuosa, skogsbräsma
Cardamine hirsuta, bergbräsma
Carex appropinquata, tagelstarr
Carex buxbaumii, klubbstarr
Carex capillaris, hårstarr
Carex lepidocarpa, näbbstarr
Carex livida, vitstarr
Carex loliacea, repestarr
Carex muricata, snårstarr
Carex riparia, jättestarr
Carex sylvatica, skogsstarr

Carex vulpina, rävsstarr
Carlina vulgaris, spåtistel
Catabrosa aquatica, källgräs (4)
Cerastium glomeratum, knipparv
Chaerophyllum temulum, hårkörvel
Chenopodium glaucum, blåmålla
Chimaphila umbellata, ryl (4)
Cirsium oleraceum, kåltistel
Cladium mariscus, ag
Conium maculatum, odört (4)
Consolida regalis, riddarsporre (4)
Cornus sanguinea, skogskornell
Cotoneaster niger, svartoxbär
Cuscuta epilinum, linsnärja (0)
Cuscuta epithymum, ljungsnärja (2)
Cuscuta europaea, nässelsnärja (4)
Cypripedium calceolus, guckusko (4)
Dactylorhiza incarnata ssp *cruenta*, blodnycklar
Dactylorhiza incarnata ssp *incarnata*, ängsnycklar
Dactylorhiza incarnata ssp *ochroleuca*, vaxnycklar
Dactylorhiza maculata ssp *fuchsii*, skogsnycklar
Dactylorhiza traunsteineri, sumpnycklar
Daphne mezereum, tibast
Dracocephalum ruyschiana, drakblomma (2)
Dryopteris cristata, granbräken (4)
Elatine hydropiper, korsslamkrypa
Elatine triandra, tretalig slamkrypa
Epipactis helleborine, skogsknipprot
Epipactis palustris, kärrknipprot
Eriophorum gracile, kärrull
Erucastrum gallicum, kålsenap (2)
Euphorbia esula, vargtörel
Euphrasia rostkoviana ssp. *rostkoviana*, stor ögontröst (1)
Falcaria vulgaris, skärblad (2)
Festuca altissima, skogssvingel (4)
Galium odoratum, myskmadra
Galium suecicum, backmåra (4)
Genista tinctoria, färgginst (3)
Gentianella campestris, fältgentiana (4)
Geranium bohemicum, svedjenäva (3)
Geranium columbinum, duvnäva
Geranium dissectum, fliknäva
Geranium lucidum, glansnäva
Geranium molle, mjuknäva
Geranium phaeum, brunnäva (2)
Gymnadenia conopsea, brudsporre
Gymnadenia conopsea ssp. *densiflora*, praktsporre (3)
Hammarbya paludosa, myggblomster
Helianthemum nummularium, solvända
Herminium monorchis, honungsblomster (2)
Juncus alpinus ssp *alpinus*, myrtåg
Juncus stygius, dytåg

Lathyrus heterophyllus, vingvial (4)
Lathyrus tuberosus, knölvial (2)
Lavatera thuringiaca, gråmalva (2)
Leonurus cardiaca, hjärtstilla (4)
Lepidium campestre, fältkrassing (4)
Lepidium heterophyllum, vallkrassing
Lepidium ruderales, gatkrassing
Limosella aquatica, ävjebrodd
Lithospermum arvense, sminkrot (4)
Lolium temulentum, dårrepe (0)
Lotus pedunculatus, stor käringtand
Lycopodium complanatum, plattlummer
Lycopodium inundatum, strandlummer
Malva pusilla, vit kattost (2)
Melampyrum arvense, pukvete (4)
Melampyrum cristatum, korskovall
Moneses uniflora, ögonpyrola
Neottia nidus-avis, nästrot
Nepeta cataria, kattmynta (1)
Neslia paniculata, korndådra (4)
Ononis arvensis, stallört
Ononis repens, puktörne
Ophioglossum vulgatum, ormtunga
Ophrys insectifera, flugblomster
Orchis mascula, sankt Pers nycklar
Orobanche reticulata, tistelsnyltrot (1)
Papaver argemone, spikvallmo (4)
Papaver dubium, rågvallmo
Pedicularis sylvatica, granspira (4)
Poa remota, storgröe (4)
Polygonatum verticillatum, kransrams
Potamogeton lucens, grovnate
Potamogeton pectinatus, borstnate
Potentilla rupestris, trollsmultron
Primula farinosa, majviva
Puccinellia distans, grått saltgräs
Pulmonaria angustifolia, smalbladig lungört (2)
Pulsatilla vernalis, mosippa
Pyrola media, klockpyrola
Rhinanthus serotinus, höskallra
Rhinanthus serotinus ssp. *apterus*, åkerskallra (1)
Rumex aquaticus, hästskräppa
Rumex maritimus, strandskräppa
Salvia verticillata, kranssalvia (2)
Sanguisorba minor ssp. *minor*, pimpinell
Sanicula europaea, sårläka
Scabiosa columbaria, fältvädd
Scandix pecten-veneris, nålkörvel (1)
Schoenus ferrugineus, axag
Scirpus tabernaemontani, blåsäv
Sedum reflexum, stor fetknopp

Senecio jacobaea, stånds
Seseli libanotis, säfferot
Silene dichotoma, gaffelglim (1)
Stachys arvensis, åkersyska (4)
Stachys officinalis, läkebetonica (1)
Symphytum asper, fodervallört
Symphytum officinale, äkta vallört
Taraxacum grp Obliqua, dvärgmaskros
Trifolium spadiceum, brunklöver
Trisetum flavescens, gullhavre
Valerianella dentata, sommarklynne (2)
Verbascum densiflorum, ölandskungsljus (2)
Veronica opaca, luddveronika
Veronica polita, glansveronika
Vicia cassubica, backvicker
Vicia pisiformis, ärtvicker (2)
Vicia villosa, luddvicker (2)
Viola reichenbachiana, lundviol
Viola rupestris, sandviol

Mossor

Amblystegium humile, spärrkryp-mossa (3)
Anomodon rugelii, mörk baronmossa (2)
Bryum turbinatum, halsbryum (3)
Buxbaumia viridis, grön sköldmossa (4)
Calypogeia suecica, vedsäckmossa (4)
Cirriphyllum tommasinii, späd hårgräsmossa (3)
Cynodontium fallax, praktklipp-tuss (3)
Dicranodontium denudatum, skuggmossa (4)
Didymodon spadiceus, bäcklansmossa (3)
Grimmia decipiens, kustgrimmia (3)
Hamatocaulis vernicosus, käppkrok-mossa (4)
Hygrohypnum luridum, kvarnbäckmossa
Lophozia ascendens, liten hornflikmossa (4)
Lophozia laxa, myrflikmossa (3)
Metzgeria fruticulosa, kornbandmossa (4)
Myurella julacea, trindmossa
Orthotrichum pallens, parkhättemossa (4)
Orthotrichum urnigerum, filthättemossa (4)
Plagiothecium latebricola, alsidenmossa (4)
Pohlia lutescens, gulknölsnicka (3)
Pseudocalliergon lycopodioides, grov gulmossa (4)
Pterygoneurum ovatum, stjärtmossa (4)
Rhynchostegium murale, stennäbbmossa (3)
Seligeria acutifolia, nåldvärgmossa (3)
Tayloria tenuis, liten trumpetmossa (4)
Trichocolea tomentella, dunmossa (4)
Tritomaria exsecta, skugglobmossa (4)

Lavar

Acrocordia cavata, liten punktlav (3)
 Alectoria sarmentosa, granlav
 Arthonia leucopellaea, kattfotslav
 Bacidia incompta, savlundlav (2)
 Biatora sphaeroides, stor knopplav (3)
 Biatorella monasteriensis, klosterlav (4)
 Bryoria bicolor, broktagel (4)
 Bryoria fremontii, talltagel
 Calicium abietinum, vedspik (2)
 Calicium quercinum, ekspik (1)
 Caloplaca chrysophthalma, alléorangelav (3)
 Caloplaca lucifuga, skuggorangelav (4)
 Cetraria nivalis, snölav
 Chaenotheca chlorella, kornig nål-lav (4)
 Chaenotheca gracillima, brunpudrad nål-lav (4)
 Chaenotheca hispidula, parknål (2)
 Chaenotheca phaeocephala, brun nål-lav (4)
 Cladonia incrassata, torvbägarlav (2)
 Cladonia parasitica, dvärgbägarlav (4)
 Cliostomum corrugatum, gul dropplav (4)
 Collema furfuraceum, stiftgelélav (2)
 Collema subnigrescens, aspgélelav (4)
 Cybebe gracilentia, smalskaftlav (2)
 Cyphelium tigillare, ladlav (4)
 Degelia plumbea, blylav (2)
 Gyalecta flotowii, blek kraterlav (4)
 Gyalecta jenensis, krakterlav
 Gyalecta truncigena, mörk kraterlav (2)
 Gyalecta ulmi, almlav (4)
 Hypocenomyce anthracophila, kolflarnlav
 Hypocenomyce castaneocinerea, -
 Lecanora impudens, allékantlav (4)
 Leptogium gelatinosum, flikig skinnlav (2)
 Leptogium schraderi, skrynkelig skinnlav (2)
 Lobaria amplissima, jättelav (1)
 Lobaria pulmonaria, lunglav
 Megalaria grossa, ädellav (4)
 Nephroma laevigatum, västlig njurlav (4)
 Opegrapha illecebrosa, gammelekslav (1)
 Pannaria conoplea, grynlav (2)
 Parmeliella triptophylla, korallblylav
 Parmelina tiliacea, silverlav (4)
 Phaeophyscia endophoenicia, skuggkranslav (4)
 Phlyctis agelaea, rikfruktig blemlav (4)
 Porpidia hydrophila, strandblocklav (2)
 Ramalina baltica, hjämbrosklav (4)
 Sagirolechia protuberans, liten svartstjärna
 Schismatomma decolorans, grå skärelav (4)
 Schismatomma pericleum, skärelav (2)
 Sclerophora coniophaea, rödbrun blekspik (4)

Sclerophora farinacea, brunskaftad blekspik (2)
Sclerophora peronella, liten blekspik (4)
Scoliciosporum pruinosum, frostig trädgrönelav (3)
Sphinctrina turbinata, kort parasitspik (4)
Thelotrema lepadinum, havstulpanlav

Svampar

Amanita ceciliae, jättekamskivling (4)
Antrodia pulvinascens, veckticka (4)
Armillaria ectypa, - (2)
Bolbitius reticulatus, hinnskivling (4)
Boletopsis leucomelaena, grangräticka (4)
Boletus appendiculatus, bronssopp (4)
Caloscypha fulgens, kameleontskål (3)
Ceriporia excelsa, rosenporing (3)
Clavicornia pyxidata, kandelabersvamp (4)
Clitocybe lignatilis, vedtrattskivling (4)
Clitocybe vermicularis, stor vårtrattskivling (4)
Collybia fusipes, räfflad nagelskivling (3)
Collybia verna, hasselnagelskivling (4)
Cortinarius fraudulosus, granrotspindling (4)
Cortinarius fulmineus, gul lökspindling (4)
Cortinarius olivaceofuscus, mörkoliv spindling (4)
Craterellus cinereus, grå kantarell (4)
Cystolepiota adulterina, flockig puderskivling (2)
Cystolepiota bucknallii, violettfootad puderskivling (2)
Disciotis venosa, klormurkla
Entoloma ameides, dofrödhätting (4)
Entoloma euchroum, lilanopping (4)
Entoloma incanum, grönnopping (4)
Entoloma prunuloides, mjölrödning (4)
Gyrodon lividus, alsopp (4)
Gyroporus castaneus, kastanjesopp (4)
Hydnellum geogenium, gul taggsvamp (4)
Hygrocybe colemanniana, brun ängsvaxing (4)
Hygrocybe flavipes, lila vaxing (4)
Hygrocybe fornicata, musseronvaxing (4)
Hygrocybe intermedia, trådvaxing (2)
Hygrocybe nitrata, lutvaxing (4)
Hygrocybe punicea, scharlakansvaxing (4)
Hygrocybe quieta, luktvaxing (4)
Hygrophoropsis olida, smultronkantarell (3)
Hygrophorus nemoreus, lundvaxing (4)
Hypochnicium vellereum, - (4)
Inocybe adaequata, vintråding (4)
Inocybe corydalina, grönpucklig tråding (2)
Inonotus tomentosus, luddticka (4)
Leucopaxillus rhodoleucus, rosentrattskivling (3)
Limacella guttata, droppklibbskivling (4)
Lycoperdon mammiforme, slöjröksvamp (2)

Micromphale foetidum, stinkbrosking (4)
Morchella semilibera, hättmurkla (2)
Mycena renati, gulfotshätta (4)
Perenniporia medulla-panis, brödmärgsticka (3)
Phellinus nigrolimitatus, gränsticka (4)
Pluteus aurantiorugosus, rödskölding (2)
Porphyrellus porphyrosporus, dystersopp (4)
Psathyrella populina, poppelspröding (3)
Ptychoverpa bohémica, vindlad klockmurkla (3)
Rhodotus palmatus, ådermussling (1)
Sarcodon versipellis, brödtaggsvamp (4)
Sarcoscypha coccinea, scharlakansröd vårskål (4)
Scleroderma verrucosum, knottrig rottryffel (4)
Skeletocutis lenis, - (4)
Skeletocutis nivea, fläckticka (4)
Stropharia albocrenulata, tårtofsskivling (2) (tårkragskivling)
Tricholoma atosquamosum, svartfjällig musseron (4)
Tricholoma ustaloides, mjölmusseron (4)
Tyromyces fissilis, apelticka (2)
Verpa conica, klockmurkla
Volvariella bombycina, silkesslidskivling (4)

8. LITTERATUR & KÄLLOR

AHLMANN, H. W:SON, 1916: Die fenno-skandischen Endmoränqüge auf und neben Billingen in Västergötland. - Zeitschrift für Gletscherkunde.

ALEXANDERSSON, S. 1955: Gräshoppsångare (*Locustella naevia*) rapporterade från sommaren 1954. - Vår fågelvärld 14:179.

ALLVIN, U. 1986: Fågelmyr eller objekt för brytning av energitorv. Resultatet från SloF:s ornitologiska myrinventering - Grus 7:7-25.

ANDERSSON, L. 1985: Nordbillingen - några pärlor i platåbergsnatur. - Skaraborgsnatur 22:112-122.

ANDERSSON, L. 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 2/91.

ANDERSSON & APPELQVIST 1982: Inventering av svampar och insekter i Valle-området. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 13/82.

ANDERSSON, L. & APPELQVIST, T. 1984: Nordbillingen - naturinventering. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Manuskript.

ANDERSSON, L. 1995: Översiktlig inventering och naturvärdesbedömning av Stora Gåsemossen och Klyftamon V om Bjursjöarna. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län.

ANGEL, N. & NEUENDORF, M. 1963: Knipskrake observerad vid sjön Östen 1961. - Vår Fågelvärld 22:292-293.

APPELQVIST, T. & HALLINGBÄCK, T. 1986: Något om hattsvampen *Rhodotus palmatus* i Sverige. - Windahlia 15:63-66.

ARONSSON, M., HALLINGBÄCK, T. & MATTSON, J.-E. (red) 1995: Rödlistade växter i Sverige 1995. - Artdatabanken. Uppsala.

BERGLUND, J. 1992: Krossberginventering inom Skaraborgs län. - S.G.U. Regionala inventeringar av grus m m. Rapport 1992:3.

BERTILSSON, A. & HJOLMAN, B. 1992: Bevarandeprogram och åtgärdsprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Skaraborgs län. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 8/92.

BJÖRCK, S. & DIGERFELDT, G. 1986: Late Weichselian-Early Holocene shore displacement west of Mt. Billingen, within the Middle Swedish end moraine zone. - Boreas 15:1-18.

- BJÖRNSSON, B. 1993: Sädgäss vid Östen 1986-93. - Grus 19:41-44.
- BLOM, C.T. 1970: Krumelurer på Klyftamon. Jägare, kolare, knektar. - AB PW Karströms bokhandel. Mariestad/Malung.
- BONDE, L. & NILSSON, Å. 1972: Vegetationsundersökning i Gökstorpskärren på Billingen. - Trebetygsuppsats i systematisk botanik vid Göteborgs universitet. Göteborg. Stencil.
- BRÅKENHJELM, S 1982: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. 2. Södra Sverige. - SNV PM 1508.
- CALDENIUS, C. 1944: Baltiska issjöns sänkning till Västerhavet. En geologisk studie. - Geol. Föreningens Förhandlingar, Bd 66.
- CARLIN, S.-O. 1974: Hävdsituationen i Högsböla äng 1969-1971. - Skogsvårdsstyrelsen i Skaraborgs län. Stencil.
- DAHLBERG, A. 1981a: Naturvårdsskandal på högsta nivå - Sydbillingen. - Skaraborgsnatur 18:5-10.
- DAHLBERG, A. 1981b: 16000 strutbräken på Sydbillingen. - Skaraborgsnatur 18:89-92.
- DU RIETZ, G.E. 1950: Phytogeographical Mire Excursion to the Billingen - Falbygden District in Västergötland (Southwestern Sweden). - Seventh Int. Bot. Congress Stockholm 1950. Excursion guides AII b I. Uppsala.
- DU RIETZ, G.E. 1951: Myrar i Västergötland. - I "P.O. SWANBERG & K. CURRY-LINDAHL: Natur i Västergötland":86-97.
- DU RIETZ, G.E. 1959: Blängen, ett mossemyrreservat på Billingen. - Från Falbygd till Vänerkust :175-196. Lidköping
- EKSTAM, B. & WIESNER, S. 1991: Sjön Östen. En ekologisk utvärdering och förslag till handlingsprogram för ett internationellt betydelsefullt våtmarksområde. - Lunds universitet.
- ENEMAR, A. 1957: Gräshoppsångare (*Locustella naevia*) och kornknarr (*Crex crex*) i Sverige år 1957. - Vår Fågelvärld 16:269-287.
- ERIKSSON, J., JACOBSSON, S., HJORTSTAM, K. & HALLINGBÄCK, T. 1976: Basidiesvampfloran inom några områden på Sydbillingen. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Stencil.
- ERLANDSSON, S. 1927: Till Västergötlands diatomic flora 1. Skövdestrakten. - Arkiv för botanik. Bd 21A:4.
- FRANZEN, L. 1983: Inventering av bränntorvmyrar i Tidaholms, Skövde, Tibro, Karlsborgs och Hjo kommuner, Skaraborgs län. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län/K-konsult. Stencil.

- FRIDEN, L. 1961: *Carex buxbaumii* Wg. och *Sphagnum contortum* Schultz funna i Bohuslän. Något om arternas förekomst i sydvästra Sverige. - Svensk Bot. Tidskr. 55:340-348.
- FRÄNDEN, C.A. 1939: Vid sjön Östen. - Skaraborgs läns Jaktvårdsförening 13-18.
- FRÄNDEN, C.A. 1944: Östen - en oupptäckt fågelsjö. - Sveriges Natur Årsbok:124-134. (Även nytryckt i "E. ROSENBERG & N. DAHLBÄCK: I svenska fågelmarker. Stockholm").
- GOTTHARDSSON, U. 1976: Havstenasjön 1957-1976. - Grus 3:11-15.
- GRANLUND, E. 1932: De svenska högmossarnas geologi. Deras bildningsbetingelser, utvecklingshistoria och utbredning, jämte sambandet mellan högmossbildning och försumpning. - S.G.U. Ser C N:o 373.
- GUNNEFUR, A. 1992: Nordbillingen - ett landskap att bevara. - Skaraborgsnatur 29:47-58.
- GUSTAVSSON, G. 1977: Limniska undersökningar i Karstorpssjön 1976. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Stencil.
- GUSTAFSSON, K.E. & HERMANSSON, C. 1981: Skratmåsen (*Larus ridibundus*) i Skaraborgs län 1978-79. - Grus 7:46-64.
- HAKELIER, N. & LARSSON, B.M.P. 1975: Nordisk Bryologisk Förenings excursion 1974. - Lindbergia 3:345-346.
- HASSELROT, K. 1956: Några bidrag till kännedomen om Västergötlands flora. - Svensk Bot. Tidskr. 50:217-221.
- HASSLOW, O.J. 1931: Sveriges Characéer. - Botaniska Notiser.
- HENRIKSSON, L., NILSSON, B.-I., NYMAN, H.-G. & OSKARSSON, H.G. 1976: Bottenfaunistisk undersökning av sjön Östen 1976-04-24. - Ekologisk konsultation. Zool. inst. Göteborg.
- HENRIKSSON, L., NILSSON, B.-I. & OSKARSSON, H.G. 1978: Undersökningar av bottenfauna, fiskfauna och ändernas födoval i sjön Östen. - Ekologisk konsultation. Zool. inst. Göteborg.
- HERMANSSON, C. 1976: Strömstaren, *Cinclus cinclus*, i Skövde och Karlsborgstrakten. - Grus 3:19-27.
- HERTZMAN, T. 1977: Östen-utredningarna. - Grus 3:45-48.

- HERTZMAN, T. 1979a: Sydbillingens platå - ett blivande naturreservat? - Skaraborgsnatur 16:8-20.
- HERTZMAN, T. 1979b: Sydbillingens platå - naturinventering. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 6/79. HOLMBERG, J. & ÅSANDER, L. 1992: Ängs- och hagmarker i Skövde kommun. - Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Skövde kommun.
- HOLMBRING, J.-Å. 1973: Trastsångaren *Acrocephalus arundinaceus* i Sverige 1971 och dess tidigare förekomst i landet. - Vår fågelvärld 32:23-31.
- HOLMQVIST, L. & JOHANSSON, K.-A. 1982: Något om floran i Töreboda kommun. - Skaraborgsnatur 19:69-77.
- HULTH, J. 1895: Om floran i några kalktuffer från Vestergötland. - Botaniska Notiser: 199-203.
- HULTH, J. 1898: Über einige Kalktuffe aus Westergötland. - Bull. Geol. Inst. Uppsala No 7., Vol IV, Part I.
- HVASS, K.-O. 1974: Fåglar i Skultorpsområdet. - Grus 1:35-39.
- JOHANSSON, K.-A. 1987a: Nohlmarken, ett botaniskt paradis utanför Skultorp. - Skaraborgsnatur 24:80-89.
- JOHANSSON, K.-A. 1987b: Översiktlig naturvårdsinventering av Karstorp- och Aspöområdet. Skövde Naturskyddsförening, 74 s.
- JOHANSSON, K.-A. 1990: Floran i Klasborgs och Våmb's ängar. - Skaraborgsnatur 27:21-38.
- JOHANSSON, K.-A. 1992: Sotarliden, ett intressant naturområde på Billingen. - Skaraborgsnatur 29:42-46.
- JOHANSSON, K.-A. 1993: Lilla Gökstörpskärr, en räddningsaktion i grevens tid. - Skaraborgsnatur 30:43-48.
- JOHANSSON, K.-A. 1994: Ängen, blivande naturreservat på Billingens sluttning. - Skaraborgsnatur 31:14-17.
- JOHANSSON, K.-A. 1995: Loringaskogen - ett orört lövskogsområde på Billingens sluttning söder om Skultorp. - Skaraborgsnatur 32:35-39.
- JOHANSSON, K.-A. 1996: Tistelsnyltrot (*Orobanche reticulata*) funnen på Billingen och något om Lerdalavägens flora. - Skaraborgsnatur 33:30-34.
- JOHANSSON, M. 1978: Sura sjöar och vatten i Skaraborgs län - en sammanfattning av undersökningar utförda 1975-1978. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 19/77.

- JOHANSSON, O. & HEDIN, P. 1991: Restaurering av ängs- och hagmarker. - Naturvårdsverket. Solna.
- JOHANSSON, R. 1973: Naturvårdsinventering av Skövde kommun. - Skaraborgsnatur 10:42-53.
- JOHANSSON, R. & RYTTERÅS, F. 1971: Översiktlig naturvårdsinventering av Skövde kommun. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län & Skövde kommun.
- JOHANSSON, S. 1926: Baltiska issjöns tappning. - Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar 43:186-263.
- JOHANSSON, S. 1937: Senglaciala och interglaciala avlagringar vid ändmoränstråket i Västergötland. - Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar 59:379-454.
- JULIHN, E. 1975: Skaraborgs läns torvindustri. - Karlsborg.
- KARDELL, L. 1978: Sydbillingen - skräpskog eller naturreservat? - SLU. Avdelningen för landskapsvård. Rapport 15. 1978.
- KARLSSON, T. 1990: Sjöfågelinventering i Skövde kommun 1989. - Stencil.
- KARLSSON, T. 1990a: Sjöfåglar i Skövde kommun. - Grus 16:3:3-16.
- KILANDER, S. 1975: Mannagräsen (*Glyceria fluitans*-gruppen) i Skaraborgs län. - Skaraborgsnatur 12:44-47.
- KLOO, K. 1962: Vid svenska fågelsjöar.
- LANDENMARK, L. & LARSSON, P.-E. 1972: Fågellivet vid sjön Östen. - Skövde fågelklubb. Stencil.
- LANDENMARK, L. & PETTERSSON, B. 1975: Sjön Östen - inte bara svanar och gäss. - Grus 2:44-57.
- LARSSON, B.M.P. 1960: Bidrag till Västergötlands mossflora. - Svensk Bot. Tidskr. 54:423-438.
- LARSSON, B.M.P. 1968: PM angående Skåningstorpskärret: Ryds församling, Skövde stad. - Uppsala universitets växtbiologiska station.
- LARSSON, B.M.P. 1969: Skåningstorpskärret. Ett preliminärt meddelande. - Skaraborgsnatur 6:64-68.
- LARSSON, B.M.P. 1977: Källkärr inom Sydbillingenområdet. - Skaraborgsnatur 14:62-73.
- LARSSON, C. & LARSSON, S. 1977: Animalisk simandföda i sjön Östen. - 20 p-
arbete. Zool. inst. Göteborg.

- LARSSON, L.-E. & KAMAL, A. 1980: Översiktlig torvmarksinventering i Skaraborgs län. - S.G.U./Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- LERNER, H. 1993: Storskarv i Havstenasjön. - Skövde fågelklubbs medlemsblad 1/1993.
- LERNER, H. 1993a: Havstenasjön. - Skövde fågelklubbs medlemsblad 1/1993.
- LERNER, H. 1995: Rastande gäss i Skaraborg. - Grus 21:1:13-17.
- LINDAHL, P.-O. 1976: Rapport från lavundersökningar på Syd-billingen, i huvudsak inom tillfälligt naturreservat inom Skövde, Skara och Falköpings kommuner, under tiden 14-22 augusti 1976. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Stencil.
- LINDROTH, S. & EHRENBORG, J. 1968: Botanisk och zoologisk inventering av Sotarliden, Nordbillingen. - Skövde fältbiologer. Stencil.
- LUNDGREN, C. 1992: Mindre hackspett och några andra signalarter i lövskog inom Skövde kommun 1991. - Grus 18:1-14.
- LUNDGREN, C. 1994: Populationstillväxt för sångsvan men färre rastande i Östen. - Grus 20:19.
- LUNDGREN, C. & ANDERSSON, L. 1991: Lövskogar i Skövde kommun. - Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Skövde kommun.
- LUNDIN, G. 1989: Aspö - en mångskiftande pärla i Skövdes utkant. - Skövde fågelklubbs medlemsblad 2/1989.
- LUNDIN, G. 1990: Östen - sjö i förvandling. - Skaraborgsnatur 27:39-45.
- LUNDIN, G. 1992: Paradissjön - en återskapad våtmark. - Skövde fågelklubbs medlemsblad 2/1992.
- LUNDIN, G. 1995: Åter till paradiset eller en våtmark återskapas. - Skaraborgsnatur 32:29-34.
- LUNDIN, G. 1995a: Vad händer i Östen? - Grus 21:49-51.
- LUNDQVIST, G. 1921: Den baltiska issjöns tappning och strandlinjerna vid Billingens nordspets. - Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar 43:381-385//////. (konstig årgång - jfr johansson 1926)
- LUNDQVIST, G., HÖGBOM, A. & WESTERGÅRD, A.H. 1931: Beskrivning till kartbladet Lugnås. - S.G.U. Ser Aa N:o 172.
- LYCKEN, L.E. & SMEDEGÅRD, S.O. 1993: Hur Ekby socken fick skog på Klyftamon. - Eko från Ekby:47-57. Ullervad-Leksbergs hembygdsförening.
- LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 197X: Sydbillingen. Översiktlig naturtypskartering. - Stencil.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1970: Vattenvårdsplanering i Skaraborgs län. Preliminär beräkning av sjön Östens närsaltbalans. - Stencil. LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1972: Vattenvårdsplanering 1972: 50 sjöar i Skaraborgs län. - Arbetsmaterial.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1975: Beslut och skötselplan för naturreservatet Lycke - Lilla Höjen. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1977: Limnologiska undersökningar i Karstorpasjön 1976. - Meddelande 3/77.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1981: Beslut och skötselplan för naturreservatet Sydbillingen. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1984: Naturvårdsprogram för Skaraborgs län. - Meddelande 9/84.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1985: Beslut och skötselplan för naturreservatet Nolberget. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1990: Förslag skötselplan för naturreservatet Gullakrokssjöarna. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1990: Skötselplan för Högsböla ängar. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1990: Skötselplan för naturreservatet Melldala. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1992: Skötselplan för naturreservatet Silverfallet-Karlsfors. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1994: Skötselplan för naturvårdsområdet Östen - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1995: Skötselplan för naturreservatet Bäckagården. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1996: Skötselplan för Lerdala hassellund domänreservat. - Arkivhandling.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1997: Skötselplan för naturreservatet Blängsmossen. - Arkivhandling.

LÖNN, B. 1982: Subakvatiska evertebrater i sjön Östens strandzonering. Abundans och diversitet i relation till vattenregim. De tjugofemtusen arthropoderna. - 20 p-arbete. Zool. inst. Göteborg.

LÖNN, B. 1983: Dikesgrävning på Östens södra mad. - Skaraborgsnatur 20:56-59.

- LÖNN, B. 1985a: Förekomst av akvatisk simandföda i e provyta i Östen 1983. - Grus 11:96-100.
- LÖNN, B. 1985b: Sjön Östen - jordbruk, våtmark eller vad? - Grus 11:18-24.
- LÖNN, B., NILSÉN, J.-E., PEHRSSON, C.-O. & PETTERSSON, L. 1985: Östen - ett våtmarksområde för CW-listan. - Grus 11:39-60.
- MUNTHE, H., WESTERGÅRD, A.H. & LUNDQVIST, G. 1928: Beskrivning till kartbladet Skövde. - S.G.U. Ser Aa N:o 121.
- MÅRTENSSON, O. 1976: Studier av mossflora och mossvegetation på NEUENDORF, M. 1974: Förteckning över Östens kärlväxter. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Stencil.
- NEUENDORF, M. 1975: Botanisk inventering av Blängsmossen och angränsande kärrområden, med speciell hänsyn tagen till skogs- och myrmarkerna öster om mossen. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Stencil.
- NEUENDORF, M. 1977: Vegetationskarta över Östen med beskrivning. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Karta och stencil.
- NEUENDORF, M. 1978: *Urnula hiemalis* i Norden. - Svensk Bot. Tidskr. 72:299-304.
- NEUENDORF, M. (manuskript): Östens limniska gastropoder.
- NILSSON, N.-M. 1951: Dagar vid Östen. - I "P.O. SWANBERG & K. CURRY-LINDAHL, Natur i Västergötland":275-285.
- NILSSON, B. 1977a: Sedimentundersökningar i sjön Östen. - AB Hydroconsult-Kemibyån. Stencil.
- NILSSON, L. 1977b: Rast- och övervintringslokaler för änder, svanar och sothöns i södra Sverige. - SNV PM 914.
- NORDSTRÖM, A. & PERHANS, K.-E. 1966: Översiktliga studier av de glaciala lerorna öster och väster om Billingen. - Naturgeografiska proseminariet. Stockholms universitet.
- OLSSON, A. 1936: Om fågellivet vid sjön Östen i Västergötland. - Fauna och flora 31:67-72.
- OSKARSSON, A. & FAGERLIND, K. 1977: Valle härads naturvård. Naturreservatet Lycke - Lilla Höjen. - Stencil.
- PEHRSSON, O. 1977: Östens funktion som fågelsjö - en synekologisk undersökningsmodell. - Grus 3:49-52.
- PEHRSSON, O. 1978: Resultat för fågelinventeringar i Östen 1976 och 1977. - Grus 5:8-15.

PEHRSSON, O. 1981: Ornitologisk inventering och biotopvärdering i sjön Östen, Skaraborgs län. - Zool. inst. Göteborg. Stencil.

PEHRSSON, O. 1985: Sjön Östens kvalifikationer som CW-område. - Grus 11:61.

PERSSON, T. 1985: Liden - flora och markanvändning. - SLU. Institutionen för skoglig ståndortslära. Umeå. Examensarbete. PETTERSSON, S. 1960: Fågeliakttagelser från trakten kring Skövde, Hornborgasjön och Östen. - Vår Fågelvärld 19:64-66.

PETTERSSON, S. 1961: Fågeliakttagelser från trakten kring Skövde, Hornborgasjön och Östen. - Vår Fågelvärld 20:344-347.

PETTERSSON, S. 1963: Fågeliakttagelser från trakten kring Skövde, Hornborgasjön och Östen. - Vår Fågelvärld 22:308-310.

PETTERSSON, L., ANDERSSON, L. ERICSSON, U. & SANDELL, G. 1993: Gullakrokssjöarna - en limnologisk undersökning. - Terra-Limno gruppen AB.

VON PROSCHWITZ, T. 1982: Inventering av snäckor, musslor och sniglar (mollusker) i Valleområdet. - Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 3/82.

RYTTERÅS, F. 1964: Fågellivet i sjön Östen. - Skaraborgsnatur 1.

RYTTERÅS, F. 1968: Östen. Fågelsjö i kulturbygd. - Alingsås.

RYTTERÅS, F. 1969: Högsböla äng. - Skaraborgsnatur 5:11-19.

RYTTERÅS, F. 19xx: Garparör - Ett naturreservat på Nordbillingen.

RYTTERÅS, F. 1975a: Lillån - En studie i vattenförslumning. - Billingsbygden 1975:83-89.

RYTTERÅS, F. 1975b: Kallsågmossen och andra rikkärr i Rådene. - Skaraborgsnatur 12:10-14.

RYTTERÅS, F. 1976: Kalktuff, torrbacke och fuktäng vid Skultorp. - Billingsbygden 1976:28-34.

RYTTERÅS, F. 1977: Botaniska strövtåg på Sjömossen. - Skaraborgsnatur 14:12-19.

RYTTERÅS, F. 1977a: Artlista för Ryds ängar (preliminär). - Stencil. Länsstyrelsen i Skaraborgs län.

RYTTERÅS, R. 1987: Ett alkärr på Nordbillingen. - Skaraborgsnatur 24:54-56.

SERNANDER, R. 1902: Bidrag till den västskandinaviska vegetationens historia i relation till nivåförändringarna. - Geol. F. F. Bd 24.

SERNANDER, R. 1916: Svenska kalktuffer. - Geol. F. F. Bd 38.

SKIDELL, J. 1974: Vadare vid Skövde reningsverk. - Grus 1:4--5.

SKOGSVÅRDSSTYRELSEN, 1978: Skoglig inventering av lövskog i Sydbillingens slutningszon. - Koncept. SKOGSVÅRDSSTYRELSEN, 1997: Utdrag ur nyckelbiotopsinventeringen. - Datautskrift.

SKÖVDE FÅGELKLUBB, 1965: Intressanta fågelobservationer under 1964 från Hornborgasjön och Östen samt delar av mellanliggande områden. - Skaraborgsnatur 2:36-37.

SKÖVDE FÄLTBIOLOGER, 1979: Naturguide över Billingenområdet. - Skara.

SKÖVDE KOMMUN, 1982: Skövde kommuns sjöar. Fiskeutredning m m 1980-82. - Stencil.

SKÖVDE KOMMUN, 1989: Förslag till skötselplan för Ryds ängar. - koncept.

SKÖVDE KOMMUN, 1989: Naturreservatet Klasborg och Våmb's ängar. - koncept.

SKÖVDE KOMMUN, 1989: Förslag till beslut med föreskrifter samt skötselplan för Getaryggens naturreservat. - Arkivhandling.

SKÖVDE KOMMUN, 1992: Beslut med föreskrifter samt skötselplan för Ulveksbackarnas naturreservat. - Arkivhandling.

SKÖVDE KOMMUN & LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1975: Skötselplan för naturreservatet Skåningstorpskärrret. - Arkivhandling.

STJERNA-POOTH, I. 1969: Undersökning av benthos i Tidån, Lidån och Nossån 1968. - SNV, Undersökningslaboratoriet, Drottningholm. Stencil.

STRÖMBERG, B. 1974: Billingenområdet vid slutet av den senaste istiden. - Skaraborgsnatur 11:44-58.

STRÖMBERG, B. 1992: The final stage of the Baltic Ice Lake. - Sveriges Geologiska undersökning Ca 81:347-354.

STRÖMBERG, B. 1993: Spåren efter baltiska issjöns tappning. - Skaraborgsnatur 30:25-34. Falköping.

STRÖMBERG, B. & EKNERT, B. 1994: Natur och naturvård i Skaraborgs län. Exkursionsguide. - Naturgeografiska institutionen. Stockholms universitet.

SVENSSON, L. (red) 1972: Fågellokaler i Sverige. - Svenska Naturskyddsföreningens reseguide. Stockholm.

SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING (S.G.U) 1992: Grusinventering i Skaraborgs län. En sammanställning och uppdatering. - Regionala inventeringar av grus m m. Rapport 1992:6.

SÖDERBERG, R. 1918: Fågelobservationer från Hornborgasjön och trakten där omkring. - Fauna och flora 13.

VON POST, L. 1923: Kartbladet Skara (Utdrag ur torvmarksregistret). - S.G.U. Ser D N:o 43.

VON POST, L. 1923b: Kartbladen Mariestad och Karlsborg. (Utdrag ur torvmarksregistret): - S.G.U. Ser D N:o 53 och 54.

WESSBERG, O. & WINGSTRAND, K.G. 1939: Anteckningar beträffande *Locustella*-arterna i Västergötland. - Fauna och Flora.

WESTERGÅRD, A.H., JOHANSSON, H.E. & WILLÉN, N. 1926: Beskrivning till kartbladet Karlsborg. - S.G.U. Ser Aa N:o 162.

WITTING, M. 1947: Katjonsbestämningar i myrvatten. - Botaniska Notiser.

WRAMNER, P. 1972: Naturvårdsproblem i Vristulven. - Skaraborgsnatur 9:28-33.

WRAMNER, P. & BENGTTSSON, G. 1976: Skyddsvärd natur i Västergötland. - Vår Fågelvärld 35:159-167.

ÅKESSON, G. 1996: Några sprickdalar på Billingen. - Skaraborgsnatur 33:23-29.

ZETTERSTEDT, J.E. 1876: Om växtligheten på Vestergötlands siluriska berg med särskild hänsyn till mossvegetationen. - Öfvers. K.V.A. Förh. Årg. 33 No 1:43-71.

9. OBJEKT I ALFABETISK ORDNING

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
I	Betesmarker och lövdungar mellan Våmb och Klasborg	4615	60	BGHLSZ
I	Betesmarker sydväst om Klasborg	4613	12	BLSZ
I	Betesmarker vid Nybo	4901	13,5	BZ
I	Billingbranten mellan Risängen och Våmb	4617	40	BGLSZ
I	Billingslutningen mellan Skultorp och Risängen	4612	50	BGHLSZ
I	Billingslutningen norr om Lerdalavägen	5616	10	BGLZ
I	Billingslutningen ovanför Stora Höjen	6501	50	BGHLZ
I	Blängsmossen	5610	310	BHSUZ
I	Borgundaberget	3601	37	BGLSZ
I	Bäckagården och Ängen	7614	30	BHZ
I	Degermossen	7001	518	BGHZ
I	Garparör med omgivning	7616	100	BGKLSZ
I	Getaryggen	4614	9	BGLSZ
I	Gullakrokssjöarna	6507	20	BGHUVZ
I	Hage och park vid Klagstorp	3702	21	BLZ
I	Herrhagen	3615	14	BZ
I	Hållsdammsbäcken	5601	15	BGHSZ
I	Högsböla ängar	7603	35	BKSUZ
I	Igenväxningsmarker och slutnings- skogar nedanför Jutaberget	6625	15	BZL
I	Kallsågmossen	3613	12	BHZ
I	Klyftamon norr om Stora Gåsemossen	7401	332	BGSZ
I	Kärr och sumpskogar mellan Tovaberget och Brunnhemsberget	3401	6,5	BHZ
I	Liden och Mölltorps hage	6615	130	BGHLSZ
I	Loringaskogen	3604	60	BHZ
I	Lycke Lilla Höjen	6508	173	BGKLSZ
I	Lövmarker mellan Smedsgården och Ryds ängar	6618	40	BGHLSZ
I	Lövskog utmed Risängsbäcken i Skultorp	4610	7	BHZ
I	Melldalakärret	7602	4	BHZ
I	Melldalaskogen	7601	10	BHLUZ
I	Moränrygg mellan Bjursjöarna	7506	15	G
I	Nohlmarken	3605	6	BHSZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
I	Nolberget	6512	50	BGHLUZ
I	Odlingslandskap runt Björkebacken	6509	50	BGKLZ
I	Odlingslandskap vid Esbjörntorp och Övertorp	7621	175	BKLZ
I	Odlingslandskap vid Högsböla och Bergs Prästebol	7620	175	BKLZ
I	Randmorän vid Sventorp	5803	45	GL
I	Rosåns dalgång mellan Klagstorp och Hagelberg	3701	15	BVZ
I	Ryds ängar och Åsenområdet	5618	50	BGKLSZ
I	Silverfallet och Karlsfors	7526	44	BGHLSZ
I	Sjömossen	6505	9	BHZ
I	Skogar på båda sidor av Risängsbäcken i Hene	4609	30	BGSZ
I	Skåningstorpskärrer med omgivningar	6708	12	BHZ
I	Sparresäter med omgivningar	7505	45	BLSZ
I	Stora Gåsemossen och Nolmossen	7402	134	BGHSZ
I	Strängelidskärrer och lövmarker vid Kornfallet	6611	30	BHZ
I	Sumpskogar utmed Tovatorpsbäcken nedom Kyrketorps gamla k:a	4708	35	BHZ
I	Sydbillingens platå	4501	154	BGHSUZ
I	Tidans dalgång mellan Bruntorp och Timaden	4001	71	BLVZ
I	Timmersdalavallen	8510	175	BGKLSUZ
I	Torrbackar vid Höberg	3505	1,5	BZ
I	Östen med omgivningar	8703	542	BGKLSUVZ
II	Aspdungar söder om SträteV	9901	0,5	BGZ
II	Aspöravinen och annan lövmark öster om Karstorpsjön	5705	15	BHZ
II	Bergbrant N om Isgateberget	6626	3,5	BZ
II	Bergs ängar	7618	30	BKLZ
II	Bergsplatåns sluttning från Lerdala till Karlsfors	7524	35	BGKLZ
II	Betesmark sydost om Ljungslätt	6607	2	BZ
II	Betesmark sydväst om Kyrkbacken, Rådene	3519	3,5	BZ
II	Betesmark söder om Åsmon	7527	2	BZ
II	Betesmark vid Axtorp	4801	1,5	BZ
II	Betesmark vid Håkansgården	7605	3	BHLZ
II	Betesmark vid Höjen	8601	2,5	BGZ
II	Betesmarker sydväst om Kullabolet	4607	5	BLSZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
II	Betesmarker söder om Bjärstabacken, Hagestad	8806	9,5	BLZ
II	Betesmarker vid Brona	6715	13	BZ
II	Betesmarker vid Jutaberget	6609	4,5	BZ
II	Betesmarker vid Säterkroken	7702	11	BLZ
II	Betesmarker vid Torestorp	3801	3	BLZ
II	Betesmarker vid Tranemyren	6503	6	BGZ
II	Betesmarker vid Tångabacken	3501	7,5	BZ
II	Billingslutningen mellan Billingeus och Lerdalavägen	5612	30	BGLSZ
II	Billingslutningen SSV om Skultorps nabbe	4608	8	BGLSZ
II	Billingslutningen söder om Billingeus	5611	40	BGLSZ
II	Borgehall	7509	15	BGLSZ
II	Enbuskmark vid Stora Boslycke	3509	1,5	BZ
II	Förkastningsbranten väster om Lången	7516	60	BGLZ
II	Gammelekar vid Lilla Kulhult	6513	1	BZ
II	Gammelskog utmed Hallarudsbäcken	4505	10	BZ
II	Gravfält väster om Lilla Väring	7803	1	BLZ
II	Grusås mellan Blängsmossen och Fjäramossen	5617	20	G
II	Grusås mellan Stöpen och Snuggebo	6706	12	GL
II	Gråalskog ovanför Våmbsbäcken	4619	9	BZ
II	Gråalskog vid Braxtorp	7705	7	BLZ
II	Havstenasjön med omgivning	5701	8	BSVZ
II	Hjälpadalen	5602	8	BGHSZ
II	Höge mosse	6902	57	BHZ
II	Igelsjöarna med omgivande våtmarker	6510	10	BVZ
II	Iglesjön med omgivande våtmarker	3402	5	BVZ
II	Kalkbarrskog norr om Kohagagärdet	7607	10	BHZ
II	Kalkgranskogar vid Skalmesäter	7529	4,6	BZ
II	Kambräkendalen	5604	5	BGZ
II	Karstorpasjön med angränsande våtmar- ker och småsjöar	5704	50	BGLSVZ
II	Klyftamon söder om Stora Gåsemossen	7403	179	BGSZ
II	Kullar och ryggar vid Horn	7707	35	GL
II	Kulturlandskap vid Hökaberg	3627	20	BKLZ
II	Källemossen	6001	145	BHZ
II	Kärr nordväst om Lövåsen	4902	2	BZ
II	Landskap med dödisgröpar öster om Lerdala	7523	12	BGLZ
II	Lerdala gård	7521	6	BLZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
II	Lidens ängar och lövmarker söder om Björstorp	6616	45	BHLSZ
II	Lilla Gökstorpskärr	4603	0,25	BHZ
II	Lillesjön, Kroksjön och Lövsjön med omgivning	4707	25	BGVZ
II	Luttrands dalgång uppströms Stöpen	6705	67	BHVZ
II	Lången	7517	320	BLSVZ
II	Lövbestånd och betesmarker mellan Hemmingstorp och Lilla Gåran	4504	40	BHKLZ
II	Lövdungar norr om Hagestad	8801	8	BGLZ
II	Lövmarker mellan Smedsgården och Mölltorp	6709	40	BHZ
II	Lövmarker nordost om Esbjörntorp	7623	23	BGZ
II	Lövmarker ovanför Silverfallet	7609	31	BHLZ
II	Lövmarker sydväst om Stora Boslycke	3508	13,5	BLZ
II	Lövmarker sydväst om Säterkroken	7701	30	BHZ
II	Lövskog mellan Hästhagen och Gökstorp	4601	12	BZ
II	Lövskog nordost om Arvidstorp	6602	5	BZ
II	Lövskog norr om Bissgården	3624	4	BZ
II	Lövskog norr om Mölltorp	6710	40	BLZ
II	Lövskog på Billingsens sydsluttning norr om Arvidsgården	4605	40	BGLSZ
II	Lövskog på Billingsluttningen vid Ekängen och Hasselbacken	5614	40	BZ
II	Lövskog sydväst om Stöpen	6707	60	BHLSZ
II	Lövskog vid Stenbäcken	7703	7	BZ
II	Lövskog väster om Frökullen	5808	5,5	BZ
II	Lövskog väster om Knistad	5711	4	BZ
II	Lövskog väster om Rosenlund	6712	12	BZ
II	Lövskog väster om Suntetorp	5804	23	BHVZ
II	Lövskog väster om Sätters kyrka	6617	26	BZ
II	Lövskogar mellan Langesäter, Skogsbolet och Äskeliden	6613	65	BKZ
II	Lövskogsområde väster om Ljungslätt	6604	20	BZ
II	Moränrygg norr om Blängsmossen	6614	20	G
II	Moränrygg och flygsanddyner norr om Gudmundstorp	5716	12	G
II	Moränrygg mellan Fjället och Daltorp	6803	70	G
II	Moränrygg och betesmarker vid Törsatorp och Stubberud	6608	10	BGZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
II	Moränryggar och hagmarker vid Stora Björstorp och Oxelbacka	5908	40	BGLZ
II	Moränryggar vid Kroken och Igelstorp	5813	40	GL
II	Moränryggar vid Lövåsen	7406	60	G
II	Odlingslandskap söder om Sotarliden	7608	100	BKLZ
II	Odlingslandskap vid Yttersöra	7604	90	BKLZ
II	Paradissjön och Tovatorpsbäckens nedre del	4702	8	BHSVZ
II	Randmoräner mellan Kungsryd och Kulla	5812	80	GL
II	Randmoräner öster om Skövde	5715	60	GL
II	Rasbrant i Brunnhemsbergets nordsluttning	3403	1,5	BGZ
II	Rasbrant norr om Kvarnslätten	3525	1	BGZ
II	Ravin i Vrångebäcken	6703	3	BHZ
II	Rikkärr i Kulaboda	6612	1	BHZ
II	Rikkärr norr om Häggums kyrka	3523	0,5	B
II	Simsjön	4620	53	BGSVZ
II	Skarsjömossen och Skarsjön	5501	20	BVZ
II	Slänt med grus vid Långesäter	6511	60	BGLZ
II	Snikabäcken	6704	2	BHZ
II	Sotarliden	8602	5	BGHLZ
II	Sprickdal i Djupedalshulan	8502	3	BGZ
II	Stolan	8603	80	BGLSUZ
II	Stora Gökstorpsskärret	4602	1	BHZ
II	Strandbrink med gråal söder om Horsås	5714	1	BGZ
II	Strandskog utmed Långens nordöstra strand	7519	40	BHLZ
II	Stålkvarnebäckens dalgång från Lerdala till Karlsfors	7520	25	BHZ
II	Sumpiga igenväxningsmarker sydost om Högsböla äng	7606	12	BHZ
II	Sumpiga marker mellan Skärebacken och Gökstorp k:a	4604	20	BZ
II	Sumpskog i Brumstorpsskogen	5905	1	BHZ
II	Sumpskog och våtmark utmed Svartesjöbäcken	3619	13	BHZ
II	Sumpskog söder om Källehagen	6702	1,7	BZ
II	Sumpskog utefter Källedalsbäcken	4703	25	BHZ
II	Sumpskog vid Stålkvarnesjön	7525	2	BHZ
II	Sumpskog öster om Kristinetorp	5814	3	BZ
II	Svänebergsskärret	7622	2	BHZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
II	Sänkor sydväst om Stora Kulhult	6506	8	BGHVZ
II	Södra brottet	4618	11	BGSZ
II	Torrbackar och betesmarker väster om Prästebolet	3522	1	BZ
II	Ulveksbackarna	5615	22	BGLSZ
II	Vristulven	8509	266	BSVZ
II	Våtemossen och Fjäramossen	5502	166	BGHSZ
II	Våtmarker vid Svesåns, Ömboåns och Ösans sammanflöde	4709	90	BGVZ
II	Ädellövskog nordost om Sätters k:a	6714	32	BZ
II	Äldre barrskog mellan Björnabacken och Lången	8501	6	BGZ
II	Ömsån mellan Finnstorp och Hagelberg	3705	60	BGVZ
II	Ömsån mellan Hagelberg och Stora Backgården, Öm	4701	65	BVZ
II	Ösan mellan Edåsa och Hallum	2703	120	BHVZ
II	Ösan mellan Svenstorp och Bjärby	4802	45	BGVZ
II	Ösan vid Fjället	6801	20	BSVZ
III	Alkärr ovanför Bäckén	7617	4	BHZ
III	Alkärr sydost om Lagmansboda	7704	0,5	BZ
III	Alsumpskog utmed Rallebäckén	6805	20	BHZ
III	Alvarmark nordost om Skultorps idrotts- plats	3623	1	BGZ
III	Alvarmarker vid Cementa	5619	5	BGZ
III	Backar vid Lerdala samhälle	7528	2	BZ
III	Betade lövrika marker vid Gäddeberg	7905	40	BLZ
III	Betesmark nordost om Greby	8901	3	BLZ
III	Betesmark norr om Djursätra	3901	3	BZ
III	Betesmark norr om Stora Gullakrokssjön	7502	2	BGZ
III	Betesmark sydväst om Fredsskogen	7802	1	BZ
III	Betesmark sydväst om Frugården, Hökaberg	3518	2,5	BZ
III	Betesmark söder om Rosenhaga	7625	2	BZ
III	Betesmark söder om Stångesäter	6711	4	BKZ
III	Betesmark vid Arvidstorp	6605	2	BZ
III	Betesmark vid Blackkärr	8903	1,5	BZ
III	Betesmark vid Lillängen	3506	2	BZ
III	Betesmark vid Nolkällan	3510	2	BZ
III	Betesmark vid Oxelbacka	5901	1,5	BGLZ
III	Betesmark vid Piparegården	3626	4	BLZ
III	Betesmark vid Sjötorp, Arvidsgården	3625	2	BLZ
III	Betesmark vid Skaffaregården	3503	2,5	BKZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
III	Betesmark vid Stenatorp	7902	1,5	BZ
III	Betesmark vid Stubberud	6606	1,5	BZ
III	Betesmark vid Tollestorp	3507	2,5	BZ
III	Betesmark vid Älebäcken	7501	3	BGZ
III	Betesmark öster om Boagärdet	8902	2,5	BZ
III	Betesmark öster om Daltorp	6802	2,5	BZ
III	Betesmark öster om Edåsa	2801	2	B
III	Betesmarker nordväst om Stommen	3607	7	BZ
III	Betesmarker norr om Barnabergssjön	7522	1,5	BGLZ
III	Betesmarker norr om Bissgården	3606	7	BZ
III	Betesmarker norr om Frostemyren	5902	3	BZ
III	Betesmarker och lövsumpskog väster om Rådene	3614	13	BZ
III	Betesmarker sydost om Grevagråden	3603	4	BZ
III	Betesmarker vid Backgården	3802	4,5	BZ
III	Betesmarker vid Brännebacken	3502	1	BZ
III	Betesmarker vid Jon-Andersgården, Bankälla	8702	1	BGZ
III	Betesmarker vid Kvarnegården, Rådene	3612	2,5	BZ
III	Betesmarker vid Mossagården, Hökaberg	3611	8	BZ
III	Betesmarker vid Rävshult	5909	3,5	BZ
III	Betesmarker vid Skomakarehemmet	3511	1	BZ
III	Björkhagar vid Rosenhaga	8904	8	BZ
III	Björkkärr sydost om Klåvasten	6807	0,7	BHZ
III	Bollsdalen	5603	10	BGZ
III	Boulognerskogen	5702	14	BSZ
III	Dammar med omgivande våtmarker och torrbackar vid Ranstad	3515	20	BVZ
III	Dottermossen	6901	140	BGHZ
III	Gammelskog norr om Attebo	7405	8	BZ
III	Gammelskog norr om Gåran	4507	2	BZ
III	Gammelskog öster om Törsatorps gamla tomt	6623	2,4	BZ
III	Garpängebäcken nedom Kulabodakärret	6619	1,1	BZ
III	Garpängebäcken ovanför Kulabodakärret	6620	0,6	BZ
III	Gransumpskog väster om Sparresäter	7510	0,5	BZ
III	Grusåsar vid Bankälla	7813	25	BGKLZ
III	Hage öster om Mellomgården	3621	4	BZ
III	Hagmarker vid Lilla Boslycke	3504	4	BLZ
III	Hulsiken-Karlstorps-området	3706	80	BZ
III	Höbergs backe	3521	5	BZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
III	Höggullen	3616	1	BLZ
III	Kalkgranskog söder om Björnasäter	7532	5,1	BZ
III	Knistad	5805	30	BLZ
III	Kullar nordost om Binneberg	8704	2	BLZ
III	Kullar vid Frökullen, Runneberg och Kusåsen	5809	15	BGZ
III	Kulle vid Nils-Matsgården	8701	2,5	BGSZ
III	Kulligt landskap sydost om Billingehov	5706	12	BLSZ
III	Kärr sydost om Sventorp	5907	6	BHZ
III	Lilla Bjursjön	7507	18,5	BVZ
III	Lilla Bodarna	7512	1,3	BZ
III	Lillåns dalgång,	5801	30	BHLZ
III	Liten kalkgranskog vid Lerbäck	7531	0,6	BZ
III	Litet område med gammelasp öster om Solbacka	8908	0,1	BZ
III	Ljunghedsmark och sandiga åkrar sydost om Lunnahult	6716	4	BZ
III	Luttran mellan Stöpen och Ösan	7706	16	BGVZ
III	Låg rygg norr om Snärva	8802	15	G
III	Lövklädda kullar öster om Axtorp	7708	30	BGLZ
III	Lövmarker nordost om Bäckén	7624	35	BGZ
III	Lövmarker norr om Stenatorp	7903	20	BZ
III	Lövmarker runt Lilla Åsbotorp	5613	15	BZ
III	Lövmarker söder om Klagstorp	3704	24	BZ
III	Lövmarker vid Blombacka	7809	9	BZ
III	Lövmarker vid Källeberg	3512	25	BGLZ
III	Lövmarker vid Lammåsen	8905	19	BZ
III	Lövmarker vid Mossbacka	8503	4	BZ
III	Lövmarker väster om Ranstad	3514	25	BZ
III	Lövrika marker vid Boagärdet, Götlunda	8907	12	BZ
III	Lövskog mellan Kila, Skogsbolet, Fagerliden och Olofstorp	7612	31	BZ
III	Lövskog nordost om Kusåsen	5811	12	BZ
III	Lövskog nordväst om Skogsbolet	7611	32	BZ
III	Lövskog norr om Hallén	6603	7	BZ
III	Lövskog norr om Rosenlund	7504	7	BZ
III	Lövskog norr om Säterkullen	6804	7,5	BZ
III	Lövskog och betesmarker runt Backén	4503	13	BZ
III	Lövskog söder om Våmbskleven	5609	12	BHZ
III	Lövskog utmed Alebäcksbäcken	6806	19	BHZ
III	Lövskog utmed Klämmabäcken	7810	12	BHZ
III	Lövskog utmed Mellomkvarnsbäcken	5708	13	BHZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
III	Lövskog vid Fädernet	6601	16,5	BZ
III	Lövskog vid Grisaberget	3513	9	BLZ
III	Lövskog vid Grönalund	5710	2,5	BZ
III	Lövskog vid Åsakvarn	3609	13	BHVZ
III	Lövskog väster om Hemriket	7503	9	BZ
III	Lövskog öster om Stockerhult	5906	3,5	BZ
III	Lövskogar mellan Edåsa och Edhem	2702	5	BZ
III	Lövskogar norr om Skultorp	4611	25	BZ
III	Lövskogar söder om Igelstorp	5802	11	BZ
III	Lövskogar vid Ingasäter, Böglabo och Marbacken	7615	30	BGKZ
III	Lövsumpskog nordost om Botten	3517	1,5	BHZ
III	Lövsumpskog väster om Orresäter	7610	13	BZ
III	Lövsumpskogar och kärr mellan Kyrketorp och Tatermyren	7619	30	BHZ
III	Marker nedom Borgundaberget vid Värmagården	3610	8	BZ
III	Marker runt Århult	8508	12	BKZ
III	Moränryggar vid Kroppedammen	5903	30	GL
III	Nåpabäcken öster om Klasborg	4616	2,5	BHSZ
III	Orrebomossen	6903	31	BHZ
III	Rasbrant norr om Skarsjön	5503	1	BGZ
III	Rasbrant på Myggebergets östsida	3526	1	BGZ
III	Rasbrant vid Gåran	3527	1	BGZ
III	Ryds grottor och Ymsingsborg	6610	25	BGLSZ
III	Ryds kullar	5703	6	BLZ
III	Sjötorpasjön med omgivning	4621	30	BSVZ
III	Skuggad brant vid Bjursjökullen	7513	0,1	BZ
III	Slättermark vid Skogen, Källsäter	7901	0,25	BZ
III	Sprickdal nordost om Elinsberg	5606	3,5	BGHZ
III	Stallsiken-Troentorpområdet	5709	6	BHZ
III	Stockerhultsmossen	7904	50	BHZ
III	Stora Bjursjön	7508	26	BVZ
III	Stora Glastorp	2704	3	BZ
III	Strandbrink vid Ösan norr om Gudmundstorp	5713	0,2	BGZ
III	Strandskogar söder och sydost om Lången	7518	25	BHZ
III	Stålkvarnebäcken söder om Lerdala	7530	4,8	BZHV
III	Sumpskog utmed Söakullsbäcken	4506	2,5	BHZ
III	Sumpskogar N om Blängsmossen	6624	4,6	BZ
III	Suntetorp	5806	4	BLZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
III	Svesån nedom Paradisbacken	4704	15	BHZ
III	Torrbackar nordväst om Nolgården	3622	0,5	BLZ
III	Torrbackar väster om Ranstadsverket	3520	4,5	BZ
III	Tranebärssjön	3524	53	BVZ
III	Ung ädellövskog nedom Säters k:a	6713	6	BZ
III	Vallersjön med omgivningar	7613	30	BVZ
III	Våtmarker och sumpskog utmed Knek- tadammsbäcken	3617	16	BHZ
III	Åsrygg norr om Varola	4805	20	G
III	Äldre tallbestånd vid Sörbylund	7710	2,3	BZ
III	Ängs- och betesmarker vid Toresäter	6502	7	BZ
III	Ösan mellan Edhem och Ljunghem	2701	70	BZ
III	Ösan norr om Åkleby	6701	1,5	BVZ
III	Ösan vid Varola	3806	42	BGVZ
IV	Alkärr norr om Ingelstorp	5712	0,5	BZ
IV	Alsumpskog norr om Törsatorp	6621	0,7	BZ
IV	Bergbrant öster om Lilla Bjursjön	7511	1	BZ
IV	Betesmark vid Arvidsgården	4606	1,5	BZ
IV	Betesmark vid Boagärdet	3803	1	BGZ
IV	Betesmark vid Hagmanstorpet	5608	1	BZ
IV	Betesmark vid Rättaregården, Greby	8803	2	BZ
IV	Betesmark vid Törsatorp	7801	1	BZ
IV	Betesmark vid Älebäcken	6504	2,5	BZ
IV	Betesmarker sydväst om Grevagården	3602	6	BZ
IV	Björkhage söder om Odenslunda	8805	1	BZ
IV	Björkhage vid Stensnäs	8507	3	BZ
IV	Bäck väster Törsatorp	6622	0,4	BZ
IV	Fornminnesområde norr om Nåpabäcken	4622	5	LS
IV	Grova ekar sydväst om Larstorp	7514	0,6	BZ
IV	Hassellund söder om Lövåsen	7515	1,6	BZ
IV	Hjortemossen	3703	50	BZ
IV	Kärr och bäckdrag öster om Brohagen	3620	8	BHZ
IV	Liten betesmark söder om Flistad	8804	1	BZ
IV	Liten mosse öster om Lilla Dagstorp	6906	11	BZ
IV	Lövdungar sydost om Locketorp	7811	11	BZ
IV	Lövdungar vid Arvidstorp, Götlunda	7906	6	BZ
IV	Lövdungar vid Bussagården	7806	8	BLZ
IV	Lövdungar vid Häntelyckan	8906	3	BZ
IV	Lövmarker norr om Kärret	7404	8	BZ
IV	Lövmarker runt Märta mossen	8504	4	BZ
IV	Lövmarker sydost om Väring	7805	16	BLSZ
IV	Lövmarker vid Hallsjön	8506	4,5	BZ

Klass	Namn	Objekt	Yta (ha)	Värden beteckningar
IV	Lövmarker vid Ljungstorp	7709	11	BGZ
IV	Lövmarker vid Lövbomossen	8505	5	BZ
IV	Lövmarker vid Segolsgården	7808	6,5	BGZ
IV	Lövmarker öster om Lilla Våring	7804	9	BZ
IV	Lövskog mellan Dammstorp och Gammalstorp	4804	8	BGZ
IV	Lövskog norr om Bäckagården	3608	20	BLZ
IV	Lövskog norr om Stockerhultsmossen	7907	12,5	BZ
IV	Lövskog runt Svarvaretorp	3805	18	BZ
IV	Lövskog sydost om Olofstorp	7807	10	BZ
IV	Lövskog sydost om Torbjörntorp	4803	9,5	BZ
IV	Lövskog sydväst om Basteberg	4705	35	BZ
IV	Lövskog sydväst om Kusåsen	5810	11,5	BZ
IV	Lövskog söder om Varola	3804	15	BLZ
IV	Lövskog utmed Annedalsbäcken	7812	9	BHZ
IV	Lövskog vid Rävshult	5904	7,5	BZ
IV	Lövskog öster om Linoljedammen	5707	5	BZ
IV	Mossar sydost om Brattesjön	4706	6	GS
IV	Sprickdal nordväst om Elinsberg	5607	1	BGZ
IV	Sprickdal norr om Hagmanstorpet	5605	2,5	BGZ
IV	Sumpskog och våtmark utmed Simsjöbäcken	3618	12	BHZ
IV	Säterkullen	5807	15	BGLZ
IV	Sökullsmossen	4502	32	BZ
IV	Tranebärsmossen	3516	23	G
IV	Västra Säckamossen	6905	22	BHZ
IV	Östra Säckamossen	6904	36	BHZ